

De AMERICAENSCH E ZEE - ROOVERS

Behelsende een pertinente en waerachtige Beschrijving van alle de
voornaemste Roveryen, en onmenschelijke wreedheden,
die de Engelse en Franse Rovers, tegens de Spanjaerden
in America, gepleeght hebben.

Verdeelt in Drie deelen:

Het Eerste Deel verhandelt hoe de Franssen op Hispanjola gekomen zijn, de
aerdt van 't Landt, Inwoonders, en hun manier van leven aldaer.

Het Tweede Deel, de opkomst van de Rovers, hun regel en leven onder mal-
kander, nevens verscheyde Roveryen aen de Spanjaerden gepleeght.

Het Derde 't verbranden van de Stadt *Panama*, door d'Engelsche en Franse
Rovers gedaen, nevens het geen de Schrijver op sijn Reys voorgevallen is.

Hier achter is bygevoeght,

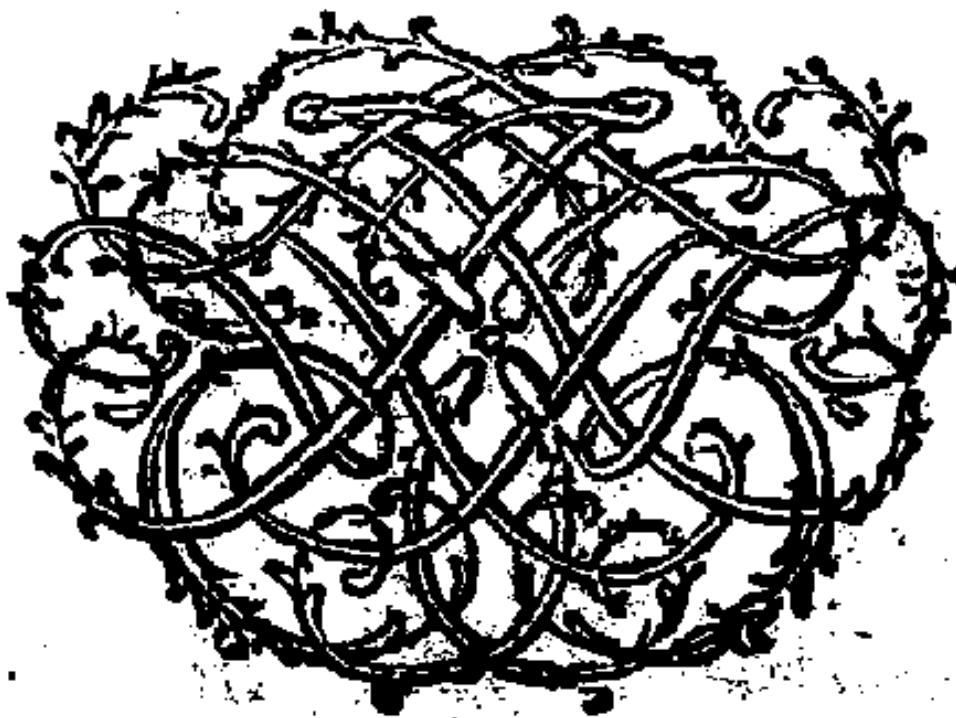
Een korte verhandeling van de Macht en Rijkdommen/ die de Konink van
Spanje/ Karel de Tweede, in America heeft/ nevens des selfs
Inkomsten en Regering aldaer.

Als mede een kort begriip van alle de voornaemste Plaetsen in het selve Gewest,
onder Christen Potentaten behoorende.

Beschreeven door A. O. Exquemelin.

Die self alle dese Roveryen, door noodt, bygewoont heeft.

Met schoone Figuren, Kaerten, en Conterfeytsels, alle na 't leven geteeckent, versien.

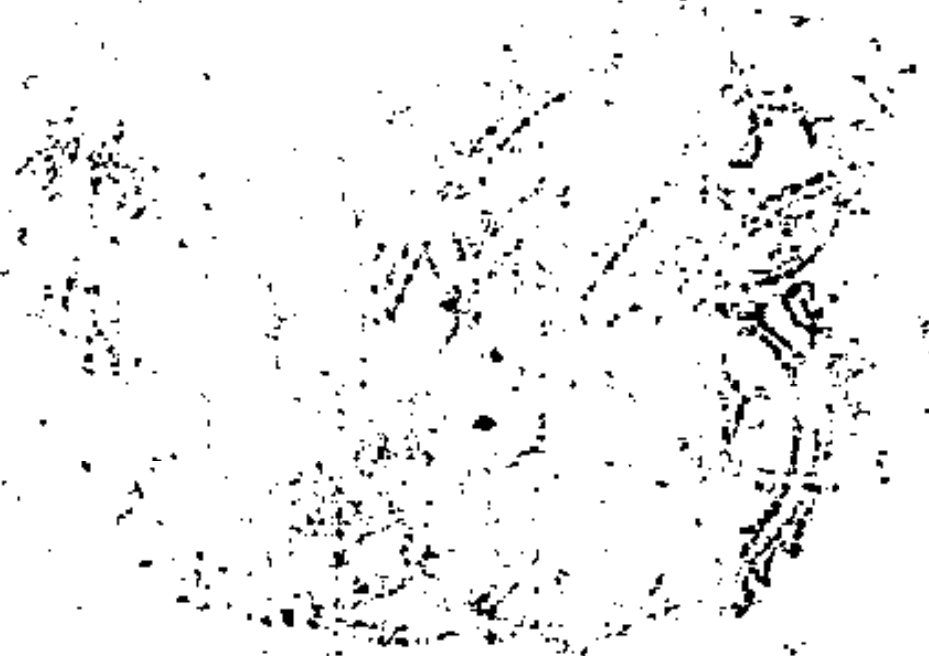
AMSTERDAM.

25f JAN ten HOORN, Boeckverkoopster / ober

Heeren Hoorn. Anno 1678.

Desen boek geleent, en behoort toe
aan petrus De Mulder Schoonmaek
Wijten De Bricsche poorte
Johannis De vcher

17
2

V O O R R E D E N
van den
B O E C K V E R K O P E R
aen den
 L E S E R.

Waerde Leezer:

D At gedeelte van A M E R I C A , 't geen onder de Spaensche Heerschappy behoort , en door haer groote en wijde omtreck byna een nieuwe wereldt verstreckt , is aen onse Landtsgenooten soo onbekent , als of het selve in de geheele wereldt niet gevonden wierdt , door dien de Hollandtsche Schepen , die , om haer Koopmanschappen voort te setten , byna alle Havenen van alle Landen aendoen , selden of nimmermeer dit gewest uytkomen. Uyt die oorsack hebben wy tot noch toe al het geen , dat omtrent die gewesten gebeurt , moeten missen ; doch wy twifelen niet of het tegenwoordige werck sal aen alle verstandige Lesers het voornoemde ongenoegen ten volen vergoeden ; door dien het selve niet alleen een beschrijvingh der voornaemste Eylanden , en vaste Plaetsen behelst , maer oock een oprecht verhael van alles , wat sich in die gewesten ten tijden van des

V O O R R E D E N

Authcurs tegenwoordigheydt toegedragen heeft. Het heeft den selve goetgedaght sijn geschrift in drie onderscheydelijke deelen te vervatten, op dat men door het een als een ingangh tot het ander soude komen. Sijn eerste verdeelingh vervat het aenvangh van zijn Reys uyt Vranckrijck na het westelijke deel van *A M E R I C A*, zijnde als doen in dienst van de Fransche West-Indische Maetschappy; van gelijke de manier van het koopen, en verkoopen der Slaven daer te Lande gebruykelijk, alsoo de selve niet op de Turkse manier, maer alleenlijk voor een seekere tijdt gehouden sijn in slaverny en dienst van haer Meesters te verblijven. In dit selve deel is mede een seer pertinente beschrijvingh van het Eylandt *Espagnuola*, *Tortuga*, *Jamaica*, en alle de vruchten en gewassen, Dieren, zeden der inwoonders, oorlogen en voorvallen der Spanjaerden tegens de Franschen, en alles wat sich aenmerkelijks daer omtrent toegedragen heeft. Het tweede deel behelst den oorspronck en opkomst der Fransche en Engelse Roovers; haer maniere van leven, getrouwheydt tegens haer Spitsbroeders, premien der verminckten en gequetsten, ongehoorde stoute aenlagen, en onmenschelijke wreedtheden tegens de Spaensche Natie bedreven. Van gelijken het voornaemste leven en daden van de aldervermaerste Zee-Roovers *Francois Lolois*, en *Johan Morgan*, welker kloekmoedige onder-
nee-

V O O R R E D E N

neemingen, en dappere uytvoeringen met alle recht voor geen van de oude Zee-Helden behoeven te wijken. Het derde behelst, nevens een beschrijvingh van een groot gedeelte van het vaste Landt, het innemen en verbranden van de maghtige Stadt *Panama*, wegens het vermeesteren van verscheide andere Plaetsen aen de Zuyd Zee van *AMERICA* gelegen door de Engelsche en Fransche Rovers van *Jamaica*, en *Tortuga*, onder het beleydt van den onverlaeghde en dappere *Johan Morgan*, die grooter eer door sijn goet beleydt en kloeckmoedigheydt verdient soude hebben, indien sijn onmenschelijke wreedtheydt, tegen d'overwonnene Vyanden gepleeght, sijn Roem niet ten meerendeel verduysterde. Wat de waerheydt van dese geschiedenissen belanght, daer aen geloven wy niet dat iets te twijfelen valt, door dien den Autheur, die dit volgens alle opregtigheydt beschreven heeft, self in alle de Roverijen van *Lolonois*, en *Morgan* tegenwoordigh is geweest; en derhalven van alle omstandigheeden beter en nader kennis hadt, als iemant die sulx uyt eens anders verhael soude moeten weten. Waer nevens ick dit Werck noodigh achte te verciere met eenige Conterfeytsels, Kaertjens, en verscheide Actien, waer in de wreedtheydt en 't stout bestaen van dese Rovers ten toon werdt gestelt. Boven dit alles is door den selven Autheur hier achter noch een werckje bygevoeght, 't geen

V O O R R E D E N.

't geen een besondere opmerkingh verdient, sijnde een kort verhael van de maght, rijkdom, regeeringe, en inkomsten, die den Koningh van Spanje, *Karel de tweede*, tegenwoordigh in *A M E R I C A* heeft, nevens een korte verhandelingh van de voornaemste Plaetsen in *A M E R I C A* gelegen, die onder de gehoorsaemheydt van verscheyden Christene Potenta-ten staen. Dit laetste werckje en sal geen minder verwonderingh en lust in den Leser verwekken als het voorgaende, wanneer hy siet de ongeloofelijke inkomsten, die den Koningh van Spanje uyt dese Landen behoorde te trekken, die alleen maghtigh genoeg sou- den zijn, om den oorlogh tegens de machtighste Vorst des wereldts uyt te kunnen harden; doch der Lan- den ver afgelegentheydt, en de menigte der bedie- naers verdunnen de selve foodanig, dat nauwelijx het tiende deel aen den rechten Heer komt. Dit heeft ons goet gedacht, beleefde Leser, voor af te seggen, op dat ghy van den inhoudt van het tegenwoordige wercken vollen onderrecht moght zijn. Wy twij- felen niet, of het vernoegen dat ghy hier uyt schep- pen sult, sal de kosten genoeghsaem vergoeden; en wy sullen niet nalaten, volgens ons vermogen, uw weetgierige lust altijd op te wekken, en voort te queeken, terwijl wy verblijven altijd

*Amsterdam uyt mijn
Boeckwinckel den
1 September 1678.*

U E. Dienstw.

JAN CLAESZ. ten HOORN.

Pica

Piratica America,

Of den

AMERICAENSCHEN ZEE-ROOVER.

EERSTE DEEL.

I. HOOF-STUCK.

Vertrek van de Reys-beschrijver naar het westelijke deel van *America*, in dienst van de Fransche West-Indische Compagnie. Rescontre in Zee met een Engelsch Oorlogh Schip. Aenkomst op het Eylandt *Tortuga*.

It Jaer sessten honderst ses en sestig / op den tweeden Maap / bezochten wy upt Hable de Grace, met het Schip genaemt de St. Jan (resortrende onder de directie van de Gecommitteerde der Westindische Compagnie) gemonteert met acht en twintigh stucken Canon / twintigh Bootsgesellen / en twee honderst en twintigh passagieers / soo dienaers van de Compagnie / als byre personen met hun dienaars.

vertrek
van de
Reys-be-
schrijver
naer't we-
stelijke
deel van
America

Wy zijn ten anchor gekomen onder de Caep de Borfleur, om ons aldaer te conjungeeren met noch seven Compagnies schepen / die van Diepe daer by ons souden komen / en noch een Oorlogh schip gemonteert met seven en dertigh stucken canon / ende twee hondert vijftigh man.

Drie schepen waren gedestineert na Senegal, en vijf naer de Caribische Eylanden, ende wy na het Eylandt Tortuga. Daer quamen noch omrent twintigh Terrancus barbers by ons / met eenige Hollandische schepen / die

Den Americaenschen

2

Engelsche
Scheepen
passen op
de Fran-
sche West-
Indisch
vaerders.

Franche
Roovers
in de Ca-
nael van
Engeland.

Periculou-
se passagie.

Franse Ce-
remonien
in Zee.

Hollandse
Cere-
monien in
Zee.
Klippen
genaemt
Barlingos.

de wil naer Rochelle, Nantes en St. Maerten, hadden / soo dat wy een vloot
uymaekten van in de dertigh Scheepen / en maecte met een ons klaer om te
vechten / alsoo wy hebzeest waren / dat diez Engelsche Fregatten (elck van
sestigh stucken Canon) by het Eylant Ornay, ou ons kuypten.

Ma dat onse Commandeur / de Ridder de Sourdis, sijn ordeys gegeven
had / gingen wy onder zepl met een goede windt / en mistigh weder / dat
ons gunstigh was / om van d'Engelschen niet gesien te worden / zeplende
dicht onder de Fransche wal / om de byandt te misden; ende wy rescontreer-
den een Vlaems schip van Ostende / die klaegde aen onsen Commandeur / dat
hy 's morgens van een Fransche Zee-roover geplondert was geweest. Het
Dorlogh schip maecte terstont jacht daer op / maer konde hem niet bezelen.
De Fransche boeren waren de heele kust langs in alarm / alsoo sy meenden
dat wy Engelsche waren / die landen wilden. Wy toonden onse vlaggen /
maer sy vertzouden haer daer niet op. Daer na sijn wy ten ancker gekomen op
de Rieede van Conquet in Britannie, (by het Eylant Hysant) om aldaer
berberstugh en soet water in te neemen. Hebbende ons van alle noodtsaek-
lijckheyt boozsien / bezvolghden wy onse cours / om dooz het Ras van Fonte-
neau te passeeren / alsoo wy de Sorlinges niet dozsten naerd'ren / om d'Engel-
sche kuyppers. Dit Ras is een seer stercke stroom / die dooz menichte van
klippen passeert / ende wordt genoemt Ras, het is gelegen in de mondt van de
bocht van Branchrijch / op de hooghte van acht en veertigh graden en tien
minuten / noordez breedte; 't is een seer gebaerlijcke passagie / alsoo de klip-
pen / eenigenebens / en sommige boben 't water haer vertoonen; daerom alle
die op ons schip waren / die daer noyt gepasseert hadden / wierden gedoopt
op dese volgende manier.

De hoogh Bootsman van het schip bekleedt hem met een lange rock / en
een vzeinde muts op sijn hooft / met een houte swaerd in sijn rechter / en een
pot met swartsel in sijn linkerhandt / sijn aensicht met swartsel bermomt /
heeft een kraus om den hals van blocken / ende ander scheepstruygh; alle die
noyt daer gepasseert sijn / moeten booz hem knielen / ende hy maekt een
krups booz haer doozhooft / ende geeft haer een slagh in de neck met sijn houte
swaert / ende daer na werden sy nter water begooten van andere die daer toe ge-
stelt sijn / ende moeten noch boben dien een fles wijn of brandewijn by de groote
mast bzingen / doch die niet en heeft is byp. Het schip als het noyt daer is gepas-
seert / moet doch betalen. als dit alles gedaen is / so haelt men het geen by de mast
gebonden word / van wijn en brandewijn / en dat werd dan by de back omgedeeft.

De Hollanders werden doch booz die klippen gedoopt / en doch booz de klip-
pen die Barlingos genaemt sijn / die dicht aen de kust van Portugal leggen / op de
hoogte van negen en dertigh graden veertigh minuten noordez breedte; het sijn
seer periculouse klippen / want sy konnen by nacht niet wel gezien worden / om
het hooche landt. De manier van doopen by de Hollanders is heel anders
als van de Fransen; want als pemandt gedoopt wordt / soo moet hy drie
mael van de groote Riee in 't water vallen / als een misdadiger / en soo sy
hem op het schip wat gunstigh sijn / laten hem slepen tot achter het Schip /
't is een groote Cere booz sijn Hoogheyt noch eens te vallen / of ter eerren
van

ZEE - R O O V E R.

2

van de Capiteyn; D'eerste die balt/ krijght een Canon schoot ter eeren/ met het wapen van de blagge/ die niet ballen willen/ zijn gehouden/ volgens hun wetten/ twaelf stupbers te geven/ ende als 't een Officier is/ soo moet hy een halbe Rijcksdaelder geven; zijnder eenige passagiers/ die moeten zoo veel geven als 't hen beliest; en als het schip daer nipt gepasseert is/ soo moet de Schipper een Orlhoofst wijn geven/ of anders souden sy 't Baljoen van 't Schip affagen/ sonder dat de Schipper of Capiteyn eenige pzetensie daer van soude konnen maeken; en alles wat daer af komt/ wordt in handen van de hoogh Bootsman gegeven/ tot dat sy in een haven komen/ dan word'er wijn booz gekast/ ende aen 't heele scheeps volck hy de back omgedeeft. Merende van beyde natiën kan reeden geven waerom sy het selbedoen/ als dat sy seggen dat het een oudt gebruik is van Zee-lieden. Sommige seggen dat Keeser Karel de vyfde dit soo geordineert heeft/ maer 't en wordt in sijne Wet-boek niet gevonden. Dit heb ick hier so ter loops geschreeven/ om dat 't te pas quam van de Ceremonien der Zee-lieden/ nu sullen wy onse voyagie doordren.

Opmer-
van 't
ge, dat
Keyser
Karel dese
Ceremo-
nien opge-
richt heeft

Doen wy 't Ras gepasseert waren/ kregen wy een faberabile windt/ tot de Caep Finis Terre, alwaer wy een zeer swaere storm kregen/ en raekten van mankanver; dese storm duerde acht dagen; het was elendigly op ons Schip te zien hoe de menschen wierden van stuurboort aen backboort booz de Zee gespoelt/ ende hadden de moedt niet om op te staen/ zoo zee-sieck waren sy; de Marzossen moesten obez hun tzedden om haer werck te doen. Daer na kregen wy bequaem weder/ en volghden onse cours/ soo dat wy quamen onder de Circkel genaemt Tropicus Cancrī: dit is een Circkel van de Sterrelijckers geïnagineert/ de welcke is als een bepalingh van de Son na 't noorden/ ende leydt op de hooghte van drie en twintigh graden en dertigh minuten benoorden de Linie. Wy werden daer wyder gedoopt op de manier als ick boven verhaelt heb/ want de Franse doopen altydt onder de Linie en onder de Tropicus Cancrī benoorden de Linie/ en onder de Tropicus Capricorni bezupden de Linie: wy hadden een boozspoedige windt/ die ons seer noodigh was/ alsoo wy gebreck van water hadden/ werdende gerantsoeneert op twee mitsens daeghs. Wy kregen (omtrent de hooghte van de Barbados) een Engelsch Koninghs schip in 't gesicht/ dat jacht op ons hadt/ met vier en twintigh stucken; doen hy geen boozdeel en sach/ liep hy van ons af/ doch wy volghden hem/ en schooten op hem niet onse acht ponders/ maer hy was beter bezept als wy/ waer booz wy hem moesten verlaten. Daer na hernamen wy onse cours/ ende kregen het Eplandt Martenique in 't gesicht; wy deden al wat wy konden om op de reede van St. Pieter te komen/ maer werden booz de swaere stroom belet; daer na wilden wy naez Garde Lupe, maer booz de stroom hielden wy dic oock niet krijgen; soo setten wy ons naez het Eplandt Tortuga, alwaer wy gedestineert waren. Wy zijn langhs de kust van het Eplandt Punta Rica gepasseert/ het welck een seer schoon ende vermakelijck Eplandt is/ bedeckt met schoone boommen/ tot aen den top van de bergen. Daer na kregen wy het Eplandt Espaniola in 't gesicht/ van het welcke wy hier na een beschrybinge sullen maeken. Wy

Swære
storm.
Ongemak
van onbe-
varen
volck.

De Franse
doopen
onder de
linie ende
onder Tro-
picus Can-
crī ende
Capricor-
ni.
Gebreck
van water
in Zee.

Aankomst
in de Ca-
ribische
Eylander

Aankomst
op het Ey-
landt Tor-
tuga.

zelfden langhs de kust / tot dat top eyndelijck aen het Eplandt Tortuga ; den sevendden Julij des selven jaers quamen / sonder de geheele Reys een man verlooren te hebben ; de goederen van de Compagnie wierden daer geloft / ende het schip wierdt naer Cal de Sac gestiezt / om aldaer de passagiers te brengen die daer wesen moesten.

II. HOOF T - S T U C K.

Beschrijvingh van het Eylandt Tortuga. Desselfs gewas en vruchten. Hoe de Franssen daer gekomen zijn. Tweemaal door de Spanjaerden weder uytgedreven , ende hoe de Reys-beschrijver aldaer drie mael is verkocht geweest.

Beschrij-
vinge van
Tortuga.

Haven.

Plaetsen
die be-
woont
zijn.

Van Hou-
ten en
Medicina-
le Kruy-
den, die
op Tortu-
ga wassen.

Het Eplandt Tortuga leghet aen de Noordt-zijde van het groote en bermaerde Eplandt Espaniola , omtrent twee mijlen van 't vaste Landt / op de hooghte van twintigh graden / dertigh minuten / Noordt-zijde breedte / ende heeft omtrent seftien mijlen in de rondte. 't Heeft de nacin van Tortuga gekreegen / om dat het de gedaente van een Schildpad heeft / die de Spanjaerden Tortuga noemen. Het is seer klipachtigh / en evenwel bedeckt met groote Boomen / die op de klippen wassen / sonder dat men eenige aerde sien kan ; want de wortelen van de Boomen leggen op de klippen bloot. De Noordt-zijde is onbewoont / en seer ongemackelijck / door dien dat 'er geen Haven noch Stranden zijn / als eenige plaetsen tusschen de klippen ; soo dat de Zuidzijde alleen bewoont is / en heeft maer een Haven / daer de Schepen aen kunnen komen. Het geen dat bewoont is / is in quartieren verdeelt / en worden aldus genaemt ; la Basse Terra is het voornaemste / van wegen de Haven / het Dorp is genaemt Cayone , een plaets daer de voornaemste Planters zijn. Lemplantage is noch nientoo / en seer vruchtbaer in Taback ; als mede la Ringot : dese plaetsen leggen aen het Westeynde van het selve Eplandt. La Montagne zijn d'eerste Plantagien / die op het Eplandt Tortuga gemackt werden. De Haven is redelijck goet / en bezyt van een Rifs ; daer zijn twee gaten om in te zeplen. Daer kunnen Schepen met 70 Stucken in leggen / en is een seer schoone santgzondt.

Wat de Gewassen van het Eplandt Tortuga aengaet / daer groeyt veel schoon hout / als Sacherdaenen / Stockvis-hout / Sandel / roodt / wit en geel. Het geel Sandel-hout wordt by d'Inwoonderen Bois de Chandel-gehoemt / dat is Kaers-hout te seggen / om dat het soo licht brandt als een kaers / ende dient haer om toorfen van te maken / waer mede sp's nachts gaen bissen. Daer wast oock het Lignum Sanctum , het welck in dese Landen Pock-hout gehoemt wordt. De Boomen / die de Gom. Elemni draegen / wassen daer by menichte ; van gelijcken de Radix China , maer is soo goet niet als d'Oost-Indische / is heel wit en sacht / soo dat de wilde Stojnen / niet anders binden om te eten als desen Radix China. Men vint daer oock het Krupdt /

ZEE-ROOVER.

**Krupdt / Aloë genaemt / en veel meer andere Medicinale Krupden en Hout-
getwas ; en oock seer bequaem Hout om Schepen en Hupfen van te bouwen.
Men vindt hier allerley vruchten / gelijk men in de Caribes Eplanden vindt /**
als Magniot , Patates , Igniamos , Water - Meloenen , Spaensche Meloe-
nen , Goyaves , Banannes , Bacovens , Paquaies , Carosols , Mamains ,
Ananas , Acajous Appelen , en menighe andere vruchten / die ich (om
den Lezer niet moeijich te vallen) nu niet noemen sal. Daer wassen oock
menighe van Palmite Boomen / om Wijn van te maecten / en met de Bla-
deren werden de Hupfen gedeckt.

Vruchten.

Daer zijn veel wilde Swijnen / maer het jagen met Honden wordt bez-
boden / om dat men deselve niet uptroijen sal / upt oorzaeck het Eplandt soo
kleyn is : en soo de Spanndt quam / men soude sich in 't Bosch kunnen retiree-
ren / en leven van de jacht : nochtans is daer seer qualijck te jagen / om de
klippen / die altemet bedecht zijn van klepne Boschagien ; en men valt daer in /
eer men het geboer wordt : op soo een manier zijnder verscheide personen
vermist. Men heeft oock veel geraemte gebonden / maer ebenwel en kon-
men niet oordeelen / of sy onlangs gestorven waren / of niet. De wilde Duvven
komen daer in sekere tijt van 't jaer met sulchen groote menighe / dat d' In-
woonders daer van kunnen leven / sonder ander vleesch te gebruiken ; maer
als die tijt verloopen is / soo en en zijn sy niet meer goet / om gegeten te wor-
den ; worden dan mager / en bitter / ter oorzaeck van zeecher zaet / dat
sy eten / het welck seer bitter is. Men de Zee-kant vindt men groote menigh-
te van Zee- en Landt-krabben / die seer groot zijn / en goet om te eten. De
Slaven en Dienaers eten die dickwils / en zijn goet van smaect / maer seer
schadelijck aen het gesicht ; want dooz het dickmaels eten daer van krijcht
men dupselinge / dat men altemets een quartier uurs is / sonder te kunnen
sien.

Wilde
Swijnen.

Groote
menighe
van wilde
Duyven.

Krabben
verswac-
ken het
gesicht.

De Franse eenige Colonien op het Epland St. Christoffel geplant hebbende /
en daer redelijck sterck zijnde / hebben eenige Vaertuygen uptgerust / en West-
waert aen gestuurt / om iets te ontdekken / soo dat sy de kust van het Epland
Espagniola aengedaen hebben. Aldaer aen Landt gekoomen zijnde / hebben
sy yet selve seer vrybaer gebonden / en hermenighbuldicht van alderhande
wilde Bedierte / als wilde Stieren , Koeyen , Swijnen en Paerden ; maer
siende dat sy daer geen profijt mee souden kunnen doen / sonder eenige schuy-
plaats te hebben / (om dat het Epland Espagniola wel bewoont is van de
Spaense Natie) soo bonden sy goet het Epland Tortuga in te nemen / het
geen sy deden / verjagende tien of twaelf Spanjaerden / die daer op waren /
en bleven daer omtrent een half jaer / sonder dat iemandt haer moe-
den ; sy boeren over met haer Canoos na het groote Landt / en begonnen
op het Epland Tortuga Plantagies te maecten / en ontboden noch meer
Volck van boven. Ondercusschen de Spanjaerden dit niet wel aensien kon-
nende / rusten eenige Vaertuygen upt / en quamen om Tortuga weder in te ne-
men / het geen haer wel gelucht is ; want soo dza sy van de Franssen gesien
wierden / bluchten sy met haer Goedt in 't Bosch / en boeren 's nachts met
haer Canoos na 't vaste Landt ; en hadden het voordeel / dat sy niet belem-

De Fran-
se rusten
eenige
Vaertuy-
gen upt,
om West-
waert aen
te gaen
ontdeck-
ken.

Komen
aen het
Eylandt
Espagnio-
la.

Nemen
Tortuga
in.

De Franſe
heraemen
het Eylant
Tortuga.

met waren met Vrouwen en Kinderen / ſoo dat een ieder boſchwaert in liep / om de koſt te ſoecken / en oock haer makers te waerſchouwen / om geen tijdt aen de Spanjaerden te geven / op Tortuga eenige Fortificatien te maechen. De Spanjaerden hoeren mee ober / en meenden haer te verdrijven / en van honger te doen ſterben / gelijk ſp de Indianen gedaen hadden / maer het wilde haer niet wel gelucken ; want de Franſſe waren wel voerſten van Kruyt / Loot / en goede Vuur-roers. Sp namen de gelegentheid op een tijdt waer / wanneer de Spanjaerden meest na 't groote Landt gebaren waren / met ſijn gemaal / en veel volck / om de Franſſen te ſoecken / ſoo keerden de deſelbe met haer Canoos weder nae Tortuga , en verjoegen alle de Spanjaerden / die daer noch waren / beletten de andere weder te komen / en bleven meester van het Eplandt.

Ontble-
den een
Gouver-
neur, om
een Colo-
nie te
planten.

De Gou-
verneur
van Tor-
tuga
bouw een
Fort.

De Franſſe weder meester van het Eplandt zijnde / ontboden ſecours van hoven / en verſochten aen de Gouverneur of Generael van St. Chriſtoffel, dat ſp haer geliefde een Gouverneur te ſenden / om het volck beter onder gehoofſaemheid te brengen / en aldaer een Colonie te planten. Den Generael / die ſulchs wel aenſtondt / gaf terſtondt ordze aen een Schip / het welck op de Keesde lagh / om het ſelbe klaer te maechen / en ſondt tot Gouverneur van Tortuga, Monſr. le Vaſſeur, met veel volck / en alderhande noodige behoefſten. Deſe Gouverneur aldaer gekoomen zijnde / liet een Sterckte op werpen op een klip / die de Haven kond bezijden voer Spaniſche Scheepen. Dit Fort is ongenakelijck / als van een zijde / noch en kommen niet meer / als twee perſoonen nebens malhanderen in gaen. In 't midden van het ſelbe is een hollichheid in de klip / dat tot een Ammonitie-hups dient : en daer hoven een bequame gelegentheid / om een Batterpe te maechen. De Gouverneur liet op het Fort een Hups bouwen / en plantte daer twee Metale Stucken op / en gebuychte een ladder / om op te klimmen / welke ladder konde opgehaelt worden. In het Fort komt een ſpruyt ſoet water / dat bequaem is om duffent menſchen dagelijcks te voeden / en kan niet afgeſneeden worden ; want het komt upt de klippen. Wantom het Fort zijn Plantagies / die ſeer vruchtbaer zijn in Taback en andere vruchten. Doen de Franſſe aldaer hun Colonie geplant hadden / en redelijck ſterck wierden / begon Elck ſijn heyl te ſoecken ; eenige hoeren ober nae 't groote Landt / om te gaen jagen / om Wipden te bekoomen ; andere / die niet geneegen waren om ſulchs te doen / begaben haer op de roof / en gingen op de Spaenſſe kusten kafen / gelijk ſp noch heeden doen ; de overige / die wijden hadden / bleven op het Eplandt / ſommigen maechten Plantagies / en plantten Taback ; andere gingen tappen / ſoo dat ieder een gelegentheid vondt om ſich t'onderhouden.

Nieuwe
aenſlagh
der Span-
jaerden op
Tortuga.

De Spanjaerden en konden dat werck niet geen goede oogen aenſien / oordeelende dat de Franſſen daer ſoo machtrigh ſoude worden / dat ſp op het laerſte haer upt het groote Eplandt ſouden doen verhuypen ; namen de gelegentheid waer / wanneer veel Franſſe in Zee / en eenige op de jacht waren. Sp ruſten dan hunne Canoos toe / en landden voer de tweede mael op Tortuga. met gelegentheid van eenige Franſſe gevangens / die ſp by hen hadden ; de Spanjaerden waren 800 man ſterck. De Franſſen en konden hun het landen niet belet.

beletten / begaben hun verhalben in het Fort. Den Gouverneur liet al de boomen omtrent het Fort afkappen / om den Spandt beter te kunnen sloot; de Spanjaerden siende dat 'er geen kans was / sonder Beschut het selve te dwingen / raetslaeghden hoe sp het best souden aenleggen. Sp sagen dat alleen de hooge boomen / die het Fort bedekten / afgekapt waren / en dat het selve van den Bergh kon beschooten worden / maekten een wegh / om het Beschut op deselve te vzen. Dese Bergh is tamelijck hoogh / en kan als men daer boven op is / het geheele Eplandt rondt sien; sp is black / en rontom gesoomt met klippen / soo dat het ongenaekelijck is om op te komen komen / als door een wegh / die de Spanjaerden gemaecht hebben / gelijk ick bezvolgens verhalen sal.

Onvoor-
sichtig-
heyt des
Fransse.

De Spanjaerden hadden by haer veel Slaven / en Arbeids-liden / als Mattates, of Half-slach en Indianen / dese lieten sp arbeiden / om een wegh door de klippen te maken / en Beschut op den Bergh te krijgen / om een Baterpe te planten / om het Fort te beschieten / daer de Franssen in waren / en haer tot overgeven te dwingen. Terwijl de Spanjaerden hier mee bezig waren / kregen de Franssen middel / om haer makers te waerschouten / en tot hulp te komen / gelijk geschiede. De Jagers / met die geene / die haer op de kaep begeben / verboeghden sich te samen / en by nacht op Tortuga gelandt hebbende / kregen middel om van de noozdzijde op den Bergh te klimmen / terwijl sp daer wel bedreeben waren. De Spanjaerden hadden met groote noepie twee Stucken Geschuts op den Bergh gekreegen / om des anderen daeghs op het Fort te cannonneeren / en wisten van de komste der Franssen niet; maer des morgens / wanneer de Spanjaerden bestigh waren / om hun Beschut in ordze te stellen / quam de Franssen van achteren / en deden het meeste deel der Spanjaerden van boven neder in de stepte spzingen / daer sp hals en beenen braken / soo dat daer niet een is van te recht gekoomen; d'overige sloegen sp doot / sonder quartier te geben. De andere Spanjaerden / die beneden waren / en het geschreeuw hoorde / oordeelden dat het boven op den Bergh niet wel geschapen stont / gingen nae de Zeekant / en voeren terstont ober / wanhoopigh zijnde van oopt Tortuga te bemachtigen.

Krijgen
bystande
van hun
makers.

De Span-
jaerden
geslagen.

De Gouverneurs van het Eplandt Tortuga hebben altydt als Egenaers geweest van het Eplandt / tot het Jaer seftien hondert vier en tseftigh / wanneer de Fransse West-Indische Compagnie het in besit heeft gennomen / en aldaer Monfr. Ogeron, als Gouverneur / op gestelt / en hebben hun Colonie geplant / niet haer Gecommitteerde en Dienaers / in meeninge om met de Spanjaerden eenige negotie te drijven / gelijk de Hollanders in Curassouw doen / doch sulchs is niet gelucht; sp wilden met vzeemde Narien handelen / maer konden sulchs niet doen; want doen de Compagnie sijn begin nam / pder een / soo wel Kapers / Jagers als Planters / hochten van de Compagnie / die alles op credit gaf / maer wanneer het tot betaling quam / wierdt niemandt gebonden / soo dat de Compagnie is genoot saecht geweest / haer Bevelhebbers r'ontbieden / en gaven last aen de selven / alles te verhoopen / het geen sp konden / en soo zijn sp daer upt geschepten. Alle Dienaers van de Compagnie wierden verhocht / eenige boozd'wiltigh /

De Fransse
Compagnie
handelt in
menschen
vlees.

De Rijs-
beschrij-
ver ver-
kocht.

Wordt ten
tweede
mael ver-
kocht.

Maeckt
sieh vrij.

en andere dertigh stucken van achten. Ick wierdt mede verkocht / als Dienaer van de Compagnie / en hadt juist het ongeluck / dat ick by de snoodste schelm van het geheele Eplandt geraeckte: hy was als Onder-Comberneur / of Luptenant Generael / en deed my alle quaet / dat hy kon bedencken / ja deed my groote honger lijden / beletten my mijn konst te gebzuyc-ken / en wilde hebben / dat ick my vooz die hondert stucken van achten lossen soude / gelijk hy presenteerden my daer vooz by te laten. Eyndelijck dooz al 't geleeden ongemack / viel ick in een sware sieckte / en mijn Meester / vresende dat ick sterben soude / verkocht my aen een Chirurgijn / vooz 70 stucken van achten. Soo dza ick gesont begon te worden / had ick niet om my te kleden / als een oudt hemdt / en onderbroeck: mijn nieuwe Meester was by beter / als de eerste; want hy gaf my kleeding / en alles wat ick van nooden hadt; en wanneer ick hem een jaer gedient hadt / presenteerde hy my vooz hondert vijftigh stucken van achten by te laten / en soude soo lang met de betaling wachten / tot ick het gelt gewonnen hadde.

So dza ick by waer / was ick als Adam / doen hy eerst geschapen was. Ik en hadt niet / derhalven soo resolbeerde ick my onder de kapers of roovers te begeven / altoer ick gebleven ben tot het jaer sestienhondert twee en tseventig / en heb met haer verschepte rochten bygewoont / en veel voozname roofftuc-ken bedreeben / gelijk hier nae beschreeben sal werden; maer eerst sal ick iets van het Eplandt Espagnola beschryben / om den nieuwsgierigen Leser te voldoen / in alles / het geen aenmerckens waerdigh voorgevallen is in het Westelijcke deel van America.

III. HOOF-STUCK.

Beschrijvinge van het groote ende vermaerde Eylandt Espagnola.

Beschrij-
ving van
het Eylandt
Espagno-
la.

Het Eplandt Espagnola is meest Oost en West gelegen / op de hooghte van seventien en een halve graed / tot twintigh graden / noozder bzeette / en heeft omtrent die hondert mylen in de rondte / en hondert twintigh in de lengte / en omtrent vijftigh in de bzeedte / in sommige plaetsen smalder. Ick sal den Leser niet moejelijck vallen / met het verhalen van het ontdecken van dit vermaerde Eplandt / wijs uder een bekend is / dat in 't Jaer veertien hondert twee en negentigh / Christophorus Columbus wierdt uytgestuurt / van Don Fernand, Koning van Spangien, ende heeft dit Eplandt ontdeckt / na welke tijt de Spanjaerden het tegenwoordigh noch besitten. Daer zijn verschepte Steden op / die de Spanjaerden gebouwt hebben / als mede veel schoone Dorpen. De Hoof-Stadt hier van is Sant Dominicus toege-eygent / en na sijn name genoeint / en in de Spaensse Tale Santo Domingo. Dese Stadt is gelegen aen de zuydzijde van het Eplandt / op de hooghte van achtien graden / en dertien minuten / noozder bzeette / en leydt omtrent veertigh mylen van de oostzijde van het Eplandt / genaemt

Punta

Gelegent-
heydt van
Sant Do-
mingo.

Punta de Espada; de Stadt is rontom benuurt / ende heeft een sterck Ca-
steel / 't welck de haven bezydt. Daer is een schoone haven / waer in mee-
nighen van Scheepen konnen leggen / zijnde bezydt vooz alle winden /
behalven een zuydelijcke; rontom de Stadt zijn seer schoone plantagien /
daer alderhande vruchten wassen / na d'aerde van 't landt. De Gouver-
neur van het Eplandt / die sy President noemen / onthoudt sich aldaer /
int dese plaets werden alle de Landtsteeden ende dorpen geboerd; want
de Spanjaerden handelen in geen andere Zee-haven als daer; de meeste
part van 't volck die daer woonen / zijn meest kooplieden en winckeliers.
De Stadt St. Jago Cavallaro, is St. Jacob de Ridder toege-eigent / en na sijn
naem genoemt. 't Is in 't landt gelegen / open sonder muuren / en leydt om-
trent op de hooghte van negentien graden noorder breedte; de lieden die
daer woonen / zijn meest jagers en planters; het is tot dien eynde wel ge-
leegen / en heeft rontom schoone weyden / daer seer veel wild ende tam Dee
haer onthoud / soo dat die plaets seer schoone hupden oplevert. Aen de zuyd-
zijde van de Stadt St. Jago, is een schoon Dorp / genaemt el Cotui, of
Nuestra Senora de alta gracia, dat is / onse Liebe vrouwe van hoogen zegen:
omtrent dit Dorp zijn schoone landshoutwen / altoers veel Cacao, of Choco-
late, Bengber / Taback en Calck van daen komt. De Spanjaerden bae-
ren na het Eplandt (Savona genaemt) met haer Canoes om te visschen /
ende om Schildpacten te vangen / die op de strand aenkomen om haer eieren
te leggen. Op dit Epland is niets waerdigh om te beschrijven / het is sand-
achtigh / en geeft veel pocken-hout; de Spanjaerden hebben koeven en
Stieren daer op gebracht om te teelen; maer als de kapers daer quamen /
verdelghden het alles. Aen de westzijde van de Stadt Santo Domingo,
leght noch een schoon Dorp / genaemt El Pueblo de aso; die van dit Dorp
gaen negotieeren op een ander Dorp / het welck recht in 't midden van het
Eplandt leght / ende wordt genaemt / San Juan de Goave, leght aen de
kant van een seer groote weyde / dat wel twintigh mylen groot is 't
rondte / en is vol wilde koeven en Stieren. Op dit dorp woonen anders geen
menschen als koe bilders / of Jagers / ende de meeste part zijn van gemengt
bloedt / te weten / menschen / die van Negers en van blanke geteelt zijn /
ende werden Mularos genoemt; als die van Indianen / en van witte men-
schen geteelt worden Mestices genaemt; en worden die van Negros en van In-
dianen komen / werden genaemt Alcatraces, ende meer ander slaggh die
daer zijn / want de Spanjaerden zijn seer genegen tot de Swartinnen /
meer als tot hun eegen vrouwen: van dit dorp komt een groote me-
nighte van hupden en Calck aldaer wordt oock anders niet ge-
maecht / want het aerde en kan niet gebout worden / door de groote
drooghte die daer is. Dit is alles wat de Spanjaerden besitten op dit Ep-
landt van Cabo de Lobos, na St. Juan de Guave, tot de Caep van Samana,
in de noord-zijde ende aen de zee-kant van het oost-eynde / genaemt Punta de
Espada tot Cabo de Lobos. De rest van het Eplandt wordt beseten door de
Franse boschloopers en planters. Dit Eplandt is mede versien met seer
schoone havens / van Cabo de Lobos, tot Cabo del Tibron, het welck is het

Van de
Stadt St.
Jago Ca-
vallaro,

De kapers
verderven
alles daer
sy komen.

Van de
dorpen
die west-
waert van
de Stadt
Santo Do-
mingo
leggen,

Vermengt
bloedt
geeft ver-
scheyden
geslachten
van men-
schen.

Gele-
gentheyt
van de Ha-
ven van
Eyland
Espagnola

Dorpen
en Steden
door de
Hollan-
ders ver-
druccert.

west-eynde van het Eplandt / zijn vier a vijf seer schoone havens / die de havens van Engelandt ver overtreffen / met seer schoone langdoubten / daeren / en Rivieren met het schoonste water dat in de gantsche werelt ge-
bonden kan daerden / daer zijn mede schoone stranden / daer de Schildpa-
den aen komen / om haer Eperen te leggen. Van Cabo de Tibron, tot
Cabo dogna Maria, zijn twee schoone havens; ende van Cabo dogna Maria,
tot Cabo Jan Nicolas, zijn wel twaelf schoone havens / ende van Cabo San
Nicolas tot Punta del Espade, zijn wel twintigh schoone havens / ende pder
have is booghen van twee of drie schoone Rivieren / daer overbloedt van
visch in is. Men de noozdzyde van het Eplandt zijn verscheppen steeden en
dorpen getoeft / maer zijn door de Hollanders verwoest / en de Spanjaer-
den hebben deselve verlaten.

III. H O O F T - S T U C K.

Van de Vruchten, Boomen en Gedierten, die op het Eyland Espagnola
gevonden worden.

Groote
quanteyt
van Oran-
gie en Li-
moen bo-
men.

Van de
Palmitte
boomen.

Stelen
van Pal-
mitte bla-
deren seer
dienstijg

Het Eplandt Espagnola is seer vruchtbaer in alderhande vruchten /
men vind daer groote vlackten van vijf of ses mylen in 't rondt / waer
van sommige geheel met soete / en andere met suure Oranje boomen
beset zijn. Eben al eens is het met de Limoen boomen / maer zijn sulcken
slag niet / als hier upt Espagne gebracht worden / de grootste zijn niet groo-
ter als een kloetke hoender ey / en zijn suurder; men vind daer oock seer groo-
te pleyen van Palmite boomen / de welcke seer hoogh zijn / en vermaeke-
lijck om te aen schouten: dese boomen zijn omtrent van hondert en vijf-
tigh tot twee hondert voeten hoogh sonder tacken / ende boven hebben sy
een strupck / van materie en smaek als een witte kool / daer spruyten de
bladeren ende het zaet upt; pder boom heeft niet meer als twaelf blaede-
ren / ende alle maenden valt 'er een bladt af / en om de maendt groept een
ander in de plaats; het zaet komt eens 's jaers upt de strupck dat ick gesegt
heb als een kool van smaek is / en is seer goet om te eten / wanneer dat
het by vleesch gekookt is / smaecht het soo wel als witte Warmoes kool / het
zaet is dienstijg tot vordsel de wilde stigten; de steelen van de bladeren /
zijn omtrent drie of vier voeten breedt / en seven of acht voeten langh / dit
zijn oock wel van de kloetste / en werden gebuykt om hupsen mede te decken /
en gerookt vleesch in te packen (als ick hier na verhalen sal) de steelen van
dese bladeren zijn van buyten groen / ende van binnen seer wit / soo dat men
van het bluneste een seker vel af kan schille / omtrent de dichte van een
parkement / daer men soo wel op schryben kan als op papier / men hoeft by
regenachtigh weder / in het bosch niet nat te worden / als men die bladeren
bekomen kan / ende nochmael dienen sy om water te vangen om te drinc-
ken / in tijdt van noodt / want men kan der emmeren van maeken / daer
men

men water in dragen kan / maar en dueren niet langer als seven of acht dagen. Dese boomen zijn seer hart / ende van binnen is secker spijp die men met een mes snijden kan / het hout is niet dicker als drie of vier duym / en de boomen zijn omtrent twee vadern dick / ende over al meest even dick / dese boomen vallen in platte Landen / in de bracke gronden ; men kan oock van dese boomen wijn maeken op volgende manier. Als de boom afgekapt is / omtrent drie of vier voeten van de wortel / soo wort dan vier-kante holligheyt gemaect boven in de stropck / daer sachtjes met'er tijdt de wijn komt indruppen / ende wort soo sterck dat men daer van droncken kan worden.

Wijn
van Pal-
miste
boom

Dese Palmiste boomen worden by de Franse genaemt Palmiste Frans.

Behalven dese Palmiste boomen / zijn daer noch vierderhande Palmisten / ende worden aldus genaemt Latanier, Palmiste epinu, Palmiste a vin, ende Palmiste a chapelat, ou Palmist de montagne. Dese Palmist genaemt Latanier en wast soo hoog niet als de Palmiste vin, ende hoe wel dat hy de selve gedaente heeft / behalven de blaederen die de gedaente hebben van een wafer / ende zijn seven of acht voeten in 't ront / met punten ront om / omtrent van een halve voet langh : dese boom werpt zijn zaedt als de andere boomen boven genoemt / maer is grooter en dicker / en dient mede tot boedtsel voor de Wilden / de blaederen van dese boom worden alleen gebruyckt / om hupsen mede te decken. Dese boom wast seiden in goede gronden / maer altydt in santachtige ende klipachtige plaetsen.

Noch
vierder-
hande Pal-
misten.

De Palmiste Epinu wordt soo genaemt / om dat hy van de wortel af tot boven aen de bladeren vol doornen is / die omtrent drie of vier duymen langh zijn : seker natie van Indiaenen in het zuydelijcke dal van America, gebruycken dese doorne / om haer Oorloghs gevangens te toementeren of te pynigen / als op dese manier : sy maeken de gevangens vast aen een boom / ende nemen desen doorne en maeken aan pder een poppetje van Catoen / gedoopt in oyl Palm / ende steken dat in 't vleesch van den patient / soo dicht / als de doorns wassen aen de boomen / ende daer na steken sy daer de brant in / ende soo de Patient singht / soo wordt hy geacht als een genereus Soldaet / die zijne vanden te kleyn acht om hem seer te doen / maer soo hy klaeght of kermt / soo wort hy geacht / als een slaerwachtich mensch. Dese historpe heb ick van een Indiaen / die het selve dickwils aen zijne vanden gedaen heeft ; het is oock gesien van Christenen die hy haar gewoont hebben : doch om ons verhael te verholgen / sal ick seggen dat dese Palmist niet verscheelt / in de hooghte van de Latanier, maar de blaederen zijn even als die van de Palmiste-Vrancks, behalven dat sy geen steelen en hebben als die andere ; van deselve Palmist wort oock goede wijn gemaect / op de manier als boven. Dese Palmist werpt zijn zaet als d'andere / maer is een ander slag van zaet / het is ront / en soo dick als een duym / van binnen heeft het een kern die seer hart is / ende soo goet van smaech als een Spaense noot. Dese boom vindt men aen de Zee-kant op laege gronden. De Palmiste a vin, wordt soo genaemt / om dat hy wijn in grootsmeenighe geeft / en wast niet hooger dan veertigh of vijftigh voeten / ende is van een wonderlijcke groepsel / want

Groote
wreetheyd
van Indi-
aenen aen
hier Vy-
anden.

Palmiste
a vin.

onder dicht aen de wortel / tot omtrent de helft of meer van de hooghte / is hy niet dicker als drie of vier spannen / ende boven de helft / of de twee derden van de hooghten / is hy soo dick als een orchooft / en dese dichte is vol van secker specie / als in de strupck van een kool / maer seer vol sap / dat lieflyck van smaek is / ende wanneer dat gegest heeft / is het soo sterck als wijn / het sap wordt aldus uptgevarst / als de boom afgekapt is / 't geen mackelijck geschiet / want men kan hem kappen met een groot mes dat Machete genoemd wordt : en is van gedaente als een pastey-backers mes. Als de boom dan afgekapt is / soo maect men een vierkante openingh / in 't midden van de dichte (die ton genoemd wordt) en men stampt het in tot dat het heel sacht is geworden / en dan parst men het sap met de handen daer upt / men vindt aen de boom alle gereetschap daer toe van nooden / want men supbert het sap door de blaederen / ende van d'onderste van de blaederen maect men baeten om de wijn in te doen / en ook om mede te dinccken; dese boom draeght zijn vrucht eben als d'andere Palmiste boomen, maer van een ander fatsoen / en van kouleur en dichte als Carssen / en is oock goetd om te eeten / maer veroorzaect een seere keel / de selve boom wast op hooge ende klippachtige bergen.

Palmiste a
chapelet.

De Palmiste boomen / Palmiste a chapelet genaemt / om dat de Spaensjaerden kroose / kransen / ofte Water-nosters van het zaet maecten / dat van dese boom komt / dat kleyn ende seer hard is ; dese Palmiste wassen seer hoogh en dun met toepnigh blaederen / op de toppen van de hooge bergen.

Abel-
kooften
boomen.

Op dit Eylandt worden oock gebonden groote en hooghe boomen / die een vrucht draeght soo dick als een gemeenen Meloen (die hier in 't Landt wast) ende heeft in 't midden een kern / soo dick als henne ey / en het bles is van kouleur als een Meloen / en bukten graeuw / ende van smaek als een Abrikoos / ende wordt oock van de Franse Abricos genaemt / de wilde zwijnen worden seer bet van die vruchten te eeten.

Vrucht
genoemt
Cayomiele.

Men vindt oock andere boomen / van gewas als een Peere-boom / die secker vruchten draegen / die Cayemiete genoemd worden ; dese vrucht is van gedaente als groote swarte perziken / als mede van die kouleur / en is vol van sap als mellick / dat seer soet van smaek is / binnen in zijn vijf en sommige drie karnen / van grootte als turckse boonen / de wilde zwijnen eten die oock / maer ten wordt in alle plaetsen niet gebonden.

Van de
Genipas.

Daer wassen oock groote boomen die een vrucht draeght die men Genipas noemt / dese boom wast soo hoogh als een liriecke boom / en heeft zijn blaederen op de selve manier / maer spreijdt zijne tacken seer breedt upt / de vrucht is van gedaente als een Slaep-bol / maer omtrent soo dick als twee buysten / graeuw van kouleur / ende in 't midden vol klepne karnen / met een bles dat alleen de karnen in sluyt / dit blesken is seer scherp / son dat wanneer de vruchten met het bles gegeten worden / veroorzaecken verstoptheit in 't lijf ende groote pijn in de stoel-gangh : als de vrucht onrijn is / ende dat het sap geparst wordt / werdt het soo swart als roet / men kan daer oock mede schryben als op papier / maer in de tijdt van negen daegen gaet

ZEE-ROOVERS.

13

gaet het upt / en 't papier blijft of daer niet op geschreeven was geweest / het hout van dese boom wordt gebuycht om te bouwen / alsoo het vast en schoon hout is / het sou goet wesen om Schepen te timmeren / want het duurt wel in het water.

Daer zijn veel meer andere bycht-boomen / daer van men de beschrijving in verscheide Nutheuren kan vindt; daer zijn veel Ceder-boomen, by de Spaenjaerden Cedros genoemd / en by de Franse Acajou, dese boomen zijn seer bequaem om Schepen te timmeren / en Canos mede te maeken de. Canos zijn secker Vaertuygen van een boom gemaect / sonder eenige inhouten als de Zit-bancken / en konnen zeilen tegens de beste Boot op Sloep die daer is / De Indiaenen konnen dese Canos maken sonder eenige yfere Instrumenten; als op dese maniere / bynden de boomen by de wortel af / en weeten het vuur foodanigh te regeeren dat 'et niet verder byandt als sy het hebben willen / ende als de boom neder gevallen is / soo maeken sy een groot vuur daer op / staen en daer contom met water om te dempen / andere hebben steene bylen / ende schrapen het verbyandt hout af / ende weeten soo het satsoen te geven aen haer Canos / en konnen met die Canos twintigh / tachtentigh ja hondert mijlen toe Zee waert in roepen. Men vindt daer groote menighden van andere boomen / soo bycht-boomen als die bequaem zijn tot het bouwen van Hupsen en Schepen / als Mapou boom Acoma, Epcke-boom / Brisillet, of stockbis houdt / Mancinille-boom, de boom die de Gom. Elem draegt met seer groote quantiteyt van pocken houdt / ende meer andere medicinale boomen / als Lignum-aloes de dyse fantale houten / Cassia Ligna, als mede de Radix Chinae, maer soo goet niet als die upt Oost-Indien komt / de Rookou soude daer oock wel wassen.

Van de Canos

d'Indiaenen konnen Vaertuygen maeken sonder yfere Instrumenten.

Medicinale en verw houten.

De Mapou is een boom die geweldigh dick groept / ende wordt mede gebuycht om Canos van te maeken / maer is soo goet niet als de Acajou of lader-boom / want dit hout is seer voog ende wordt in korten tijdt swaer van het water dat daer indringht.

Van de Mapou.

Het houd Acoma genoemd is een seer swaer hout / en van kouleur gelijk Bakthoudt / dat hier in 't Landt gebuycht wordt / en is seer dienstigh tot het timmeren / ende om wieken tot supcher Molens te maeken / om dat het seer hardt is.

Van Acoma.

De epcke-boom wordt wepnigh gebuycht als tot het timmeren / aen hupsen / maer het soude seer dienstigh wesen om Schepen te timmeren: want dit hout is seer durabel in het water / ende wat meer is / is de Zee-wormen niet onderworpen / gelijk als andere houten.

Van Eyck-boom.

Het Brisillet-hout is hier genoegh bekend / ende wordt genoemd stockbis houdt / het is seer bequaem / en word oock veel gebuycht tot het bouwen: dit wast daer in groote quantiteyt aen de Zuydt-kant van het Eylandt / in een plaets genaemt Jackmel, ende noch in een ander plaets genaemt Jaquine, dese twee plaetsen zijn bequaem om groote Schepen te komen.

Brisillet.

De Mancinille-boom, wast aen de Zee-kant / soo dat de tacken hangen op het water / draeght een bycht die eben gelijk is van ranch als de Reynette appelen dese bycht is seer vergiftigh / soo drae als pmandt daer van geten heeft / die wordt byandigh / doftigh / verandert van kouleur / ende

Mancinille-boom vergiftigh.

wozdt krankfinnigh / en daer nae sterft hy : wat meer is / de biffchen die van dese vrucht eeten / zijn vergiftigh : dese boom geeft een fap als melck die upt de Wyge-boomen komt / ende als iemandt die aen raecht / koomen daer boozt blaeren op / als of het gebzandt was / en veroorzaecht een groote pijn ; het is my gebeurt dat ick een tachtje van dese boom nam / om de Moschieten van mijn aengesicht af te jaegen / ende mijn aengesicht waer's anderendaeghs seer ontfieken/ende vol blaeren/ick was drie dagen sonder te kunnen sien. Daer wassen oock aen de strandt seckere boomen die een vrucht draeght als Wyumen van Damast, ende hebben mede een steen als die Wyumen/ daer zijn tweederhande witte en swarte/ de wilde zwojnen koomen aen de strandt als dese boomen haer vruchten geben / en eeten die / en wozden seer bet daer van ; dese boomen wassen in het sant en spreiden haere tachen op het selve / en zijn niet hooger van gewas als Kreupel-bosch / dat op de Wyumen hier te Lande wast : dese boomen wozden van de Spaenjaerden Icacos genaemt : daer zijn andere vrucht-boomen genaemt Abelkooft-boomen / die haer vrucht geben als d'Icacos boomen niet meer geben ; dese vruchten wozden niet veel gesoght van de wilde zwojnen : dese soort van boomen zijn heel hoogh en dick / de blaederen zijn als de blaederen van een Peer-boom / de vruchten zijn soo groot als een Meloen , met een steen in 't midden ontrent soo groot als een ey / het blees is geel / en ontrent soo hardt als van een Meloen, met een lieffelijcke reuck en smaech / de Franse Kockilders eeten dese vrucht tot bleesch / in plaets van broodt.

Abelkooft-boomen.

Van Musculo.

Tweede flagh van Masquitos.

Na dat wy een korte beschryvinge gegeven hebben van de Bomen en vruchten die op het Eplandt Espaniola wassen / sullen wy oock hier spreken van d'ongedierten die daer op zijn / hoe wel dat'er geen senpige gedierten / op het gantsche Epland gebonden wozd : doch zijn hier d'iederhande muggen die de mensche sodanig plagen / dat men het qualijk harden kan / uptgesondert boozde nieuwe aenkomelingen : de eerste flagh van muggen zijn soo groot als de muggen die wy hier te Lande / by soomer dagh hebben / en komen op het lijf ende suppen het bloet tot dat sy vol zijn / en dat sy niet meer blegen kunnen / soo dat men in die plaetsen daer sy soo abundant zijn / genootsaekt is een tachtjen van een boom te nemen / en geduurigh mede te spelen als een kind met haer start om de blegen te jagen / de tijdt dat sy de menschen meest plagen is smorgens ende sabonts / en het geen dat het meest berdziet / is / dat sy een geraes aen de ooren maechen dat men niet dueren kan ; dese muggen werden van de Spanjaerden Masquitos genaemt / ende van de France Maringuins. De tweede flagh van muggen / is een secker specie die niet grooter zijn als sant / en geben geen geluyt / soo dat sy noch stillmer zijn als de Musquitos, want sy konnten dooz het Limie kruppen / de Jagers die in 't Bosch zijn smeeren haer aengesicht met beken's reusel / om haer te bebzuden van dit verdrietig goet / des abonts bzanden sy Toeback in hare Tenten / of anders en souden sy niet kunnen rusten / haer tijdt is smorgens ende sabonts / en de geheele nacht / maer by dagh is men daer by van / als het maer een wepnigh waept ; want de minste hoelte bzijft se wegh. De derde flagh van Masquitos, zijn van gedaente als een mostert zaet / ende zijn root / sy steken niet / maer bijten een stuck van de huyt af / soo dat'er een

een roofje blijft ter plaets daer sp gebeten hebben / het aengesicht swelt soodanigh daer van / dat een persoon heel mismaecht daer dooz woedt / die dueren de gantsche dagh / van het opgaen tot het ondergaen der Zon / maer men is de gantsche nacht daer by van / dese werden by de Spanjaerden Calarodes genaemt ende by de Franse Rogados. Daer is noch seker ongedierte / van conleur en gedaente als een Kever Worm, behalven dat sp wat sloecher ende wat langer zijn / die hebben twee stippeltjes aen het hooft / die by nacht licht geven / dat wanneer sp met hun dze of vieren by malhanderen zijn in een Boom / niemant anders soude kunnen oorbeelen of het was een buur. Ich heb'er dze gehad in een Tent / ende ich konde machelijck / dooz het licht dat sp van hun gaben / in een boeck leesen / ich heb van dese vliegen willen in Europa brengen / maer sp zijn in de kou gestorven / ende soo dza sp doot zijn of geparst worden / verdwijnt het licht terstondt / dit ongedierte woedt by de Spanjaerden genaemt Moscas de Fulgo, daar zijn oock veel van die vliegen die men noemt krekels / als'er mandt doozby passeert schreeuwen sp tot dat sp bozzen. Daer zijn oock beelderhande kruppende dieren als Slangen / maer niet venpnigh / die doen alleen schaden aen de Hoenders / Duppen ende andere Vogelen / die sp begaen kunnen / andere zijn oock seer dienstigh om een hups van rotten en mupfen te supberen / ende sp zijn soo snoot dat sp piepen als een rot die genepen woedt / om de rotten des te beter te kunnen lochen / sp en knauten geen pitten / maer supgen het bloedt eerst van alle gedierten / ende daer na swelgen sp 't geheele lichaem op / ende het blijft soo langh in haar lijf tot het heel verrot is. Daer is noch een ander slag van kruppende gedierten / die vliegebangers genoemt worden / die leven van de vliegen die sp vangen / en doen geen anered quaedt / daer sijn veel aerdsche Schillepaden die seer goet sijn om t'eeten / en onthouden haer in poelen en waterachtige plaetsen / daer zijn oock seer veel Rupsen in de tijd van de Taback / ende wanneer sp in een acker Taback komen / kan die naderhand qualick schoon gemaecht worden / men is somtijts gedwongen alle de Taback af te snij en / ende weg te wepen / zijn groen ende soo dick als een binger. Daar zijn oock Spinne-koppen die seer afsgrijpselijck zijn / het lijf is soo groot als een ep / ende haer pooten zijn soo groot als de pooten van een klepne Krabbe en zijn ober al rupgh / sp hebben vier tanden die swart zijn / en soo groot als de tanden van een klepne konijn / en bijten seer fel / maer evenwel niet venpnigh / sp onthouden haer in de dacken van de hupsen ; en in 't riet langhs de wateren / daer zijn mede duysent bienen, diemen in 't Latijn Scholopendria noemt / als mede Schorpioenen, maer sonder venpn / want als permant van een Schozpion gebeten word / behoeft men daer geen raet toe te doen / het swelt in het eerst / ende daer na vergaet het van selber / soo dat op dit gantsche Eplandt geen dier is / dat dooz venijn schadelijck aen de menschen kan wesen. Terwijl dat wy hier besigh zijn om van d'ongedierte te spreken / sullen wy hier oock spreken van de Cayaman dat een slag van Crocodillen is / die zijn op dit Eplandt by groote menigte / en van een wonderlijche langhte en dichte / men heeft'er gebonden van ses en t'seventigh boeten lang / ende t'waelf boeten dick / dese dieren gebuyken eene wonderlijche loosheyt om haer kost te soeken / sp liggen endyben op het water / in de monden van de Ribieren / als het een vertotte boom is /

Onge-
dierte van
Kever
Wormen.

Van
Krekels

Van
Slange

Vliege-
vangers.

Van
Ripsc.

Monstreu-
se spin-
nen.

Duysent
bienen.
Schor-
pioenen.

Loosheyd
van de
Kayaman-
nen.

die

die op het water drijft / en houden haer meest aen de kant van 't water / ende als 'er een wildt zwijn of een wilde hoe komt om te dzuicken / die waeten sy te vatten / en halen de selve in de grondt / en doen haer verdzincken / en om meer kracht daer toe te hebben / stuelgen sy hondert pond of twee steenen in ; want sy zijn soo licht dat zy anders de grondt niet soude kunnen krijgen / ende wanneer sy een dier in de grondt gehaelt hebben / laten sy het drie of vier dagen leggen eer dat sy het selve eeten / want sy kunnen daer niet in blyten of het moet half vergaen zijn / als de Cockilders / hupden hebben te droogen op het belt / omtrent eenige wateren daer de ongedierte haer onthouden / soo komen sy en slepen de hupden in 't water na de grondt / en leggen steenen daer op / ende laten die soo langh leggen tot dat 'er het haer af is / dit heb ick selver gesien: hier sal ick eenige aenmerkinge schryven die ick op de Cayaman gedaen heb / eenige der Schrybers zijn die daer opt vangeschreven hebben / ick en weet niet dat die sulke ervarentheyt daer van gehad hebben als ick. Een loswaerdige persoon heeft my verhaelt / dat hy eens in een revier geweest was om zijn Tent te waschen / en daer quam een Cayaman naer hem toe / die na de Tent vatte ende haelde de selve na de grondt / dese Persoon die nieuwsgierig was om te sien wat dit dier doen wilde / liet de Tent volgen tot het ent toe / maecte sich gereet om de Tent te volgen / nam derhalven een scharp mes in zijn mont / ende hielt de Tent soo vast als hy konde / konde het niet houden / soo dat de Cayaman hem mede in de grondt haelden / ende verlatende aldaer de Tent / toen raste hy de Man aen / en traptten hem met de pooten / om hem te doen verdzincken / het was een heldere grondt / soo dat de man sien konde al wat de Cayaman deed / en doe hy niet langer onder water harden kon / stack hy de Cayaman met het mes onder in zijn buick / dat hy hem derstont verliet en van de wout stierf / dese persoon haelden hem op / ende de wout in zijn buick wel meer als hondert pont steenen / allegaer kleene steenen omtrent soo dick als een buyst / dese dieren kunnen haer niet verbergen / want al kan men haer niet sien / men kan haer rupcken / alsoo sy seer sterck naer muscus rupcken / sy hebben klieren tusschen bel en vlees die gemusqueert zijn / twee daer van zijn aen de keel / twee onder de boozste pooten / en twee tusschen d'achterste pooten ; de Jagers bewaren de klieren om in Europa te brengen en te verhandelen.

Seecker
stie van
een Caya-
man.

Caymans
rupcken.
naer Mus-
cus.

Cayaman
reelen uyt
eyren.

De Caymannen worden uyt eyren geteelt / sy leggen eens 's jaers omtrent de maendt van May / en leggen haer eyren in 't zandt aen de strandt / en dekense weder toe met hare pooten / en bzoepen soo in het zandt uyt. Haer eyren zijn van gedaente als Gansse eyren / de schil / die rondom is / is ongelijck / sy zijn van binnen met een doorn / ende wit als Vogels eyren / ende zijn goet van smaek : ick heb daer dickwils twee drie dagen het leven by moeten houden : als d'eyeren van de Cayman gebzoekt zijn / komen de Jonge daer uyt kruppen als jonge kieckens / ende gaen stracks in het water / ende blyben boven drijven d'eerste negen dagen ; ende moeder / om haer te bezijden dat sy niet gepickt worden van de vogels die sich daer omtrent houden / stuelgen de selve op / en gaen by daegh / als het mop weder is / op het sant in de zon leggen / dan loopen de jongen uyt / ende kruppen en spelen

speelen rondtom; maer als'er iemandt komt / soo kruppen sp weder in haer moeders lijf. Dit heb ick selber gezien / dat een Cayman op het zant in de Son by een Ribier lagh / en soo als ik van d'ander kant hem met een steen goopde / soo sagh ick alle de Jongen weder in sijn buick kruppen. Dese Caymannen, daer wy hier van gesproken hebben / werden in 't gemeen / Krokodillen genaemt.

V. HOOFD-STUCK.

Van alderhande Gedierten dat op het Eyland Espagniola gevonden word, als oock menigerley soorten van Vogelen, en van de Franse Boekamers, en Planters aldaer.

Dit Eplandt heeft haere bequaemhepdt niet alleen in de menighe-
te van vruchten / die daer in 't wildt groeyen / en in de goetheit van de
grout / bequaam tot allerley gewas dat men daer op zaden / of planten
wil; maer oock dooz de menigheite van vierboetige dieren / als paerden / wil-
de zwijnen / wilde stieren ende Koe-breesten / die bequaem zijn om de menschen
te boeden / ende het Landt te helpen bouwden; men vindt daer oock groote me-
nigheite van wilde honden / die het wild heel verdelgen / want soo haest als een
Koe / of een Merck geworpen heeft / eten de honden de jongen op / ten zy dat'er
geen hulp ontrent is. Zy loopen met troppen van vijftigh of seftigh te gelijk /
ende derben een trop wilde zwijnen aendoen / ende schepen niet upt booz dat zy
twee of drie daer van doot gebeten hebben. Een Boekanier heeft my eene won-
derlijke geschiedenisse van wegen de wilde honden laten zien / en by aldien de
selve my verhaalt was geweest / ick en soude het niet hebben konnen gelooven.
Op een secker dagh dat ik met die man ter Nacht gegaen was / hoorde wy een
partye wilde honden die een wildt Zwijn beset hadden / wy lieten onse hon-
den by een knecht die wy hadden in bewaring / en gingen elk met een roer op onse
schoulers daer na toe / en ontrent de plaets gekomen zijnde / klommen wy
elck op een boom / soo dat wy die wilde honden konden zien / die het wildt Zwijn
beset hadden / tegens een boom aen / ende stonden rontom te blaffen / doch dooz-
sten 't evenwel niet aendoen / 't wildt Zwijn stont op zijn achterste pooten te-
gens de boom / ende als een hondt hem aendeet / en by hem met zijn slaght-
anden begaen kon / quam de hondt de tweede mael niet weder: na dat zy het
Zwijn aldus ontrent een uur opgehouden hadden / stont het op / ende wilde
wegh loopen / maer daer quam een hondt van achteren / die het de ballen met
een beet afscheurde: terstont sprongen alle d'andere honden daer op aen / en be-
ten het zwijn doot; soo dza het wilde Zwijn sich niet meer beweegden / weechen
al de honden te rugh / en gingen daer rontom liggen / maer de vrack / die 't ge-
vonden had / begon 'er aen te eten / en wanneer hy genoegh gegeten hadt / soo
quamien sp met hun alle daer by / en in minder als een half uur was het ge-
heele wilde Zijn verstonen / (hier soude men konnen seggen) dat de beesten
seckere kennis hebben / leerende de menschen / d'eere te bewijzen aen die die sp
schuldigh zijn / 't geen hier blijkt aen dese honden / die secker eer bewisen aen de
hondt

Wilde
honden.

Aanmer-
kingh van
den Au-
teur op
de wilde
honden.

hondt die wilde Zwijn gebonden hadt. De Persoon die met my was / heeft het selfde verschepdemael ghesien / ende onder elcken troep van de honden is'er een die boozt upt gaet en soecht / ende soo dza hy pets ontdekt heeft / doet hy anders niet als bys of ses mael te blaffen / ende soo dza als d'ander daer by zijn / siet hy het werk aen / het selfde heb ik gesien onder de tantine honden / en al de Jagers hebben altijd een bza by haer / om het wild op te soeken / ende soo dza de selve pets gebonden heeft / gaet hy liggen rusten / tot dat het beest van de Jagers geboodt is / dan geeft de Jager hem een stuck / daer na loopt hy weder wegh om een ander op te soeken / en alle d'andere honden blijven onder tuffen by de Jagers / tot dat sy de bza weder hooren blaffen. Mr. Bertrand Dogeron, Gouverneur van Tortuga, siende dat de wilde honden groote schade deden aen de wilde zwijnen / en dat de Jagers groote moeite hadden om bleys te krijgen tot onderhoudingh van 't volck dat op de plantagien waren / heeft middel gesoght om die t'eenemael te berdelgen / en tot dien eynde ontboot hy in het jaer acht en festig / vergift upt Dzanchryck / en het selve bekomen hebbende / liet hy eenige paerden doot schieten / en openen / en daer na overstropen met vergift / dat duurden wel ses maenden sonder dat men konde aenmerken dat de wilde honden daer dooz verminderden. Dese honden konnen tam gemaect worden / gelijk dickwils gebeurt is dat de Jagers nesten van haer vinden / en nemen de jongen daer upt / ende bzingen die op / daer na konnen sy daer mede jagen. De Leser sal misschien nieuwsgierich zijn om te weten hoe dat de wilde honden op dat Eplandt gekomen zijn / ich sal hier reden van geven / boozt soo veel als my bekend is / doen de Spanjaerden haer meester gemaect hadden van het Eplandt Espagniola, was het selve vol Indianen, dese siende dat de Spanjaerden haer wilden overmeesteren onder pzoert van vrendschap / soo rebelleerden sy tegens de Spaensche Hegeeringe / ende dede de selve veel afbreuck; soo dat sy genootsaecht wierden alle d'Indianen upt te roepen / maer om dat de Indianen sich in het bosch verborzen hadden / bonden de Spanjaerden geen beter middel / als honden te nemen om d'Indianen te gaen op soeken / en als syse gebonden hadden / kaptten syse aen stucken / om haer honden daer mede te spijzen / daer dooz wierden d'Indianen soo verbaert / dat sy sedert die tijdt niet te boozschijn doozten komen / soo dat de meeste part van haer van honger vergaen zijn / hebbende sich upt bree in de klippen verborzen. Ich heb selve onder eenige bergen hollen gesien / die vol menschen beenen waren / daer by gissingh de gebeente van meer als hondert menschen waren: ich hebbe op de jacht veel diergelijke hollen by gebal gebonden. Als nu d'Indianen niet meer en verscheeren / soo hebben de Spanjaerden een part van haer honden laten loopen / waer van de wilde honden gekomen zijn / het is wel te gelooven dat het soo geschiet is. Want in 't volle Landt en vindt men geen wilde honden. De paerden die op het Eplandt Espagniola zijn / zijn kleyn van gestalte / kort van lijf / ende met een dicke kop / ende langh van hals / mede dick van beenen / soo dat sy geen moopigheyt en hebben / sy loopen by troepen van twee of drie hondert te gelijk / ende wanneer sy pemaent sien / soo loopt een altijd boozt af als Capiteyn / ende bys of ses hondert treden van de menschen zijnde / soo snijft hy / en keert wederom / ende soo dza hy wederom gheert

De Gouverneur van Tortuga wil de wilde honden met vergift verdistrueren.

Wilde honden werden tam gemaect.

De Spanjaerden hebben d'Indianen van Espagniola met honden verdistruert.

Van de wilde Paerden

keert is / soo loopen sy met haer allen weder te rugh. Zy zijn seer gemak-
kelijk te temmen. De jagers vangen van die paerden / om haer vleys /
of haer hupden aen de Zee-kant te brengen / sy spannen een touw in klepne
wegen daer de paerden passeeren / en als sy daer in treden / dan springt
het buompje op / daer het touw aen vast is / en 't paert blijft daer aen vast / ende
als sy gevangen zijn / worden sy vast gemaekt ende geslagen / men laet haer
pets dragen om haer te temmen / hier door worden sy in de tyd van acht
dagen soo tam / ende tot last dragen gewent als een Boere paert dat nooit
anders gedaen heeft / ende als de jagers dit gedaen hebben / laten syse loopen.
De wilde Stieren ende Koe-beesten zijn daer by menighen getoest / maer
tegenwoordigh beginnen sy schaers te worden / door de groote verwoestin-
ge die van alle kanten onder haer gedaen wordt. De Spanjaerden , tot spijt
van de Franssen , verdelgense soo veel als sy kunnen / aen de eene kant / ende de
wilde honden aen haer kant / want sy daer menigh half verflinden / en-
de aen d'ander syde de Franse Boekeniers. Dese Stieren zijn seer kloek /
ende wreed / wanneer sy getergh of te gequelt worden / maer anders / loo-
pen sy voor de menschen ; de hupden die daer van komen / zijn elf / tot der-
tien of veertien voeten langh / het is wonder dat 'er noch eene Stier of wild
zwijn op het Eplandt Espagniola te vinden is / want sedert een en tachtentigh
jaren / werden alle dagen meer als vijftien hondert wilde zwijnen verdelght /
soo van de Spanjaerden als van de Franssen ; ja ick soude derben seggen / door
d'erbartheit die ick 'er van heb / dat de Franssen alleen dagelijks meer verdel-
gen / en nochtans zijn daer de wilde Zwijnen by soo groote menichte dat het
ongelooflyck is. Zy zijn middelmatig van gestalte / en sijn in 't gemeen
zwart van verwo / soo dat 'er seldom van andere koleuren gebonden wer-
den / sy loopen somtijts by troppen van vijftigh a seftigh / de mannekens
loopen altydt voor upt / en de jongen niet de wijfjens blijven achter / wan-
neer sy dan aengerant worden van de honden loopt pder al zijn best / daer zijn
altydt partjen die alleen lopen / en die zijn altydt de beste : de wilde zwij-
nen kunnen tam gemaekt werden / als ik by erbarentheyt gesien heb : wy
hebben klepne biggetjes gevangen in 't Bosch / en die niet vleys opgevoedt /
ende doen sy groot wierden / volghden sy ons als honden / en liepen voor
upt ende wanneer sy wilde zwijnen vonden / begonnen sy die in haer talen
t'onthalen / ende daer op liepen de honden dadelijck daer by / wanneer van
de wilde zwijnen doot waren / soo aten sy rauw vlees als de honden / daer
na volghden sy ons weder.

De wilde
Paerden
werden
som ge-
maekt.

Van wilde
Stieren
ende Koe-
beesten

Van de
wilde
zwijnen.

Wilde
zwijnen
kunnen
tam
gemaekt
worden.

Op het Eplandt Espagniola zijn oock menighderhande soorten van voge-
len / bequaem tot voedinge van de menschen / als bosch-hoenders / genaemt
van de Spanjaerden Pintados , Pappegayen , wilde Duyven , Crabiers , Reygers ,
Ravens , West-Indische Calkoenen , Flamencos , Visschers , Fregatten , Mallemeeu-
wen , Grangefiers , Poel-snippen , Endvogels , Gansen , Talingen , Colibris en
meer ander gebogelt / daer van de naemen my onbekent zijn. De bosch-
hoenders zijn van de Spanjaerden Pintados genaemt / dat is te seggen ge-
schildert / om dat hare vederen seer geestigh geschildert zijn met wit en zwart /
als het vel van een Apger / ende op het hooft hebben sy geen katu gelijck

Van de
Pintados.

Van de
Papega-
jen.

Van seker
vogel
Carpenter-
teros ge-
noemt.

Van de
Crabiers.

Van de
Rijgers.

Van de
Ravens.

Kalckoe-
nen.

Van de
Flamen-
cos.

andere hoenders/maer een secker hardigheyt als **Eld**/ dat tamelijckhardt is; sp zijn omtrent van grootte als een van de grootste hoenders die wy hier hebben / en van sijn aeck eben als andere hoenders / sp loopen in 't bosch by troppen van vijftigh sestig te gelijk / ende ymandt gewaer wordende / bli- gen sp terstondt met een groot geraes in de boomen / sp leggen haer eperen op de aerde / die dickwils gebonden werden ; dese eperen konnen oock van een gemeene hen uptgehoert worden / maer als de jonge kliekens be- ginnen groot te worden / en hooren het geraes van d' andere in het bosch / soo loopen sp terstondt in 't bosch / en werden weder wilst. De Papegayen zijn daer oock by groote menichte / sp onthouden haer meest omtrent de velden daer sp oock gebouwen zijn te nesten / in oude Palmist boomen / daer eertijds andere vogelen genestelt hebben / en die een hal in de boom gemaect heb- ben / want de Papegayen hebben een kromme beek / ende en konnen geen openingh booren om haer nest te maecten / het schijnt dat de natuer om haer gezecken te vergoeden / haer klepne vogelen toe geschickt heeft ; wel- ke vogelkens worden **Carpenter** genoemd / dat is te seggen **Timmerman** / om dat sp met haer bek den boom doorboren konnen / daer de scherpsste bijlen op stomp worden : dese vogelen zijn omtrent soo groot als een mos / en heb- ben een beek omtrent anderhalve duym langh / ende sulcken kracht daer in / dat sp in de tijdt van acht dagen een gat konnen maecten daer sp in nestelen konnen : de wilde **Duppen** zijn over al in groote menichte / maer hebben een secker tijdt / gelijk hier booren / van het **Epland** **Tortuga** ge- schreeven is ; dese Duppen zijn grooter als die van **Tortuga** , ende op de tijdt dat de boomen haer zaedt geben / werden dese Duppen soo bet / dat sp / wanneer sp geschoten worden / in het vallen van bettigheyt barsten. De **Crabiers** zijn sekerere vogelen van gedaente als een rijger / en leven van krab- ben die sp in de poelen vinden / daer van hebben sp de naem van **Crabier** / sp zijn goet om t'eeten / hebben seben gallen / op seben plecken / op het lijf vol van secker materie als gal / en oock soo bitter. De **Rijgers** die daer zijn / en verschillen niet van die wy hier in 't Landt hebben. Daer zijn oock groote menichte van **Krabens** / die leven van 't overschot van de wilde hon- den / ende van 't geen dat de **Bockaniers** verwerpen / ende wanneer daer geschooten wordt / vergaderden sp aldaer soo dick / ende maecten sulck een geschreeuw dat men malckanderen niet kan hooren sprecken. Dese **Krabens** zijn eben eens als die wy hier hebben / ende in tijdt van noodt zijn sp goet om t'eeten. De **West-Indische Kalckoenen** zijn groote vogelen van lijf / soo groot als een **Kalckoen** / maer het hooft en de voeten en de pluymagie verschilt / want sp hebben een beek en voeten als een **Opebaer** / ende zijn heel wit / hebbende maer twee swarte placken aen de wieken. De **Flamen- cos** zijn secker vogelen die haer in de zoutplaetsen onthouden / en zijn van lijf als een **Opebaer** / ende hebben een hals van by na een vadem langhte / en de beenen naer proportie / sp zijn roet en wit van bederen / hebben een beek als een **Gans** / maer krommer en dicker / haer tongen zijn soo dick als een duym / en seer seker om t'eeten / sp blieden by troppen van vijftigh en sestig te gelijk / en wanneer sp aen de strandt sijn om haer kost te soecken / soo is 'er altijd

altijdt een die wacht houdt; en wanneer hy iets ziet / soo geeft hy eenigh ge-
 luyt / en vlieghe weg / werdende terstond van de gantsche troep gevolgt.
 De Visschers zijn vogelen / die haer in de kant van de Rivieren onthouden /
 en leven anders niet als van visch / werdende daerom Visschers genoemd; Van de
Vogel
visschers,
 sy zijn soo dick als een Endr vogel / en heel wit / hebbende een roode bek /
 omtrent een span lang / booghs gewijs / haer voeten zijn mede root. De
 Vogelen ssegatten / worden soo genoemd om haer snelheyt in 't bliegen / want
 sy bliegen soo subtyl / dat onmogelyk is eenige bewegingh te bemercken:
 dese vogelen bliegen seer wijdt in Zee / en leven anders niet als van visch /
 sy zijn omtrent soo groot van lijf als een kalkoen / haer vleesch is gelijk
 Osse vleesch / en seer voedsaem: niemandt heeft dese Vogelen ooyt op het
 landt gesien / sy maken haer nesten op sekeren boomen / die op 't water was-
 sen / die hebben soo veel tacken in het water als boven water / sy voeden haer
 jongen van visch / ende wanneer sy niet genoegh gebangen hebben / gaen sy
 omtrent de klippen daer seekere vogelen haer onthouden / en slaen dese
 vogelen met haer wiecken / soo dat d'anderen genoodsaecht zijn te vluchten /
 en om lichter te zijn om haer te ontbliegen / soo spoutwen sy alles uyt het
 geen sy die dagh gebangen hebben / maer de ssegatten zijn soo snel in 't vlie-
 gen / dat sy van onderen bliegen / en bangen het eer 't in 't water gevallen is /
 soo dat dese arme vogelen dickwils moeten slapen / sonder iets in den krop te
 hebben; dese vogelen worden malle Meentwen genoemd / om dat sy haer
 laten overmeesteren van vogelen die soo veel macht niet en hebben als sy /
 want haer bek is stercker dan die van de ssegatten: dese malle Meentwen
 zijn omtrent soo groot als Endr vogels / en hebben een beck als een vinger /
 aen beyde zijden als een zaegh / sy leven van visch / en onthouden haer op
 diergelijke boomen als de ssegatten / en laten haer van de menschen ne-
 men / sonder tegenweer als het schzeentwen. Wanneer d'er scheepen komen
 omtrent Eylanden daer malle Meentwen zijn / soo komen sy op de Vlaa-
 van 't Schip / en werden dickwils van de Matrosen gebangen; sy zijn niet
 goet om t'eeten / dooz dien sy alle na de Craen van de Grangeziers ruy-
 lien en smaken. Dese Grangeziers werden soo genoemd om dat sy groot van
 keel zijn / soo dat sy een visch / soo dick als een menschen hooft / t'effens
 komen inswelgen / nochtans zijn sy niet groter dan een Gans / haer beck
 is omtrent acht duppen langh / ende vier dick / sy blijven altijdt aen de
 kant van de Rivieren / en aen de strandt / ende op Eylandkens die omtrent
 klippen zijn / sy smaken oock na de Craen. De Poelsnippen verschillen
 niet van die wy hier te lande hebben / maer zijn wat groter en better.
 d'Endr vogels zijn daar oock by seer groote menighden / en hebben een tijdt
 des jaers gelijk sy hier te lande hebben / maer zijn soo vet dat men genood-
 saecht is het vet eerst te laten afbraden / om die t'eeten; het selve is oock soo
 met de Calingen. De Gansen komen hier oock eens des Jaers / en blij-
 ven omtrent drie of vier maanden / sy eten van seker zaedt daer sy soo vet
 van werden / dat sy niet meer bliegen kunnen / en werden gemakke-
 lijk gebangen op de loop / 't geen ick dickwils gedaen heb / wanneer
 ons een troep Gansen in een vlack veldt ontmoeten / vervolgden wy se soo
 lange /

Van de
Vogel
visschers,

Van de
Fregatten.

Van de
malle
Meentwen.

Van de
Grange-
ziers.

Van de
Poelsnip-
pen.

Van de
Colibri.

lange / dat sy noch bliegen noch loopen konden / dan sloegen wy se gemat-
kelijck met stocken doot; sy blijven een maent langh in het landt / dat
men niet mercken kan dat sy iets eten / maer werden alleen van haer bet
geboedt / ende worden lichter om te komen bliegen. De Colibri is d'al-
derkleynste vogel die op den aerdbodem bekend is / ende is seer schoon van
pluymagie / hy boedt sich alleen van bloemen van krupen en boomen.
D'Indianen hebben alleen de saelheyt / om die met haer pijlen te schiet-
ten / die sy dan droogen / en aende Christenen verkoopen; wanneer sy die
vogeltjens willen schieten / soo nemen sy een stuck wasch / en doen dat aen
het endt van haer pijl / en schieten de selve met groote subtiliteyt / dat sy
heel blijven. Wiestert nu ons te spreken van de Franssen, die op het Epland
Espagniola zijn: ick heb hier vooren verhaelt hoe sy op het Eplandt geko-
men zijn / ende hoe sy dienstboden upt Wzarickryck krijgen / en de selve dize
Jaren in dienst houden. Nu sullen wy verhalen van haer oeffeningen /
manieren van leben / ende van 't landt te bouwen. De Franssen die op het
Eplandt Espagniola zijn / hebben d'iederhande oeffeningen / te weten / het
jagen / planten / ende het Caep varen / soo dat / wanneer een knecht by
is van sijn dienst / soecht hy een macker / ende brengen het geen sy hebben /
by malkanderen / ende passeeren een schijft / waer in eenige maecken dat
die geen die 't langst leest / het alles heeft; andere maken een accoozt / dat
die langhstlevende verplicht is des anders deel te geven aen sijn vrienden /
of aen sijn vrouwe / als hy getrouwt is: als van haer accoozt dus gemaekt
is / gaet desen te kaep / en den ander gaet jagen / of Taback planten / na
dat sy 't beste oordeelen; daer zijn tweederhande Jagers / d'eene gaen Stie-
ren jagen om de hupden / d'andere jagen wilde Swijnen / om het vleesch
aen de planters te verkoopen: de Stieren jagers werden Boekaniers ge-
naemt; sy zijn eertijds wel vijf of ses hondert sterck op het Epland geweest /
maer tegenwoordigh zijnder geen dize hondert / alsoo de Stieren soo schaers
zijn geworden / dat sy seer gaewo moeten wesen om iets op te doen; sy blij-
vene een gantsch jaer / somtijds wel twee / sonder upt het bosch te komen /
en gaen op het Eplandt Tortuga om haer noodtdrust te halen / van krupen
en loot / roers / linnen &c. En daer gekomen zijnde / verteeren sy in den
tijdt van een maent / 't geen sy in een jaer of anderhalf gewonnen hebben /
sy drincken brandewijn als water / en koopen een heel vat wijn / dat sy dan
de boom inslaen / en drincken soo langh tot dat 'er niet meer in is; sy loo-
pen nacht en dagh langhs het doorp / en bieren het feest van Bachus / soo
langh sy d'ancle booz geldt krijgen kunnen / en ondertusschen woort Venus
dienst mede niet vergeten / soo dat de cappers ende hoeren haer gereedt
maecken tegens de komst van de Boekaniers ende Kapers, gelijk als de
cappers ende hoeren van Amsterdam doen / tegen de komst van d'Oost-
indisch- ende oorloghs-vaerders. Als het van altemael op is / ende een
partij geborcht / gaan sy weder in 't bosch / ende blijven daar weder een
jaer of anderhalf. Nu sullen wy hier oock beschrijven wat booz een leben
sy daar houden. Als sy op de vendebours plaats gekomen zijn / soo verdeelen
sy haer in troepen / ieder troep van vijf of ses / die geen / die geen knechts heb-
ben /

Van de
Boeckan-
niers.

ben / gaen alleen met hun knechts / en soecken een welgelegen plaats omtrent eenigh veldt / spannen aldaer hun tenten / en maeken een hupstien om haer hupden te bergen als sy droogh zijn. 's Morgens / soo daz als 't begint te daegen / roepen sy haer honden by malkanderen / gaen boschwaert in / en ter plaats / daer sy vermoeden de meeste Stieren te sullen ontmoeten: de eerste die sy doodt schieten / neemen sy hun brandewijn op / dat is al de merggh van de pijpen te slurpen eer dat het koudt voert / daer nae wordt het beest gebilt; dan neemt een van haer de hupst / en gaet daer mede na de rendezvous plaatsen / soo gaen sy voort tot dat sy elck eene hupst gekregen hebben; ende dat duurt tot omtrent 's middaghs / altemet later / altemets vroeger. Als sy altegaer op de rendezvous plaats gekomen zijn / soo sy knechts hebben / moeten die de hupden spannen om te droogen / en de kost gereedt maken / dat is vleesch; want sy eten anders niet als vleesch; als sy dan gegeten hebben / neemt ieder sijn roer / ende gaen paerden schieten om plapsier / of sy gaen vogels schieten met een enckelde kogel / of sy schieten om prijs in 't buit / 't geen gemeenlyck gheschiedt aen een Oranjaboom / wie de meeste Oranje appels sal af schieten / sonder die te beschadigen / als alleen aen de steelen / met een enckelde kogel / om de prijs / 't geen dickwils gebeurt / als ick selver gesien heb. De Sondagh besteden sy om haer hupden aen strandt te dragen / en barquieren. Daer was eens een knecht / die gaern soude gerust hebben / ende seyde tegen sijn meester / dat Godt seben dagen in een week gestelt hadde / van de welcke ses waren om te arbeiden / en de sevende om te rusten: sijn meester / die het soo niet verstondt / sloegh hem seer ongenadigh met een stock / seggende: Alon bougre, myne geboden zijn soo / ses dagen sult ghy hupden vergaderen / en de sevende sult ghyse aen de strandt brengen: dese lieden zijn bozed ende onbarmhertigh over hun knechts / soo dat het gemackelijcker is drie jaren op een Galep door te brengen / als een in dienst van een Boeckanier te zijn. Daer was een Boeckanier / die sijn knecht soo qualijck gehandelt hadt / dat hy meende hem doodt geslagen te hebben; ende doen hy wegh gegaen was / stondt de knecht op / en volghde sijn meester na / maer konde sijn meester / noch de rendezvous plaats niet vinden / soo dat hy genoodtsaecht was in 't bosch te blijven / sonder eenigh geweer daer hy sijn kost mee konde soecken; hy en hadt geen mes / noch iets ter werelt als een hond die by hem gebleven was. Na dat hy twee of drie dagen sonder eten in het bosch geweest was / gebeurde het dat hy by een troep wilde Swijnen quam / en de hondt / die hy by hem hadt / kreegh een jonge van de troep / doch de knecht hadt niet daer hy vuur mee konde maken / om het varcken te braden; noch wat meer was / en had niet om het selve open te rijden / als een vuur steen / daer hy sich mede behielp / en het varcken geopent hebbende / at hy sijn bekornst daer van soo rauw als het was / ende gaf een gedeelte aen sijn hondt / ende 't ander bewarende soo langh als hy konde / niet wetende wanneer hy weder iets krijgen moght / alsoo hy in 't bosch liep / sonder eenige menschen te kunnen vinden: het gebeurde eens / dat hy met sijn honden ter jacht was / en een wilde Ceref sagh / die een stuck vleesch in

Boeckaniers zijn gaeuw in 't schieten.

Godloosheit van de Boeckaniers.

History van groote wreedheit van een Boeckanier.

sijn bek had / om den haer jongen te brengen / hy volgden de wilde Teef tot
 dat sy omtrent haer nest was / begon doe met steenen in het nest te goopen /
 soo dat hy eindelijk de Teef doot gegoopt hadt / doe nam hy het vleesch / at
 het op / ende nam twee van de jongen mede / ende de hond die hy by hem
 had / was oock een teef / de welke kost te boren jongen gehad hadde / soo
 dat die noch soo veel sogh hadt / om daer mede dese jonge honden te konnen
 opheffen ; ondertusschen raekte hy op een plaets / daer hy alle dagen soo
 veel klapne berken krijgen konde / als hy met sijn drie honden kost op eeten ;
 hy wiet dat leven so gewent / dat hy daer een tyd lang bleef / hopen de de Jagers
 t'eeniger tijt daer komen souden / en doest de selve plaets niet wel verlaten / alsoo
 hy bleef de die niet weder te sullen konnen vinden / en alsdan gebreck te moe-
 ten lijden ; ondertusschen wierden sijn honden groot / en bequaem om te ja-
 gen / soo dat hy niet meer om de kost verlegen was / dooz dien hy het raewe
 vleesch gewent wierdt / dat hy naer geen ander kost en trachte / maer sijn
 meester verlegentheid was dat hy geen mes hadt om het vleesch te snijden :
 als hy ter jacht was / als sijn honden iets opgedaen hadden / moest hy soo
 langh wachten / tot dat sy eerst gegeten hadden / om openinghaen het beest
 te maken / daer na scheurden hy de stucken vleesch met sijn handen daer af /
 ende at die soo smaetelijck als de beste kost die hy sijn leven gegeten hadt :
 dit leven duurde omtrent veertien maenden / wanneer hy by gebal by een troep
 Boeckanters quam ; die / als sy hem sagen / verbaert wierden ; want hy
 sagh 'er seer wildt upt / dooz dien hy in al die tijdt niet geschooren was / en
 geheel naecht zijnde / behalven een stuck bast van een boom / die hy booz sijn
 schamelheidt gehangen hadt / ende een stuck raewe vleesch op sijn zp. Hy
 verhaelden haer hoe hy van sijn meester afgeraecht was ; sy wilden hem mede
 nemen / maer hy antwoorden haer / dat sy hem dan van sijn meester moesten
 bebjiden / of anders was hy geresolveert liever alsoo te leeven / als hy een
 jaer en meer geleest hadde / als wederom by sijn Meester te komen. Sy be-
 loofden hem dat / en brachten hem mede / en verschooten hem doe soo veel
 geldt / als hy van noode hadde om sijn Meester te boldoen. Ich was doen
 ter plaets / daer hy gebrecht wierdt / en sagh hem met verwonderinghaen ;
 want hy was bet en glad / en gesonder als doen hy van sijn Meester af gingh /
 en was het raewe vleesch soo gewent / dat hy geen gaer vleesch eten / noch
 verdragen konde ; want soo dzae als hy sulcks gegeten had / klaeghde hy een
 uur of twee daer na over sijn maegh / en spooch het vleesch weder upt / soo
 heel als hy het gegeten had ; maer wanneer hy raewe vleesch at / was hy
 altijd wel te pas : wy onthielden hem soo veel van raewe vleesch als wy kon-
 den / maer hy en liet nochtans niet het selve te eten / wanneer wy 't niet en sa-
 gen. Het selfde heb ick bemercht aen wilde honden / die een maent of twee
 oudt waren / dat sy geen gaer vleesch en wilden eten. Dese Historie heb ick
 hier by gebrecht / om de wreedheidt en onbarmhertigheidt te toonen / die
 dese lieden tegens hun knechts gebreucken ; ende hier upt is mede te sien / hoe
 dat de natuur van een mensch sich tot alle spijzen kan gewennen ; ja ick ge-
 loof dat een mensch van gras soude konnen leeven / soo wel als de beesten ; en
 ick sal meer exempel en daer van te berde brengen op andere plaetsen. De
 Boecha-

Boeckaniers werden altemets verspiet van de Spanjaerden / ende somtijds om hals gebracht / gelijk bescyepden mael geschiedt is ; want daer zijn by Compagnien Spanjaerden / die upt S. Domingo komen aen de noodbant om de Boeckaniers op te soeken (maer bidden dat sy se niet binden sullen) want sy hebben de couragie niet / dat sy haer in een black belot wachten / maer sy soeken haer te verspieten / ende om hals te brengen als sy in slaep sijn. Ich sal hier eenige korte geschiedenissen verhalen / namelijk van een Boeckanier / die 's morgens uptgegaen was om te jagen met sijn knecht / soo waren daer twaelf Spanjaerden te paert / die hem wachten op een passagie daer hy doozop moest / maer eenige boetstappen van de paerden gesien hebbende / nam hy een andere wegh / nochtans en konde hy haer niet ontsien ; want dooz het blaffen van de honden / quamen sy hy hem in een black veldt. De Boeckanier stonde dat hy 't niet ontkomen konde / bleef staen / ende storte sijn krupdt en loodt in sijn hoedt dooz sijn boeten neer ; sijn knecht gingh achter hem ruggh aen ruggh / en dede het selve : in dit postuur wachten sy de Spanjaerden in ; de twaelf Spaensche Ruyters quamen rontom haer met haer Lansen / ende riepen haer toe / dat sy het opgeven souden / en dat sy goetd quartier souden hebben (maer de Boeckanier betrouwde haer niet / want hy hadt de Spanjaerden menigen part ghespeelt / en hy wist wel / dat sy hem levendigh souden verbzandt hebben / als sy hem ghecregen hadden) hy antwoorde haer / dat hy geen quartier begeerde / maer dat de eerste die op hem aenquam / het gelach soude betalen ; daer mede viel hy met een knie op de aerde / ende begon sijn Roer te stellen als of hy schieten wylde. Als de Spanjaerden dit sagen / liepen sy van hem / ende lieten hem gaen. Ich sal noch een ander exempel te berdt brengen van een Boeckanier alleen ; dese sich verrascht stonde van een troep Spanjaerden / begon na haer toe te loopen / en te roepen / als of hy noch meer volck omtrent hem gehad hadde / en toonde sich of onder haer schoot. De Spanjaerden dit stonde / werden verbaert / en liepen van hem wegh / en daer dooz raechte hy by. D'Andere Jagers doen anders niet als wilde Swijnen te dooden / en souden het bleesch / om aen de Planters te verkoopen. Daer is geen onderschept tusschen haer manier van leuen / en die van d'anderen. Om de nieuwigkerige Leser te voldoen / sal ich hier haer manier van jagen verhalen / alsoo 'er groot verschil is tusschen die Jagers / en die die men hier te lande heeft / om wilde Swijnen te hangen. Dese hebben vaste plaetsen / daer sy drie a vier maenden / ja somtijds wel een Jaer blijven / ende noemen die in haer taal Boulan ; sy sijn ordinaer met hun bys of seffen by malkanderen / ten by dat een Jager sich verbindt (gelijk daer de manier is) aen een Planter / om sijn hups een gantsch Jaer van bleesch te versien ; ende als pemandt sich verbindt / so verbindt hy 's jaers twee a drie dupsent pondt Tabach ; daer en boden kryghet hy een knecht om hem te helpen / maer de Planter is gehouden hem te onderhouden van krupdt / loodt / en honden ; doch de Jager moet sich van al berest dat hy daer boden van nooden heeft / self versien : sy hebben noch daer byten eenigh verbael ; want wanneer sy 's morgens haer dinghen gedaen hebben / gaen sy 's achtermiddaghs / en schieten paerden / daer sy het bet van nemen /

Moedigheyt van een Boeckanier.

Loosheyd van een Boeckanier om sijn leven te salveren.

Van de Jagers die wilde Swijnen jagen.

nemen / ende smelten dat / om lamp-olj van te maken / dat sp aen de Planters vooz 100 pondt Taback de potjes verhoopen. Nocht meer winst hebben sp / als sp honden opboeden / want die verhoopen sp tot hun eppen profijt / pder hont die bequaem is om te jagen / woort vooz ses stucken van achten verhocht / zijnde een gesette prijs by haer. D'Andere / die niet verbonden sijn als ich gesepdt hebbe / gaen mer han seven of achten / ende een van haer draecht alle de Roers / en een ander lepdt de honden ; een alleen blijft in de plaets die sp Boukan noemen / om op het goed te passen / het vleesch te rooken / sout te malen / ende te kooken / tegen dat d'andere van de Jacht komen. Sp dooden veel wildt ; somtijds sullen sp wel op een ochtent hondert wilde Zwijnen doode schieten / om seven of acht daer van te hebben ; want sp hebben ordinarijs deseugen liever als de beeren / vooz dien die altijd better sijn / of ten sp dat het een bysonder Warcken is / dat's te seggen dat alleen sijn kost soecht ; die doen ordinarij groote schaede aen honden en menschen / wanneer sp ondooslichtigh sijn / men moet sich altijd versien met een boom / en of het gebeurde dat het wildt Zwijn maer gequetst wierd / dat men hem ontgaen kan / maer wanneer dat sp gepasseert sijn / heeft men geen noodt daer van ; want sp komen niet wederom / maer loopen altijd recht upt. Als sp van de Jacht gekomen sijn / vilt pder sijn berken / ende schepdt de beenen van het vleesch / en sijn het vleesch in reimen als van een badem langhte / somtijds langer / somtijds korter / na dat het balt ; daer na werdt het gesneden vleesch met gemaelen sout bestroopt / en laeten het selve drie of vier uren in het zout blijven / hanghen het dan op stocken en Raemen (ghelijck men de haerren doet) in een hups dat dicht toe is / van stocken sp daer huur onder / en rooken het droogh en hardt als sp oordeelen dat het wesen moet / dan werdt het gepacht ; ende als sp twee of drie dupsent ponden vergaderc hebben / brenghet een van haer het by de Planters / om te verhoopen / en krijgen twee ponden Taback vooz een pondt vleesch. Terwijl wy hier het leven van de Boeckaniers beschreiben hebben / sal het niet ongeboelijck sijn tot holdoeninge van den Lezer / dat wy oock het leven van de Planters beschrijven. De Planters hebben het Eplandt Tortuga beginnen te bouwen / omtrent het Jaer 1598 / ende de eerste koopmanschap die sp daer op geplant hebben / is Taback geweest / die seer goedt was / maer alsoo het Eplandt seer kleyn is / hebben sp niet veel plantagien konnen maeken / als mede om dat'er wepnigh bouwlandt is ; sp hebben oock supcker willen planten / maer't en heeft geen doozgangh genomen / alsoo der geen lieden waren / die d'onkosten honden uptboeren / die tot de Supcker-maekery van nooden is / soo dat het meeste volk (gelijck ich hier vooz verhaelt heb) zich tot de Jacht en Raepbaert begeben heeft / maer doen de Jacht op het Eplandt gemindert was / hebben een partij de Landtbouwerp ter handt genomen / kiesende de bequaemste plaets tot haer gelegenthepdt van het geheele Eplandt Espagniola, om aldaer Taback te planten. De eerste plaetsen die sp genomen hebben / is de Calsack geweest / aen de noordweste kant van het Eplandt Espagniola, aldaer hebben sp verscheiden quactieren gemaect / als namentlijck / La grande Amer, Niepe, le Rochelais, le petit Garve, le grand Garve, le Auganne, ende

Groote
destructie
van wilde
Zwijnen
door de
Boeckaniers.

Manier
van het
vleesch
toe te
maecken
om te be-
waten.

Eerste
aankomst
van de
Planters
op het
Eylandt
Tortuga.
Veel Plan-
ters ende
Boeckaniers heb-
ben haer
tot Kaep-
vaert be-
geven.
Eerste
plaets van
de Plan-
ters geno-
men op
het Ey-
landt Es-
pagniola.

ende zijn metter tijdt in soo grooten getal geworden / dat sy nu wel meer besy-
sent sterck zijn; sy zijn bezydt van de Spanjaerden / want die konnen by
haer niet komen: en hebben groot ongemack gehad om het Land eerst te
bouwen / dooz dien sy in haer werck zijnde / de kost niet en konden soeken;
want doen was het bosch / daer sy nu haer plantagien hebben / vol wilde
Zwijnen: dit was haer eenigste middel om te beginnen / alsoo sy geen andere
lebens middelen hadden daer sy van bestaen konden / gelijk sy nu noch doen /
wanneer sy 't land beginnen te bouwen / verdelen het in quarteren / die van d'an-
dere gelegen zijn / beginnen haer plantagien met klepne middelen / en maec-
ken compagnie met hun twee of drie / en koopen het gereedschap dat sy
van nooden hebben / te weten eenige Bijlen / Houwelen / Messen en Hout-
messen / ende maeken provisie van vijf a ses honderd pond / met wat boontjes /
die de Hollanders Faciolinoemen; dan gaen sy in het bosch / en bouwen daer
een hut van takken van boomen / daer sy in wonen tot beter gelegentheid.
Het eerste werck dat sy doen / is het kreupelbosch af te kappen / dat leggen sy
in klepne hoopjes / ende daer na kappen sy de hooge boomen af / en ont-
blooten die van haer takken / die sy verbranden met het kreupelbosch dat van
te vooren gekapt / en droogh geworden is: de stroncken van de boomen laten sy
leggen. Het eerste goet dat sy planten / is van die boontjes / hier dooz ge-
noemt / die in de tijdt van ses wecken rijp en droogh zijn; daer na planten
sy seckerere wortelen / die men Patatos noemt / als mede Maniock; ende als
dat geplant is / dan planten het Koozn daer sy van leven. De Patatos heb-
ben vier a vijf maanden van doen eer dat die rijp is. De Maniock moet
acht a negen maanden / en dickwijls een heel Jaer hebben eer dat sy goed is
om te eten; als sy rijp is / blijft sy noch een Jaer goet in d'aerde / daer
na verderft sy / soo dat die binnen het Jaer gebesicht moet worden. Van
dese drie gewassen moeten sy haer spijzen. De boontjes kookten sy met
vleesch / ende maecten pottagie daer van met eperen; de Patatos eeten sy
's morgens tot den ontbijt / die kookten sy in een groote ketel met wepnigh
water / ende dicht met een doeck toe gedeckt / in de tijdt van een half uur zijn
sy gaer / ende soo droogh als Castanien / maer eeten die met boter / maecten een
sauce met Limoen sop / Wazkens reusel / en Spaense Peper; sy neemen
ook een deel van die gekookte Patatos, ende maecten daer een drank van op
dese manier: De Patatos werden gesneden in een rook / ende daer wordt
heet water opgedaen / dan dooz een doeck gegoten / en in Spaense potten ge-
daen; aldus laten sy twee a drie dagen leggen / dan begint het te rijzen / en
krijght een suure smaek / die niet onaengenaem is / zijnde seer goed en voed-
saem; dese drank noemen sy Maby, dit hebben sy van d'Indianen geleert.
De Maniock dient tot broet / 't welck sy Casave noemen / ende wordt op
dese manier gemaekt; sy hebben koopere of bliche Raspen / daer sy de wort-
telen van de Magniock op raspen / gelijk als men de Merichs-wortelen in
Hollandt doet; ende als sy soo veel geraspt hebben / als sy van nooden heb-
ben / doen sy die in sacken van grof doeck ghemaekt / en persen het
water daer uit / tot dat het heel droogh is; daer na wordt het gesift dooz een
groote seef van Parchement / dus gesift zijnde / gelijk het wel seghel van
hout

Hoe de
Planters
haer Plan-
tagien be-
ginnen te
maecken.

Eerste
vruchten
die de
Planters
planten.

Spijzen
van de
Planters.

Drank
van Patas-
tos ge-
noemt
Maby.

hout te wassen / het welcke sp op een heete pſere plaet leggen / ende dan bacht
 het een malhanderen / en wordt gelijck een hoeck / daer na dzoogen sp die in
 de Son op de hupfen / misſchien dat het ſpreekwoord daer van daen komt / van
 't Landt daer de hupfen met panne-poeten gedeckt worden. Ende om niet te
 herleſen / van het ſiſſel of het grof dat dooz de ſeef niet en kan / bachen sp
 hoecken van vijf of ſes dupmen dick / en daer na laten sp die op malhanderen
 rotten / en maken daer een dzanch van / die sp Wy cou noemen: Dit is als
 bier / heel goet van ſmacth / en ſeer boeſaem / sp hebben oock verſchepde
 boomzuchten / als de Bananos, ende Gineesvygen, die hoecken sp met vleesch /
 en maken daer oock een dzanch van / met water / op de ſelbe manier als van de
 Patatos: de dzanch die van de Bananos gemaecht wordt / is ſoo ſterck als wijn /
 ende als men te veel daer van dzinckt / veroorzaecht die groote hooftpijnen
 dzonckſchap. Wanneer van haer plantagie boozſien is met alderhande
 wortelen ende andere gewaſſen / dienende tot ſpijſe / ſoo beginnen sp het Landt
 te bouwen en bewercken tot het Taback planten / gelijck ick verhaelt heb van
 de preparatien om het ander goet te planten. Wat de Taback aengaet / die
 wordt aldus bewerckt: Eerſt wordt een vierhante plaets van ontrent twaelf
 voet in 't vierkant beurbeyt / en rondom geſtooten / en ſoo nau bedeckt met
 Palmiſte-bladeren dat de ſelbe van de Son niet beſcheenen kan worden / daer
 wordt het zaet van de Taback geſaeyt / ende alle abonden met water beſproeyt /
 wanneer dat het niet en reegent / ende als de Taback ſoo groot is als Salaa,
 ſoo wordſe berplant by rpen / die dze voet van malhanderen zijn / ende per
 Tabackſ plant dze voeten van malhanderen: De tijdt die sp hebben om de
 Taback te planten / is van Januarp tot het laetſte van Maert / want dit is
 de tijdt dat het reegent / en de bequaamſte om te planten. De plaets daer de Ta-
 back geplant wordt / moet geſupbert worden van allerhande onkrup want de
 Taback wil geen ander krupt hebben: als ſp gewoſſen is tot de hooghte van
 ontrent anderhalve voet / na dat de ſtrupck dick is / ſoo ſnijenſe de punten daer
 af om te beletten dat sp niet meer waſſen ſal / ende al het boedſel trecht in
 de blaederen / dan geeft die de dicke / ende kracht. Terwijl dat de Taback
 in zijn wasdom is / ſoo maecten sp hupfen om die in te doen dzoogen: deſe
 hupfen zijn vijftigh a ſeſtigh voeten langh / ende dertigh a veertigh wijdt / en
 zijn verſien van ſtocken die op raemen leggen van onder tot boven om de Ta-
 back te doen dzoogen / als de Taback zijn volkomen wasdom heeft / wordſe
 geſneeden ende gedzooght in die hupfen / ende gedzooght zijnde / worden de
 ſteelen daer afgenomen / ende alſdan wordt deſelbe / dooz ſeekere Arbejds-
 lieden die anders niet en doen / geſponnen; deſe trecken tot haer zalaris of loon /
 de tiende van het geen dat sp ſpinnen. Als de Taback geſneeden is / wort de
 ſtrupck weder een ander ſpruyp daer een volkomen plant van komt / ende dit
 wordt gedaen tot viermael toe in een Jaer. Deſe Taback wordt ver-
 boert naer Dzanchrijck ende andere Landen / ende wordt meest gebzupcht
 tot knaack Taback ende tot verſ. Ick ſoude hier mede wel verhalen hoe de
 Supcher / Indigo / ende Simbes gemaecht worden / maer terwijl hier
 diergelijcke dingen niet bereydt worden in die quartieren die top beſchreeben
 hebben / ſoo ſoude ſulchs hier niet te pas komen. De Franſe Planters van

Dranck
 genaemt
 Wy cou.

Manier
 van Tabak
 Planten.

Taback
 wil by
 geen on-
 krup ge-
 plant zijn.

Hoe de
 Taback
 gearbeyt
 wordt.

Hiſpa-

Hispaniola hebben altijd onder den Gouverneur van Tortuga gezeten / gelijck
 sp' oock noch doen / nochtan is het landt ontfangen. ~~Althoe~~ ~~in~~ ~~het~~ ~~jaer~~
 festien hondert vier en festigh heeft de Franse West-Indische Compagnie
 mede eene Colonie op Tortuga geplant / waer onder de Planters van Hispani-
 niola mede begrepen waren. Dese wisten moegelijck dat men haer in sub-
 jectie brengen wilden: in een Landt dat de Koningh noch de Compagnie niet
 toebehoort / soo dat sp' resolbeerden haer niet te onderwerpen / ~~om~~ ~~dat~~ ~~haer~~ ~~sub-~~
 de Compagnie te staen: de Compagnie daer dat geen bescheit doende (maer
 ter Contrary groote schaede) is daer wel heeft upt geschepten. De Gou-
 verneur van Tortuga, die wel vernide was van de Planters / meende beter
 middel te sullen vinden om haer te dwingen als de Compagnie / hy maechten
 haer dan wijs dat hy haer alderhande goed dat sp' van nooden hadden / veel beter
 koop souden geven als de vreemde Natien die met haer quamen handelen / ende
 dat hy tot haer genegen was / dat hy oock maechen soude dat sp' viermael
 's Jaers Scheepen souden krijgen om haer koopmanschap naer Brancrich
 te senden / om haer nootfaechelijckheden daer van daen / dooz dat middel te
 beter te krijgen / ende dat het alsoo beter soude zijn / als haer goet aen vreem-
 de Natien te verkoopen; ondertusschen maechte hy dat hy de hoopmaemste op
 sijn zijde kreegh / ende liet doe d'andere toefien; sp' en konden niet een elle lin-
 nen krijgen als met bidden en smeken; ende haer goederen konden sp' niet wegh
 senden / de Scheepen die daer quamen / waren aen de Gouverneur gere-
 commandeert / ende hy was daer selve een Heer van / sijn goet wierd eerst
 ingescheept / en daer nae geboeren van sijn vrienden; en was 'er noch plaats
 soo wierden Biffetten gegeven aan die geenten die de plaats vergunt was.
 Ondertusschen kregen de Planters rijdingh in het Jaer negen en tsestigh /
 dat 'er twee Hollandische Scheepen op de kust van Hispaniola waren. Sp'
 resolbeerden van met hun te handelen / en de Gouverneur de schop te geven /
 het geen sp' oock deden: de Gouverneur quam hoort dat naer een schip /
 doch sp' verbooden hem het landt / en schooten op hem / soo dat hy niet aen
 landt doost komen / ende wierdt gedwongen weder te rugge naer Tortuga te
 keeren / ende sijn Scheepen half geladen naer Brancrich te senden / onder-
 tusschen quamen de Hollandische Scheepen by de Planters. De Vrienden
 en Officiers van de Gouverneur wilden de handel verbieden / maer sp' moe-
 sten swijgen / of anders soude men haer de neck gebroken hebben; midder-
 wijl hebben de Planters met de Hollanders gehandelt / en bepte de Schee-
 pen sijn daer van daen gegaen met haer volle ladingh van Wapden en Ca-
 back / met beloften dat sp' weder komen souden / het geen sp' bupten twijfel
 wel gedaen souden hebben / ten waer den oozlogh het niet beter hadt. De Plan-
 ters waren sos verbittert op de Gouverneur van Tortuga, dat sp' een ver-
 gadering maechten / van pder hups een man / ende maechten hun veps
 naer Tortuga met Canoes / en over landt / van hoopmen zijnde het op-
 landt in te neemen / en de Gouverneur om den hals te brengen / ~~om~~ ~~dat~~ ~~haer~~ ~~sub-~~
 de dat sp' altijd bystandt van de Hollanders souden krijgen / om haer nood-
 d'ust van haer te hebben / gelijck ich wel vertrouwde dat sp' souden souden
 hebben / hadt den Oozlogh sulchs niet beter. ~~Althoe~~ ~~in~~ ~~het~~ ~~jaer~~

De Franse
West-Indi-
sche
Compag-
nie plant
Colonie
in Tor-
tuga.
De Plan-
ters en
willen
onder de
Compag-
nie niet
staen.

De Gou-
verneur
van Tortu-
ga meent
mer facili-
teyt de
Planters
onder
gehoor-
saemheyt
te bring-
gen.

Doet
haar groo-
te belofte.

Groote
Extremi-
teyt van de
Planters
om haar
goet te
Schepen.

De plan-
ters wil-
len mer
de Hollan-
ders han-
delen.

De Offi-
ciers van
de Gou-
verneur
willen de
handel
verbieden.

De Gouverneur
verzoekt
assistentie
uyt
Frankrijk
Twee
Oorloghs-
scheepen
komen uit
Frankrijk.

De Plan-
ters ver-
kopen de
menschen
aan mal-
kanders.

Wreed-
heydt van
de Plan-
ters aan
hun die-
naers.

Historie.

Gouverneur van Tortuga vermaandt naar Spanckryck gesonden / om assistentie te verzoeken / ende den Koningh booz te houden / dat dese moeytemakers bequaem waren / om alle syn Eylanden te doen af vallen. Dit wierd wel eens soo sijn aengezocht als het in der daed was ; hy kreeg dan van den Koningh twee Oorloghs Scheepen / om het Eylandt Tortuga te bewaren. Dese twee Oorloghs scheepen daer gearriveert zijnde / gingen naar de Steden / om haer weder onder gehoosamenheyt te brengen ; maer in plaets van gehoosamenheyt te toonen / wanneer sy d' Oorloghs scheepen getoet wierden / bluchten sy met alle man in 't bosch / verlatende haer hupsen / die van het Oorloghs volck in de brandt gestookten wierden ; de Gouverneur liet haer eventwel met sachtmoedighheyt weder aen spreken ; en de Planters / siende dat sy van haer kant van niemant onderstandt te verwachten hadden / begaben haer weder op seckere conditie onder gehoosamenheyt / de Gouverneur liet eventwel een of twee van de voornaemste belhamels op hangen / pardonnerende bozders alle de andere / en gaf haer permissie om met alle statien naar haer wel gevallen te mogen handelen ; en hebben haer plantagen weder opgericht / en maecten groote quantiteyt goede Taback / soo dat sy met hun alle wel vyf en twintigh a dertigh dupsent vollen Taback jaerlijcks upt leveren ; De Planters hebben daer weynigh slaven / sy arbeiden meest selver met knechts die aen haer booz drie jaren verbonden zijn / en koopmanschappen daer met de menschen als men in Turkpen doet / want sy verkoopen hun knechts aen malkanderen / als men in Europa de Paerden doet / daer zyn d'er ook die haer Negotie daer van maecten ; sy gaen in Spanckryck ende soecken volck in de Land-Steden / ende by de Boeren / doende groote beloften / maer wanneer sy daer komen worden sy verkocht / ende moeten werken als Paerden / ja slijmer als Negers ; want de Planters seggen dat sy een Neger meer moeten sparen als een blanck mensch / om dat een Neger haer al syn leven langh moet dienen / ende een blanck mensch is maer booz een tyd ; sy handelen alsoo qualijck met hun knechts als de Bouckaniers , want sy hebben geen medelijden of sy sieck zyn of niet / sy moeten eventwel in de hitte van de Zon werken / dat altemets onverdzaeghlijck is ; ja dat de rugge van die ellendige menschen dickwils vol kosten is van 't brande van de Zon / gelijk de Paerden die alle zwaere lasten gedzaegen hebben ; de knechten zyn daer secker siekten onderwozen / dooz de quade spijzen ende veranderingh van lucht. Sy worden slap / watersuchtigh / en kort van adem / dat noemen sy Mal Deskomack ; ten komt anders niet als van quaed boedtsel en melankoly wegens 't quade tractement dat sy lyden ; daer komen menighmael lieden van goeden hupse / die dooz de ziele-verkoopers verleydt werden / ende als sy in sulck een elende komen / worden sy datelijck sieck van de Landt-siechte / en nochtans worden sy van haer siechte niet verschont noch geholpen / ter contrary worden sy tot het werck gedwongen met Negeren / tot dat sy dickwils doot ter neer vallen / dan seggen sy den seeljm heeft liever kullen herben als werken / dit heb ick met groote droefheyt dickwils gezien. Hier sal ick enige exempelen van verhalen ; Secker Jongman van goeden hupse / booz quade bejegeningen van syn Oom / die

die

die Doocht over hem was / hier gekomen sijnde / quam onder de handen van een van dese Planters / die hem seer toezicht hielden / ende werck van hem hebben wilde / dat hy onmogelijck doen konde; daer en boven gaf hy hem geen eten: den ander wierdt daer over soo deservet / dat hy in 't bosch liep / en aldaer van honger stierf: Ick heb hem selve doodt gevonden / haer van de handen gegeten. Ick sal hier noch van een ander verhalen / dat niet minder aenmerckens waer dig is / te weten / van een Planter / waer een knecht door quade bejegeninge in 't bosch liep / doch wierdt weder gemaeken; syn Meester maekten hem aen een boom vast / ende sloegh hem tot dat het bloedt rappelings van syn rugh afliep; daer na liet hy hem smeyten met een sause / toegemaekt van Limoen-sap / Spaense Peper / en Sout / en liet hem alsoo aen de boom vierentwintigh uren gebonden blijven staen / daer na sloegh hy hem weder op nieuwo / tot dat hy onder syn handen stierf. De laetste woorden / die hy sprack / waren dese: Godt geef; dat de Duyvel u mach quellen soo langh voor u doodt; als ghy my voor de mijne gequelt hebt. En drie of vier dagen na dese knecht syn doodt / wierdt dien Opran (soo moet ick hem noemen) gequelt van een quade Geest / die hem nacht en dagh quelde / en noch queldt / soo hy niet doodt is. Hy wierd altemets geslagen en gekrabbt / dat hy geen mensch geleek: ick geloof / dat Godts rechtbaerdigh oordeel dat toe liet / om die misbaediger te straffen van alle de moorden / die hy in diergelijke gelegentheden gedaen heeft. Ick heb noch drie jongelingen gesien / die door deservetheit hun Meester om hals brachten / om dat sy nacht en dagh wercken moesten / en geen eten kregen / soo dat sy genoodtsaecht waeren hy haer buuten te gaen om een stuk Casabe te ludden: dese jongelingen wierden opgehangen / ende verklaerden booz haer doodt / dat hun Meester oock een van hare mede-mackers doodt geslaegen hadde. Dese gruwelijcke bozedheden werden meest gepleeght van de Planters / die van de Caribes Eylanden komen; want sy handelen daer noch onbarmhertiger met haer knechts / als op het Eylant Hispaniola. Dat St. Christoffel is eene / Belteste genaemt / die over de hondert knechts doodt geslagen heeft; en om te toonen dat hyse wel bejement hadde / liet hy / wanneer sy doodt waren / versch vleesch / eperen en wijn by haer setten / om dat men seggen soude / dat hy syn knechts wel versorghden. Dese doost seggen / dat het hem niet en scheelde / of hy verdoemt of salig was / als hy maer soo veel goet konde nalaten / dat syne kinderen een stoets met haerden konden houden. De man daer ick hier van spreek / is heel wel bekend geweest van de Hollandsche kooplieden / die daer gewoont hebben. Ick soude hier meer exempel van te berde brengen; maer de Leser sal hier aen dese staetjes van het geheele werck wel konnen oordeelen.

Een wreed mensch door Gods oordeel gestraft.

Wreedheid van een Planter in de Caribes Eylanden.

d'Engelsche bejegenen haer knechts niet beter / maer noch wel slijmmer / want die houden haer ordinarv booz seben jaren; en wanneer sy ses jaren gedient hebben / worden soodanigh bejement / dat sy het niet harden konnen; sy syn genoodtsaecht haer Meester te versoeken / om aen een ander verkocht te werden / 't geen haer niet beweegert werdt / dan worden sy weder booz seben jaeren verkocht / of ten minsten booz drie jaren. Ick hebbe gesien /

Van d'Engelsche Planters, en bejeningen van haer knechts.

ten.

die byfien / twintigh / andere ocht en twintigh jaeren Slaef getweeft wa-
ren. Dese Slaven zijn veel foon onnoosel / dat fp haer felber verkoopen een
heel jaer / voor een goede maeltijt. Volgens by d' Engelfe Kerfchijt hoogh
gebiert wordt / (te weten niet eeten ende drinken) dan geven de Meesters
aen haer Slaven 't geen fp han hun wifchen / doch daer na brengen fp het
haer ten dincen op teckenings. D' Engelfche hebben een ftronge wet onder
haer in d' Eplanden / te weten / foon wanneer iemande de fomme van byf
en twintigh Engelfche fchellingen fchuldigh is / ende niet en heeft om te be-
talen / fal hy verhocht werden voor Slaef voor eenige tyt / als voor een jaer /
of zes maanden. Heb nu verhandelt van de Landt-gewaffen / Inwoon-
deren / en haer leven / fal den Lezer niet meer ophouden ; maar om tot ons
ooght te keeren / van de Zee-roovers verhalen.

VI. HOOFD-STUCK.

Handelende van de Zee-Roovers.

Ick heb hier booren verhaelt / op haer manier ikk gedraongen den ge-
weeft / om my onder de Zee-Roovers van Tortuga en Jamaica te begerben.
Ick noem haer hier Zee-Roovers / niet wetende dat haer eenige andere
Titul of naem toe komt / alsoo fp van geen Parentaten geflut werden ;
het geen geblecken is / wanneer de Koning van Spanjen fyn Ambassa-
deurs verfchepden reysen gefonden heeft aen de Franffe en Engelfche Woon-
den / om over dese flagh van menfchen te klaegen / alsoo het doen geen
oorlogh en was ; ende ewentwel lieten fp niet na de Spanjaerden te nemen /
en haere Steden en Dorpen te plonderen. De Ambassadeurs kreegen van
de Koningen tot antwoort / dat die lieden fijn Onderdanen niet en waren /
ende dat fijn Catholijcke Majestept niet haer doen konde / 't geen dat hy be-
geerde / wanneer fp gekreegen wierden. Den Koning van Brankryck ex-
cuseerde fich van het Eplandt Espaniola op dese manier ; dat hy aldaer
geen Fortificatien hadt / ende dat hy daer geen tribut van trock. De ko-
ning van Engelandt fepde ; dat hy noopt patenten aen die van Jamaica gege-
ven hadt / om op de Onderdanen van fijn Catholijcke Majestept eenige ho-
filitiept te gebruiken : ende om het Spaensche Hof in vrede te fteffen / heeft
hy den Gouverneur van Jamaica op ontbonden / ende een ander in fijn plaats
geftelt ; ondertuffchen hebben de Roovers haer Rooverpen niet konnen na-
laten. Maer fal hier een korte Hiftorie befchryben van haer opkomst / en
hun voornaemste Rooverpen die fp gedaen hebben / als mede het leven en be-
dyf van de voornaemste Roovers / haer manieren van leeven onder mal-
kanderen / ende van Scheepen in Zee toe te ruffen. Dese Roover / die op
het Eplandt Tortuga getweeft is / was een Pieter de Groot, van Diepe / de-
welcke in 't jaer 1602. met een Bark / op hebbende achtentwintigh Eters /
de Vice-Admirael van de Spaense Vloot veroverd heeft hy Cabo del Fi-
brum aen de West-hoek van het Eplandt Espagniola. (want doen hadden de

De Ko-
ning van
Spanjen
klaeght
over de
Roverpen
der Fran-
fen en En-
gelfche.

Eerste Ro-
ver van
Tortuga.
Groote
blyt ge-
daen.

de Spanjaerden het Canal van Baham noch niet gebonden / soo dat sy in Zee gingen door de Cay cos, ende aldaer heeft hy de Spanjaerden aen Landt geset / en heeft het Schip in Wanchrijck gebreacht. In Zee zijnde / ontboot hy sijne Commissie / om in een haven te mogen komen. Nu staet te weten / op wat manier dat hy hem nam / (na 't schryben van een loofwaerdigh persoon in sijn Journael) dese Roover hadt een getuyne tijdt in Zee geweest sonder iets op te doen / ende viel in gebreck van victualie / daer benevens was sijn vaertuygh soo onbequaem geworden / dat hy qualijk Zee konde houden; hy kreegh dan dit Schip in 't gesicht / 't welck van de Vloot afgedwaelt was; hy leide naer hem toe / om hem te kennen / en soo dicht hy gekomen zijnde / dat hy hem niet ontloopen konde / resolbeerde hy met sijn volck om hem aen boort te klampen / oordeelende dat hy hem onbersien soude vinden; het volck resolbeerde om hun hooftman te gehoorzamen / seggende dat hy geen meer advantage en hadde als sy / om 'er af te komen; daer op swoeren sy malkanderen trouwigheyt. De Geneesmeester kreegh last van de Hooftman / om de Barque met een koeboet in de grondt te voeren / en mede aen boort te komen. Het was omtrent doncker avondt wanneer sy hy 't Schip quamen / en sonder te prepen / liepen sy hem op zy / en enterde hem / sonder ander geweer mede te hebben als elck een pistool en een houwer; en sonder tegenweer liepen sy naar de kajuit / alwaer de Capiteyn nevens eenige andere met de kaerten speelde; aenstonds wierd hem een pistool op de borst geset / en gedwongen om sijn schip over te geven / andere waren ondertusschen naar de konstapels kamer gegaen / en hadden aldaer het geweer genomen. Eenige Spanjaerden die haer daer tegens wilden stellen / wierden doodt geschooten. De Capiteyn was die dagh gewaerschoot gheweest / dat het vaertuygh 't geen sy sagen / een Roover was / en dat hy eenigh quaet soude kunnen doen: de Capiteyn gaf quaet beschepd aen die hem sulcks seide / seggende dat hy sijns gelijcken niet soude vreesen / veel minder een klegne barque / ende nochtans wierdt hem door sijn onachtsaemheyt sijn schip schandelijck ontnoomen. De Barque was gesoncken op de lip van het groote Schip; ende sommige Spanjaerden sulck vreesdt volck in haer Schip siende / meende dat sy upt de lucht gevallen waren / seggende / Jesus sons demonios estos. De Roover hiel doen soo veel volck van de Spaensche Matroosen / als hy van nooden hadde om het Schip te regeeren / en de rest liet hy aen landt setten / met het schip liep hy selfs naer Wanchrijck / alwaer hy gebleeven is / ende sedert noyt weder op Zee gekomen. De Planter's en Jagers van Tortuga siende de forcup van dese Roovers / verlieten haer Jachten en plantagien / en sochten middelen om Schepen te krigen / om mede op de Spanjaerden te gaen rooven. En om tot haer woornemen te komen / namen sy van haer Canoes / ende liepen daer mede aen de noordkant van het Eylandt van Cabo Alwaars. De Spanjaerden negotieerden met Barquen van de eene stadt tot den ander / als oock om de Wipden en Taback die sy daer maecten / en naer Havana brengen; want de Spaensche Schepen en komen niet vorder als Havana, dat de Hoofstadt is van het gehele Eylandt) dese Roovers namen ver-

Een Zee-roover door gebreck in zee, neemt een vreemde resolutie.

De Vice-Admirael van de Spaense Silver-vloot wert veroverd door een Roover.

Op wat manier de Roovers eerst aen Schepen zijn gekomen.

schepde Barquen van de Spanjaerden / niet kuyden en Taback geladen / ende brachten die in Tortuga, alwaer sy haer Roof verkochten aan kooplieden die daer op de reede lagen / ende kochten voer het geldt andere noodtsakelicheden / als kruidt / loot / ende ander amonitie dat haer dienstig was. Daer na maecten sy haer Barquen weder gereed / en liepen daer mede in de Golf van Campische, en in de Golf van Nieu Spangien, alwaer de Spanjaerden sterck negotieerden / ende veel Scheepen hadden. Dese Roovers tardeerden niet langh om kuyt te maecten / want een maend daer na quamen sy weder in Tortuga met twee Scheepen / die naer de kust van Caraco beschepden waren geweest / om daer haer negotie te doen / haer ladingh bestondt in silver. Ende ten duurde niet langh / naer haere aankomst / of sy liepen weder in Zee met dese twee Scheepen / ende begonnen in 't kort soo sterck te werden / dat sy in de twintigh Roof-scheepen konden uptmaken / en dat in de tijdt van twee jaren. De Spanjaerden dat siende / wierden genootsaecht eenige Fregatten toe te rusten / om haer Scheepen te bezynden / en op dese Roovers te kruysen.

VII. HOOF T - S T U C K.

Hoe de Zee-Roovers hare Scheepen toerusten, ende haer maniere van leven.

Toema-
makingh
van de
Roof-
scheepen.

Dese Roovers konnen haer Scheepen goetd koop in zee rusten / ende konnen daer oock gemakelijck aen / gelijk als ick hier booren verhaelt heb. Wanneer een Zee-Roover in Zee gaet / doet hy alle die met hem varen willen / waerschutwen; en als sy dan altemael klaer zijn / gaen sy sloop / ende yder brenghet het geen dat hy van nooden heeft van geweer / kruidt en loodt met haer. Als sy gescheept zijn / raedtslaen sy met malkanderen waer dat sy heen sullen om victualie te gaen opsoecken / te weten van vleesch; want sy eten anders niet op hare Scheepen als vleesch tot vleesch / ten zy dat sy andere Getwaren van de Spanjaerden afneemen; somtijds maecten sy haer victualie van berckens / en somtijds van schilpadt vleesch / dat sy oock souten; somtijds gaen sy Corallen plonderen van de Spanjaerden / dat zijn hocken / daer de Spanjaerden altemets een dufsent stuckt tamme zwijnen in hebben: sy gaen 's nachts / ende bespieden het hups van de boer die daer op past / en lichten hem upt sijn bedt; dan moet den boer haer soo veel berckens geven / als sy van hem eyschen / of anders hangen sy hem op sonder quartier. Wanneer sy selver moeten gaen jagen / nemen sy een Jager van haer eygen natie / die een trap honden heeft / ende geven hem so veel van yder wild Zwijn als haer goed dunkt; een deel van haer gaen met hem om het vleesch te helpen souten ende roocken / als ick van te booren verhaelt heb / ende het ander deel van het volck blijft sloop om het schip toe te maken / kiel halen / en smieren / en bordes te doen al wat van nooden is / als sy dan soo veel vleesch gesouten hebben als haer dunkt dat genoegh

noegh is / soo brengen sy het ſcheep / ende ſtapelen het in 't ruyen op de ballast / ende kroocken daer van twee mael daeghs / ſonder rantſoen; ende als het gekookt is / wordt het vet / dat op de ketel drijft / afgeschept / ende in ſoo veel kleine kalbasjes gedaen als daer backen zijn om het vleesch daer in te doopen / ende alſoo wordt de maeltijt gedaen met een ſchootel / het ſmaecht diekwils beter als de beſte Gerechten / die men op *Heere Tafels* vindt : de *Capiteyn* magh geen beter ſchootel hebben als de ſlechtſte die der is; of als sy 't bemercken / brengen sy haer back / en ſetten die in de plaats van die van de *Capiteyn*. Als het *Schip* toegemaect / en de *victualie* daer in gebzacht is / ſoo werd met gemeene ſtimmen gereſolveert / waer dat men ſal gaen kruyſſen / als mede een accoozt gemaect / dat sy *Chase* partye noemen; daer wordt in geſpecificeert wat de *Capiteyn* hebben ſal booz ſijn *Schip* ende booz hem. Gemeenelijck wordt dit accoozt onder haer aldus gemaect: als 'er iets op gedaen wordt / ſal booz eerst van 't geheel *Capitaal* afgetrocken worden het geld van de *Jager* / dat ordinariſ twee hondert ſtucken van achten bedzaeght; het ſalaris van de *Chinnerman* / die het *Schip* gebouwt en klaer gemaect heeft / dat bedzaegt hondert / of hondert en vyftigh ſtucken van achten / na dat het accoozt gemaect is; het geldt van de *Chirurgijn* booz ſijn *Medicamenten* / twee hondert / of twee hondert en vyftigh ſtucken van achten / nae dat het *Schip* groot is; daer na de vergeldinge van de gequetſten die eenige leden verloren hebben / of van de gewoonlijke bedinging van die gequetſt zijn / ende werden gerecompenseert als volghet: booz een rechter arm ſes hondert ſtucken van achten / of ſes ſlaven; booz een ſlinker arm vijf hondert ſtucken van achten / of vijf ſlaven; booz een rechter been vijf hondert ſtucken van achten / of vijf ſlaven; booz een linker been vier hondert ſtucken van achten / of vier ſlaven; booz een oogh hondert ſtucken van achten / of een ſlaef; booz een vinger hondert ſtucken van achten / of een ſlaef; booz een ſtijbe arm ſoo veel als wanneer dat hy af is; booz eene wondt in 't lijf daer een pypp in gebzagen wordt / vijf hondert ſtucken van achten / of vijf ſlaven. Dit wordt van eerst van het *Capitaal* afgetrocken / daer na wordt de reſt eenparigh gedeelt in ſoo veel deelen als 'er mannen op het *Schip* zijn. De *Capiteyn* treckt vier a vijf mans parten booz ſijn *Schip* / altemet wel meer / ende booz ſijn perſoon twee parten; de reſt van 't volck deelen eenparigh; de jongens trecken de helft van een mans deel; het gebeurt oock wel / dat 'er ſlechte maets zijn / die noyt meer gebaren hebben / van deſe werd pder van haer part ſoo veel afgetrocken / en onder d'andere gedeelt. Wanneer dat 'er een *Schip* booz haer genoomen wordt / ſtaet het in haer wil om dat aen den *Capiteyn* te geven of niet; ende ſoo het *Schip* dat sy genoomen hebben beter is als het geen dat sy hebben / ſoo nemen sy het beſte van de twee / ende ſteken het ander in de brandt. Wanneer sy oock een *Schip* komen te veroveren / mach niemandt plonderen / of iets nemen om te houden; maer alles dat genonten wordt van geldt / juwelen / koſtelijke ſteenen / goederen / wordt allegaer onder haer gedeelt / ſonder dat 'er d'een een penningh meer van geniet als d'ander; en om dat 'er geen bedroggh onder

sonde schuilen / werdt een ieder / eer dat het goet gedeelt wordt / gehouden op de Bijbel een Eedt te doen / dat hy de waerdye van een schellingh / het zy van Zp / linnen / wolle / goud / silber / juweelen / kleederen / loot / of van alle het geen dat genoomen is / booz sich gehouden heeft : Ende sooder iemandt een valschen eedt doet / die soude van haer verbannen worden / en noyt meer in haer geselschap mogen komen / sy zijn malkandereen seer getrouw en behulpsaem ; is'er iemandt die niet heeft / d'andere setten hem iets by / en bozgen hem soo langh tot dat hy het heeft om te betalen : sy doen oock recht onder malkanderen ; soo wanneer jemandt een neerlagh doet / en sijn partye als een verrader doot geschooten heeft / wordt hy tegens een boom aengeset / en mede doot geschooten van een die hy daer toe kiest ; maer soo wanneer hy sijn partye als een eerlick man geschooten heeft / te weten als hy hem tijdt gegeven heeft om sijn Roer te laden / en hem van achteren niet gheschooten heeft / soo wordt hy by gehent van sijn medemachers : sy eschen malkanderen licht in duel. Wanneer sy een Schip verobert hebben / setten sy de gebangens aen landt / soo dya als het moghelijk is / behalven twee of drie die sy houden om te kooken / ende andere dingen te doen / die sy selver niet doen willen ; ende als sy die twee of drie jaeren gehouden hebben / dan laten sy se weez loopen ; dickwils gaen sy haer verbarschen op het eene of het ander Eplandt / en veeltijds op Eplanden die in de zupdkant van het Eplandt Cuba liggen / halen het Schip tegen het landt aen / om schoon te maken / en pder een gaet na landt en spant sijn Tent / en gaen dan op de Roef met haer Canoes beurt om beurt / sy neemen de Schillepadd vangers van Bayame : Dit zijn arme Visschers die Schildpadden vangen / om te verkoopen / en haer vrouwen en kinderen mede t'onderhouden / en wanneer sy van dese Roovers genoomen zijn / moeten sy booz haer Schildpadden vangen / soo langh als sy daar stil zijn ; en soo het gebeurt dat sy gaen krupffen op een kust daer Schildpaddt te vangen is / soo neemen sy se mede / en dan moeten sy altemers vier a vyf jaeren van haer vrouwen en kinderen afblijben / soo dat men niet eens weet / of sy doot of lebendigh zijn. Terwijl wy hier van de Schildpadden gesproken heb / en dat'er veel lieden zijn die niet weten wat Schildpadden zijn / ende hoe veelderhande dat'er zijn / soo sal ick hier een klepne beschryvingh daer vandoen. In America zijn vierderhande Zeeschildpadden / die van d'eerste slagh zijn seer groot / soo datter een drie a vier duysent ponden weeght / sy zijn sonder harde schil / soo dat men met een mes gemakchelyck daer in snijden kan / sy zijn vol traen / en onbequaem om t'eeten ; de tweede slagh zijn de groene Schildpadden : dese zijn van middelmatige grootte / daer zijn der oock die wel vier voeten breedt zijn / haer schil is harder als die van d'eerste / en gedeckt van een klepne schil / omtrent soo dick als het hoozn dat tot de Lantaerns gebuyckt wordt ; dese Schildpadden zijn seer goet om t'eeten / het vleesch daer van is seer soet van smaech / het vet groen en aengenaem / en soo doozdyngende / dat wanneer men drie of vier weechen niet als Schildpaddes vleesch gegeten heeft / de hembden soo vet van het sweet worden / dat men de olp daer upt parssen kan / de leeden werden daer oock seer swaer van. De derde soorte van Schildpadden zijn ge-

lyck

Bayame.
een Visschers
Dorp op
het Eyland Cuba.

Van Schildpadden.

Vierderhande soorten van Schildpadden.

lijck de tweede slaggh van grootte / maer hebben een dicker kop / en werden van d'Engelse genaemt Lager het , ende van de Franse Cawane , zijn niet bequaem om t'eeten / want sp stincken mede na de Eyaen. De vierde slaggh is klepnder als d'andere / ende wat langer na haer grootte / dese werden Caret genaemt / en dzagen sulken schil als men in Europa gebuycht / en aldaer Schildpadt genoemt wordt ; dese Schildpadden houden haer in de klippen onder water / en leven van de mos die daer op wast / en de Zee appelen die daer ontrent zijn / d'andere Schildpadden leven van gras dat onder water wast ; daer zijn eenige bancken die soo groen / en soo vol gras zijn / als de Weiden in Hollandt / de Schildpadden gaen daer 's nachts om t'eeten ; sp kunnen niet langh op de grondt blijven / of moeten koben komen om lucht te scheppen / en soo dza als sp geblasen hebben / dalen sp weder neder na de grondt / sp leggen Eperen als de Krocodillen , maer sonder schil / en alleen gedeckt van een dun vlies / als het binnenste vlies van een hen ey / sp vermeenighbuldighen soo veel / dat / wanneer sp niet van de vogels verniet werden / men in die gewesten qualick soude kunnen baren / sonder de Schildpadden aen te raetsien / sp leggen haer Eperen drie mael 's jaers in May / Juny / Julij / en elcke reys dat sp liggen / leggen sp hondert en vijftigh Eperen / en hondert en negentigh oock wel ; als sp leggen sullen / komen sp aen de strandt / en graben een kuyl in het sandt / daer sp haer Eperen in leggen / en decken die dan met sandt weder toe : dooz de hitte van de Son worden de Eperen in de tijdt van drie weken uptgebroept / en de jonge Schildpadden komen daer upt / en loopen in Zee ; maer soo dzae als sp in het water zijn / werden sp van de Meewen opgeslocht / want sp kunnen de grondt niet krijgen als negen dagen na haer geboorte / soo dat het een geluck is / wanneer dat 'er van hondert twee of drie afkomen. De Schildpadden hebben plaetsen daer sp alle jaren komen om haer Eperen te leggen. De boornaemste plaets die sp hebben / dat zijn d'Eylanden Caymannes genoemt ; dese Eylanden zijn drie in getal / een groote en twee klepne / aen de welcke de Schildpadden meest komen ; sp leggen op de hooghte van twintigh graden ende vijftien minuten noorder breedte / ontrent vijfen veertigh mijlen bezuden het Eylandt Cuba ; sp komen in soo grooten getale in dese Eylanden / dat 'er jaerlijcks wel twintigh Scheepen / soo Engelse als Franse / daer haer lading mee nemen van Schildpadder vleesch / het welck sp souden ; de mannekens komen daer oock / om de wijfjens te berepen / en wanneer dat twee Schildpadden met malkanderen speelen / blijven een dagh of twee op malkanderen. Het is onbegrijpelic hoe dat dese dieren het Eylandt weten te vinden / daer sp andere Landen verlaten om daer te komen / want sp komen upt de Golf van Honduras , dat ontrent hondert en vijftigh mijlen daer van daen is : daer zijn Scheepen geweest / die dooz de stroomen het Eylandt gemist hebben / ende konden geen hooghte nemen / noch wisten het niet te vinden ; sp setten ten laetsten haer kours op het blasen van de Schildpadden / en hebben alsoo het Eylandt gebonden ; daer komen geen ander slaggh van Schildpadden als de groene / die goetd zijn om t'eeten ; de Scheepen / die daer komen / hebben geen instrumenten van doen om de Schildpadden te vangen / want sp komen alle nachten aen land

Schildpadden leven van gras.

Leggen haer Eperen drie mael 's jaers.

Eylanden, daer de Schildpadden komen om haer Eperen te leggen.

Scheepen door Schildpadden te recht gevolgen.

om haer Eperen te leggen / dan worden sp van twee mannen met een handts-
 spaech omgekeert / en als sp op haer ruggh leggen / kunnen sp haer niet ver-
 roeten. Wanneer der veel Scheepen leggen om te laeden / wordt de strandt
 gedeelt / soo dat pder Schip een seker lenghte van de strandt heeft om Schild-
 padden te kunnen keeren; in de lenghte van vijft hondert treden kunnen wel
 hondert Schildpadden omgekeert worden. De kareet Schildpadden leggen
 haer Eperen ober al / en hebben geen vaste plaets; de Cawane komen aen
 een Eplandeken / geleegeu by Cabo Catoche om haer Eperen te leggen; de
 Engelse Roovers hebben de naem daer aen-gegeven van het Eplandt Logerhet.
 Als de tijdt van de Schildpadden gepasseert is op het Eplandt Cayaman, soo
 begeben sp haer naer het Eplandt Cuba, altoer schoone gronden zijn / daer
 de Schildpadden dan gaen eeten / want al de tijdt datse op Cayaman zijn /
 eeten sp niet. Als soo een Schildpadt ghevangen is / kan sp wel een maent
 leus op sijn rugge leggende / in 't leven blijven / maer sijn vet sal in sijn ver-
 anderen / en het vleesch smaechloos worden. Als de Schildpadden omtrent
 een maent aen het Eplandt Cuba getoest / en weder vet geworden zijn / dan
 komen de Saensche Disschers / om die te hangen / en haer Steden en Doz-
 pen daer mede te spijsen. Sp worden op dese manier gebangen; sp gebruyc-
 ken een vierhante spijcker / omtrent van twee dupin lenghte / en aen 't ee-
 ne eynde ghemaect als een harpoen / aen een stock / die twee of drie ba-
 dem langh is. Wanneer dan de Schildpadt boven komt om te blaesen /
 soo werpen sp hem de stock als een harpoen in 't lijf / dat de spijc-
 ker daer in stecken blijft / dan bieren sp omtrent vijftien of sesten baden
 lijn upt / en als de Schildpadt weder boven komt om lucht te scheppen /
 smijten sp hem noch een spijcker in sijn huydt / en wordt alsoo in de Canao ge-
 haelt. Sp worden oock wel meestendeel in de grondt op vier baden waters
 geschooten / hoe dupsterder weder hoe beter; want in donchere nachten als
 een Schildpadt swemt / geben sijn vier poten een flickeringh van sich / en de
 schildt is heel blanch / soo dat sp gemakelijck gesten kunnen worden. Dese
 Schildpadden zijn seer scherp van gesicht / maer kunnen niet hooren / doch
 soo sp tetoes hooren / kan men haer onmogelijck niet krijgen. Op dese ma-
 nier worden d'arime Disschers van de Roovers gebangen / en blijven soo langh
 in slaverny by haer / als sp begeeren. Haer gemeene oefeninge is in 't wit
 te schieten / en haer geweer schoon te houden: sp gebruycken goet geweer / als
 Roers en Pistoolen; haer Roers zijn omtrent vier en een halve voet langh / en
 schieten een kogel van sesten in een pondt; sp gebruycken Cazdoesen / en heb-
 ben een kardoes-hasjen / daer dertigh schooten in zijn; die dragen sp altydt
 by haer / soo dat sp noopt onboozsien zijn. Als sp lang genoegh op een plaets
 vertoest hebben / oberleggen sp met malkanderen / waer dat sp heen sullen /
 om haer avontuur te soeken; is'er dan iemandt / die eenige Kusten bekent
 zijn / daer de Koopbaerders haer negotie doen / die presenteert sijn dienst. Sp
 hebben verschepde plaetsen daer sp kuyssen / na de tijden des jarrs! want die
 Gewesten en kunnen niet altydt bebaeren worden / upt oorzaeck der vaste win-
 den en stroomen / daerom is het dat de Koopbaerders haer tijden hebben / om op
 pder Kust haer Negotie te drijven. Die van Nova Espagne en van Campesche,
 doen

Schild-
padden
kunnen
lang lee-
ven son-
der eten.

Hoe
die van
de Span-
jaerden
in Zee ge-
vangen
worden.

Roovers
altijt ver-
sien van
goet ge-
weer.

Ordinare
plaets
daer de
Roovers
kuyssen.

doen de meeste negotie met Scheepen / die van Campesche komen by winter-
 dagh naer de kust van Caraco en het Eplandt Trinidades en Margarita, alsoo
 de ooste en noordooste winden niet toelaten dat sy by somer dagh komen /
 want sy hebben als dan windt en stroom tegen; en als de somer komt / soo
 keeren die Scheepen weder na hups: de Kapers weten de passagie daer sy
 passeeren moeten / krupffen dan op haer. Wanneer dese Roovers eenige tijdt in
 zee zijn geweest / sonder iets opgedaen te hebben / ondernemen sy altemets despe-
 rate aenflagen / die haer somtijds oock wel gelucken. Ich sal hier eenige exem-
 pelen daer van verhalen. Seker Roover / Pieter Frans genaemt / van Dupn-
 herken / was langh in Zee geweest met een barque en ses en twintigh eeters
 daer op / en hadt gekrupst by Cabo de la Vela, om eenige Scheepen te wach-
 ten die van Maracaibo soudent komen / om naer Campesche te gaen / doch die
 Scheepen gemist hebbende / resolbeerde hy met sijn volck naer de Rancherie
 te gaen / (dit is een plaets daer een paeribanch is / omtrent gelegen by Rio
 de la Hache, op de hooghte van twaelf en een halve graed noorder breedte /
 daer komt alle jaren een Vloot van tien a twaelf Barquen / ende een Con-
 doper met vier en twintigh stukken van Cartagena, om te visschen met dups-
 hers / pder Barque heeft twee Jagers d'Oesters dupchen op vier tot ses
 badem water) en de paerbisschers aen te doen / gelijk hy oock deed op dese
 manier. De Barquen lagen ten anker op de bank / en het Oorlogschip
 lagh onder de wal / omtrent een halve mijl van haer / het was stil weder /
 derhalven kost den Roover sonder zeplen langhs de wal roepen / als of hy een
 Spanjaert was geweest die van Maracaiba quam / maer doen hy de paeribank
 op sy hadt / roepde hy na den Admirael van de Barquen / die gemonteert
 was met acht stukken Canon / en sestig welgewapende mannen; als hy by
 haer quam / gebod hy haer te strycken / maer in tegendeel begonnen sy op
 hem gelijcherhandt te schieten; de Roover wachte soo langh tot dat sy haer
 chargie gedaen hadden / en doen begon hy op haer te schieten / treffende soo
 wel dat 'er een part van de Spanjaerden onder de voet raechten / ende eer
 dat sy gereedt waren om op hem de tweede chargie te doen / klampte hy haer
 aen boort / en dwong de Spanjaerden om quartier te roepen / 't geen sy haest
 deden / op hoop dat haer Oorloghs schip haer te hulp soude komen; maer
 de Roover / om het Oorloghs schip te bedriegen / boorde sijn Barque in de
 grondt / en liet de Spaensche vlagge waepen op het Schip dat hy verobert
 hadt / tot dat hy klaer was om zepl te maecken. Sy lieten terstond de Span-
 jaerden in 't onderste van het Schip gaen / en staeken soo in Zee: het Oorloghs
 schip schoot al victorie / meenende dat de Roover verobert was; maer sien-
 de dat het Schip zeewaert in liep / kapte terstond sijn Tou af / en setten hem
 na tot dat het doncker avondt wierdt / beginnende alsdoen op de Roover te
 winnen / die soo veel zeplen by maecte als hem mogelijk was; de windt
 begon te harden / ende de Roover liet sijn zeplen staen / om het Oorloghs schip
 t'ontloopen; maer het ongeluck quam hem ober dat sijn groote mast van boven
 neder viel / dooz de kracht van al de zeplen die hy by setten om t'ontloopen; eben-
 wel liet hy de moed niet sacken / maer maecte sijn stukken klaer / en deed de
 Spanjaerden twee en twee te samen binden / en maecte hem gereed om te-
 gen

Desperate
 onderne-
 mingen
 van de
 Roovers.

Lisligheyt
 van een
 Rover.

Ongeluck
 van een
 Rover.

Een Ro-
ver geeft
hem over
met ac-
coort.

Bejege-
ningen
van de
Spanjaer-
den aen
de Roo-
vers, als sy
geaangen
hebben.

Historie
van een
ander
Zee rover.

Verove-
ninge van
een Spaens
Schip
door een
Roover.

De Rover
word ge-
drongen
en gevan-
gen ge-
noomen.

gen het Oorloghs schip te bechten / met twee en twintigh man / want de rest
van sijn volck waren gequetst en onbequaem om te bechten ; hy liet sijn groote
mast slippen / en maecte met de fokemast en boeghspriet soo veel zeils boor-
de windt als hy konde ; maer eindelijk quam het Oorloghs schip by hem /
en tasten hem soo dapper aen / dat hy gedwongen wierdt sich over te geven /
maer met bedingh dat hy / noch sijn volck geen kalck of steenen dragen sou-
den / (want wanneer de Spanjaerden eenige Roovers komen te beroveren /
doen sy haer kalck en steenen dragen / als slaven / en houden haer drie of vier
jaren / ende als sy haer niet meer van doen hebben / soo stueren sy se met de
Gallioenen naer Hispanien) ende dat hy hem met de eerste gelegentheydt
met al sijn volck nae Spanjen soude senden ; dit wterdt hem toegestaen / en
hy gaf de buyt over met groot leetwesen / alsoo daer meer als hondert dupsent
stukken van achten aen paerlen in was / want de bangst van alle de Barquen
was daer in. Dit soude een groote buyt geweest hebben boordesen Roover
hadt hy die mogen behouden / het welck buyten twijffel gelucht soude hebben /
hadt de groote mast niet gehoochen. Siet hier noch een exempel / dat niet
min stoutmoedigh begonnen / en niet min ongelukkig geëndicht is. See-
ker Bartholomeus de Portugees, Portugees van geboorte / gingh van Jamani-
que met een Barque / gemonteert met vier stukken en dertigh kopperen ; ko-
mende omtrent Cabo de Coriente, aen het Eplandt Cuba) quam hem een
Schip te moet / dat van Maracaibo en Cartagena quam / willende naer Ha-
vana, ende bozder na Espagniola ; dit Schip was gemonteert met twintigh
stukken Canon / ende seventigh mannen / soo passagiers als scheepsvolck /
ende ander ammonitie naer adbenant ; de Roovers resolueerden met mal-
kanderen om hem te abordeeren / het geen sy met groote couragie deden /
doch wierden van de Spanjaerden dapper afgheslagen : sy herbatten 't van
boor de tweede mael / en namen het Schip wegh / met verlies van tien man-
nen en vier gequetsten / soo dat sy het Schip met hun vijftighen beroverden /
zijnde de Spanjaerden als doen noch beertigh in 't leven / met gesonden en
gequetsten. De windt contrayr zijnde om nae Jamaica te zeilen / soo resol-
ueerden sy naer Cabo St. Antonio te gaan (dit is de westelijke hoek van het
Eplandt Cuba) alsoo sy water gebreck hadden. Omtrent Cabo St. Antonio
gekomen zijnde / bonden sy daer drie Scheepen / die van Nova Spanjen qua-
men / en naer Havana ginghen ; dese Scheepen by haer gekomen zijnde /
dwongen haer den buyt af / en wierden daer en boven alle gebangen genomen.
Dit moede haer niet wepnigh / sulck een kostelijke buyt soo over te moeten
geven / want het Schip was geladen met hondert en twintigh dupsent pon-
den Calao, en had omtrent de seventigh dupsent stukken van achten in. Twee
dagen nae dat sy genoomen waren / quam'er een groote storm / soo dat de
Scheepen van malanderen raecten / het groote Schip / op het welcke de
Roovers gebangen waren / raecte in Campesche ; daer quamen bersche-
den Rooplieden aen boort van dese Roobaezder / om de Capiteyn welkoom
te heeten / van welcke de Capiteyn van de Roover bekend wierdt / alsoo hy
op die kust veel quaedt ghedaen hadt niet moorden en branden. 's Ander-
daeghs quam de Justitie aen boort / om aen de Capiteyn te versoeken / dat
hy

hy hem dese Roovers in handen wilde stellen / 't geen hy dee / alsoo hy 't haer niet doost wepgeren ; maer om dat sy hem niet vertrouwen in de Stadt / bzeefende dat hy haer ontsnappen soude / als hy dichtwils gedaen had / lieten sy hem aen boost blijven / en deden 's anderen daeghs een galgh oprechten / om hem daer aen te hangen / en alsoo hy gredt Spaens sprach / hoorde hy dat verhalen van de Spaensche Matrosen / began verhalen iets te prattseeren om sijn leven te behouden. Hy nam twee potten daer wijn in geweest was / en vulde die met kurch / soo dat sy dicht waren ; ende 's nachts doen sy altemael ssepen / behalven de wacht die hy hem stond / en op hem pasten / deed hy al wat hy konde om de wacht na de kop te krijgen / maer alsoo hy niet en wilde / resolbeerde hy hem de keel af te snijden / 't geen hy deed sonder dat de wachter eenigh gelupdt gaf. Terstondt liet hy hem soetjens in 't water sakken met sijn twee potten / ende swom daer mede nae landt / en begaf sich boschwaert in / alwaer hy drie dagen verborzen bleef eer hy eenighe wegh koos. Daer wierden 's anderen daeghs 's morgens boegh soldaten langhs de zee kant gestuurt / daer sy vermoeden dat hy wesen mocht / maer hy was subtylder als sy ; want hy bespiede haer ; ende doen sy weer naer de Stadt keerden / soo nam hy sijn wegh langhs de strandt / naer een plaets genaemt Elgolto de Triste . (omtrent dertigh mijlen van de Stadt Campesche) alwaer hy eyndelijck naer veertien dagen reysens aenquam / niet sonder veel gelededen te hebben / soo van honger als van doost / en ongemack van de wegh ; want hy en doost de rechte wegh niet nemen / upt bzeese van in de Spaensche haer handen te vallen ; hy marcheerde vier dagen over de boomen heen / sonder een voet op het landt te setten : dit zijn kreupel boomen die aen de strandt wassen / en hebben soo veel wortelen in 't water / als tacken om hoogh / soo dat men daer doost loopen kan / eventwel niet sonder moepte ; hy hadt niet meer als een halbasje met water in die vier dagen / en at niet als Schulpvisch dien hy bongh op de Klippen / zijnde van gedaente als seker spette van Alpkruiken. Onder des moest hy eenige Rivieren passeeren / daer hy nochtans niet wel swemmen konde / (doch iemand die in groote benauthent sijn leven soecht te salveeren / onderneemt 't geen een ander niet dencken soude) hy vondt aen de strand een oude planck / die doost de zee daer aengespoelt was / daer eenighe spijckers aen waren ; dese spijckers klopte hy met steenen plat / doen sleppte hy die soo langh / tot dat sy soo scherp waren dat hy daer mee snijden konde / en sneedt doen eenige rancken / om eenighe houten / dien hy vergadert hadde / aen malkanderen te binden / en daer van een blot te maecten om de Rivier te passeeren. Eyndelijck quam hy tot Triste , alwaer hy een Roof-schip van Jamaica vondt. Na dat hy haer sijn abontuur verhaelt hadt / moedighde hy haer aen / om hem een Canoes met twintigh man te willen geven / om dat Schip / 't welck boost Campesche lagh / en daer hy in gebangen was geweest / hy nacht te gaen overballen : sy resolbeerden hem een Canoes te geven met twintigh man : acht dagen daer nae quam hy met een donckere nacht boost de Stadt Campesche , ende gingh aenstondts sonder te spreken aen boost van het Schip ; die van het Schip meenden dat het een Canoes was die van landt quam / en die iets geslooken had ; maer sy bevonden

Practijck van de Roover om sijn leven te behouden

Loopt wegh, en word vervolgt,

Lijdt veel eer hy tot verseeckeringh van sijn leven komt.

Komt by sijn medemackers.

Nieuwe aenflagh van de Roover.

De Rover
veroverd
het Schip
daer hy
gevangen
gewest
was.

Verliest
sijn Schip,
en komt
in Iamaica
met een
Canoes.

Verhael
van een
andere
Rover.

Sijn af-
komst.

Word van
de Rovers
als hoof-
man aen-
genomen.

Groote
wreedhey-
tegen de
Spanjaer-
den.

bebonden wel jaest anders / wanneer dese Roovers met alle man in het Schip
sprongen / en het beroverde : so kaptten sy datelijck het Ancker rouw af / en lie-
pen onder zepl ; daer was noch veel koopmanschap in 't Schip / maer het geld
was 'er uptgelicht. Dese Roover hadt doen al het quaed dat hy geleeden had /
al vergeten / ziende dat hy weer een goed Schip hadt / daer hy groot fortuyn
mee hoopte te maechen. Maer doen hy meende dat hy d'er boven op was /
deed hem sijn quade fortuyn / die hem gestadigh volghde / weder in een koo-
te tijdt t'onderkomen ; want sijn hoers naer Geomaica ghestelt hebbende /
wierdt hy ontrent het Eplandt Pines, dat in de zupdkant van het Eplandt
Cuba gelegen is / van een zupdelijcke wind aengebat / die sijn Schip tegen de
klippen of bancken de Jardines genoemt / deedt stranden : Aldus moest hy
met sijn volck het Schip met hertseer verlaten / en bluchten met sijn Canoes /
aen het Eplandt Geomaica. Sy vertoefden daer niet langh / maer maechten
haer weder upt te gaen om buyt ; doch het liep hem altydt tegen.

Dese Roover heeft veel Opranpen ghepleeght ontrent de Spanjaerden /
sonder veel vrucht van sijn Rooverpente hebben ; want ick heb hem sien ster-
ven in de grootste elende van de wereld.

Nu sal ick hier eenige stucken verhalen van een Roover die noch op Jamaica
is / die niet minder gedaen heeft / als die daer hier booren van verhaelt is. Dese
is een Boeninger van geboorte / en heeft lang in Brazil gewoont / ende doen
de Portugesen Brazil wederom kregen / waren daer verschepten Familien /
die daer van daen vertrocken ; eenighe quamen in Hollandt / andere in de
Fransche / en andere in de Engelsche Eplanden / ende in de Virginien. Dese
dan quam in Geomaica, en niet wetende wat hy doen soude / alsoo hy niet wez-
ken en kost / begaf sich onder de Roovers / en wierdt hy haer ghenoeemt
Rock de Bresiliaan : dese Rock boer eerst booz gemeen man / en deed sich be-

zoeken al het volck : ondertusschen kreegh hy een party op sijn zijde / die
maechten tegens haer Capiteyn / en van hem afstiepen / nemende een
partij van de welcke sy dese Rock Capiteyn maechten. In korten tijdt
beroverden sy een Schip / dat van Nova Hispania quam / daer veel geld
in was / ende brachten het in Geomaica. Hier dooz quam dese Rock in groot
aensien / en wierdt ten laetsten soo stout / dat hy heel Geomaica deed beven ;
Ebenwel sonder eenigh beleyd / en anders niet als dooz een domme furte : als
hy broncken was / liep hy als een dol mensch langhs de Stadt / ende d'eerste
die hem tegen quam / kaptten hy een arm of een been af / sonder dat hem ie-
mandt dorst berispen als met goede woorden / want hy was als een upgela-
ten mensch ; hy heeft de grootste opranpe aen de Spanjaerden gebaen / die
gepractseert kommen worden / eenige van haer heeft hy aen houte spitsen ge-
stecken / of gebonden / ende tusschen twee buuren levend doen braden / gelijck
men een Darchen doodt / alleen om dat sy hem de rechte wegh niet aenwiesen
om eenige Darchens hochen te gaen plonderen. Dese Rock is eens geweest
lochtig de kust van Campesche, om aldaer sijn fortuyn te soeken / onder-
tusschen gebeurde het dat dooz storm sijn Schip aen strandt wierd gesmeten /
soo dat hy met sijn volck het schip verlaten / ende aen landt moest bluchten /
sonder dat sy iets mede konde nemen als haer geweer / met wat krupt en loodt :

het

ROCK. de Brasiliaen Genaemt
Gebooren tot Groeningen
Capt van een Troep Engelse Rovers.

ZEE-ROOVERS.

43

het was tusschen Campesche ende Triste daer sy stonden. Stracks ver-
den sy haer wegh naer de Golfe van Triste, (alsoo daer altijd Robets zyn
om haer Scheeven te repareren) na drie of vier dagen waren sy seer afge-
slooft door honger en dorst / en moepelyckheyt van de wegh / dat sy qua-
lyck langer voort konden / maer het ergste voort haer / was / dat sy van
hondert Spaensche Cruyters vierden waerghenomen / die haer ontmoet-
ten : Capiteyn Rock moedighde sijn medemackers aen / ende seide /
dat hy niet gesint was sich selven over te geven / maer dat hy voort sijn part
liever wilde sterben / als van de Spanjaerden gebangen te worden. Sy
waren dertigh man sterck / altesamen wel gewapent / en siende dat sy een
Capiteyn hadden die haer goede moedt gaf / resolbeerden derhalven lie-
ver met hem te sterben als haer over te geven : ondertusschen quamen de
Spanjaerden geweldigh op haer aen / doch de Robets lieten se soo na ko-
men / dat se niet missen konden / soo dat yder schoot een man was. Het
gevecht hadt omtrent een uur geduurt / wanneer d'overgeblevene Span-
jaerden de vlucht namen. De Robets plonderden doen eenige paerden / en
de gequeste Spanjaerden sloegen sy voort doodt / met sich nemende de
paerden en de mond-kost die de Spanjaerden by sich gehad hadden / soo
dat sy gemakelyck haer wegh konden verhoorden / sonder dat sy meer
als twee van hun mackers verlooren / en twee gequetst hadden. Sy qua-
men te paert langhs de zee-kant voort de groote wegh / en eer sy tot de
Golf gekomen waren / vonden sy een Spaensche Barque / die aen de kust
was om Campesche hout te kappen. Doen keerden sy te rugge / en stuer-
den ses man voort upt / om haer Canoes te bespielen. 's Morgens / wan-
neer sy aen landt quamen / veroverden sy de Canoes / en liepen met hun
sessen aen voort / en veroverden de Barque mede; maer alsoo der woepnigh
victualy in de Barque was / slachteden sy eenige van haere paerden / en
souten het vleesch met dat sout dat se in de Barque vonden / om van te le-
ven tot dat sy beter bequamen. Wepnigh tijds daer na nam dese Robet
een Schip dat van Nova Spanja quam / dat gheladen was met merl / en
veel stucken van achten / om naer Maracaibo te gaen / en Cacao te koop-
pen. Hy quam in Geomaica met sijn prijs / en domineerde daer met
sijn mackers soo lang / tot dat alles op was; want het is de manier van
dese Roovers / wanneer sy iets opgedaen hebben / zyn daer niet lang mee-
ster van / sy dobbelen / hoereeren en drukken soo lang als sy wat hebben;
eenige van haer hebben op een dag wel twee of drie duysent stucken van ach-
ten doorgebracht / dat hy 's anderen daegs geen hemdt aen sijn lijf heeft.
Ick heb'er een gesien op Jamaica, die vijf hondert stucken van achten aen
een hoer gegeven heeft / om alleen haer schameelheyt te sien. Ja doen
noch veel meer andere goddloosheden. Zijn eegen meester heeft dik-
wils een pijp wijn gekocht / en op 't midden van de wegh geset / die hoorn
ingeslagen; ghing daer dan in staen / en alle die haer voortpasseerden /
moesten met hem drukken / of hy soude haer dood geschooten hebben met
een Roer dat hy ten dien eynde by hem hadde: hy heeft ook een boter
gekocht / ende nam de boter upt de ton / en goopde zick een die daer voort
passeer-

De Span-
jaerden
locken de
Roovers te
vernien.

De Ro-
vers blij-
ven over-
winners
van het
gevecht.

Sy ne-
men een
Spaensch
Vaeruyg.

Verove-
ren een
Spaensch
Schip.

passeerde / daer mee op sijn kleederen / of op het hoest / daer hy maer best raken konde. De Roovers zijn barmhertigh onder malkanderen / want die niet heeft / word van een ander geassisteert / sy hebben goet credit by de Tappers; maer in Geomaica moet mense niet veel vertrouwen / want sy verkoopen u dickwils / gelijk ick menighmael gesien heb / selfs aen die / daer van ick verhaelt heb / die soo veel geldt gaf om een hoer haer schamelheyt te sien / hy hadt doen wel drie duysent stücken van achten / ende drie maenden daer na toerd hy om sijn schulden verkocht / van een man in wiens hup hy meest al sijn geldt verteert hadt.

Maer om weder tot ons verhael te komen. Dese Roover hadt in korten tijdt al sijn geldt verteert / ende moest met sijn mackers weder in Zee. Hy ging weer naer de kust van Campesche, (dit was sijn ordinare woofplaets) en hadt daer qualijk veertien dagen geweest / of hy begaf sich in een Canoes / om de kuste van Campesche te gaen verspieden / of hy geen Scheyen konde wegh nemen; maer sijn ongeluk wilde / dat hy selve van de Spanjaerden genomen toerdit met sijn Canoes / en noch tien van sijn medemackers. Hy toerdit terstondt na de Gouverneur gebacht / die hem in een doncker gadt liet setten / en wepnigh te eten gaf: de Gouverneur soude hem gaern hebben doen ophangen / maer hy doxt niet / doox dien de Roover een slimme hond bedacht hadt. Hy hadt een brief doen schryven / als of het van sijn medemackers quam / aen de Gouverneur / dreggende dat hy aldien den Gouverneur hem eenigh quaed aen deed / dat sy soo meenigen Spanjaerd als sy kreegen / geen quartier souden geben. De Gouverneur doox dese brief / breefde dat het hem selver macht te beurt vallen; want de Roovers hadden byna Campesche ingenomen / onder beleidt van een secker Mansveldt, die een vermaerde Roover in Geomaica geweest was. De Gouverneur resolueerde dan hem met de Gallioenen naer Spanjen te stueren / ende deed hem met Ede belooben / dat hy noyt meer rooben soude / dreggende hem / soo hy hem weder gebangen kreegh / dat hy hem sonder genae soude ophangen. Dese Roover was niet lang in Spanjen / of socht gelegentheyt om weder naer Geomaica te komen. Hy hadde onder de Spanjaerden op de kops van West-Indien / vyf hondert stücken van achten gewonnen met visschen / het welck hy besteede om kleederen en andere noodzakelicheden te koopen / en keerde daer mede naer Geomaica; aldaer gekomen zijnde / heeft hy sijn Rooverpen slimmer als noyt te voren in het werck gestelt / en waer hy enige Spanjaerden quaed doen konde / daer besteede hy al sijn macht toe.

De Spanjaerden / siende dat sy van dese Roovers niet konden bekijdt worden / zijn gedwongen geweest om soo sterck niet te varen als sy plachten; maer dat heeft haer niet geholpen; want de Roovers in Zee geen Scheyen komende krijgen / zijn met malkanderen vergadert / en tsamen gelandt / alwaer veel Steden en Dorpen doox haer zijn geplondert. De eerste Roover die dese landing eerst heeft opgebacht / is geweest eenen Louis Schot, die de Stadt Campesche ingenomen / geplondert / en gerantsoeneert heeft / doch daer na weder verlaten. Ja hem is eenen Mansveld geweest / die onder-

Een Ro-
ver wordt
om sijn
schulden
verkocht.

Capiteyn
Rock
word van
de Span-
jaerden
gevangen.
Listigheyt
om sijn
leven te
salveren.

Word na
Spanjen
gesonden.

De Roovers
trachten
te landen.

nommen had te landen in Nieu Granada, en tot in de Zuid-zee te gaen rooven / 't geen hy oock deed / maer dooz gebreck van victualie weder hy gedwongen weder te rug te keeren. Hy nam eerst het Eylandt Santa Catalina, en op de selve eenige gevangens / die hem brachten aen de wegh van de Stadt Cartago, gelegen in het Rijk van Nieu Granada.

Onderne-
mingen
van een
Rover, by
gebreck
van vi-
tualie te
niet ge-
worden.

Zeecker Roover / genaemt Johan Davids van Geomaica, heeft in dit sel-
be Rijk een stoute daedt gedaen: Hy hadde langen tijdt in de Golfo van
Poca Tauro geweest / om op eenighe Scheepen te passen die van Caragena
naer Nicaragua komen souden / en die gemist hebbende / resoluert hy met
sijn volck / naer de Rivier van Nicaragua te gaen / en het Schip aen de mond
van de Rivier te laten / en met Canoes naer boven te gaen / ende alsoo hy
nacht in de Stadt te komen / om de Kercken / en de voornaemste kooplie-
den te plunderen. Hier toe waren sy met hen negentigh sterck op het
Schip / en hadden drie Canoes mede. Sy begaven haer met hun alle in de
Canoes / en lieten tien man op het Schip; doen roepden sy de Rivier op
hy nacht / en des daeghs verbergen sy haer onder de boomen (gelijk sy
oock met haer Schip gedaen hadden / om dat het niet gesien soude werden
van d'Indianen die aen de mondt van de Rivier komen visschen) soo dat
sy den derden nacht ontrent ter middernacht aen de Stadt quamen; de
Schildwacht nam haer booz visschers aen die in de Lagon visschen / alsoo 'er
een party van haer seer goet Spaens spraecken / oock hadden sy een In-
diaen die daer gewoont hadde / en van daer geblucht was / om dat de Span-
jaerden hem slaef hadden willen maecken: dese Indiaen sprongh op het
landt / ende gingh na de schildwacht / die sy Vigia noemen / en vermoorde
hem. Daer na gingen sy met alle man / en gingen drie of vier van de vooz-
naemste Burgerz op kloppen / daer sy alle het geld namen / dat sy in hups
bonden / sy beroofden oock eenige Kercken; maer dooz sommige vluchte-
lingen die upt haer handen ontquamen / wierdt een geschreeuw gemaect
dooz de geheele Stadt. De Burgerze / en het garnisoen begon op de
been te komen / waer dooz de Roovers genoodsaecht wierden te vluchten /
die soo veel van haer buyt mede namen / als sy konden. Sy namen oock
eenige gevangens mee / of het gebeurde dat sy achterhaelt wterden / om quar-
tier te konnen krijgen. Soo dra als sy beneden quamen aen de strand / maek-
ten sy haer Schip op het spoedigste gereed / en staecten in Zee / en de ge-
vangens / die sy mee genomen hadden / moesten haer soo veel bleesch van bo-
ven ontbieden (booz haer losgeld / als sy van doen hadden om op Geomaica
te komen. Terwijl sy noch booz de mond van de Rivier waren / soo quamen
wel vijf hondert man in 't geweer / alwaer sy lustigh met haer Canon op
schooten / en de Spanjaerden moesten haer sien wegh gaen met haer goet
tot haer groote schande / en lyden dat negentig Roovers daer landen dozden /
en aen een Stadt komen / die meer als veertigh mylen van de Zee-kant
gelegen is / en ruim acht hondert mannen tot besetting in had / en in soo een
korte tijt sulck een schoonen buyt daer van daen haelden. De Roovers hadden
over de veertig duysent stucken van achten aen gemunt geld / en gewercht sil-
ber en juweelen mee genomen. Een korten tijt daer na quam dese Roover met

Stoute
daet van
een Ro-
ver.

haer luyt in Geomica, alwaer het alles in korte tijdt verteert boerdit / soe
 dat sy weder upt moesten om een ander avontuur te soecken; hy dan kreegh
 eenige Roovers / die hem tot Opperhoofd stelden van haer seven of acht
 Schepen / alsoo hy een goet voogdinger was: sy resolveerden te gaen
 langhs de Noord-kust van Cuba, om de Blaat van Nova Hispania waer
 te nemen / en / soe het mogelijk was / eenige van die Schepen daer van te
 rooven / maer het mislukte haer; doch om eventuel sonder luyt niet thups
 te komen / soe resolveerden sy naer de kust van Florida te gaen / alwaer
 sy landen / ende namen een Stedeken in / genaemt S. Augustin de la Flori-
 da. Dit Stedeken was voorszien met een kasteel / daer twee Compagnien
 Soldaten op waren / nochtans tegens danck van het Casteel plan-
 derden sy de Stadt / en liepen wegh / sonder dat de Spanjaer-
 den haer eenigh leedt konden doen.

Landingh
 van de
 Rovers
 aan de
 kust van
 Florida.

Eynde van het eerste Deel, waer in meest verhandelt is van
 des Landts eygenschap, vruchten en Inwoonders; Nu
 fullen wy komen tot de Zee-Rovers in 't gemeen,
 waer mede ick het tweede Deel begin.

FRANCOIS LOLONOIS.

*gebooren in Olonne in Franckryck
Generaal van de Franſe Roovers in Tortuga.*

Piraticæ Americae,

Of de

AMERICAENSCHÉ

ZEE-ROVERS.

TWEEDE DEEL

Behelsende

De opkomst der vermaerde Zee-Rovers FRANCOIS LOLONOIS, en JOAN MORGAN, nevens der selver vermaerdste Roveryen in AMERICA, op de Spanjaerts gepleegt, als mede het leven en bedrijf van eenige andere Zee-Rovers, die sich in, en omtrent die Gewesten onthouden hebben.

I. HOOFD-STUCK.

Opkomst van *Francois Lolonois*, en begin van zijn Roveryen.

Afkomst
van Lolo-
nois.

FRancois Lononois, was uit Vrankrijk van geboorte / van een plaats genaemt Es sables Dolonne, in de bocht van Vrankrijk gelegen. Hy wierdt in zijn jonge tijd naar de Caribische Eylanden gescheept / (als knecht of slaef / gelijk ik in 't Eerste Deel verhaelt heb / dat sulcks haer gewoonte is) ende na dat hy aldaer zijn tijd uytgadiet hadde / quam hy op het Eylant Espagniola by de Jagers / alwaer hy een tijd langh bleef; daer na begaf hy sich tot het rooven op de Spanjaerden / alwaer hy groote buit maecte / en onuitsprekelyke wreedtheden gepleeght heeft. Ick sal hier de voornaemste stukken beschryven / die hy bedreeven heeft tot zijn doot toe.

Sijn aen-
komst aen
het Ey-
land
Espagno-
la.

Lolonois
krijgt
een Schip
van de
Gouver-
neur van
Tortuga
om te
gaen roo-
ven.

Verliest
zijn Schip
door
storm.

Listigheyt
van Lolo-
nois om
zijn leven
te ber-
gen.

De Span-
jaerden
branden
victorie
over de
dood van
Lolonois.

Nieuwe
voornee-
mens van
Lolonois.

Ma dat hy twee of drie Reysen gedaen hadde met de Roovers sonder schip / ende sich altydt seer moedigh getoont hadt / gaf de Gouverneur van Tortuga, genaemt Mr. de la Place, hem een Schip om mede te gaen rooven / en syn avontuur te soeken / alsoo 't doen vroegh was tusschen Spanckryck en Spanjen. Hy deed daer mede grooten huyt op / maer syn woedheden maecten hem soo bekent onder de Spanjaerden / dat sy een geroep van hem maecten langs de gantsche Kust / die van de Spanjaerden bebloont is / ende wanneer sy in Zee ontmoeten / bochten sy soo langh tot dat sy niet meer konden / want hy gaf wepnigh quartier aen de Spanjaerden. De Fortuyn / die hem langen tijdt gedient hadde / begon hem de rugh te keeren / dooz dien hy een groot ongeluck kreegh / want hy verloor syn Schip met een storm uyt den noorden / aen de Kust van Campesche, soo dat hy met syn volck gedwongen wierdt aen landt te gaen om haer leven te salveren / hy wierdt aldaer van de Spanjaerden waergenomen / die de meeste part van syn volck doodt sloegen ; hy / siende dat 'er oock geen quartier booz hem over was / alsoo hy 't niet ontloopen konde / dooz dien hy alreede geguetst was / bemoeste hy hem met bloedt / en kroop onder de dooden die daer lagen ; ende doe den vrandt wegh was / liep hy boschwaert in / om aldaer te bedencken hoe dat hy syn leven best soude salveeren. Nu weder tot syn selben gekomen zijnde / ende sijne wonden verbonden hebbende / soo begaf hy sich omtrent de Stadt Campesche, in Spaensche klederen / ende sprack aldaer eenige slaven aen / belovende haer in vrygheyt te stellen / soo sy syn raedt wilden volgen. Dese slaven / supsterende nae syn woorden / stalen een Canoes van haer meester / ende begaben haer met dese Roover op Zee / om naer Tortuga te baren. De Spanjaerden die eenige van syn makers in de gevangenissen hadden geworpen / vzoegen naer hem / maer kregen tot antwoordt van haer / de welcke oock niet beter wisten / als dat hy dood was ; sy deden een dancksegging / en vanden victorie daer over / danckende Godt dat hy haer hadde geliebet te verlossen van soo een woeden Roover.

Ondertusschen dese Roover / die sich met de Canoes ende de slaven op reys begeben hadde / was in Tortuga gearriveert / ende in plaets van sich tot een ander ampt te begeben / om diergelijcke perijckelen / als hy nu uptgestaen hadt / t'ontloopen / socht hy middel hoe hy best weder een Schip soude bekomen. Hy begeeft sich weder op Zee met een en twintigh man / wel gewapent / met een Scheepje dat hy dooz list bekomen hadt / nae de noorden kant van het Eplandt Cuba, booz een Stedeken genaemt La villa de los Cayos, alwaer negotie geschied op Havana, van Hupden / Taback / en Supraker ; ende alsoo het daer seer ondiep is langhs de Kust / soo gebuychen de Spanjaerden anders geen baertuppen als barguen. Lolonois meende aldaer een partje van die barguen te rooven ; maer hy wierdt gesten van eenige visschers / die tot haer geluck hem antliepen / ende gingen over landt naer Havana, klaegende aen de Gouverneur / dat de Fransche Roover / Lolonois genaemt / op de Kust was met twee Canoes om haer te plagen / en dat sy haer negotie niet moesten verderen. De Gouverneur geloofde dat niet ; want hy hadde schrybens gekregen van Campesche, dat dese Roover doodt was.

Noch-

Nochtans op het versoch van de Spanjaerden die hem de tijdingh brachten /
 liet hy een scheepje toemaecten / ende monteerde het selve met tien stukken
 Canon / en tnegentig weerbare mannen / wel gewapent / en slaerde het upt /
 met ordere / niet binnen te komen / sonder de Roovers verdistruert te hebben ;
 en tot die intentie hadt hy haer een Peger mede gegeven / die beul sou wesen
 om de Roovers op te hangen / behalven haer Hoofman / die sy in Havana
 moesten brengen. Doendit vaertuyg van de Spanjaerden gearriveert was
 booz de Stadt la Villa de los Cayos, maer in plaets dat hy de Roovers soude op-
 soecken / soo sochten sy hem ; want sy hadden tijding bekomen booz eenige Vis-
 schers (die sy genomen hadden) dat het Schip op sulcken plaets / en tot
 soodanigen intentie gekomen was / meenende de Roovers daer mede verbaert
 te maken / en van de kust te verduyden ; maer ter contrary / want booz de
 begeerte dien hy hadt een Schip te hebben / om meer quaed te kunnen doen /
 of om grooter fortuyn te kunnen maecten / resolbeert hy met sijn volck dat
 Schip aente tasten. Het selve lagh in een soute Ribier (die de Spanjaerden ^{Lolonois}
 Eltera noemen. De Roovers dwongen een van dese visschers haer daer hy te ^{verover}
 brengen : omtrent twee uren in de nacht quamen sy aen het Schip ; ^{een}
 gingen haer boozt verbergen onder de boomen ter zijden van het Schip. ^{Spaenseh}
 Het Schip prapde haer / en sy deden antwoordt booz den gebangen man / ^{Oorloghs}
 die sy hy haer hadden ; vroegen of sy de Roovers niet gesien hadden / de-
 den antwoordt van neen / ende sy meenden dat de Roovers van hun komst
 verwitticht / gheblucht waren ; maer sy wierden 's anderen daeghs 's mo-
 gens wel anders gewaer / wanneer sy begroet wierden van de Roovers / son-
 der dat sy haer sien konden. De Spanjaerden stelden haer terstondt in po-
 stuur om te slaen / ende schooten met haer Canon / en alsoo aen elke zijde
 van de Ribier een Canoes van de Roover lagh / soo schooten de Spanjaerden
 aen beyde zijde ; na dat sy op de Roovers twee a drie mael gechargeert had-
 den / namen de Roovers hun tijdt wel waer / en quamen haer te gelijck aen boozt
 met de houtwers in de vuyft / en joegen alle de Spanjaerden om laegh. Lo-
 lonois liet haer doe een booz een boven komen / en als sy het luyck doozquamen / ^{Quaede}
 sloegh hyse het hooft af. Doen hy een partij om hals gebrecht hadt / soo ^{voorne-}
 quam de Peger / die de beul ober de Roovers geweest soude hebben / ende riep ^{men ge-}
 Sonor Capitan no me matta is os dire la verdad : Dat is / ich ben haer Capiteyn / ^{loont.}
 doodt my niet / ich sal u de waerheyt openbaren. Lolonois deed hem op-
 biechten / endae na gingh hy weer sijn boorige gangh / slaende alle d'over-
 gebleven Spanjaerden doodt / behalven een / aen wien hy een brief gaf booz
 de Gouverneur van Havana, ende belaste hem mede mondelingh te seggen /
 dat hy soo meenigen Spanjaerd als hy kreegh / geen quartier soude geven.
 Hy deed oock ter selver tijdt een belofte / sich liever selver te vermoorden / als
 dat hy sich in handen van de Spanjaerden soude overgeven. De brief was
 mede van den selven inhoudt / en onder anderen oock / dat hy hoopte het self-
 de aen de Gouverneur van Havana noch eens soo te sullen doen / als hy hem
 had willen doen. De Gouverneur van Havana de tijdinge ontfangen hebbende
 van het quade succes / wierdt daer ober seer gram / ende swaer de doot
 aen alle de Roovers die in die gewesten gekreegen souden worden ; maer hy
 volbract

wercht verfocht van alle d' Inwoonders van het Eplandt Cuba, sulchs niet te doen / alsoo de Robbers hondert van haer konden krijgen / tegen dat sy een van de Robbers souden krijgen / ende dat sy alle dagen moesten op Zee zijn om haer kost te soeken / daerom verfochten sy instantelijck aen de Gouverneur / diegelijcke hostilteit niet te willen in 't werck stellen.

Deze Robber hadt nu wel een Schip gekreegen / maer wepnigh hupt daer by gebonden / soo dat hy resolbeerde hier en daer wat volck te vergaderen / ende met sijn Schip te gaen kruysen / 't geen hy deed met goed succes / want hy nam een Schip in de Bay van Maracaibo, dat veel geldt / en koopmanschap in hadde / en naer Maracaibo gingh om Cacao te hoopen ; doen quam hy in Tortuga met groote bzeught. Hy hadt daer niet langh geweest / of hy nam resolutie een Vloot te formeeren / om daer mede op de Spaensche kust te landen / hadt oock eenige gevangens die hem beloofden daer te brengen / mits dat hy een macht van vijf hondert man mede moest hebben / sijn booznemen was om Maracaibo in te nemen / en bozder het gantsche Meep om te baren / en alle de Dorpen en Steeden te plonderen / de gevangens die hy had waren daer seer wel bekent / namentlijck een Fransman die aldaer getrouwt was.

Verovering van een Spaensch schip.

II. H O O F T - S T U C K.

LOLONNOIS Equipeert een Vloot, om op de Spaensche Kusten van America te gaen landen.

Lolonois vergadert een Vloot om op de Spaensche Kust te landen.

Lolonois deedt alle de Robbers / die in Zee waren / van sijn booznemen verwittigen / soo dat hy in de tijdt van twee maanden in de vier hondert kopperen hy een vergadert hadt / en hy tot sijn booznemen gheraechte. Daer was oock op het Eplandt Tortuga een Robber / genaemt Michiel de Basque, die met sijn Robberpen soo veel gewonnen hadde / dat hy niet meer in Zee boer / en was Majoor op het Eplandt Tortuga. Deze siende apparenctie van groote hupt / indien het booznemen van Lolonois wel quam upt te vallen / maecte verhalven vrientschap met Lolonois, en presenteerde hem sijn dienst / seggende dat hy bequaemheyt hadt om te landt het volck te commanderen / in wat gelegentheyt het soude mogen zijn ; ende alsoo hy in Europa het Leger gebolght hadde / maecte hem Lolonois Hoofstman van sijn macht te landt. Sy Embarqueerden haer volck in acht vaertuygen / daer het Scheepje van Lolonois het grootste van was / zijnde gemonteezt met tien stucken.

Zijn vertrek uyt Tortuga.

Doen sy nu alle gereedt waren / gingense t'zepl van het Eplandt Tortuga, op het laetste van April / sezech seften hondert en seftigh man / ende zeplden naer een plaets genaemt Bayaha, gelegen aen de noordkant van het Eplandt Espagniola, alwaer sy noch een party Jagers mede namen / nebens alle de victua-

bictualte / die ſp van nooden hadden / om ter plaetſe / daer ſp landen wilden / te kunnen komen.

Den laetſten Julij des ſelven Jaers / zijn ſp onder zepl gegaen / ſettende haer cours naer de ooft-punt van het Eplandt / genaemt Punta del Espada, alwaer ſp een Schip in 't gheſicht kregen dat van Porto Rica quam / om naer Nova Hispania te gaen; dit Schip was geladen met Cacao; den Admirael Lolonois verbolgde het alleen / en gaf ordje aen ſijn Bloot hem te wachten aen het Eplandt Savano, dat aen de zupdkant van het Epland is / onttrent Punta del Espada. Opndelijck naer twee uren gejaeght te hebben / keerde het Spaenſche Schip op zp / dat wel boozſien was om te ſlaen / eventwel naer een gevecht van twee a drie uren / wierdt het Schip verobert; het was gemonteert met ſeftien ſtucken Canon / en hadt vijftigh weerbare mannen op; daer wierd in gebonden hondert en twintigh duysent ponden Cacao, en beertigh duysent gemunte ſtucken van achten / nebens wel tien duysent ſtucken van achten in Tubweelen. Het Schip wierdt dooz Lolonois naer Tortuga geſonden om te loffen; met ordje / ſoo dja als hy geloft was / weder te keeren naer het Eplandt Savona, alwaer de Galjoot naer hem soude wachten. Doen ſp met de Bloot aen het Eplandt Savona arriveerden / bonden ſp daer een Schip dat van Comana quam / met amonitie van oorlogh / en geld / tot betaling van het guarniſoen van St. Domingo lag: dit Schip kreegen ſp ſonder een ſchoot te ſchieten; 't was gemonteert met acht ſtucken Canon / en hadde in ſeven duysent ponden boſkrupd / met een party muſquetten / lont / en twaelf duysent gemunte ſtucken van achten. Dit was een ſeer goet beginſel / en gaf groote couragie aen die Roovers / dooz dien haer Bloot hier dooz ten eerſten ſoo veel verſterkt was. Doen het Schip met Cacao aen Tortuga quam / liet de Gouverneur het terſtond loffen / ende liet op 't ſpoedigſte verberffing daer in laden / en zond het alſoo naer Lolonois, die het was wachtende; ten eynde van beertien dagen quam het ſelve weder by Lolonois, alwaer hy ſich op het ſelfde embarquerde / en gaf ſijn Schip aen ſijn maet / Antony du Puis genaemt: hy hadde mede eenige Recreuten van velck gekreegen / in plaets van die gebood en gequetſt waren in 't veroberen van 't ſchip; ſoo dat ſijn Bloot nu in goede ſtand was / ende elk een eben moedigh was te verchten om den buyt. Na dat ſp gereedt waren / maecttenſe zepl / ende ſetten haer cours naer de Bay van Maracaibo. Deſe Bay is gelegen aen de baſte Kuſt van Nueva Venezuela, op de hoogte van twaelf graden / en eenige minuten / noorder breedte; diep onttrent twintig mijlen / en twaelf mijlen breedt. Dooz de Bay leggen d'Eplanden Oneba ende Monges; de oofthoek van de Bay ghenaemt Cabo San Roman, ende weſthoek Cabo Caquibacoa. Deſe Bay wordt gemeenlijck Golfo de Venezuela genaemt / maer by de Roovers Baye van Maracaibo. In het eerſte van deſe Bay zijn twee Eplanden / leggende meeft ooft en weſt / d'Oofterſe is genaemt Iſla de la Vigia, alſoo op een hooge dypne / die in 't midden van het Epland is / een hups ſtaet / alwaer een waechter nacht en dagh waecht. Het ander Eplandt wordt genaemt Iſla de Palomas, dat is Duphen Epland: binnen deſe twee Eplanden legh een Meer van ſoet water / die ſeftigh mijlen diep in 't land is / en dertigh mijlen wijdt: dit Meer komt in Zee loopen tuiſſchen die twee

Vertrek van Lolonois van Espagnio-la.

Verovering van een Spaens Schip ſeer rijk geladen.

Veroveringh van een ander Schip met Amonitie van oorlog geladen.

Beschrijvinge van de Bay van Maracaibo of Golfo de Venezuela.

Eylanden heen/ en achter de selve om; maer d'inkomste van het Meer door
 de Schepen is tusschen bep d'Eylanden omtrent een Canon van acht pond
 wijd. Op het Duyven Eylandt, leyd een Kasteel / om 't inkomen te belet-
 ten / alsoo dat de geene die in dit Meer willen / dicht onder het Duyven Ey-
 landt moeten loopen: aen de mond is een bare, of banck / daer altyd beer-
 tien voeten waters is; omtrent een myl innerwaert leyd noch een banck /
 genaemt El Tablaso, daer maer tien voet waters is; en binnen die banck /
 tot aen de rivier de las Espinas, (die omtrent veertigh mylen binnen de La-
 gon is) is het ses / seven / en acht baden diep. Omtrent ses mylen in het
 Meer / aen de westzijde / leyd de Stadt Maracaibo, de welke seer verma-
 kelyk is / alsoo de hupsen langhs het water zijn getimmerd / ende hebben
 een seer vermakelycke uytzicht / en is redelyk bevolkt; men rekent dat sy
 bewoont is wel van drie a vier duysent zielen met de slaven / daer onder zijn
 acht hondert weerbare mannen / altemael Spanjaerden / daer is een groote
 parochie kerck / met vier kloosters en een Gasthuys. Dese Stadt wordt
 geregeert door een onder Gouverneur van de Gouverneur van Caraco, on-
 der de welke het Gouvernement van Caraco is: De negotie die daer gedaen
 wordt / bestaet in Wyden / en Calck: de Burgers zijn rijk in vee / en heb-
 ben oock Plantagien aen d'oberzijde / omtrent dertigh mylen van Maracai-
 bo, aen een groot Doorp genaemt Gibraltar; daer wordt groote quantiteit
 van Cabao gemaect / ende alderhande aerdtgewas / tot spysing van die
 van Maracaibo; want het landt van Maracaibo is heel droogh / en bynght
 niet vocht / soo dat 'er alle dagen Barquen komen van Gibraltar, geladen
 met allerhande verbarfingen / als Linonen / Oranjen / Meloenen / alder-
 hande Warmoes en andere vruchten meer: dese Barquen nemen weder
 bleesch van Maracaibo, alsoo tot Gibraltar geen koepen noch Schapen kon-
 nen leven: door de Stadt is een seer goede haven / alwaer sy gelegentheit
 hebben om Schepen te timmeren soo veel als sy willen / maer het hout
 moet van boven komen. Door de Stadt leyd een Eylandken / genaemt
 Isla Borica, daer werden veel Gepten op geweydt / om te vermenighvuldi-
 gen / daer zijn oock seer groote quantiteit van Gepten en Boeken / die voe-
 den sy alleen om de vellen ende talf / want het bleesch wordt weynigh ge-
 geten / of het moet van de jongens zijn; sy hebben mede veel Schapen om-
 trent Maracaibo; landtwaert in sijn veel velden / evenwel dor en droogh;
 het vee is daer kleyn / dat een teken is van weynigh voedsel: in dit Meer
 zijn Indianen, die noch niet getemt zijn / en worden van de Spanjaerden In-
 dios Bravos genaemt; dese mogen geen Spanjaerts lyden / en hebben haer
 wooninge aen de westzijde van het Meer; haer hupsen staen op boomen / die
 in 't water wassen / 't welk gedaen wordt om van de muschitus niet geplaegt
 te worden; daer zijn oock aen d'oostzijde van de selve geheele Wisschers dor-
 pen van Spanjaerden / die mede in het water op sparren gebouwt zijn /
 om dat het landt daer soo laegh is / dat sy niet duuren kunnen van de Mus-
 quitos, en om het water dat haer quelt: wanneer het hardt reegent / want
 dit Meer is gesommeert van vijf en tseventigh rivieren en spruyten / die
 daer in komen / wordt het water soo hoogh / dat het landt wel twee a drie
 mylen

Beschrij-
 vinge van
 de Stadt
 Maracai-
 bo.

Indianen
 die tegen
 de Span-
 jaerden
 oorlogen.

mijlen verr' overstroomt wordt ; het Doorp van Gibraltar komt dichtbij
 soo diep onder water / dat d' inwoonders gedwongen zijn haer hupfen te
 verlaten / en landtwaert in op de Plantagien te gaen.

Gibraltar is gelegen aen de kant van het water / veertigh mijlen diep in 't
 Meer / en wordt van Maracaibo gespijst / als hier vooz verhaelt is ; daer
 wonen omtrent vijftien hondert zielen / waer onder vierhondert weerbare
 mannen zijn / meest winckeliers en ambachts-lieden ; rondom het Doorp
 zijn veel Plantagien van Cacao , en Sucker-rieten ; het landt is seer vrucht-
 baer en vermakelijck vol boomen / die seer bequaem zijn tot het timmeren /
 soo wel van Scheepen als Hupfen ; men vind daer Cederboomen die seben
 badem dick zijn ; sy maecten van sulche boomen Daertingen / die van een
 stuck zijn / en Marszepls voeren konnen / die sy Piraguas noemen.

Beschrij-
 vinge van
 Gibraltar.

Het landt is oock versien met schoone Rivieren / die dit gantsche landt
 doorgbloepen ; de Plantagien van Cacao zijn omtrent de Rivieren / en waan-
 neer het niet en reegent / soo laten sy het water dooz de Plantagien loopen /
 dooz eenige Slooten / daer sy slupjes aen hebben / om het water te kon-
 nen stutten / als sy genoegh hebben. Daer wordt oock redelijcke quanti-
 teit van Taback ghemaect / die in Europa in groote achtinge is ; dit is
 d'oprechte Virginis Taback / die men noemt Pape Taback. Dit Land-
 schap is omtrent twintigh mijlen in de rondte groot / en bepaelt met bergen
 en moerassen / de bergen zijn seer hoogh / en altydt met sneeuw bedeckt :
 aen d'ander zijde van de bergen / is een groote Stadt / genaemt Merida ,
 daer Gibraltar onder hoozt ; de koopmanschappen worden van Gibraltar
 aldaer met Mupl-ezels verboert ober de bergen heen / en dat maer eens
 in 't jaer / om dat het daer soo kout is / dat men 't qualijck harden kan ;
 sy brengen weder van Merida Meerl / dat van Peru ober Sta fé komt. Een
 Spanjaert heeft my verhaelt van seker soot van menschen / die haer in dese
 bergen onthouden ; sy zijn van gestalte als Indianen / behalven dat sy kort
 gekrult haer hebben / en lange klauwen aen de voeten / gelijk als Apen /
 sy zijn hardt tegen pijlen / en alle scherpe Instrumenten / en seer gaewo
 in 't klimmen / hebbende een groote kracht. De Spanjaerden hebben eeni-
 ge van dat slagh willen dooden met haer lanffen / maer seiden dat sy haer
 hupdt soo dicht aen malkanderen krompen / dat het pser daer niet dooz
 konde / maer van de Spanjaerden gebangen werden / en boven op een boom
 gebracht / die sy daer nae van boven neder lieten vallen. Sy hebben dit
 volck nooit hooren spreken ; altemets komense aen de plantagien / die naest
 aen de bergen leggen / ende nemen de slabinnen wegh / als sy se krijgen kon-
 nen / doch doen se geen quaedt / behalven dat sy haer wil niet de selve doen.
 Ick heb verschepde beschrijvingen van America gelesen / maer hoop van
 diergelijck slagh van menschen daer in gebonden / daerom geloof ick dat het
 een seker soot van Barbarijnen moet zijn / die daer omtrent gebonden wo-
 den ; want in 't bosch heb ick veel Apen gesien / nochtans hebben my ver-
 schepde Spanjaerden verseekert dat het menschen waren / en dat syse dick-
 wils gesien hadden : ick geve het hier vooz de selve prijs als het my gekost
 heeft. Het is waer / de wercken van Godt zijn groot / en het soude in der

Wonder-
 lijck slagh
 van men-
 schen.

daedt alsoo wel konnen zijn. Het heeft ons goet gedacht dese beschijvinge / als ter loofs / te doen / van de gelegentheit des Meez van Maracaibo, om dat den Heer beter begrijp / van alle 't geene daer voorgeballen is / soude moogen hebben.

Aenkoms
van Lolo-
nois in de
Golfe van
Venezue
la.

Lolonois met sijn Vloot in de Golf van Venezuela gekomen zijnde / gingh ten ancker leggen / bukten 't gesicht van de Spaensche Vigia: 's anderen daeghs voergh was hy met sijn Vloot voer de mondt van het Meez / genaemt Lagon de Maracaibo, alwaer hy voer de Baare sijn ancker liet vallen / ende sette al sijn volck aen landt / om een Fort / genaemt El Fuerte de la Bare, te arlaqueren / alsoo hy daer niet in kost / sonder dieht onder het Fort te komen. Dese Fortz bestondt anders niet als upt eenige Schanskoeben / die rontom een Batterye met sesten stucken Canon waren geset / met eenige aerde daer tegen aen geworpen / om die van binnen te bedecken. De Roovers waren omtrent een Spaensche myl daer van daen gelandt / ende stelden haer in ordere om het Fort te bestormen. De Commandant van het Fort hadt eenige Soldaten in een hinderlage geleght / om de Roovers van achteren te bespringen / en / waer 't mooghlyck / in disorde te brengen: onder tusschen sou hy van vooren een upval op haer doen. Maer de Roovers hadden omtrent vijftigh man voer upt gesonden / die de hinderlage gewaer werden / en de selve sloegen / belettende haer oock dat sy niet in 't Casteel konden retireren. Ondertusschen quam het gros daer op aenballen / en in de tijdt van drie uren hadden sy het Fort / sonder ander geweer als met haer Roers / veroveret. Middelerwyl waren de Spanjaerden / die in einbuscade gelegen hadden / naer de Stadt Maracaibo geblucht / en hadden aldaer de Burgers seer verbaest gemaect / seggende dat de Roovers aenquamen met een macht van by de twee duysent mannen. Dese Stadt was tien of twaelf jaren te vooren door de Roovers geplundert geweest / waer van de burgers het geheugen noch hadden. Sy begonnen dan met alle man haer spullen te pakken / om te vertrecken; die vaertuygen hadden / scheepten haer goet daer in / en stuerden 't naer Gibraltar, daer sy terstondt oock advies gaben van de komst der Roovers / segghende dat het Fort van de Bare al ingenomen was / en die geen gelegentheit hadden om met vaertuygen haer goet te salveeren / stuerden het in 't landt met paerden en muyl-ezels weg.

Verover
het Fort
dat in de
mond van
het Meyr
leydt.

De Span-
jaerts ver-
ten de
Stadt Ma-
racaibo.

De Roof-
scheepen
komen
binnen
't Meyr.

De Roovers die nu het Fort ingenoomen hadden / lieten terstondt een vlagh waepen / tot een teeken dat haer Scheepen inkomen souden. Sy besteedden de rest van den dagh om het Fort te slechten / en de ropaerden te verbranden / de stucken te vernagelen / haer gequetsten aen voert te brengen / en haer dooden te begraven. 's Anderendaeghs voergh gingen sy onder zepl / met de Vloot / om naer de Stadt Maracaibo te gaen / die omtrent ses mylen daer van daen leyd. Het wierdt den heelen dagh stil / en sy konden daer niet aenkomen als met het ty / soo dat sy dien dagh niet veel konden voortgaen. 's Anderen daeghs 's moogens voergh waren sy voer de Stadt Maracaibo, en stelden terstondt haer Scheepen in order / om onder faueur van het Canon te landen / want sy meenden dat de Spanjaerden eenigh volck achter het kreupelbosch / dat aen de strand lagh / verborgen hadden. Alle het volck

Aenkoms
aen de
Stadt Ma-
racaibo.

volck wierdt in de Canoes geboert / om naer landt gheboert te worden. Toen sy de strandt begonden te naderen / losten de Scheepen haer Canon; en als het volck landen soude / spzongh de helft van pder Canoes op het landt / terwyl dat d'ander helft / die in de Canoes gebleven waren / in 't bosch schooten / maer wierden van niemand beantwoord. Toen sy in de Stadt quamen / bonden se niemandt daer in / want alle de Spanjaerden waren geblycht met vrouwen en kinderen / maer de hupsen waren noch evenwel versien van alderhande spijzen / als Wijnen / Brandewijnen / en quantiteyt van Hoenders / Werckens / Broodt / Meel / &c. Toen begonnen sy lustigh vrolik te wesen / want sy hadden in geen maent in diergelijke kookken gewoest / maer een tijdt langh in tegendeel een sober leven gehad: pder Compagnie nam sijn besetting in de beste hupsen die op de Markt staen; daer wierdt datelijck wacht opgeset / en de groote Kerck wierdt gestelt als een generael Corps de garde. 's Anderendaeghs 's morgens wierd'er een party van hondert en vyftigh man uytghesonden / om te sien ofse eenige gebangen konden krijgen / om upt haer te vernemen waer het goetd van de Burgers verhoogen sagh. Des avonts quam de party weder in de Stadt / met omtrent twintigh hupsent stucken van achten / en eenige Mupl-ezels / geladen met verscheide goederen / ende omtrent twintigh gebangen / soo vrouwen / mannen / als kinderen. Men volgenden dagh leydemen eenige van de gebangens op de pijnbanck / om te weten / of sy geen meer verhoogen goetd wisten / maer niemandt wilde klappen. Lolonois, (die om de dootd van tien of twaelf Spanjaerden niet veel en gaf / trock sijn sabel upt de scheer / en kapte een Spanjaerd aen stucken / in tegenwoordigheyt van alle de gebangens / seggende tegens d'andere / soo sy niet seggen wilden 't geense wisten / dat hy aen haer alle het selve doen soude; soo dat hy met sijn dzeppementen een van haer soo ver kreegh / dat hyse hzengen soude daer haer volck was: maer die geene die geblycht waren / siende dat verklikte waren dooz de gebangens / begroeben een party van haer goetd onder d'aerde / en veranderden alle dagen van plaets / soe dat de Roovers haer qualick konden vinden / als hy geval dooz het soecken; want sy waren soo bangh vooz maskanderen / dat de Vader de Soon in die gelegentheyt niet en vertroutode.

Lolonois
laet eeni-
ge Span-
jaerden
dood, om
andere
te doen
klappen.

Opndelijck naer dat de Roovers aldaer veertien dagen vertoeft hadden / soo resolbeerden sy naer Gibraltar te gaen. De Spanjaerden (die haer macht verspietd hadden / hebben stracks met een Barque aen die van Gibraltar gesonden / en maecten hun wijs dat de Roovers van meeninge waren om naer Marida te trecken / het welck groote ontseltens aen die van Gibraltar gaf. Sy sonden datelijck een Expreffe aen haer Gouverneur / om hem kennis te doen hebben van het geen 'er passerde. De Gouverneur van Merida, die langh in Vlaenderen vooz Colonel gedient hadde / hadt moedt / dat hy de Roovers niet wepnigh moepte soude t'onderhengen. Hy quam dan af naer Gibraltar, met omtrent vier hondert welgetoepende mannen / en gaf terstondt ordze aen de Burgers / haer in 't geweer te stellen; daer y monsterde hy de selve / en bevondt haer omtrent vier hondert

Nemen
voor naer
Gibraltar
te gaen.

De selve
maecken
haer ge-
reede om
de Rovers
te sluten.

man

men sterck te zijn / soo dat hy nu met sijn medegebracht volck acht hondert man konde upt maecten. Daer na liet hy langhs de strandt een Batterpe maecten van twee en twintigh stucken Canon / en deed de selve met Schans-korben bedecken; daer en boven hadde hy noch een Redoute met acht stucken Geschuts. Langhs de strandt was een groote wegh / deselve liet hy stoppen / en deed een ander maecten in de moerassen / die ongebruyckelick was / alsoo men de modder daer tot de kypen hadt.

Vertreck
van Mari-
caiba naer
Gibraltar.

De Roovers / die van alle dese preparatien niet wisten / hadden haer gebangens geschreept / als mede haer roef / die sy in Maricaibo gehaelt hadden / en begaven haer onder zepl na Gibraltar, maer toen sy in 't gesicht van deselve plaats quamen / sagen sy de Blagge waepen van het Doop / en veel volck op de strandt. Lolonois, als Hoofd van dese Roovers / hield raedt met sijn Onder-Hoofden / en daer na met het volck / en sloegh haer voor / dat het een heet pzer was voor haer aen te tasten / en dat de Spanjaerden daer soo langh van haer konst in 't Meere verwitticht waren geweest / en sich seer sterck gemaect hadden: daer op verklaerde hy haer sijn meeninge / seggende; Zijn sy sterck / soo veel te meer buyt hebben wy te verwachten / wanneer wy de overwinningh op haer krijgen. Sy stemden dit altemael met hem toe / seggende / dat sy liever hadden te vechten op hoop van een goede buyt te krijgen / als veel te loopen / sonder niet te vinden. Hy antwoorde haer op dese manier: Ick sal u voorgaen, en de eerste van u allen die sich niet moedigh sal toonen in 't gevecht, sal ick onder de voet schieten. Haer voornemen aldus genoomen zijnde / gingen sy met haer Schepen onder de wal ten anker leggen / onttrent een quartier myls van de Stadt: des anderen daeghs morgens voor het opgaen der Son / maecte Lolonois dat al sijn volck aen landt was / sy waren drie hondert en tachtigh man sterck / en puer was versien met een goet Roer / en een tas op zy / daer dertigh schooten krupt in was tot het selve / nebens een pistool of twee / en een bza-be houtwer. Na dat sy aen malkanderen de handt gegeven hadden / en hy eede beloofte malkander tot der doot by te staen / begon Lolonois te marcheeren / en riep: A lon mes Frains, suives moy, & ne faites point les laches: dat is: Mijn Broeders, volgh my, en weest niet flauwhertigh: daer op trocken sy voort / en meenden daer op aen te vallen; maer wanneer sy meenden op de wegh te komen / die haer door haer Bidse geweest was / bonden sy deselve gestopt / en bonden een andere wegh / die in 't moeras gemaect was / en die de Spanjaerden naer haer welgeballen konden beschieten; nochtans lieten sy de moedt daerom niet vallen / sy trocken haer houtwers upt / en kaptten takken van boomen / en bulden de wegh daer mede / om soo diep in de modder niet te sacken; ondertusschen schooten de Spanjaerden met Canon op haer / dat sy van de roock / en 't gedruys / welck de kogels in 't bosch maecten / noch hooren noch sien konden. Eindelijk quamen sy op de vaste grondt / aldaer bonden sy ses stucken Canon / die op haer gestelt wierden / met schroot en musquet-kogels. Na 't lossen van 't Geschut deden de Spanjaerden een uptal / maer wierden door de Roovers so daenigh gegroet / dat 'er wegnigh weder binnen de Schans quamen;

Resolutie
van de
Roovers te
vechten
om buyt.

Landing
by Gi-
bralter.

Gevecht
tusschen
die van
Gibraltar
en de Ro-
vers.

men; ondertuffchen spreide het Canon gedwyrigh op de Roovers / daer
 door sp veel dooden en gequetften kregen: sp fochten derhalven inhaalen
 om door het bosch te breecken / maer sulchs en wilde niet lukken / alsoo de
 Spanjaerden groote boomen omber gekapt hadden om de wegen te stop-
 pen; nochtans door alle tegenspoed / die sp hadden / verlaorende geen
 moede maer schooten gedwyrigh een sterck. De Spanjaerden deden geen
 meer upvallen doen / en de Roovers bonden over de Schanskoopen niet
 komen. Lolonois dat siende / bracht een list om de Spanjaerden te bedre-
 gen. Hy begon met sijn volck te rug te treden / en soo haest de Spanjaer-
 den dat bemerkten / vielen sp op haer aen met ontreut twee hondert man.
 De Roovers dit siende / keerden stracks wederom / en na 't lossen van haer
 Roers / namen sp de sabel in de handt / en vielen op de Spanjaerden aen /
 en sloegen de meeste part doodt: met dese furie traden sp over de dooden
 heen / en oerweldighden de Schanskoopen / drijvende alle de Spanjaer-
 den (die achter de Schanskoopen waren) op de blucht / die sp verholgden
 tot in het bosch / daer sp al doodt sloegen watse vonden. Een party / die
 haer in de Biedout geretireert hadden / gaven haer over / op conditie dat sp
 quartier souden hebben. De Roovers laetende terstondt de Spaense blag-
 gen op / en namen alles gevangen dat sp in 't Woop vonden / die sp in de groo-
 te sterck joegen / alwaer sp een goet deel Canon by brachten / en een byst-
 weeringh maecten / niet wetende wat haer overkomen konde / alsoo sp
 meenden dat de Spanjaerden eenigh volck by een seiden brengen / om
 haer van daer te doen verhuysen. Maer 's anderen daeghs waren sp niet
 meer bebreest / wanneer sp de doode lichamen deden by een brengen / om
 geen stank te veroorsaken / en bevonden wel byf hondert Spanjaerden
 verflagen / sonder die gequetst / en boschwaardt in gheblucht waren /
 die daer na van hare quetsuren gestozen zyn: daer en boven hadden sp
 noch over de hondert en vyftigh mannen gevangen / en wel byf hondert soe
 vrouwen / slaven / als kinderen. Ja dat nu alles in stilte was / tellden sp
 mede haer dooden / die sp beertigh bevonden te zyn / en in de dertigh ge-
 quetsten / waer van de meeste part sterven / door d'ongelegentheyt des
 lichts / die haer de koozts veroorsaecte; het koude duut quam oock in ha-
 ren tijdt in haer wonden. De Roovers lieten al de dooden van de Span-
 jaerden in twee oude Barquen / die aen de strandt lagen / smyten / en voe-
 ren daer mede ontreut een quartier mijls in het Meer / en lieten daer de
 Barquen in de grondt sunken.

De Ro-
vers krij-
gen o' o-
verhand.

Doer vergaderden sp alle het gelbt en goet datse in de Stadt vonden /
 en bleeden hier a byf dagen in de Stadt om upt te rusten / sonder op party te
 loopen. Ondertuffchen verberghden de Spanjaerden haer goet soe veel
 als moogelijck was. Daer na begonden de Roovers weder op party te
 loopen / waer door sp veel goet in de Stadt te samen brachten / als mede veel
 slaven / die sp op de plantagien bonden. Sp hadden haer ontreut veertien
 dagen geweest / wanneer de gevangens van honger en ongespach begonnen
 te vergaen / alsoo de Roovers daer weynigh victualie van vlesch gebonden
 hadden / meel was 'er genoeg / maer sp waren te luy om brood te backen voor
 haer

De Ro-
vers loo-
pen op
party.

haer selven / ich laet staan door de Spanjaerden; de hoenders / verckens / schapen en koepen die daer waren / wierden van haer doot geslagen / tot hare spijse; en door de Spanjaerden sloegen sy muplezels en ezels / maer die de selve niet eten wilden / moest van honger sterben / want sy kreegen anders niet / behalven eenige van de vrouwen / die de Roovers hielden om haer mede te hoelen / sommige door gebeld / en andere met hant en voeten / maer vele deden het door hongers noot; en de gevangens / die sy vernedert gelot te hebben / setten sy alle dagen op de pijnbank / en als sy niet wilden bekennen / sloegen sy dese linden dood.

Op den 15den / naer dat sy aldaer ontrent een maent vertoef hadden / stuerden sy vier Spanjaerden van haer gevangens / om de burgers te waerschuwen / dat sy tien duysent stucken van achten souden by haer brengen tot brandtschattingh / en soo niet / datse het gantsche Dorp in brandt souden stecken. Sy gaven de Spanjaerden daer toe twee dagen tijdt; na de twee dagen hadden de Spanjaerden de brandtschattingh noch niet gereedt / waerom sy het Dorp dan in de brandt begosten te stecken. Toen de Spanjaerden sagen / dat de Roovers het geheele Dorp tot asche wilden laten verbranden / baden sy de Roovers datse de brandt geliefden te blusschen / en dat het geenschte gelot soude opgebracht werden. De Roovers blusschten dan het vuur / nietstans niet sonder schade van eenige huysen / en een klooster kerk / die tot de grond af brandte. Maer datse de brandtschatting ontfangen hadden / brachten sy haer roofgoet t'scheep / nebens een groote partij slaven / die geen rantsoen betaelt hadden (want alle de gevangens wierden gerantsoeneert / en de slaven moesten weder gekocht worden) ende maecten zepl naer Maracaibo: alwaer gearriveert zijnde / bevonden dat de Spanjaerden noch eben verbaest waren / sy stuerden drie of vier gevangens / die sy van Maracaibo hadden / om de Gouverneur en de Burgers te waerschuwen / dat sy vertigh duysent stucken van achten souden aen boort brengen tot rantsoen van de Stadt / of anders / dat sy de gantsche Stadt souden verbranden. Onder russchen liepen sy noch al om buyt / met partijen / en hadden al de beelden / klokken en schilderen upt de kercken in het land / en brachten die t'scheep; daer en boven veel scheepsbehoefden / die in verscheppen pakhuysen lagen. De Spanjaerden / die uptgesonden waren om de brandtschattingen te epischen / quamten weder te rug met order om met dese saken te alzoedern. Op den 15den / naer dat sy haer veraccordeert / dat de Spanjaerden twintigh duysent stucken van achten / ende vijf hondert koop-beesten souden geven / en dat betaelt zijnde / souden de Roovers niet meer op party moogen loopen / maer soo drae als de beesten geslacht waren / soudense vertrecken / het geen sy deden / tot groote vreucht van die ingesetenen / die haer een beter adieu wenschten als welkome. Drie dagen naer haer vertreck van Maracaibo, quamten sy weder tot groote verwonderingh van de Spanjaerden / daer door weer nieuwe verbaestheyt veroorzaekt wierd. D'Onverwachte hier van / was / dat sy een een flugt-schip / t'geen sy mede genomen hadden / niet over de bank / die aan de mondt van de Lagon is / konden krygen / daerom wierden sy ge-

nood-

Spanjaer-
uyt geson-
den om
brandt-
schatting.

De Ro-
vers stee-
ken het
Dorp in
de brand.

Brandt
wordt ge-
bluft.

Eysch van
brandt-
schattingh
van Mara-
caibo.

Accorde-
ren me-
de Roovers
over de
selve.

nootsaekt weder te komen / om een Flootsman te haelen / die de Spanjaerden haer haest toefonden / omse soo veel te rasser gijnt te wesen / gelijk sp ten laetsten / naer dat de Roovers aldaer twee maenden in 't Jaer vertoef hadden / van de selve geheel ontslagen wierden. De Golfe upt zijnde / setten sp haer cours naer 't Eplandt Espagniola, alwaer sp acht dagen daer na quammen aen een plaets / genaemt Isla Baca, (dit is een plaets daer eenige Franse hoep heelders haer onthouden / en het bleesch verkopen aen de Spanjaerden of en aen komen.) alwaer sp haer goet aen lande haachten / om / (volgens haer manier) onder haer gebet te werden. Hier telken sp haer goet / 't welck hebonden wierdt in contant silberwerck en juweelen twee hondert en sestig dupsent stucken van achten waerdigh te zijn. Bupten dat kreeg pder man noch wel hondert stucken van achten in sijwaer en zijde geberen / met noch andere kleynigheden mee. De geguetsten wierden door eerst gecompenseert volgens 't gene ick in 't eerste deel verhaelt hebt. Daer na giet de silberwerck getoogen / ende gersent tot tien stucken van achten, het pond de Juweelen wierden ongelyck gewaerdeert / alsoo sp geen naemba kennig daer van hadden. Na dat sp altemael een Eedt gedaen hadden / dat sp niet achter gehouden hadden / soo wierdt pder een sijn gelt gegeven dat hem toequam. Die geene die in 't gebet gestorven waren / diens part wierd aen haer machers of vrienden gegeven. Als het goed nu gedeelt was / gingen sp van daer / en setten haer cours naer Tortuga, alwaer sp een maand daer na met groote dreughe aenquamen / doch door d'een meer als door d'ander / want meenighen van haer die geen drie dagen meester van hun gelt hadden geweest / of het was altemael verdobbelt; doch die het hare verloren hadden / wierden van d'andere geassisteert. Daer waren hoys te booren drie Schepen upt Wanchryck gekomen / met Wijn en Wandebyn / soo dat die dranch daer seer goed hoop was; maer ten duerde niet lang / want wierde wel haest duerder / sp gaben hier na vier stucken van achten door een sloop wandebyn. Mer een was doen een koopman in Tortuga, en begonnen hun oock tot visschen te begiben. De Gouverneur kreeg het Schip vol Cacao door de twintigste part dat het waerdigh was. De Lappers kreegen mede een gedeelte van het geld / en de Hoeren de rest; soo dat de Roovers wedez moesten sien wat wegh datse neemen souden om ander geld en bupt te soeken / selver Lolonois ook die haer hooft was.

Vertrek
van de Ro-
vers uyt
het Meyr
van Mara-
caibo.

Vertrek
naer Tor-
tuga.

III. H O O F T - S T U C K.

Nieuwe Equipagie van Lolonois, om de Stadt *S^t. Iago de Leon*, en *Nicaragua* te gaen inneemen, alwaer hy in groote Elende stierf.

LOLONOIS hadt sich onder die van Tortuga, in goede saem gelycht door de laetste tocht die hy gedaen hadde / en die hem soo wel gelukt was / hebbende een goede bupt gemaect; maer het gingh niet hem pr-

Lolonois
rust een
nieuwe
vloot toe,
om aen de
vaste kust
te landen.

lück het spreekwoordt seyd / al wat met bloedt komt / gaet met ebbe weder
mer; soo dat hy genoodtsaecht wierdt medezom een andere tocht aen te ban-
gen. Hy hadt geen moeyten / om het volck daer toe te doen resolberen / want
de hooggaenderes hadt haer soo aengelocht / dat sy geen swarigheden bon-
den / om een andere tocht aen te nemen / en daer en hoben het vertzouwen dat sy
hadden op Lolonois, was soo groot dat sy hem gebolght souden hebben / al
hadt hy haer in het grootste perijckel des wereltes gebacht. Endeelijck Lo-
lonois resolpde met sijn inde hoofsteden / om in het Maey van Nicaragua
te gaen rooven / en aldaer alle de Steden en Dorpen te gaen plunderen. Maer
om den Meser te voldoen / sal ich hier een beschrijvinghe van het Maey Ni-
caragua doen / op dat die verhael des te beter verstaen sal werden / doch sal
in het derde deel beter te pas komen / in 't verhael van het inneemen
van Panama, aldaer ich een beschrijvinghe van Costa Rica, met ver-
schepde landt-tekeningen sal toonen. Na dat Lolonois doen vast be-
slooten hadt / om in het Maey van Nicaragua te gaen rooven / soo bracht hy
te samen een milt van ontrent seben hondert man / en liet dat Fluyschep
(dat hy in Maracaibo genoomen hadde) gereed maken / het welcke hy met drie
hondert man bemande / de rest begaden haer op andere klepne Scheepen /
die by in 't getal waren / makende een vloot van ses scheepen upt: haer
verbooy was aen het Eplandt Espanjola, aen een plaets genaemt Bajaha,
aldaer sy bleefh voer haer scheepsprobisie souden en in namen.

Sijn ver-
toech naer
Cuba.

Maer alreest nu gethaecht / ende haer scheepen toegerust zijnde / om in zee
te gaen / gingen sy onder zepl / en setten haer cours naer een plaets / Mata-
mano genaemt / gelegen aen de zuydzijde van het Eplandt Cuba, haer hoog-
neemen was aldaer al de Canoes te roven die sy vinden konden / alsoo op dese
plaets veel Schilpaddt visschers woenen / die Schilpadden vangen en souden /
om naer Havana te brengen / dese Roovers hadden Canoes van nooden / om
haer volck op de Ribler te brengen / alsoo haer Scheepen soo hoogh niet kon-
den komen door d'ondiepten. Endeelijck / na dat sy dese arme lieden van
haer noodtsaekelijckste gereedschap berooft / ende noch een part van haer
meedegenoomen hadden / staecten sy in zee / en setten haer cours naer Cabo
gratia a Dios, gelegen aen de vaste kust / op de hoogte van vijftien graden
noordt breedte / ontzent hondert mijlen van het Eplandt Pines, noord en
zuyden van het selve Eplandt; maer sy raecten in de stilte / ende de stroo-
men deden haer drijven in de Golfe van Honduras: sy deden haer beste om
weder naer hoben te komen / maer hadden windt en stroom tegen / en het
Schip van Lolonois konden de anderen niet volgen; mer het slimste was
dat de vicualie haer begon t'ontbreken / soo dat sy genoodtsaecht wierden
eenige plaets te soeken aldaer sy meer de hofst mochten vinden. Ten laetsten
dwongh haer de honger het landt te kiezen / om met haer Canoes in d'eer-
ste Ribler te gaen / om vicualie te soeken. Sy quamen met eenige Canoes
in de Ribler van Xagua, die van Indianen bewoont werdt / plunderden
daer alle d'Indiaanse woontingen die sy daer konden / en brachten naer bene-
den aen haer scheepen eenige quantiteit van Spaensche Tarw / die sy Mais
noemen / met verckens / hoenders / kalkoenen / en alles wat sy hadden kon-
nen

En van
Cuba naer
de vaste
Kust.

Plunderen
d'India-
nen.

nen krijgen. Maar dit was noch niet genoeg om tot die plaats te komen; daer sp heen wilden; sp hielden derhalven weder raedt met malke-
ren / ende beslooten datse de quade tijt souden laten passeren / en dat sp
ondertusschen souden sien alle de Streeden en Dorpen die in de Golfse wa-
ren / te plunderen. Sp zeplden dan langhs de kust / en sochten doornig-
s anders niet als de kost / en oer al daer sp aenquamen / maecteuse t' sp
schoon / datse d' inwoonders selver in hongersnoodt brachten; want sp
eten alles op watse krijgen konden; wanneer dat sp aen landt quamen /
schootense d' Wpen in 't bosch om t' eten / doot. Daer na quamen sp in Puerto
Cavallo, alwaer eenige Spaense Packhupsen zyn / daer in de goederen van
boven gebzacht worden / tegen dat de Scheepen komen om die af te halen.
Daer vondense een Spaensche koopvaerder / gemonteert met vier en twin-
tig stukken / en sesten bassen; die namen sp wegh / en gingen aen landt /
plonderende al wat sp bonden / verhzandende de packhupsen / en de hup-
den die daer laegen: sp maecten oock een partyt gevangens / die se seer
qualijk tracteerden / soo dat dese arme lieden alle dagen gepijnicht wor-
den met alle soorten van tozmenten die men bedencken kost. Wanneer Lo-
lonois pemandt op de pijnbank liet stellen / en hy niet datelyk antwoorde
als hy hem pets bzoegh / soo kaptten hy de selve met sijn houtwer aen stuk-
ken / en lichte het bloedt met sijn tong van de houtwer / wenshende dat het
de laetste Spanjaerdit mochte zyn / dien hy alsoo doot geslagen hadde; en
wanneer pemandt van d' arme Spanjaerden / door benauthheid / of door
de swaere tozmenten die hy haer aendiede / sepden dat sp haer by volck sijn-
den bzengen / en dat hy dan door verbaestheid altemets de wegh niet vol
konden vinden / die dedden sp dupsentderhande tozmenten aen / en ten laet-
sten sloegense hem dan noch doot.

Landing
aen Puert-
to Cavallo
in de Gol-
fe van
Honduras.

Wreed-
heyt van
Lolonois.

Ma dat sp de meeste van haer gevangens door de allertozediste pijnen
en tozmenten om 't leven gebzacht hadden / vonden sp 'er op 't laetste roep /
die haer aen een Spaensche Stadt souden bzengen / St. Pedro genaemt / en
omtrent tien a twaelf mylen van Puerto Cavallo gelegen. Lolonois maecte
te sich selver gereedt om met drie hondert man daer na toe te gaen / en liet
als hooft van de rest van sijn volck Moyse van Wijn, en begaf sich op de
wegh met sijn twee Gitsen: naetwelijcks drie mylen geavanceert zijnde /
vond in embuscade eenige Spanjaerden / die hem waeker tegenstand dedden;
maer nochtans in korten tijdt verbaen hy de selve / drijvende de Spanjaer-
den op de blucht. Alle de geguetsten / die de Spanjaerden achter lieten /
bzoegh hy na de macht der Spanjaerden / en daer na sloeg hy se doot /
op dat sp hem niet verclicken souden. Hy had oock eenige gesonde gevangens
bekomen; dese bzoeg hy naer de wegh / en of 'er noch eenige Spanjaerdig in
embuscade lagen / sp antwoorden hem ja. Doen nam hy haer een voer een
spart / en bzoegh haer of 'er geen andere wegh en was te vinden om die te
mijden / die selve sepden van neen. Daer op bzacht hy deselbe voer alle d' an-
dere gevangens / en bzoeg hy naer de weg / sp antwoorden datse geen an-
re weg en wisten. Lolonois daer oer met een dubbel boosheit ingewonnen
zijnde / opende een hande selve gevangens levendig / en sneed hem het hert

Veel ge-
vangens
door swaere
pyniging
gestorven.

Niet ge-
haerd
wreedheyt

upt het lijf / beet daer in / en goopde het een ander in sijn aengesicht / seggende: **Soo ghy my geen andere wegh wijs / soo sal ick u het selfde doen.** Dese arme lieden in groote benaueghedt zijnde / beloofden / dat sy hem dooz een andere wegh souden brengen / maer dat de selve seer moeplijck was om te gebzupcken: evenwel om hem te voldoen / brachten sy hem dooz een andere wegh; maer de selve niet konnende gebzupcken / wierdt sy gedwongen de groote wegh te neemen / seggende met een groote boosheyt: **Mordieu les bougres de Espagnols me le payeront.** 's Anderendaeghs quam hy weder by een embuscade / die hy met sulck een geweldt aentastte / dat de Spanjaerden geen uur standt hielden. Hy gaf last aen sijn volck geen quartier te geven / seggende / **Lae meer sy onder weegh doot sloegen / hoe minder resistentie sy in de Stadt souden vinden.** De Spanjaerden meenden dat sy desen Roovers met haer embuscades moe souden maecten / verhalven reitveerden sy al van d'een op den ander.

Opndelijck quam Lolonois by de derde embuscade / die hy niet meerder verschoonde als de twee andere / hoewel dat die by stercker was / maer met het werpen van eenighe handt-granaten / dwongh hy de Spanjaerden de blucht te nemen / maer hy verbolghde haer soodanigh dat hy de meeste doot sloegh eer dat sy in de Stadt quamen / alwaer dese Roovers verwacht wierden: de wegh daer sy dooz moesten / was wel doozien van goede Baricades, en daer was oock geen andere wegh te vinden / om dese te mijden / alsoo de Stadt rondom beplant was met seechere boomen / die men Raquelte noemt; die soo vol doozien zijn / dat het onmogelijck is om daer dooz te komen. Het is slijmer als de driehoecken / die men in Europa gebzupcht / daer een Leger passeeren moet.

Als de Spanjaerden / die achter de Barciades lagen / de Roovers in 't gesicht kreegen / begonnen sy lustigh met Canon op haer te schieten. Maer de Roovers gingen plat op haer buick neder leggen / en doen het geschut gelost was / vielen se daer op aen met haer roers en handtgranaten / en deden de Spanjaerden groote schaede; evenwel konden sy noch met desen aenbal daer niet inkomen / waer dooz sy gedwongen wierden te retireeren. Daer na quamen se daer weder op aen / met wepnigh volck / ende schooten niet eer op de Spanjaerden / of sy moesten wils schieten / soo dat pder schoot een man was / doot / of gequetst. Opndelijck tegen den avondt wierden de Spanjaerden gedwongen het op te geven. Sy lieten dan een witte blagh waepen / om te pazlementeren / en gaben de Stadt ten besten / versoeckende quartier / en twee uren tijdt / om haer met eenige van hare goederen elders heen te hegeven / 't geen haer van Lolonois toegestaen wierdt. Hier op quamen de Roovers in de Stadt / ende bleven twee uren stil / volgens haer belofte / maer dit kost de Spanjaerden wepnigh baten / alsoo de Roovers haer hozt achter de helen waren / en ontnamen al haer goet / dat sy mee genomen hadden / en daer toe wieden sy noch gebangen genomen: het meeste goet was evenwel wegh / soo dat sy in de Stadt anders niet vonden als enige lederen sacken met Indigo. Opndelijck / naer eenige dagen aldaer beztoeft / en na haer gewoonte veel tprammien gepleeght te hebben / verbranden sy de Stadt /

Verovering van de Stadt St. Pedro.

De Stadt St. Pedro verbrand.

Stadt/ en vertrokken met de bryt die sp daer bonden. Men de Zeehaat wederom gekomen zijnde/ hadden haer machers/ die aen de Scheepen gebleeven waren/ langs de kust geweest/ en aldaer eenige Indiaensche Wiffchers gekregen/ die haer gesept hadden/ dat in de Rivier van Guatimale een hechtboot upt Spangten bezwacht wierdt. Sp resolbeerden dan aen d'Eplanden die aen d'ander zijde van de Golfe zijn/ te gaen/ om aldaer haer Scheepen schoon te maechen; en sp lieten twee Canoes dooz de mondt van de Rivier van Guatimale, om op het Schip te passen/ dat upt Spanjen bezwacht wierdt; doch de meeste oozsaech/ waerom dat sp naez de Eplanden gingen/ was om leestocht te soecken/ alsoo daer veel Schildpadden zijn/ seer bequaem om t'eeten.

De Roovers passen op een Schip.

Aldaer gearriveert zijnde/ bespreepden sp haer van malkanderen/ ende pder tzop hiel sijn plaets daer sp ordinaris gingen wiffchen. Adez een was besigh met netten te bzaepen om Schildtpadden te vangen. Die netten maechen sp van secker bast van booben/ die sp Makao noemen: daez van maechen sp oock alderhande Louwerck dooz haer Scheepen/ soo dat sp noyt verleegeen zijn; want sp weten dooz't een of't ander middel haer te behelpen. Daer zijn oock seckere Eplanden die vol pick zijn/ dat bequaem is om scheepen dicht van maechen/ ende als sp teer van doen hebben/ maechen sp dit pick weech met Zaen van Wapen. Dit Pick wordt dooz de Zee aengespoelt/ altemets in soo grooten meenigte/ dat'ez heele Eplandekens van geformet zijn: dit pick is niet gelijk als het scheepspick dat top hier gebzupchen/ maer het is secker zee schupm/ 't geen de Natuurkenders Bitumen noemen: mijn oozdeel is/ dat het komt dooz't wasch/ 't geen dooz stozm en ontweer in de zee geworpen/ en aldaer aen de strandt ghespoelt wordt/ want het is met zandt gemengt/ ende het heeft een reuch als swarte Amber de Gris, die upt het Oosten komt. Dese gewesten dooz zijn oock groote quantiteyt van Wpen/ die hooning in het bosch aen de boomen maechen/ en het gebeurt dichtsels/ dat dooz groote stozm het wasch met de hooning die aen de boom hangt/ l'zee waert ingedreeben wordt. Sommige Naturalisten willen dat upt dese hooning ende wasch een seker afschepdinge komt dooz het sout water/ van welke afschepdinge het Amber de Gris gemaecht werdt: dit is seer licht te gelooben; want wanneer het Amber de Gris gebonden word/ is het noch weech/ ende rupcht na het wasch.

Amber de Gris waer van het komt.

Dese Roovers maechten haer Scheepen op het spoedigste weer schoon/ ende hielden haer gereedt tegens dat sp tijdingh van d'aenkomst van het Schip krijgen souden. Onder tusschen liepen sp met haer Canoes langhs de kust van Julatam, alwaer veel Indianen haer onthouden/ om op d'Amber de Gris te passen/ die aen d'Eplanden/ langhs de vaste kust geleegeen/ komt te stranden. Ich sal/ vertoel dat de Roovers ons hier gebzacht hebben/ pers vant dese Indianen schijden/ alsoo der pers aenmerckelijchs is/ omtrent haer Godsdienst/ en manier van leven.

Dese Indianen zijn over de hondert jaren onder de Spaensche dwinglanpze gebzacht; ende als de Spanjaerden haer van nooden hebben/ namen spse wegh/ en tzaccerden haer seer qualijk: de Spanjaerden stuerden alle half jaer daer een Priester/ om (soo sp voezgaben) bekeeringh aen haer te doen;

Godsloos-
heyt van
de Span-
jaerden
omtrent
d'India-
nen.

doen; naer het verſtechte meer tot godsloosheyt / als tot Godts eer en dienst; want ſp können daer niet / als om dese arine onnoosele lieden te be-rooven van het geene ſp beſitten; want als de Prieſter by haer komt moet d'opperſte van haer / die ſp Calico noemen / hem ſijn dochter geven / of een ander naer ſijn ſin / die gebruycht by ſoo langh als ſp'er is: daer en ho-ven moeten alle d'Indianen alle dagen ſoo veel hoenders / ſoo veel eperen / en ſoo veel katoen / in 't hoozt geſeydt van alles wat ſp hebben / geven / als de Prieſter haer beſoſt; ende ſoo ſp gebonden werden haer eegen Godtsdienſt te plegen / ſoo werden ſp van de Prieſter en ſijn medemachers gebaengen ge-nomen / en geſtraft. Maer als de Spaensche Prieſter ſiet dat ſp geen meer opbruyngen können / ſoo vertrecht ſp; en als by wegh is / plegen de India-nen weder haer eegen Godtsdienſt.

Godts-
dienſt van
d'India-
nen.

Mer een van haer heeft een Godt / die ſp dienen en aenbidden naer haer welgeballen. Als onder haer een kindt geboren wordt / wordt het ſtracks in haer Ketzch gebracht (altmaez ſp dagelychs aen haer goederen offeren) en daer wordt affche in een ronde krans geſtrooit / en door een zeef gedaen / op dat 'er geen bypligheyt by gemenght ſal worden; het kindt wordt dan in 't middel van de krans (daer de affche in geſtrooit is) neer gelept / en moet daer de gantsche nacht blijven / ende de Ketzch is contom open / ſoo dat alle dieren daer in können naer haer welgeballen. 's Anderendaeghs 's morgens ko-men de bynden van het kindt daer naer kicken / ende ſien of 'er oock eenige dieren 's nachts by geweest zyn / ende ſoo niet / laten ſp het noch al leggen / ſoo langh tot dat ſp bemercken dat 'er eenige dieren omtrent het kindt zyn geweest. Dit ſien ſp aen de voetſtappen / en het diez dat ſp bemercken dat by het kindt is geweest (het zy een kat of hondt / of paerd / of een leeuw / wat dier het oock ſoude mogen zyn) die houden ſp door de parzoon van het kindt / die hem bewaren / en in alle tegenſpoed helpen moet; en hem ter eeren bynden ſp ſeekere rupckende Bom / die ſp Copat noemen / ende by ons Gomma Caragua geheeten wordt. Als 't kindt nu tot ſijn jaren gekomen is / geven ſijn ouders hem te kennen wie dat ſp aenbidden moet; waer op ſp in de Ketzch gaet / en offert aen ſoodanigh heest / als ſijn ouders hem aengewe-ſen hebben. Soo manneez hen eenigh leedt geſchiedt is / gelijk als manneez ſp malhanderen iets ontſtoolen hebben; die het leedt geſchiedt is / gaet en offert van aen ſijn parzoon / en klaeght aen hem het leedt dat hem aengedaen is / en ſoecht daer byaech van; 't gebeurt oock dickwils dat twee of drie dagen daer naer / die het leedt gedaen heeft / den hals gebrooken is / of geſlagen / of gebeten van ſoodanigen Diez als d'andez aengebeden heeft; ſoo dat men daer door bemeyken kan / hoe die onnoosele lieden van den dupbel mislept / en geplaeght worden. Een Spanjaerd heeft my een kleyne geſchiedenis daer van verhaelt / die hier niet te omgag ſal können: De ſelbe was aldaer geko-men om eenige handeling met dese Indianen te doen / en terwyl hi daer eenigen tijdt verbleyven moest / en de Spanjaerden ſoo van aerdt zyn / dat ſp ſonder byanten niet leven können / ſoo nam hi een Indiaenſe byout / om op hem te poſſen / en die hi meerder tot ſijn vermaech (als men dit vermaech noemen mach) hiet. Het gebeurde dat dese Indiaenſe byout naer de plan-tagien

tagten gegaen was / om eenige frugt daer van daen te halen ; en wat te lang
 niptblijvende / gingh den Spanjaert daer na toe / om te sien waer sp soo lang
 bleef. Als hy omtrent de plantagten quam / sagh hy d' Indiaensche vrouwe
 niet een dier / van gedaente als een Leeuw / die syn wil niet haer deede. Hier
 over waerdte dese Spanjaertd soo verbaest / dat hy terstont naer hups liep ;
 en soo bza d' Indiaense vrouwe weder thups gekomen was / vroeg hy haer / wat
 sp niet dien Leeuw / die hy hy haer gesien hadt / deede ? In 't eerst scheen
 sp beschaemt te zijn / en wilde sulchs verloofenen ; maer op het laetste behende
 sp het / seggende dat die Leeuw haer patroon was. De Spanjaertd joegh
 haer toen wegh / en wilde na die tijdt niet meer met haer te doen hebben.

Dese Indianen onthouden haer op alle de Eplanden leggende in de Golfe
 van Honduras, als mede aen de baste kust van Jacatam, altoer sp verschepde
 schoone plaetsen hebben / daer sp haer wooningen houden ; sp zijn malhan-
 deren onzout / soo dat sp gedwongen zijn haer plantagten diep in de bos-
 schen te maken / bupen weten van haer medemakers. Sp hebben oock
 besondere Ceremonien in haer Huwelijken / gelijk als pemand onder haer een
 dochter ten Huwelijck begeert / soo gaet hy se eerst aen haer ouders versoec-
 ken ; dan wordt hy dooz de vader van de dochter onderbzaeght / of hy geen
 ander vrouwe getrouwt / en of hy oock een groote plantagie heeft / en of
 hy wel visschen kan / en veel andere diergelijke dingen meer. Als hy dan op
 alles naer des Vaders sin geantwooydt heeft / geeft de Vader hem een pyl met
 een boogh. Dan gaet hy terstont na de dochter / en geeft haer een krans
 van bladeren geblochten / met eenige bloemen daer in / die moet sp op haer
 hooft setten / en wepen de andere / die sp te boren gedragen heeft / wegh :
 (want het is de manier onder de dochters / die noch maeght zijn / een ge-
 blochte krans op haer hooft te dragen) daer na gaet pder een van haer aen
 syn patroon offeren / en dragen of het geschieden magh. Dan wordt secker
 dzanch van Mais gemaekt in 't hups van des dochters vader / en al de
 vrienden vergaderen daer hy een : dan geeft de Vader syn dochter aen die
 geen / die se bezocht heeft ; getrouwt zijnde / bzingt de Wypdegom de Wypd
 wegh. 's Anderen daeghs komt de dochter hy haer moeder / en neemt het
 kransjen van haer hooft / en breekt het dooz haer moeders voeten den stuc-
 ken / maeckende een groot geschep ; ende haer man komt met syn wapens /
 en bewijst de Vadez groote vriendschap. Het is de manier onder haer / dat
 wanneer een maeght beslapen is / dat sp van haer krans breekt dooz haer
 moeders voeten / ende aldaer een groot geschep maekt. Dit is het geene
 ich van de manier van leven van dese wilde menschen / den gunstigen Leser
 te verhalen hadde. Nu sullen wy weder onse Historie verbolgen / en overgaen
 tot de Roerpe.

De Roerpe hadden eenige Canoes van de Indianen genoomen aen het
 Eplandt Sambale, omtrent vyf mijlen van de kust van Jacatam. Op dit
 Eplandt komt Amber de Gris, als 'er een storm upt het oosten gewoept heeft :
 de stroomen bzingen allerhande dingen nader : men heeft 'er stucken van Ca-
 noos gebonden / die van de Caribische Eplanden / dooz de stroomen zijn aen-
 gedreeben / zijnde wel hy de vyf hondert mijlen daer van daen. Tusschen die
 Eplandt /

Woonin-
 ge van
 dese In-
 dianen,

Haer ma-
 nier van
 Huwelij-
 ken te
 maecten.

Opplandt en de vaste kust is het heel ondiep / soo dat 'er geen groote vaertungen door en kunnen. Op dit Opplandt is veel Campefche hout / als mede op de vaste kust; en veel andere verwo-houten / die hier te lande seer goet en kostelijck souden kunnen zijn / by aldien men de kennisse daer van hadde; d'Indianen weten daer seer schoone verwoen van te maken / die niet verblicken gelijk d'onse doen.

Ma dat de Roovers aldaer omtrent drie maenden verwoest hadden / soo kreegense tijdinge van het Spaensch Schip datse verwachtende waren. Sp maecten haer dan op het spoedighste zepl-ree / en gingen alwaer het Schip ten ancker lagh / en besigh was om te lossen. Sp maecten haer gereedt om hem aen boort te leggen / ende andere klepne vaertungen gingen aen de mondt van de Rivier om eene Barque te verwachten / die seer kostelijcke koopmanschappen van boven brachten / als Concenille, Indigo en Silver. Het groote Schip was wel voorsien om sich te defenderen / want het was gewaerschoot dat dese Roovers op de kust waren / waer tegens het gemonteert was met twee en veertigh stucken Canon / ende andere ammonitie naer advenant / nebens hondert en dertigh man. Lolonois leyde hem met sijn Schip aen boort / op welcke hy acht en twintigh stucken Canon hadde / maer wierdt van de Spanjaerden soodanigh onthaelt / dat hy afwijcken moest / en noch een Schip dat hy by hem hadt. Terwijl dat dese Roovers teghens den Spanjaerd doende waren / quamen vier Canoes met volck / onder de dunsterheyt van de roock / en enterde den Spanjaerd / en dwongen hem tot overgeeven. Maer de buyt en was soo groot niet als sy gemeent hadden; want het Schip was op sijn spoedighste gelost / alsoo de Spanjaerden verwitticht waren / en haer meeningh was na't lossen van het Schip / het selve in de Rivier in te halen / en daer soo lang te wachten / tot dat de Roovers gereedt waren om upt te komen. Sp bonden noch in't Schip vyftigh lasten pser / vyftigh lasten papier / ende een goede party potten vol bijn / met noch eenige pakken / maer van wepnigh belangh. Maer't beroveren van dit Schip / hielt Lolonois raedt niet sijn gantsche vloot / om naer Guatimalle te gaen. Sommige stemden dit met hem / doch andere weder niet. Daer waren veel die noyt meer by de Roovers gewoest hadden; ende daer by gekomen zijnde / meendense dat de stucken van achten van de boomen te schudden waren; maer sy werden bedrogen / so dat sy niet mallkanderen weder naer hups toe wilden. d'Anderen die dit leven gewent waren / seiden dat sy liever van honger wilden vergaen / als thups te komen sonder geldt.

Het meeste deel van haer siende dat de tocht van Nicaragua niet lucken wilde / alsoo de meeste part van het volck de moedt opgaf / en resolbeerden van Lolonois af te scheyden; een genaemt Moyse Vauklijn, die het Schip hadde dat in Puerto Cavallo genoomen was / gingh van haer / ende nam sijn reys naer Tortuga, daer hy gingh krupsen. Een ander / genaemt Pierre le Picart, siende dat d'andere wegh waren / resolbeerde van gelijcken te doen. Dese gingh langhs de vaste kust / en quam aen Costa Rica, alwaer hy een landingh deedt aen de Rivier van Viragua; daer hy met sijn volck

Resolutie
van Lolo-
nois.

Twist on-
der de
Roovers.

Scheyden
van mal-
kander.

volck naer het Stedeken genaemt Veragua marcheerde/ en het selve plonderde/ niet tegenstaende het tegenweer dat sy daer bonden van de Spanjaerden/ die haer in 't geweer begeben hadden. Sy brachten een party van de burgers op haer Schip gebangen; maer de plondering die sy daer deden/ bedroegh seer weynigh/ want dese plaets is alleen bewoont van arme lieden/ die aen de mijnen wercken; daer zijn eenige goudmijnen/ maer sy zijn niet geopen/ als alleen van de slaven/ die de aerde upt de bergen graben/ en gaen die aen de Ribier wassen/ vinden daer gemeenlyck klepne stukjes goud in/ als egrebeten/ eenige grooter en andere oock klepnder/ soo dat de Roovers anders niet en bonden/ als omtrent seben of acht ponden goudt. Maer haer meeninge was om hooger op te gaen naer een Stadt aen de Zuid-zee/ genaemt Nata, om die te plonderen/ alsoo daer meeste de kooplieden woenen/ die hare slaven hebben in Viragua. Maer sy konden tot haer oogwt niet geraken/ door de groote meeninge der Spanjaerden die op haer pasten. Lolonois was alleen gebleeven in de Golfe van Honduras, met het Heckboot/ dat hy niet sijn medemackers van de Spanjaerden genoomen hadde/ en op de welcke hy drie hondert man hadt: hy soude d'andere wel gebolgh hebben/ maer nits hy een swaer Schip hadt/ konde het soo niet tegen de stroomen opbeereen/ als d'andere lichte Schepen deden; daer hy had hy gebreck van mondkost/ soo dat hy meest aen landt wesen moest om de kost resoecken/ sy schooten Apen/ ende anderhande dieren/ die sy binden konden om t'eten. Eyndelick quam Lolonois, naer veel suckelens/ boven Cabo Gratia 2 Dios, aen secker Eplanden genaemt Ilas de Lasperas, altoer twee redelijke groote Eplanden zijn/ die de Roovers noemen Carneylandt, aldaer omtrent die Eplanden verzeilden Lolonois sijn Schip op een rif/ alsoo het dieper gingh/ als hy selver gemeent hadde. Sy gingen terstondt aen landt niet alle man/ en namen het geschut daer af/ ende losten al het pser dat'er in was/ maer dat hielp niet/ het Schip bleef achter sitten. Sy resolbeerden ebenwel onder malkanderen van de nood een deught te maken/ en het Schip te sloopen soo beer als sy konden/ ende van het hout en pser dat sy daer af kreegen/ een Barque Longue te maecken. Terwijl onse Roovers daer mee doende zijn/ sal ick een klepne beschrijvinge doen van dit Eplandt/ en van d'inwoonders aldaer.

Dese twee Eplanden zijn bewoont van seker soort van volck/ die men niet groote reden/ wilden magh noemen/ alsoo noopt Christen mensch haer gesprooken/ noch haer woningen gebonden heeft. Daer zijn vele lieden geweest/ die ses a seben maenden op dese Eplanden gewoont hebben/ en ebenwel haer woningen nopt hebben kunnen vinden. Dese Indianen zijn kloeck van lichaem/ ende seer snel in 't loopen/ en in 't duypken. Sy hadden 't ancker van een Roover/ dat wel ses hondert ponden woegh/ van de grondt afgehaelt/ en sijn kabeltouw aen een klip vast gemaecte; haer geweer/ dat sy hebben/ is altegaer van hout/ sonder pser/ sonder gebuyckense aen 't endt van haer geweer een hap-tandt/ schieten niet geen boogh/ als andere Indianen doen/ maer met een secker fatsoen van Afsegagen/ die omtrent anderhalve vadem langh zijn. Sy hebben op et

Het innermen van Veragua door de Roovers.

de Roovers in groot gebreck.

Lolonois verzeylt sijn Schip.

Epilandt verschepten plantagien / in het bosch / daer sy verschepten vruchten van genieten / als Petatos, Bananen, Backoven, Anassen, en meer andere naer 's landts aerdt / maer omtrent hare plantagien en ziju geen hupsen. Men seide dat sy de menschen aeten. Terwijl dat Lolonois daer was / gingh een van sijn volck in 't bosch met een Spanjaerdt / sonder ander volck by haer te hebben / ende oock sonder ander geweer als een Roet: een mijl of anderhalf in 't bosch zijnde / wierden sy van een troep Indianen verrast; de Fransman schoot een schoot / en begon het op de loop te stellen / maer de Spanjaerdt bleef achter / alsoo hy soo wel niet loopen konde / d'ander quam weynigh tijds daer na aen de strandt / maer hadde sijn macher verloren / die oock noyt weder quam. Een wijle tijds daer naer / gingen sy boschwaerdt in met een troep van tien a twaelf mannen / alle wel gewapent; dese Fransman was by haer / ende dooz nieuwigheyt bzacht hy haer weer omtrent daer hy d'Indianen gesien hadde. Sy quamien ten laetsten op een plaets / alwaer d'Indianen vuur aengestooken hadden / ende vonden aldaer de beenen van de Spanjaerdt die sy gemist hadden / met noch een handt / die gebzaden / en half opgegeeten was. Sy bemerkten aen de handt dat hy het was / want hy hadt maer drie vingers aen die hand die sy daer vonden: sy verjaegden d'Indianen terwijl sy daer waren / ende hebben vier vrouwen met vijf mans personen ghe-noomen. Sy bzachtense aen de strandt / ende riepen d'Indianen die sy mede hadden / om by haer te komen spzeken (alsoo sy daer omtrent gewoont hadden) maer sy konden malkanderen niet verstaen. De Roovers presenteerden haer coralen / messen en vijlen / 't geen se aennamen; oock bejegenden sy haer seer vriendelijck / gebede haer eeten en dzincken / maer sy wilden noch eeten noch dzincken hebben: noch men heeft niet bemerckt / dat sy opt tot malkanderen gesprooken hebben / soo lang als sy gebangen zijn geweest. Doen sy sagen dat d'Indianen soo bebzeeft booz haer waren / lieten sy se loopen / en gaben haer soo wat snoyepijven mede / om haer aen te locken / waer op sy haer wesen datse wederkomen souden; maer quamien niet weder / noch se hebben se sedert die tijdt oock niet meer op het Epilandt vernoomen / alhoewel sy noyt eenige vaertuygen gebonden hebben / daer sy mede konden overbaren / soo datse niet anders konden oozbeelen / of sy waren by nacht naer de klepne Epilanden over gestoommen.

Ondertusschen was Lolonois met sijn volck lustigh doende om het groote Schip af te sloopen; maer siende dat sy eenige tijdt van doen hadden / al eer dat sy met alle man daer van daen konden komen / begomense te arbeiden / en plantagien te maecten / om aldaer eenige vruchten te planten / om daer van te kunnen leven. 't Eerste datse planten / waren seckere boontjes / die de Spanjaerden Friholes noemen / en d'Italianen Facioli: in de tijdt van ses wecken hadden sy een groote meenichte van Spaensche Wardo / als mede Banannes en Backovens, soo datse doen geen nood hadden om van honger te vergaan. Na vijf a ses maenden aldaer vertoeft te hebben / en een Barque Longue van het afloopsel van het groote Schip gemaecht te hebben / beslooten sy onder malkanderen / dat een partje van haer

Menschen
eeters.

De Ro-
vers sloo-
pen het
groote
Schip om
een Bar-
que te
maken.

haer in de Rivier van Nicaragua soude gaen / om aldaer Canoes sien te krij-
gen / om de rest van het volck te komen halen : en om dat 'er geen oneenig-
heyt komen souden / soo speelden sy tote in de Barque / en met eenige Canoes
die sy noch hadden / gaen souden. De helft van het volck begaben haer in
de baertuppen / en d'andere helft bleef op het Eplandt. Na weynigh da-
gen zeplens / quam Lolonois aen de mondt van de Rivier van Nicaragua,
altoer hy het ongeluck / dat hem lange tijdt verholpt hadde / op de-
len quam / alsoo hy ontdecht wierdt van d'Indianen en van de Span-
jaerden / die een groot gedeelte van syn volck doodt sloegen / en hy selve niet
het ander gedeelte gedwongen wierdt te bluchten ; eventwel konde Lolonois
niet resolbeeren by syn makers sonder Schip weder te komen : hy hield
dan raed met syn volck / dat hy noch hadt / om met de Barque die sy had-
den / naer de kust van Cartagena te gaen / en te sien of sy daer geen Schip
konden krijgen. Maer het scheen dat Godt niet langer de godtloosheden van
desen mensch konde toelaten / maer hem door een woede doodt straffen wilde
door alle de woedtheden / die hy aen soo veel onnoosele menschen hadde ge-
pleeght ; want in de Golfe van Darien komende / is hy met syn volck ver-
ballen in de handen der Wilden / by de Spanjaerden Indios Bravos genaemt.
Sy hebben hem aen stukken gekapt en gebjaeden / naer het verhael van een
sijner medemakers / die het selve soude geseeden hebben / hadde hy syn le-
ven niet met de blucht gesalveert. Dit is het endt van een mensch die soo
veel onschuldigh bloedt gestort en soo veel gruwelen bedreben heeft.

Lolonois
wordt met
syn volck
geslagen.

Dood van
Lolonois.

Het ander volck / dat op het Eplandt gebleven was / geen tijdinge van
Lolonois krijgende / begaben haer op secker Roover / die van Jamaica quam /
van de welke het booznemen was / aen Cabo Gratia Dios te landen / om van
daer de Rivier met hun Canoes op te roepen / en de Stadt Cartagi te gaen
inneemen. Dese beyde partpen van Roovers waren op dese malhander
gebonden hadden ; d'ene om van d'elende verlost te wesen / in de welke sy
omtrent tien maenden hadden gewest / en d'andere / om dat sy soo veel te
meerder macht souden hebben om tot haer booznemen te komen. Eynelijck
aen Cabo Gratia Dios gekomen zijnde / wierdt haer volck in Canoes ge-
scheept / om naer hoven te gaen : sy waren omtrent vijf hondert man sterck /
met de Roovers die sy van het Eplandt afgehaelt hadden / en lieten haer
Scheepen aen de mondt van de Rivier / met vijf of ses man op pder Schip.
Dese Roovers hadden geen victualie mede genomen / meenende dat sy ge-
noegh onderwegen souden vinden ; maer wierden in haer gissinge bedroo-
gen ; want d'Indianen / die haer plantagen langs de Rivier hebben / bluch-
ten / en lieten haer niets ; want het weynige datse hadden / namen se mede
om in het bosch van te leven / terwijl sy bluchtigh waren. Dese Roovers
hadden niet langh van de zee-kant af geweest / of quamen groote hongez te
lijden / maer de hoop die sy hadden van goede buyt / stelde haer eenigsing te
breeden / soo datse haer behelpen niet eentge vuchten die se langs de Rivier
bonden : maer na breyten dagen repens begonnen sy slaen te werden / door
gebreck van noodigh voedsel / soo datse resolbeerden de Rivier te bezaten /
en boschwaert in te gaen / om te sien offe geen Dorp of Stadt vinden sou-
den

Het volck
van het
Eylandt
wordt door
Jamaicos
Roovers af-
gehaelt.

Haer
voornee-
men om
te landen.

den / alwaer sp eenigh onbezjoud bekomen mochten; maez na eenige dagen dooz het bosch geboolt te hebben / wiesden sp genoodtsaecht (onbezrichtter saken) wederom te keeren: ende aen de Rijkter weder gekomen zijnde / resolbeerden sp doen naez de zee-kant te gaen / alsoo veel van haer dooz honger sterven / ja sp aten alwaerse borden bonden / tot de schoenen van haer boeten tot / en de scherden van haer messen; ja sp quamen in sulchen noot / datse resolbeerden d'Indianen op te eten / bp aldien dat sp se bonden. Maez doen sp bp d'Indianen quamen aen de zee-kant / bonden sp mondkost / alwaer sp haer honger verzadighden. Hier mede eindigen de daden en wreedheden van Franciscus Lolonois en sijn aenhang. Nu sullen wy hier beschrijven de boornaemste Rooverpen van Johan Morgan, Engelsman / die geen minder wreedheyt omtrent de Spangiaerden gepleeght heeft als Lolonois wel heeft gedaan / maer niet meerder geluck.

IV. H O O F T - S T U C K.

JOHAN MORGAN, Engelsman, sijn afkomst, eerste Roveryen, en opkomst.

Afkomst
van Johan
Morgan.

Aenkomst
van Mor-
gan in
Geomaica.

Werd Vice
ce-Admi-
rael van de
Geomaica
te Vloot.

JOHAN MORGAN, was upt Engelant van geboorte / upt de Provintie van Wallis, genaemt Wals Inghlandt; sijn Vaders was een Rickerman / nochtan van goede middelen. Dese Morgan geen genegentheyt hebbende tot het Boerc-werck / begaf sich aen de Zee; daer na quam sp aen secker hant / haer Scheepen waren / die naer de Barbados gingen / alwaer sp sich verbondt om mede te gaen; ende aldaer gekomen zijnde / wierd sp verhocht naer d'Engelsche manier: sijn tijdt uytgedient hebbende / quam sp aen het Eplandt Geomaica, alwaer sp eenige Roof-scheepen bond / die gereedt waren om in Zee te gaen. Sp embarquerde sich met haer / en leerde in 't kort haer manier van leven / soo dat na drie a vier rochten met de Roovers gedaen te hebben / sp eenigh gelt niet sijn makers geprospereert hadt / soo niet dobbelen / als het geene sp niet roben kregen. Sp hochten dan samen een Schip / daer sp Capiteyn van wierdt / en gingh daer mede roben aen de vaste kust van Campesche, alwaer sp herschepte Scheepen nam. In die tijdt was 'er een oude Roover aen Geomaica, genaemt d'oude Mansveldt, die nam booz een Vloot toe te maechen / om aen de vaste kust tegaenlanden. Dese Roover siende dat Morgan een jongman was / daer couragie genoegh in stact / versocht hem mede te gaen / en maecte hem Vice Admirael van sijn Vloot. Dese Roover stact in Zee met sijn Vloot / bestaende in vijftien Waertuppen / op de welke sp omtrent vijf hondert man hadde / Walen en Franssen. d'Eerste plaets daer sp lande / was het Eplandt St. Catalina, gelegen aen de vaste kust genaemt Costa Rica, op de hooghte van twaelf en een halve graedt / noorder breedte / omtrent vijf

bijf endertigh mijlen van de Rivier van Chagre, nooyd en zynde. Na dat dese Roovers het Spaensche garnisoen / dat op het Eplandt lagh / gedwongen hadt alle de Fortificatien van het Eplandt over te geven / liet hy een party van die om ver werpen / en de andere stercker maechen alsse van te vooren gewoest waren / en liet aldaer hondert man / met alle de slaven die de Spanjaerden daer hadden. Sijn volck deed hy retireeren op een Eplandje / (soo na by het groote landt / dat men met een brugh daer over loopen konde / al het geschut dat op het groote Eplandt was / liet hy daer op brengen / naer dat hy op alles goede order gestelt hadde ; hy deed alle de hupsen van het groote Eplandt verbranden / ende stach in Zee met alle de Spanjaerden / die op het Eplandt gewoest hadden / die hy aen de vaste kust bracht / aen een plaets Porto Bello genaemt.

Mansfelt laet de Fortificatien repareren.

Vervoert alle de Spanjaerden.

Na dat de Roovers alle de gebangens aen landt geset hadden / gingen sy zeplen langhs de kust van Costa Rica : hoort daer aen landen sy aen de Rivier van Colle , in meeninge om al de Dorpen te plonderen / en tot aen de Stadt Natta te gaen : maer de President van Panama, van de komst van dese Roover verwitticht zijnde / quam hem te gemoet met een bequame macht / soo dat hy gedwongen wierdt met sijn volck te retireeren. De Roover / siende dat hy langhs de heele kust ontdeckt was / en dat hy daer weynigh boozdeel soude komen doen / resolbeerde weder naer St. Catalina te keeren / om te sien / hoe het volck / dat hy daer gelaten hadde / het al stelden. Hy hadt daer gelaten als Gouverneur een seker Fransman / genaemt St. Simon , de welcke alle dingen in sulcken goeden ordre hadde gebracht / terwijl dat Mansfelt weeg geweest was / dat alle de Fortificatien ontfingbaer gemaecht waren / en het kleyn Eplandeken doen beplanten / soodats daer soo veel virtualle honden vergaderen als sy van nooden hadden / tot datse een nieuwen secours van Jamaica souden krijgen. Mansfelt was seer genegen om dat Eplandt te houden / alsoo 't seer wel gelegen was booz de Roovers ontfangt daer te onthouden / so om de bequaemheyt van de haven / als om dat het na by de Spaensche kust was / en machelijck te beharen is / als ich in ons derde deel sal roonen met een schoone Figuer / die ich daer van geven sal.

Landingh aen de vaste kust.

Mansfelt resolbeerde weder naer Geomaica te keeren / en eenigh secours te senden aen het Eplandt St. Catalina, om booz eerst sich te kunnen verhoeren tegens eenige Spaensche macht / die daer van de vaste kust souden mogen komen. In Geomaica gekomen zijnde / dient hy den Gouverneur aen het boozneemen dat hy hadde van het Eplandt St. Catharina te houden. Maer de Gouverneur / aen d'een zijde / bresende in ongenade van den Koningh te bezballen / als 'er klachten aen het Hof van Engelandt quamen : aen d'ander zijde / dat hy Geomaica daer booz soude verswacken / en tot niet maken / wepgerde hem onderstandt. Mansfelt siende / dat 'er van die kant geen apparentie was / om het Eplandt te houden ; ende alsoo hy selver geen middelen hadde om het alleen te doen / soo resolbeerde hy naer de Gouverneur van Tortuga te gaen / om van de selve onderstandt te vragen ; maer hy quam tot sijn boozneemen niet / alsoo de doodt het hem belette.

Mansfelt eyscht onderstandt van de Gouverneur van Geomaica, maer wordt geweigert.

Mansfelt sterft.

St. Simon , die als Gouverneur op het Eplandt was gebleeven / begon te ver-

verlangten naez tijdinge van Mansfeldt. Ondertuffchen fagh Don Juan Peras de Gusman, die doen eerst in 't Goubernement van Costa Rico gekomen was / ende die een seer biglant en gaewo Soldaet was / dat 'er aen de Jarcon van Spanjen veel aen gelegen was / dat men het Eplandt St. Cathalina wederom neemen moest / eer dat de Roovers aldaer versiercht waren. Hy Equippeerden dan een considerable macht / ende sondt die daer na toe / om het Eplandt van de Roovers wederom te neemen / en daer een bequaem garnisoen in te laten. Don Juan schreef mebe een brief aen de Gouverneur van de Roovers / waer in hy hem eenige vergeldinge beloofde / soo hy het Eplandt willigh ober gaf. St. Simon, die geen kans fagh om hy het Eplandt eenig boozdeel te doen / alsoo hy geen secours kreegh / gaf het Eplandt ober op soodanige conditien / als hem van de Spanjaerden opgelegdt wterdt. Het Eplandt eenige bagen aen de Spanjaerden ober geweest zijnde / quam 'er een Engels vaertuygh van Geomica, dat de Gouverneur onbez den dym gesonden hadde / in het welke beertien mannen / ende eenige vrouwen waren. De Spanjaerden lieten d'Engelsche Blagge waepen / en dwongen St. Simon aen de strandt te loopen / en het vaertuygh nae sijn sin in de haben te doen komen / gelijck het geschiede: het scheepje wterd van haer genomen / ende alle die daer op waren / gebangen. De Spanjaerden deden victorie branden ober dese groote overwinningh / die se tegens d'Engelse Roovers bebochten hadde. Zeecker Spaens Ingenieur heeft een verhael daer van gemaecht / 't geen nu ter handt gekomen is / dooz sijn eegen handt in de Spaense Taale geschreeven / 't welck ick / tot voldoening van de nieuwsgierige Lezer / vertaelt heb. Het selbelupd aldus:

Pertinent verhael van de geluckige Victorie, door de Wapenen van sijne Catholijcke Majesteyt bevochten tegens de Engelsche Rovers, door *Don Juan Perez de Gusman*, Ridder van de order van St. Jacob, Gouverneur en Capiteyn Generael van het Rijk van *Tierra Firma*, en de Provintie van *Veragua*.

Het Rijk van Terra Firma, sich versten en bequaem bevindende om de Roovers van Jamaica tegens te staen / volgens de tijdinge die men gekreegen hadde van beertien Scheepen / diese langs de kust hadden / om aldaer te rooven en te plonderen alle de Onderdanen van sijn Catholijche Majesteyt. Den beertienden Junij seftien hondert vijf en seftigh zijn tijdingen tot Panama gekomen / als dat d'Engelse Roovers aen Puerto de Naos gekomen waren / en aldaer het garnisoen van St. Catalina aen land geset hadden / onder de welke was de Gouverneur Don Steven de Campo, van wien sy het Eplandt gewonnen hadden / met twee hondert man van verscheide natten. Met dese tijdinge sondt de Heer Weibtmarschalck Don Juan Perez de Gusman, Gouverneur en Capiteyn Generael van dit Rijk / order /

order / om dat gebangen volck binnen de Stadt Puerto Villo in te halen / al-
 waer sy een pertinent verhael aen sijn Ed. deden / hoe dat de Roovers op
 den 27. May omtrent midbernacht aen landt gekomen waren / sonder van
 die van het Eplandt gesien te worden / ende 's anderen daeghs 's morgens
 ten ses uren / sonder eenige rescontre / sich van alle de Fortificatien meesters
 gemaecht / en het volck gebangen genomen hadden. Op den 27. Juny heeft
 sijn Ed. den Konighsraedt doen vergaderen / aen wle hy geremonstreert heeft
 de groote progressen die de Roovers dagelijks deden / ende dat sy haer mee-
 sters souden maken van de West-Indien / tot groote schande en schade van de
 Spaense Natie; en hebbende nu het Eplandt St. Catalina onder haer geweld /
 souden sy noch meer onbezneemen / gelijk se alreeds aen de vaste kust getoont
 hadden met het plonderen van bescshepden plaetsen; ende dat het noodfak-
 lyk was / terwylse noch niet heel sterck waren / dat men eenige macht
 daer na toe soude stueren tot het hernemen van het selve Eplandt; doch ee-
 nige van de Konighsraed bonden het niet goed / seggende: dat het niet de pijn-
 waerd was / en dat de Roovers aldaer niet soude vinden om van te kunnen
 subsistere / so dat sy het van self souden moeten berlaten. D'Andere bonden het
 geen den Gouverneur geseydt hadde / seer noodigh vooz de Spaense Kroon /
 en tot reputatie van deselve natie. Sijn Ed. gaf op het spoedighste order /
 als een bloeckmoedigh en wijs Hoofman / om virtuale naer Puerto Villo te
 senden vooz de soldaten; maer dit werck aen niemant vertrouwende / begaf
 hy sich selver derwaerts / sonder d'ongemackelichheyt van de wegh aen te
 sien / swemmende vooz alle de Ribieren die op de wegh waren / niet sonder
 groot gebaer van sijn leven / maer het selve vooz den Koningh als een trouw
 onderdaen wagende. Hy quam aldaer op den 7. Julij / en bindende in de
 haben het Schip de St. Vincent, de Compagnie van de Regzors toebehoor-
 rende / ende wel met amonitie van oorlogh voorszien / heeft het selve bebracht /
 en daer op als Commandant gestelt Capiteyn Joseph Sanches Ximenes, Ma-
 jor van de Stadt Puerto Villo, zijnde een moedigh soldaet / ende gaf hem
 mede twee hondert seben en twintigh man / seben en veertigh van de geban-
 gens van het selve Eplandt / die / om te toonen dat sy moedige soldaten wa-
 ren / gingen als Leeuwen om haer eer weder te verkrijgen / vier en dertigh
 Spanjaerden van 't garnisoen / negen en twintigh stukks half slaggh / of
 Mulatos van Panama, twaelf Indianen die seer gaetw waren met pijlen te
 schieten / seben Constabels seer geoeffent in haer konst / twee Adjutants of
 helpers / twee Lootsen / een Barbier / ende een Monich van d'orde Scoraphica,
 om haer te biechten. Hy gaf daaz na d'inszuctie aen haer Hoofst officier / hoe
 dat hy sijn order seude volgen: en dat / soo de Gouverneur van Cartagena
 hem niet hy stondt met volck en baertuppen / als hy het van hem eyschten /
 dat hy hem van een Request soude presenteeren in de naem van sijn Ma-
 jesteyt / en dat hy sijn scheepen voorszien soude met volck soo veel als hy van
 nooden hadde / ende nochtans belaste hy hem sijn reys te verhojderen naer
 het Eplandt / ende aldaer de heznemingh van het selve in 't werck te stellen /
 bewijl hy een bequame quantiteyt van moedige soldaten mede hadde. Hy
 gaf hem cleydt-bijden vooz d'albezyckste kisten van Cartagea, en deed het
 Schip

Schip toemaecten / verfiende het selbe met meez ammonitie van oorlogh. Waer na monstezde hy het volck / en deedse scheep gaen. Op den veertien- den dito 's morgens gingh syn Ed. scheep / om het Schip buyten de haven te brengen / en fiende dat de windt goedt was / deedde hy het volck vergaderen / die hy aenmoedighde en boozstelden / dat sy schuldigh waren / het heylige Catholijcke Geloof booz te staen / als mede de stoutigheyt der Ketters in 't breecken van de Ketzen te straffen; ende dat het scheen dat sy de wapens van sijne Majesteit niet breefden / dewijle sy de stoutigheyt hadden om sijne landen in te neemen / 't welck hy / soo langh als hy regeeren soude / niet soude lijden / ende dat hy op de wederkomst met eenige geluckige victorie / alle die soude recompenseeren / die haer schuldighhe plicht voldoen hadden. Met dese reden / vol van een brandende genegentheyt / die alle de herten doordrongh / nam hy syn afscheydt / gaende van het Schip af / 't geen aenstonds onder zepl gingh.

Hy quamen met het Schip in Cartagena, op den 22 dito / alwaer de Majoor syn order volghde / gevende syn instructie aen den Gouverneur over. Dese dit kloekmoedigh boozneemen fiende / resolbeerde hem te helpen met een Fregat / een Galjoet / en drie Barquen / met hondert ses en twintigh man / te weten ses en sestig Spanjaerden van syn garnisoen / en sestig halve slachten / of Mulattos. ende als Hoofstman / Don Joseph Ramirez de Leyba, ebenwel onder het gebiedt van de Majoor / de welcke boozsien zijnde van alles / upt Cartagena den tweeden Augustus tzepl gingen.

Op dertiendendito quamen sy in 't gesicht van het Eplandt St. Cathalina, aen de westpunt / en niet tegenstaende een contrarie windt / quamen sy ten anchor booz de haven / hebbende een Barque verlooren op de Filip Quita Saighos, booz een storm. De brandt haer fiende / schoot drie schooten niet scherp / die teystant beantwoord wierden met drie andere schooten. De Majoor stuerde pemandt naer haer toe / om haer te sommeeren en het Eplandt op te geben / terwyl sy het selbe tegens d'artijckelen van de breedte / tusschen bey de Kroonen / ingenoomen hadden / ende soose obstinaet waren / dat hy haer altemael booz 't swaert soude doen vergaen. Waer op sy antwoorden / dat het Eplandt eertijds onder de Kroon van Engelandt hadde geresorteezt / en dat se liever souden sterben / als het tegenwoordigh wederom te geben.

Op Wyndag den dertienden dito / quamen drie Swarten van de brandt / aen boozt van den Admirael / brengende tijdinge / datse niet meer als twee en seventigh sterck op het Eplandt waren / ende dat sy daer bezeest waren sulck een macht booz haer oogen te sien. Met dese tijdinge gingen onse / die naer eene geluckige victorie menschten / wel geprepareert zijnde / ten anchor leggen onder de Canon schooten van de Pozen / alwaerse sterck op schooten tot in den donkeren nacht toe.

Op Sondag den seventienden / zijnde Hemelbaerts dagh van onse Liebe Vrouw / het weder wat bedaert zijnde / maecte het volck haer gereedt om te landen / ende victorie wierdt op dese wijs bebochten.

Het Schip St. Vincent, als Admirael / gaf de geheele dagh vuur op de batterye / genaemt la Conception.

Z E E - R O O V E R S.

Het Schip St. Pedrito, als Wite Admirael / met de Galjoet / gaven haer op de batterpe genaemt St. Jago.

De Sloepen brachten het volck aen landt / aen de batterpe St. Jago, ende daer van daen marcheerden sp naer de post de Cortadura genaemt. D'Adjutant Francisco Carceres, gingh met sijn volck / zijnde vijftien in 't getal / om de vrandtliche macht te erkennen / en quam aen het Fort de Cortadura, maer wierdt gecommandeert te retireeren / den vbrandt hadde oegels van sestig pijpen / die se in een reys afschooten.

Den Capiteyn Don Joseph Ramirez de Leyba, gingh met sestig hoppen om het Fort la Cortadura te attaquieren / 't geense naer een seer hard gebecht veroverden.

Capiteyn Juan Galeno, met negentigh hoppen / holf slachten / ende Indios, met drie Swarten / die van de vbrandt ghekomen waren / passeerden dooz het geberchte heen / om van daer het Casteel St. Tereza te bekechten.

De Majoz Don Joseph Sanchez Ximenes, als Generael ende Gouverneur / quam apt de batterpe van St. Jacob, met de rest van het volck / ende ging de haben dooz met vier Sloepen / en quam in weerwil van den vbrandt (die seer sel schoot met Canon en musquetten) aen landt. Op die tijdt begon de Capiteyn Juan Galeno op het Casteel te stormen / soo dat ons volck op drie plaetsen den vbrandt te gelijk aenbieten; en dat soo couragieus / dat 'er ses van des vbrandis volck wierden doot geschooten. Den vbrandt / ziende datse het niet meer konden houden / namen de vlucht / en beslooten haer in het Fort de Cortadura, alwaer se om quartier riepen; het leven wierdt haer gegunt / ende terstondt gaben se alle de Fortificatten ovez. Menstonds quam Don Joseph Ramirez ovez de brugh marchieren / en in die stontt wierdt het ganische Eplandt overgegeven / alwaer de vlagh wierdt opgeheest in den naem van sijne Majesteit. Men deed oock dateljk een danck gebedt aen de Goddelijke Majesteit / die ons sulck een groote en geluckige victorie op den dagh van de Hemelbaert Maria / hadt gelieken te verleenen.

Het getal van d'Engelsche dooden was ses / en eenige gequetsten / nevens tseventigh gevangens: van d'onse wierdt een doot geschooten / en vier gequetst.

Daer wierdt op het Eplandt gevonden twee duysent acht hondert ponden buskrupdt / twee hondert en vijftigh ponden musquet hoegels / acht hondert ponden lont / en meer andere amonitie van oozloge.

's Anderen daeghs deed de Majoz (volgens sijn schuldige plicht) twee Spanjaerden / die 't met d'Engelsche Robers gehouden / ende de wapens tegens den Koningh hadden aengenoomen / arquebuseeren.

Den 10. September toezd'er een Engels Scheepje gesien / de Gouverneur gaf last aen Monsieur Simon, een Fransman van geboorte / dat hy seggen soude dat het Eplandt noch Engels was / het geen hy met alle vlijt dee / wanneer het scheepjen in de haben quam / in hebbende beertien man / een vrouwe / met een dochtertje. Dese sesten personen wierden hy d'andere gevangens geset.

Dese Engelse Robers wierden naer het Rijk geboert / alwaer sijn Ed.

ende gaf datter drie van haer naer Panama souden gebracht worden / ende de rest in Puerto Villo blijven / om aen het Casteel S. Jeronimo te wercken / van 't welcke sijn Ed. het bewerp soo sterck als konstigh gemaect heeft. Het is gebouwt op een gemaecte grondt / in 't midden van de haven / en vierkantigh / van kalk en steen: sijn hoogte is 88. Geometzische voeten; de muuren zijn beertien voeten dick / pder Boordijne 75 voeten Diameter / dat samen doet drie hondert voeten Diameter met de Magasijnen / en al de werken die van binnen zijn. Dit Kasteel is gemaect buyten kosten van sijn Majesteit / ende sijn Ed. heeft selver een groote somme geldts daer toe gegeven / etc.

Ich heb dit verhael hier van woordt tot woordt verhaelt / op dat den Lezer sien sou hoe groot geroep de Spanjaerden maechen van een saecke van wepnigh belangh / en wat een toefel datse maechten / om tseventigh man upt een landt te helpen / daer se graegh af wesen wilde; want niet tegensstaende de macht der Spanjaerden / hadden de Roovers het willen houden / se hadden de Spanjaerden daer wel afheeren konnen / als ich met de Figuer beter sal toonen in het derde deel van dit verhael.

V. H O O F T - S T U C K.

MORGAN wil het Eylandt *St. Catalina* tot een Roofplaets houden, maer het misluckte hem. Landingh en inneemingh van de Stadt *el Puerto el Principe*.

Morgan
toeckt het
het Ey-
landt St.
Catalina
tot een
Roofnest
te hou-
den, maer
misluckt
hem.

Kayen
zijn Ey-
landkens

MORGAN siende dat sijn voorganger en Admiraal doot was / hadde op het Eplandt Cuba, het Eplandt St. Cathalina tot sijn Roofnest wel willen houden / en practiseerde daghelijcks op middelen om daer toe te komen / hebbende verschepte mael de Stendebous met sijn medemakers aldaer gehouden. Hy hadt geschreeven nae Nieuw Engeland aen verschepte Rooplieden / om aldaer eenige victualie te brengen / en dan soude hy metter tijdt dat Eplandt soo sterck hebben konnen maechen / dat het onmoogelijck was geweest voor de Spanjaerden hem daer upt te jagen. De macht van den Koningh van Engelandt hadde hem oock niet veel afbreuck konnen doen; maer sijne gedachten wiesden tot niet / door het verliesen van het selve Eplandt; nochtans liet Morgan de moedt niet vallen / maer ter contrair begon hy nieuwe voornemens in 't werck te stellen. Hy liet een Schip toerusten / en resolveerde een Vloot te maechen van soo veel Roovers / als hy op een kost brengen / om een aensienlijke plaets van de Spanjaerden te gaen attaquieren. Hy gaf pder een Stendebous in de Zuydt Kayen van het Eplandt Cuba, alwaer hy sijn Vloot op een soude brengen / en met een sien wat plaets datse aentasten souden. Maer om den Lezer volkomen ver-
noegen

Z E E - R O O V E R S.

81

noegen te geven van dit berhael / soo sullen wy hier eerst een korte beschrijvinge van het Eylandt Cuba laten voorgaen.

Korte Beschrijvinge van het Eylandt C u b a.

Het Eylandt Cuba is gelegen op de hoogte van 20. n 12. graden noorder breedte / en 300. in de lenghte / leggende Oost en West / zijnde hondert en tseftigh duysche mijlen lang / en veertigh breedt / het selve is niet minder vruchtbaer als het Eylandt Espagniola, daer wy in ons eerste Deel van gehandelt hebben; het levert groote meenighe van Wapden / die men in Europa noemt Havans Wapden : het is rondtom versien van een ontelbaer getal klepne Eylandkens / diese daer Cayos noemen / op de welke de Roovers haer plaetsen meest houden / om de Spanjaerden te plagen. Het is oock versien van verschepte schoone versche Rivieren / en seer goede Havens / als St. Jago Bayame, St. Maria en St. Spiritu, Trinidades, Xagua, Cabo de Corientes, en meer anderen; dese zijn aen de zuydkant : aen de noordkant is Havana, Puerto Mariano, St. Crus, Mataricas en Baraco. Daer zijn twee Hoofsteden / onder welke het geheel Eylandt staet. St. Jago is een Hoofstadt aen de zuydoost kant van het Eylandt gelegen. Dese Stadt regeert de helft van het Eylandt; daer is een Gouverneur en een Bisschop in; de Steeden en Dorpen / daer onder hoorende / zijn dese. Aen de zuydkant is St. Spiritu A Puerto del Principa. A Bayamo; ende aen de noordkant Baracao, ende la Villa de los Cayos; de meeste negotie die aen de Stadt St. Jago geschiedt / komt van de Canarische Eylanden / en levert Supcker / Taback en Wapden / die van sijn onderhebbende Steeden komen. Dese Stadt is van de Roovers van Geomaica en Tortuga geplundert / en is versien met een Casteel.

De Stadt Havana is aen de noordwest kant van dit Eylandt / en is een van de vermaardste en sterckste Steeden van gantsch West-Indien. Het westelykste deel van het Eylandt staet onder dese Stadt; en de Steeden daer onder resorteerende / zijn dese / St. Crus, aen de noordkant / en Trinidad aen de zuydkant / in de welke groote negotie van Taback is; dese Stadt versozght gantsch Nova Hispania, en Costa Rica, tot in de Zuydzee / van seer goede Taback / doch ingesponnen. De Stadt Havana wordt bewaert door drie stercke Vasteelen; twee aen de Haven / en een op een bergh / die de Stadt dwingen kan. Daer zijn over de tien duysent Inwoonders / de Waplieden daer woonende / negotieeren op Nova Hispania, Campesche, Honduras en Florida. Alle de Scheepen van Nova Hispania, van Caraco, Cartagena, Costa Rica, Honduras, komen aldaer om verbarsinge om naer Hispanien te komen / alsoo 't op de wegh / die sy passeeren moeten / gelegen is. De silber Sloot komt altydt daer aen / om de rest van haer lading daer in te nemen soo van Wapden en Campesche hout.

Morgan hadde qualijck twee maenden in de Zuyd Kayen van Cuba gelegen /

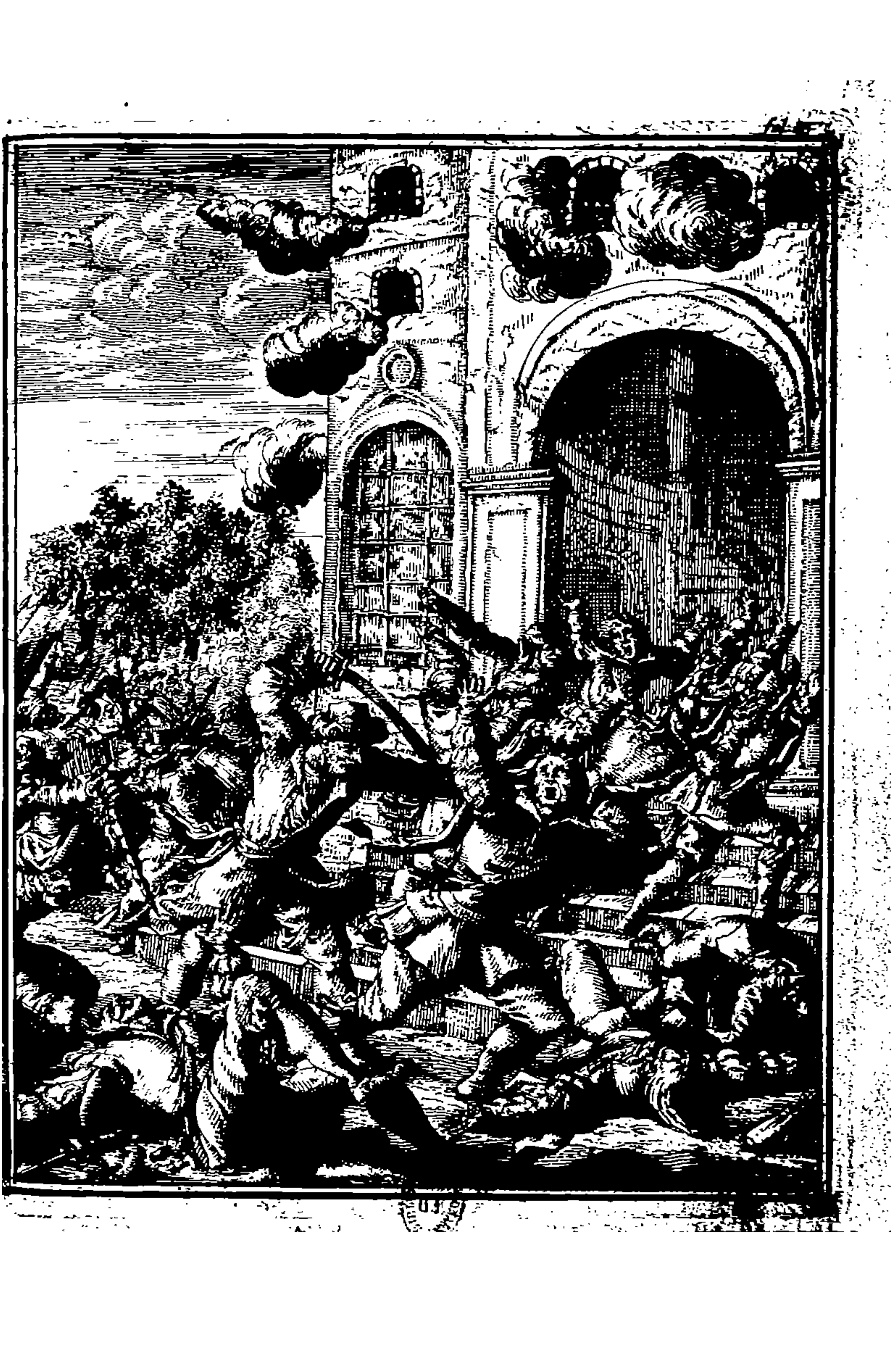
Morgan
maeckt
een nieu-
we Vloot.

Aenflagh
om de stad
Havana in
te neem-
men.

Resolutie
om Puer-
to el
Principe
te agra-
queren.

De Gou-
verneur
verliet sich
tegen de
Rovers.

leegen / of hy hadt een Vloot by een vergaderde van onttrent twaelf vaer-
tuygen met seiven hondert man / soo Engelschen als Franssen. Hy hield een ge-
nerale raedt om te resolbeeren wat men aentasten soude ; eenige sloegen
voorz / dat men de Stadt Havana by nacht soude gaen overvallen / ende dat
mense gemakkelijk konde plonderen / ende een party van de Geestelijck-
hejde gebangen nemen / eer dat de Kasteelen tot enige defensie klaer sou-
den zyn. Mer een gaf sijn geboel hier over / doch dit en wierdt alsoo niet
vastgesteld / voorz dien'er onder haer lieden waren / die in Havana gevan-
gen geweest hadden / welcke seiden / datse niet sterck genoegh waren om
Havana te konnen plonderen. Maer als men een Vloot konde formeeren
van vyftien hondert man / dat'er dan goede kans was om Havana op de-
se wyse in te nemen : Men soude met de Scheepen aen het Eplandt Pinis-
ten anchor gaen / en met kleine vaertuygen het volck aen Matamano hzen-
gen / alsoo dese plaets maer veertien mylen van Havana geleege is ; waer
siende datse geen middelen hadden om soo veel volck by een te hzenge / re-
solbeerdense een andere plaets te gaen aentasten. Een ander onder de
troep sloegh voorz van de Stadt El Puerto de Principe , geleege op het Ep-
landt Cuba , aen te tasten ; seide daer geweest te hebben / en dat daer
veel geldt was / alsoo de kooplieden van Havana aldaer met geldt qua-
men / om de huyden contant te koopen / die daer onttrent bereydt wor-
den / ende dat het noyt geplondert was geweest / alsoo 't wat verr' van de
Zee-kant is / en dat sy niet bebbeest waren voorz d' Engelschen. Dit wierdt
van Morgan en sijn medehabbende makers aengenoomen en vastgesteld.
Hy gaf terstond ordze aen sijn mede onder hebbende schepen / om het anchor te
lichten / en naer de naest geleege plaets van de Puerto el Principe te gaen /
de welke een plaets is / nu El Puerto St. Maria genaemt. Mer sy daer qua-
men / hadt een Spanjaerd / die langen tijdt by d' Engelsche gebangen ge-
weest was / en ondertusschen eenige woorden van haer geleert had / hoor-
ren mompelen van del Puerto el Principe , de welke by nacht over boort
sprongh / en swom aen het naeste Eplandt. d' Engelse sprongen datelijck
in de Canoes / om hem weder te visschen ; maer hy was eerder aen land als een
van de hare / verschool hem onder de boomen / soo datse hem niet vinden kon-
den. Anderen daeghs swom dese Spanjaerd van dit Eplandt tot het
ander / soo langh tot dat hy eyndelijck aen de vaste kust quam ; en alsoo
hy op die wegen wel bekend waer / was niet langh doende om aen Puerto
el Principe te komen / alwaer hy de Spanjaerden waerschootde van de
dese Rovers / ende van de macht die se by een hadden. De Spanjaerden
begonden datelijck hun goet te bergen / en de Gouverneur van de plaets
vergaderde soo veel volck byeen / als hy konde / en gingh met een party
slaven op de wegh / daer de Rovers komen moesten : hy liet oock een groo-
te party boomen om verr' kappen om de wegh te stoppen ; daer en boben
deed hy verscheyden Embuscade machten / alwaer hy oock eenighe
stukken Canon liet hzenghen. Hy hadt nu onttrent acht hondert man
by een ghebracht / soo van de Stadt / als van d' omlyggende plaet-
sen / en versaggh alle sijn Embuscades van soo veel volck / als hy oordeel-
den

Quade be-
jegeningh
van de Ro-
vers aen
de Span-
jaerden.

gen wepnigh eeten / en werden noch dagelijks gepijnicht en geplaecht met onnupsprekelyche tozmenten / om haer te doen seggen waer haer geld of goed verhozen lagh: meenigh arm mensch werd'er gepijnicht / die noch geldt noch goet hadde / maer die alleen van sijn dagelyschsen arbejd sijn vrouwen en kinderen onderhielden / nochtans saegen dese Oprannen sulchs niet aen / seggende / wil hy niet bekennen / hanght hem op. Daer waren arme vrouwen / die kleyne kinderen aen de borst hadden / en hadde daer niet toe om dese onnoosele schjaepjes te voeden / want sy vergingen selber van honger en ongernack: dit gaf ebenwel geen medelijden aen dese Roovers. Wanneer dat het haer in de sin quam / schooten sy altemets een Koep of een Bul onder de boet / en naer datse het best daer upt genomen hadden / gaben sy de rest aen de gevangens / die mochten daer mee doen watse wilden.

De Roovers
willen
vertrec-
ken, en
eyfchen
brandt-
schatting.

Maer doen'er niet meer te eeten / noch te drincken / noch te plonderen was / resolveerden de Roovers te vertrecken. Sy lieten de gevangens weten / datse geldt souden soecken tot hun rantsoen / of dat sy haer anders mede na Geomaico souden nemen / ende dat sy oock met een brandtschattingh booz de Stadt souden opbrengen / of dat sy die anders tot affche soude laten verbran- den / eer dat sy van daer vertrocken: daer toe stuerdense vier Spanjaerden van de gevangens upt. En om dat het rantsoen en de brandtschatting te eer gebzacht sou worden / deden sy de Spanjaerden noch meer plagen aen.

De Span-
jaerden
soeken de
Roovers te
verschalc-
ken.

De vier uptgesonden Spanjaerden quamen weder / en gingen al klagen- de naer de Generael van de Roovers / seggende datse hun best gedaen hadden om de brandtschattinge te krijgen / maer dat sy geen volck hadden kunnen binden; doch soo de Generaels noch beertien dagen geliefde te wachten / het geldt sy een souden krijgen / 't geen de Generael Morgan geëpscht hadde. Ter- wijl datse doende waren om met Morgan over de brandtschatting t'acorde- ren / en het rantsoen van eenighe gevangens / quamen seben of acht van de Roovers / die upt de Stadt waren geweest om Koep-beesten te schieten / de welke een Reger gevangen brachten / die brieven hadt booz eenighe gevan- gens / welke geopent werden / en bevonden die van de Gouverneur van St. Ja- go te zijn / die haer schreef / dat hy in korten tijdt met een bequame macht soude komen / en dat men niet te haestigh wesen moest om aen de Roovers ee- nigh rantsoen of brandtschattinge te betalen / maer dat men haer noch beer- tien dagen ophouden moest / soo het mogelijk was / gebende hen hoop van het rantsoen van te sullen betalen. Morgan siende dat de Spanjaerden van meeninge waren om hem daer mede een quade part te speelen / liet sijn ge- roofde buyt terstondt aen de zee kant dragen / alwaer sijn Scheepen waren / en liet de Spanjaerden aens seggen / indien sy hem 's anderen daegs de brandt- schattinge niet betaelden / dat hy de Stadt sou in brandt doen stecken. Hy liet haer ebenwel niet weten dat hy haer brieven gekreegen hadt. De Span- jaerden gaben hem weder tot antwoordt / dat het onmoogelijk was / alsoo het volck hier en daer verspreedt was / en dat het in soo korte tijdt niet konde geschieden. Morgan, die al haer geheymnissen wel wist / accordeerde met haer / datse hem vijf hondert koepen aen de zee kant souden leveren / en sout om die te souden. Dit stonden sy hem toe / doch hy nam ses van de princ-
paelste

paelfte tot Oflagiers mede / met alle de flaven die hy gebangen hadde / en de marcheerde daer mede naer de Zeehant. 's Anderen daeghs quamen de Spanjaerden daer Morgan met zijn bloot lagh / en brachten de vijf hondert beesten / die sy belooft hadde / ende eyschten haer Oflagiers wederom. Maer Morgan, die haer niet vertrouwde / en geen lust hadde om te verken / als 'er geen buyt te halen was / wepgerde haer de gevangens te geben / dooz al eer dat het vleesch in de Schepen was. De Spanjaerden / om hun medeburgers en Opperhoofden metter haest te verlossen / holpen de Roovers de beesten slachten / en het vleesch souten. De Roovers stonden dat graagde / soo datse anders niet te doen hadden / als het vleesch aen boort te brengen. Ondertusschen ontfond'er onlust tusschen de Franssen en d'Engelsen / en wou den malkanderen te lijf / om dat een Engelsman een Fransman doot geschooten hadde om een mergh pien. Ich heb in 't eerste deel verhaelt / dat de Boethaniers / als se een beest geslacht hebben / de merghpijpen in slurpen / dese doen het selfde. De Fransman hadt een beest gebilt / en den Engelsman quam / en ontnam hem de merghpijpen / daer op krygensse quæste / en eyschen malkanderen met hun roers. Ter plaets gekomen zijnde / daer geen volck waer / was den Engelsman eer gereedt als den ander / soo dat hy hem van achter dooz het lijf heen schoot : daer op namen de Franse hun Roers / en wou den op d'Engelschen aanballeten ; maer Morgan stelde sich tusschen beyde / en beloofde aen de Franssen / dat hy haer recht soude doen / en dat / soo drae als hy in Geomaica soude komen / hy den Engelsman soude doen ophangen. Sy souden hem wel verschoont hebben / inlien hy den ander niet als een verrader hadt voorschooten / want onder haer geschied het dagelijks datse malkander in duel eyschen / maer het moet opreeht geschieden ; wanneer datse malkander dan booz de buyst doot schieten / word'er niet naer gebrægh. Morgan liet de misdadiger terstondt handen en voeten boeren / om hem mede naer Geomaica te voeren. Ondertusschen was het vleesch gesouten en gescheept / en doen gaf Morgan d'Oflagiers ober / en gingh met zijn Bloot onder zepl ; hy hadt aen yder Schip de Kenbehoups plaets gegeven op een van d'Eplanden / alwaer se den buyt souden deelen. Daer gekomen zijnde / deelden sy haer buyt / en bevonden datse in de vijftigh buysent stucken van achten hadden / soo aen geldt als silber werck / ende alderhande goed / datse mede genoomen hadden. Sy hadden gehoopt meer buyt gerooft te hebben ; dit konde haer wepnigh helpen / want het konde haer schulden niet betalen die se in Geomaica gemaakt hadden. Morgan sloegh haer booz / om noch een ander plaets te gaen rooven / eer datse in Geomaica komen souden / maer de Franssen konden niet d'Engelsche niet wel ober een komen / waer ober sy van haer afschepden ; soo dat Morgan met zijn volck alleen bleef ; nochtans roonde hy aen de Franssen / dat hy graag soude gehadt hebben / datse hy hem soude ghebleven hebben / en behoude haer wel te beschermen / maer sy wou den niet / soo datse ebentwel als goede brinden van malkander afschepden ; en Morgan beloofde haer / dat hy Justitie soude doen / dat wegen die van haer troep geschooten was / ghelijch hy oock deed ; want soo drae hy tot Geomaica quam / deed hy den selben aenstonts ophangen.

De Roovers ontdekken de loosheyt der Spanjaerden, en willen vertrekken.

Oneenigheyt tusschen de Roovers.

De buyt wordt gedeelt.

VI. H O O F T - S T U C K.

MORGAN resolveert om de Stadt *Porto Ville* aen te tasten, rust zijn Vloot toe, en verovert de Stadt met weynigh macht.

Morgan
resolveert
een ande-
re plaats
te atta-
queren.

Niet dat de Franse van Morgan geschepten waren / scheen het dat d'Engelsche soo veel couragie niet hadden om een andere plaats te attaqueren / dewijl sp veel beriswacht waren; maer Morgan gaf haer moed / seggende / dat hy middelen wist om haer rijk te maeken / alsse hem maer wilden volgen. De goede hoop / die Morgan haer gaf / deed datse hem volgden. Hy kreegh noch een vloot van vier en tsestigh man sterck was / en negen baertupgen / van welke hy als Admirael was. Opndeligh klaer geraecht zijnde / ging hy in zee / sonder sijn voornemen te openbaren / als alleen een goede hoop van een rijke buijt aen sijn volck te geven: hy hiel sijn koers naer de vaste kust / en naer weynigh dagen quam hy in 't gesicht van *Costa Rica* met sijn medegehebbende Scheepen. Het landt bekent hebbende / openbaerde Morgan sijn resolutie aen sijn mede hoofden / en daer na aen het volck / het welke was *Porto Villo* hy nacht te gaen overvallen / en het selfde te plunderen / gehebbende haer daer oock dese reden van: dat sulcks gemakelich te doen soude zijn / alsoo niemand van haer komst aen de kust verwittigt was. Sommige antwoorden daer op / datse te weynigh van volck waren / om sulcks te onderneemen. Waer op hy seide / zijn wy weynigh in 't getal / de portie van vier man sal soo veel te grooter wesen; en met dese resolutie gingen sp voort.

Morgan
besluit
Porto Vil-
lo aen te
tasten.

Op dat den Leser beter begriip van dit stout bestaan sal hebben / soo is het noodigh hier een korte beschrijvinge van *Porto Villo* te doen.

Beschrij-
vinge van
Porto Vil-
lo.

De Stadt *Porto Villo* leyt aen *Costa Rica*, op de hooghte van thien graden / noorder breedte / ende drie hondert en een graedt / en dertigh minuten lenghte / omtrent veertigh mijlen van de Golfe del *Darion*, en acht mijlen betwisten *Nombre de Dios*. Dese Stadt is de sterckste / die de Koningh van Spanjen in geheel *West-Indien* heeft / behalven *Havana* en *Cartagom*; sp is versien van twee stercke kasteelen / die aen de mondt van de *Bap* leggen / soo datse de Stadt ende Haven bewaren / dat 'er niet een eenigh baertupgh in de *Bap* kan komen tegen danch van de kasteelen / daer is altijd een garnisoen van drie hondert soldaten binnen. De Stadt is daer en boven bebouwt door vier hondert Burgeren / die alijdt daer woonachtigh zijn; de kooplieden blijven daer niet wanneer dat 'er geen *Galloenen* zijn / alsoo de plaats seer ongesont is door de dampen die upt het geberghte komen; sp houden haer verblijf plaats tot *Panama*, ende hebben eventuel daer haer packhuysen / die door haer dienaers bewaert worden; het silver wordt van *Panama* op *Mupl-ezels* daer gebracht / tegens dat de *Galloenen* komen sullen / of de Scheepen van de *Grillos*, die de Reegers daer leeveren.

Mor-

Morgan, die dese Kust seer wel bekend was / komt met zijn Schepen tegens den abondt by Puerto de Naes, omtrent tien mijlen beoosten Puerto Villo gelegen; ende daer bekeent zijnde / zeilden hy langs de wal by nacht / tot dat hy den Puerto del Pontin quam / omtrent vier mijlen van de Stadt. Daer gearriveert zijnde / ging hy ten anchor leggen / ende sprong met alle man in de Canoes / en in kleine vaertuygen / die men roepen konde / ende lieten soo veel volcks / als se van nooden hadden / om de Schepen te bewaeren / en die des anderen daeghs dan in de haven te brengen. Omtrent middernacht quamen sy aen een plaets / genaemt Estera Longa lemo, alwaer se landen: daer van daen marcheerden sy tot aen d'eerste post van de Stadt; hadden een Engelsman mee die haer Gidsse was / zijnde anlanghs albaer gebangen geweest / en daer dooz de wegen heel wel wist. Dese Engelsman gingh mee dzte a vier man / en namen de schildwacht wegh / sonder schieten / of eenigh gerucht te maeken; sy bonden hem vast / en brachten hem by Morgan; die hem datelijck onderzueghden hoe het in de Stadt gestelt was / en hoe sterck het garnisoen was: dese gebangen verhaelde haer alles hoe het in de Stadt gelegen was. Aldus gebonden deden sy hem dooz aen marcheeren / en dreygden / soo hy de waerheydt niet geseydt hadde / dat het hem sijn leven kosten soude. Sy hadden omtrent een quartier uur gemarcheert / wanneer sy aen de redout quamen / die se omcingelden / op dat 'er geen volck soude upt loopen. Daer na dwong hy die van binnen dese Redout op te geben / of soo niet / datse geen quartier krijgen souden. Daer en tegen toonden haer eenighsints obstinaet / en schooten dapper / om ten minsten die van de Stadt te waerschouwen / gelijk oock terstondt alarm in de Stadt gemaecht wierdt; eventwel de Redoute en duurde niet langh / sonder onder de voet te zijn; want soo dza als de Roovers die ingenoomen hadden / deden sy de selfe opspringen met alle de Spanjaerden die daer in waren; en liepen doch doort in de Stadt / alwaer noch de meeste Burgers op haer bedt waren; want niemant hadt gedachten / dat de Roovers soo stout souden wesen / om soo een plaets / als Porto Villo, aen te doen. Als nu de Roovers in de Stadt quamen / namen die luden / die op waren / het geen sy hadden / en smecten 't in putten / hoopende dat de Roovers gestut souden worden: maer een deel van de Roovers gingen naer de Kasteelen / en het ander deel naer de Kloosters / en namen alle de Beestelijcken gebangen. De Gouverneur was in de Kasteelen geweest / en schoot sterck op de Roovers / die hem niet schuldigh bleven; want sy pasten soo op de geschut gaten / dat de Spanjaerden seben of acht man verloren / eer datse een stuck laden konden. Het gevecht hadt gheduert van de morgen stont tot 's middaeghs toe / eer dat de Roovers de Kasteelen beroberen konden. Haer Schepen lagen dooz de mondt van de Haven / en die een Schip hadt genoomen om te bluchten / konde niet binnen komen dooz het hardt schieten van de Kasteelen aen beyde zijden. Eyndelijck / de Roovers siende datse veel volck verloren hadden / en geen doozdeel op de Kasteelen deden / begonnen met handgranaten daer in te gopen / en de poort te willen branden; maer doense dicht onder deselve quamen / deden de Spanjaerden haer haest te rugge-heeren / want sy lieten wel vijftigh potten vol krupdt van boven ne-

Aankomst
van Mor-
gan met
zijn vloot
aen de va-
ste Kust.

Landingh
by nacht.

Innee-
ming van
een Re-
doute.

De Ro-
vers over-
vallen de
Stadt Por-
to Villo.

De Ka-
steelen
houden
tegen.

ber ballen / als ook groote steenen / die veel schaede deden aen de Ro-
 berg. Morgan begon met sijn volck te wanhoopen / wanneer sy d'Engelse
 Blagge van het klepne Iasteel sagen waepen / en een troep van sijn volck naer
 hem toekomen / roepende: Victorie: Morgan, die slagen gekreegen hadt /
 dit siende / begon moed te scheppen / en ging Stadtwaert in / om pers te
 practiseeren / om het Fort in te nemen / alsoo booz haer veel daer aen gelee-
 gen was. Want de principaelste van de Stadt waren daer in / en hadden haer
 goudt en silber / en juweelen mede genoomen / als mede het silber van de
 Kercken. Morgan liet tien a twaelf groote ladders maerken / daer bier
 mannen nebens malkanderen op klimmen konden / ende nam alle de Monic-
 ken en vrouwen / en liet haer die naer de Casteelen brengen / en tegens de muuren
 aenplanten. Hy hadde eerst aen de Gouverneur laten seggen / dat hy sulcks
 doen soude soo sy het Casteel niet overgaven; maer kreeg tot antwoordt / dat
 hy het Casteel sijn leven noyt hebben soude. Morgan liet de ladders ho-
 men / die booz de Monicken / Papen en vrouwen gedragen wierden / en aen-
 geboert booz de Roovers / die geen gedachten hadden dat de Gouverneur van
 het Casteel op sijn eegen volck soude schieten / maer hy verschoonde haer soo
 min als hy de Roovers dede. De Monicken begonnen de Gouverneur te be-
 zweeren hy alle de Heiligen / die in den Hemel zijn / het Casteel ober te gee-
 ven om haer leven te verschoonen / maer se kreegen geen gehoor. Se moe-
 sten de Ladders aenbrengen offe wilden of niet. Als de ladders tegen de
 muuren geplant waren / wierden se dadelijck van een party Roovers beklom-
 men / die handgranaden / en stinchpotten hadden / en op de Spanjaerden
 seer hardt aenbielen; maer sy wierden seer fel booz de Spanjaerden te rugh
 gedreven. De Roovers lieten de moedt noch niet sacken / een party van haer
 staecten de poort van 't Iasteel in de brandt / en klommen weder op met de
 selve heebighheidt als se te booren gedaen hadden. Doen de Spanjaerden
 sagen dat se soo heebigh aengetast wierden / gaben sy 't op / behalven de Gou-
 verneur van 't Casteel / die als desperaet / soo wel sijn eegen volck / als de
 brandt doode sloegh. De Roovers broegen hem of hy quartier wilde heb-
 ben? hy antwoordde neen / seggende dese woorden: Mas vale morir como sol-
 dado honrado que ser a horcado como un Cobardo. Dat is: het is beter te
 sterven als een moedigh soldaet, als opgehangen te werden als een flauwherti-
 ge. Sy sochten hem gebangen te krijgen / maer konden niet / en wierden
 gedwongen hem doot te schieten. Sijn eegen vrouwe / en dochter / die me-
 de in 't Casteel waren / baden hem in 't leven te willen blijven / maer 't en
 hielp niet. Na dat het Casteel ober was / dat omtrent 's avondts geschie-
 de / wierden alle de gevangens daer in gebracht / doch de mannen en vrou-
 wen wierden oer in een bysonder hup geset / en daer wierdt eenigh volck
 gecommandeert om op de selve te passen: daer na brachten sy haer gequet-
 sten mede in een hup daer omtrent. Na dat se nu alles in orde gestelt had-
 den / begonnen sy lustigh te domineeren met de wijn / en met de vrouwen.
 Indien'er die nacht bystigh moedige mannen geweest waren / sy souden
 alle de Roovers om hals hebben konnen brengen.

's Anderen daeghs begonden de Roovers de hup te vergaderen / en alle de
 hupsen

De Ro-
 vers doen
 de Monic-
 ken en
 vrouwen
 ladders
 dragen
 om de Ka-
 steelen te
 beklim-
 men.

De Span-
 jaerden
 geven de
 Kasteelen
 op.

Dr. J. A. M. 1513

hupfen te befoecken / daer na namenfe eenige upt den hoop van de geban-
gens / en broegen haer wie de rijkfte waren; en als die haer aengehoefden
wierden / broegen sy haer / waer dat haer goed was? als dan de geban-
gens onwilligh waren om het te seggen / wierden sy terfonde op de pijn-
banck geleyd / en soo lang getoementert / tot datse de geest gaven / of het
bekenden. Menige onnoofele menschen / die niet hadden / sterven als
martelaren / door de toornen / die de Roovers haer aendeeden / soo dat'er
niemandt by van was / als die geene / die haer brachten ter plaetse daer
haer goet verhoogen lagh. Ondertusschen deed de President van Pana-
ma, die tijdinge gekreegen hadt van het veroveren van Porto Villo, alle
naerstigheden die hy konde / om een bequame macht by een te trecken / en
de Roovers van Porto Villo te verdriven. De Roovers wierden daer van
getwaerschoot tot door eenige gevangens / diese kregen; maer sy achten het
niet veel / alsoo sy by haer Scheepen waren / en als se het niet langer hou-
den konden / souden sy de Stadt in de brand stecken / en dan t'scheep gaen.
Doense daer veertien dagen vertoefst hadden / begon de landtsiechte sterck
onder haer te domineeren door dien de lucht bedorven was door de stank van
soo veel doode lichamen; en ten anderen door het sterck debaucheren datse
gedaen hadden met drincken / ende by de vrouwen te loopen; de meeste van
haer gequetsten stierben oock: van de Spaensche quamender mer seer wep-
nigh op / doch die sterven niet door overbloedt / maer door gebreken on-
ghack / want in plaats van alle morgen een kopje Chocolaet te krijgen
naer haer gewoonte / waren sy blijdt / datse een stuk broodt / of Maupl-
ezels vleesch kregen. Ondertusschen deed Morgan alles gereedt maecken
om te vertrecken. De buyt wierdt gescheept / nevens soo veel victualie
als se konden krijgen; daer naer deed Morgan weten aen alle de gevangens /
dat hy brandtschattinge voor de Stadt wilde hebben / of anders dat hy
deselve in de brandt sou stecken / ende de Casteelen onder de voet werpen.
En op datse daer voor souden sorge dragen / gaf hy haer verlof om twee
mannen upt te senden / om de brandtschattingen te vergaderen / welc-
ke ter somme van hondert duysent stucken van achten bedroegh. De
twee mannen / die de brandtschattinge souden gaen halen / gingen naer de
President van Panama, en berichten hem van het geen dat'er passeerden in
Porto Villo.

De Ro-
vers ver-
gaderen
de buyt.

De Span-
jaerden
sterven
door on-
ghomak

De President had alleenigh volck vergadert / ende quam daer mede naer
Porto Villo: de Roovers / die sneedigh op haer hoede waren / daer van
verwittigt zijnde / gingen hem wachten op een naeuwe passagte met hondert
man / wel gewapent / en brachten daer een hoop volck van om den hals; daer
nae keerden sy weder te rugh naer het Casteel. De President van Panama
liet aen Morgan weten / indien hy niet upt de Casteelen wilde vertrecken /
dat hy met een groote macht soude op hem af komen / en niemandt quar-
tier geven. Maer Morgan, die niet verbaert was / en die altydt naer sijn wel-
geballen konde bluchten / gaf tot antwoordt / dat hy de Casteelen niet rup-
men souden / voor datse hem het ge-epschte rantsoen brachten; en op het
alderuytbeste / als hy vertrecken moest / sou hy ten minsten de Casteelen
A ; onder

De Presi-
dent
tracht de
Rovers te
verdrij-
ven.

Morgan
wil niet
vertrecken
voor de
brand-
schattin-
g betaelt in

onder de voeten werpen / ende alle het volck dat hy gebangen hadt / om den hals brengen. De Gouverneur van Panama siende geen raedt om dese Roovers te dwingen / liet de Burgers van Porto Villo daer mee ontspringen / en onthiel hem met sijn volck blytende Stadt. Eyndeelijck brachten de Burgers soo veel by een / datse de hondert duysent stucken van achten aen de Roovers gaben / om van haer verlost te zijn.

De President ver-
wondert
sich over
het inne-
men van
Porto Vil-
lo door
de Roo-
vers.

De President van Panama verwondert zijnde / dat vier hondert man / alleen met handtgeweer / sulcke stercke kasteelen hadden verobert / daer 't nochtans aen geen couragie van die van binnen hadt gemanqueert / sondt een man naer Morgan, en versocht het geweer / daer hy sulck een kracht mee konde doen / te mogen sien. Morgan ontfingh de gesant van de President seer beleefdelyck / en gaf hem een Franse Roer mede van vier en een halve voer loops / die een kogel van sestien in een pont kost schieten ; hy gaf hem oock een patroon tas met dertig kardoesen vol krup / die hy upt Wanchryck had / en daer toe erps gemaect was. Na dat hy dit goet aen den gesant gegeven hadde / belaste hy hem aen sijn Heer te seggen / dat hy hem dit Roer vereerde / en dat hy het over een jaer oft twee tot Panama weder soude komen halen. De President sondt de selve gesant weder met een vereeringe vooz Morgan, zijnde een goude ringh / met een roos van Esmeralde steenen / en deed hem hertelijck bedancken vooz sijn Roer / en versocht dat Morgan hem niet wilde komen besoecken op die wijs als hy tot Porto Villo gedaen had ; want ten soude hem misschien soo wel niet bekomen.

Vertreck
van de
Rovers
uyt Porto
Villo.

Morgan sijn Scheepen naer behooren hebbende laten voorszien van alderhande victualie / en scheepsbehoefsten / die overbloedigh in Porto Villo waren / vertrock ten laetsten. Evenwel konde hy niet laten pers tot gedachtenisse mede te neemen / zijnde enige metale stucken Canon / die op de kasteelen lagen / en liet d'andere vernagelen.

Wepnigh tijds naer het verlaten van Porto Villo, quam Morgan in de Zuyd Cayos van het Eplandt Cuba, alwaer hy naer gewoonte / de buyt / die hy gemaect hadde / met sijn volck deelde. Sy bevonden datse hadden in geldt / juweelen / en silverwerck / twee hondert en vijftien duysent stucken van achten / sonder de andere plonderagien van lijwaet / zijde stoffen / en meer andere goederen. De buyt gedeelt zijnde / quam Morgan met groote eer en magnificentie in Geomaica, alsoo hy veel geldt mede bracht.

VII. H O O F T - S T U C K.

Verhandelinghe van het inneemen van de Stadt *Maracaibo*, geleege op de Kust van *Nueva Venezuela*, de Roversen gepleeght in het Meer *Maracaibo*, en het verdistrueeren van drie Spaensche Scheepen, die de Rovers het uytkomen wilden beletten.

Nadat Morgan enige tijt in Jamaica vertoest hadde / en sijn volck haer gescelteert hebbende / resolverde hy weder op nieuwe sijn Roovergen op de Spaense kust te bedryven : tot dien eynde gaf hy de kendeboes aen de Roog-

Roovers / aen het Eplandt Vaca; gelegen aen de zuidzijde van het Eplandt Espaniola; alwaer goede gelegenheidt was / om haer Scheepen te kielhaelen / en virtuale te krijgen / alsoo daer veel volde Stojnen op het groote Eplandt zijn. Daer quamen veel Engelse en Fransse Roovers / om met Morgan aen te spannen / alsoo hy een groote naem onder al deselve hadde / door het groot geluck / 't welck hy in al syn Rooverpen hadde. Op die tijdt was een Koninghs Schip / gemontereert met ses en dertigh Stucken in Jamaica upt Nieuw Engelandt gearriveert: den Gouverneur sondt het naer Morgan, op dat hy soo veel te meer moed sou hebben / om een stercke plaats aen te grijpen / daer een goede buyt van kornen soude. Morgan was verheught op d'aenkomst van het geside Schip; want hy hadde onder syn Vloot niet een eenigh Schip / welck degen was / om / in tijde van nood / tegen een kasteel pets upt te rechten. Daer was oock een Frans Schip / niet vierentwintigh Stucken / en twaelf Metale Bassen / het welck Morgan mede wel graegh soude willen gehad hebben / maer d'andere doxsten hen niet vertrouwen onder d'Engelsen; want dese Fransman hadde een Engels Schip in Zee gebonden / en alsoo hy geen virtuale meer hadde / heeft hy daer eenige mondkost uptgehaelt / en hem daer voer geen gelt gegeven / als alleen een assignatie op Jamaica en Tortuga. Morgan fiende de Fransman onwilligh om mede te gaen / nam hem met al syn volck / (sonder dat sy'er op verdacht waeren) op het groote Schip gebangen; maekende pretentie op het Fransse Schip / dat hy van d'Engelsman genoomen hadde. Ondertusschen hielt Morgan krijghs Raedt met de Capiteynen der Hoofschepen / om te beradtslaegen / wat voer een plaats men op de Spaense kust soude aantasten. Daer wierdt geresolveert dat men t'zeij zoude gaen / en cours stellen na d'oostpunt van het Eplandt Espaniola, en ten anchor kornen aen het Eplandt Savona; en soo het gebeurde / dat eenigh Schip quam van de Vloot af te raeken / dat men makender aldair soude vinden / en dat men daer soude resolveeren / werwaerts sy heen wilden. Men bronck ondertusschen op de gesontheidt van de Koningh van Engelandt / als mede op het goet succes; daer wierdt lustigh geschooten / en terwyl de Weeren achter / en vaeft vrolick waren / deed het volck op den overloop desgelijcks; maer toen sy in het beste van haer bzeught waeren / veranderde deselve schielijck in een droevigh eynde / want door het schieten van de gesontheeden / raekten eenige boncken in het buskrupdt / waer door het Schip quam te springen met drie hondert en vijftigh Engelse / behalven de Fransse / die op het selve gebangen waeren; daer quam ontrent dertigh man af: alle die in de kajuut waeren / wederden in 't leeven behouden / niet verpuygh schade / Morgan wierdt aen syn been eenighsins geguetst. Alle die daer af quamen / hadden achter op 't Schip gheweest; want op d'Engelse Scheepen is de krupthamer gemeenlyck voer in 't Schip: daer soudent'er wel meer af kornen hebben / maer het meeste volck was broncken. D'Engelse geen verschooning hebbende van het ongeluck / dat haer overgekornen was van het Oorloghschip / namen tot haer verschooning het Frans Schip / seggende / dat

dat de Franſſen het Koninghs Schip hadden doen ſpringen / en dat ſy een Spaenſe Commiſſie hadden / om op d' Engeliſe te rooven / en haer geweldt aen te doen / waer ſy maer konden. Om dit te bewijſen / toonden haer een Was / die ſy in de Franſman gebonden hadden / van den Gouverneur van Baracao, op het Eylandt Cuba, om op d' Engeliſe Zee-roovers te kunnen rooven / alſoo de Spanjaerden geen oorlogh niet de Kroon van Engelandt hadden / en nochſtans deſe Jamaickſe Roovers dagelijcks hoſſiliteyten op haer waren gebruikende. De Franſman hadt deſe Was van de Spanjaerden gehaelt / niet om op d' Engeliſe Roovers iets te pretendieren / maer om eenige handel niet de Spanjaerden te doen. Den Capiteyn van het Franſſe Schip was ook in 't leeven gebleeven / maer konde ſyn ſaecken aldaer niet bepleyten. D' Engeliſe gingen met het ſchip naer Jamaica, en den Franſen Capiteyn volghde haer / om ſyn ſaecken te bepleyten; maer in plaats van hem gehoor te geven / ſmeten heſt in 't gevangenhups / en dreeghden hem op te hangen. Ondertuſſchen liet Morgan evenwel den moedt niet vallen / hy resolveert niet het volck / dat hy noch hadde / ſyn booznemen te vervolgen. Acht dagen na het ſpringen van het Schip / vichten d' Engeliſe al de doode lichaemen / die daer laegen en dreeven / niet om haer te begraven / naer ſchuldige plicht / maer om haer klederen / en goudde ringen / die ſy aen haer vingers hadden; want alſe een doot lichaem gebiſt hadden / namen ſy de klederen / en ſneden de vinger af / daer de ringen aen waren / lieten haer dan alſoo weer drijven / tot een proop voor de Waepen; men vindt noch de gebeenten aen ſtrandt / die door de Zee aldaer opgeſpoelt zijn. Morgan bleef noch by ſyn voorige resolutie / te weten / dat men aen het Eylandt Savona ſoude veraedtslaegen / wat plaats men aendoen ſoude. Hy gaf de rendeboes aen het bovengemelde Eylandt / en ging onder zepl niet ſyn byhebbende Scheepen / die byſciem in 't getal waren / waer van hy het grooſte vaerde / en was gemonteert met veertien ſtukken: hy had op die vyftien Waertuygen / negen hondert en in de tſestig koppen. Weynigh dagen daer na quamen ſy aen Cabo de Lobos, aen de zuydzijde van het Eylandt Spaniola gelegen / onttrent het midden van het ſelve / tuſſchen Cabo Tibras, en Punta del Opada: Morgan wierdt aldaer door de ſtercke Oſte-lycke wind / die daer waeyt / drie weken opgehouden; ſy waren alle dagen onder zepl om boven de Waep te komen / maer ſy konden niet; doch ten laetſten quamen ſy deſelbe evenwel noch te boven; ſeven of acht mylen daer van daen kregen ſy noch een Schip in 't gheſicht / zijnde een Engeliſman / die upt Engelandt quam. Enige van de Scheepen gingen daer na toe / om wat te koopen. Morgan vervolghde ſyn kours / en gaf haer rendebous in de Bay Ocoa, alwaer hyſe inwachten ſoude. Twee dagen daer naer quam Morgan in de Bay van Ocoa om water te halen / en om ſyn Scheepen in te wachten. Ondertuſſchen wierdt daer alle daght van pder Schip by a ſes man aen landt geſonden / om de koſte ſoetelien voor het gehele Scheepsvolck / om haer victualie / die ſy in hadden / te beſparen. Sy ſchooten alles watſe vinden konden / paerden / ezels / koepen / en ſchape. De Spanjaerden die dit niet wel mochten lyden / en ſiende dat'er

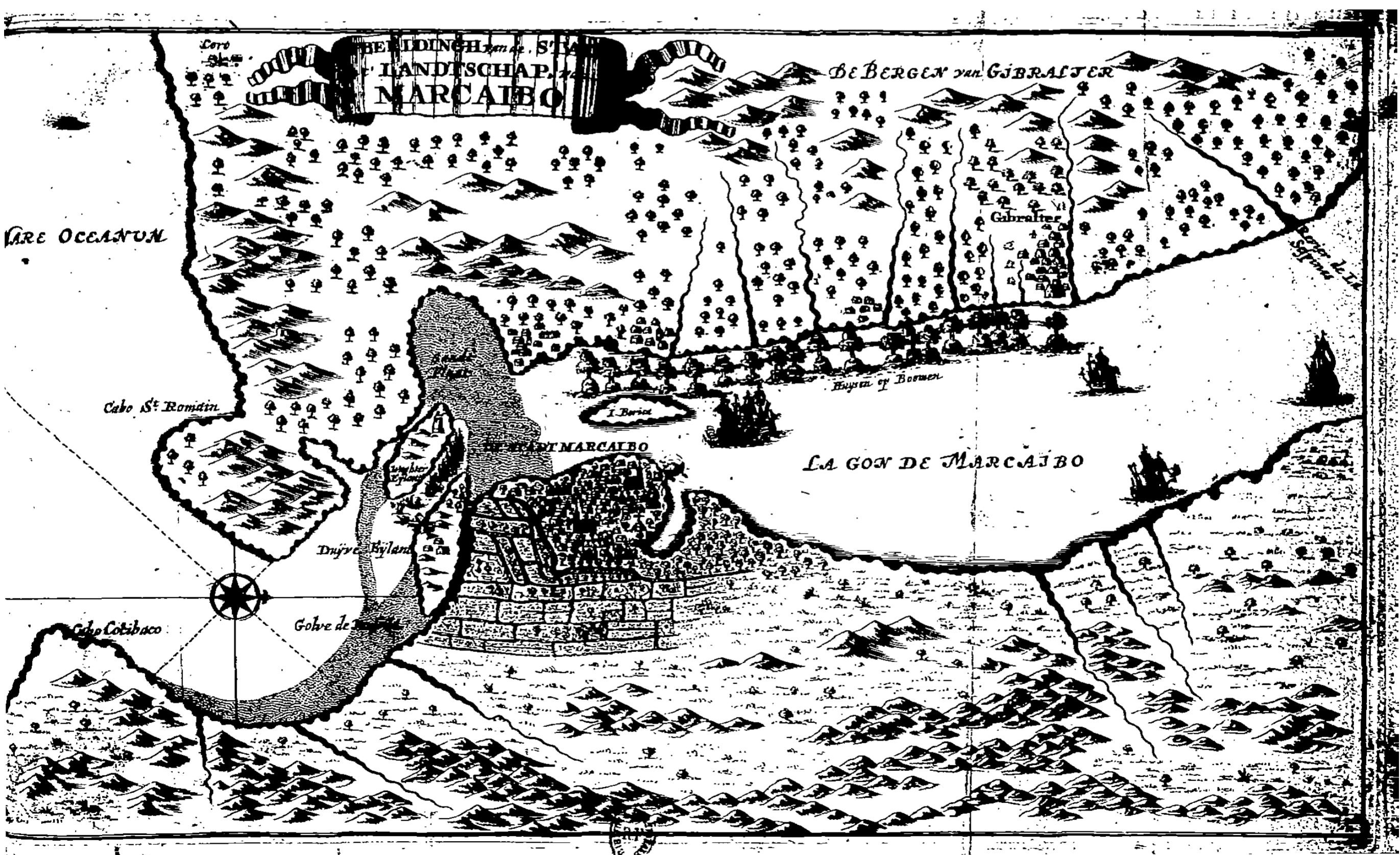
dat 'er elke roep soo wepnigh volch aen landt quam / namen voer de Ro-
bers een pots te speelen; sp lieten drie of vier hondert soldaten van het quar-
nisoen van de Stadt St. Domingo komen (alsoo die plaets daer dicht by ge-
legen is) en doen de Robers weder aen landt quamen / hadden de Span-
jaerden alle de bassen van de zeehant landwaerd in gejaeght. Als nu de
Robers omtrent drie mijlen boschwaerd in gegaen waren / zijnde omtrent
vijftigh sterck / soo vertoonden de Spanjaerden haer een schoone trop Roepen /
achter de welcke drie of vier Spanjaerden waren / die quansups de Roepen
weg joegen: de Robers bielen daer op aen / om eenige van die beesten te schieten /
en de Spanjaerden lieten se haer gangh gaen / maer doen se doende waren /
om de gheschoote beesten wegh te nemen / bielen de Spanjaerden op haer
met al hun machten / roepende : Matra, matra. De Robers verlieten de
gheschooten beesten / stelden haer in posten / en bochten furieus tegens de
Spanjaerden / terwijl de eene helft van haer schoot / laeden d'andere helft
weder ; dat gingh dus gheduerigh aen / en ondertusschen retireerden sp
gestadigh al achter upt / soo langh tot dat se het bosch weder kregen. De
Spanjaerden wilden haer bezolgen / maer siende dat de Robers wepnig mis-
schooten / en dat sp alree een groot getal van dooden en gequetsten hadden /
retireerden weder te rugh ; maez de Robers bleeben noch in 't bosch / om ee-
nige gequetsten / die se hadden / te verbinden / soo goet als se konden / tot
ter tijdt tot dat sp aen boort quamen. Ondertusschen sagen sp de Span-
jaerden in de Savana haer dooden en gequetsten dzagen / behalven een van de
Robers die daer dood gebleeven was. Een partij van de Spanjaerden gingen
rondtom dit doode lichaem staen / en elck met een bloote deegen staeken in die
doode lichaem / en riepen : La Cornudo Ladron. De Robers / die in 't bosch
waren / siende dat de meeste macht geretireert was / bielen op desen hoop aen /
ende sloegen beele van de selve doot / en namen het doode lichaem / dat mee-
als hondert stecken nae sijn doot gekreegen hadde / en begroeben het in 't
bosch. Daer na schooten de Robers eenige paerden doot / om vleesch te heb-
ben dat sp aen boort souden brengen / alwaer sp mede haer gequetsten brach-
ten. 's Anderen daeghs ging Morgan self aen landt met twee hondert man /
maer de Spanjaerden waren doen al wegh / en hadden oock de beesten wegh
gedzeeben / hy liet eenige hupsen / die daer waren / in de brandt stecken / en
quam doen hy dat gedaen hadt / weder aen boort.

Morgan siende dat sijn Scheepen niet quamen / gingh onder zepl met de
Scheepen die hy by hem hadde ; naer eenighe dagen zeplens quam hy aen
het Epland Savona , alwaer hy sijn laetste stendebous gegeven hadde / en
daer geen teekenen bindende van sijn scheepen / resolbeerde aldaer eenige da-
gen te wachten. Ondertusschen sonde hy omtrent hondert en vijftigh man
upt / om te landen aen het Eplandt Espagniola , en aldaer eenige Woppen /
die omtrent St. Domingo zijn / te plonderen / en om eenige victualie te beho-
men / alsoo sp begonnen gebreck te lijden. Maer het volch / dat Morgan ge-
sonden hadt / quam onbezochter saecken weder aen boort / alsoo de Spanjaer-
den / verwittigt zijnde dat se op de kust waren / alle in 't geweer stonden / en de
Robers / die anders niet wilden bechten als om buyt / dit niet wel aen stonde.

Morgan fiende dat sijn medemachers niet quamen / deed een monsterting ober het volck dat hy by hem hadde / ende bevondt datse byf hondert ende ettelijcke kopperen / en acht baertuppen sterck waren / van de welcke sijn Schip het grootste was / als ick hier voer geseydt heb. Sijn voorige resolutie was / om langhs de kust van Caraco alle de Steeden en Dorpen / die daer zyn / te gaen rooven en plonderen / maer doen hy sich te swack bevondt / maect hy een andere resolutie neemen. Onder sijn hoop was een Frans Capiteyn / die eertijds met Lolonois de Stadt Maracaibo hadt helpen inneemen / en de gelegenheden van dat oordanigh geremaqueert hadt / dat hy sich verstant doest / om de Wille van Morgan daer in te brengen. Na dat hy sulchs met Morgan overlept hadde / op wat wyse dat men 't aenleggen moest om dese plaets in te nemen / dat het volck daer van verbahticht / en se resolbeerden daer alle eenparich om heen te gaen.

Morgan stach met dese resolutie te weemaect in / en stelde sijn hours na het Eplandt Curasou: dit in het noorden hebbende / liet hy 't naer Ruba saken / 't welck een Eplandt is / dat ontfant twaelf mijlen van de westpunt van Curasou is / ende onder de Westindische Maetschapp behooft / die daer een Bezgeant stelt als Gouverneur met vijftien soldaten. Voorders is het Eplandt bewoont van Indianen / die Spaensch spreken / ende die van wegen de Religie onder de Spaenschen staen; alle jaren komt daer een Spaensch Priester / van een Dorp / daer teghen ober aen de vasse kust / ghenacmt Coro, die haer predicht / en het Sacrament nae de Roomsche wyse uytdeelt. Dese Indianen handelen met de Roovers / die daer komen / en ruplen schapen en bocken / tegen lijwaet / gaeren / of pers anders / datse van nooden hebben. Dit Eplandt is niet vruchtbaer / maer heel dor / en meest met kreupelbosch bewossen; daer zyn groote menigte van schapen en bocken / daer d'invwoonders haer mede geneeren / nebens wat Spaense Carto die se daer zaepen; daer zyn oock veel paerden / die d'invwoonders gebuycken / want al watse doen / dat doense te paert / al gaense maer byf hondert schreeden van haer huys om water te haelen; daer zyn oock veel statel slangen / en Spinnekoppen die seer fenijnich zyn; wanneer dat'er pemandt van dese ondierten gebeeten is / werd hy in een hanghmat vast gebonden / en blijft daer bier en twintig uren sonder eeten of drincken in leggen. d'Invwoonders geven voer / wanneer pemand van dese beesten gebeten word / dat hy sich onthouden moet van drincken / of anders sterben moet.

Morgan aen dit Eplandt ten anchor gekomen zijnde / verhandelde met d'Indianen soo veel bocken en schapen / als hy van doen hadde voer sijn geheele vloot; en na twee dagen aldaer beztoeft te hebben / verzoock hy by nacht / om dat se niet sien souden / waer hy 't na toe wende; maer se merchten het ebenwel. 's Anderendaeghs quamen se in 't midden van de Bap van Maracaibo: en om niet gesten te worden van de Vigia, die ver in Zee sien kan / ten anchor leggen op acht baden water / en ging 's avonds weder onder zepl. 's Anderen daeghs was hy met den dagh voer de barre van de Lagon, of de Meer. De Spanjaerden hadden meer een nieuw kasteel ghetimmerd / waer upt se met grof Canon Morgan welkom hieten / dat se daer op geplant hadden.

Alle de kleine vaertuygen wierden afgebaerdicht / om op het spoedigste het volck aen landt te setten. De Spanjaerden waren oock lijdigh doende hun klaer te maecten in 't kasteel / en schooten geduurigh met grof Canon / en verbranden oock eenige huysen / die omtrent het kasteel stonden / om beter ruymte te hebben / en schooten geduurigh al het geschut rondom los den heelen dagh door; het was omtrent avond / wanneer Morgan met zijn volck daer quam. Hy bondt niemandt in het kasteel; want doen sy hem dicht by 't kasteel sagen komen / staecten een party krupdt in de brand / en onder de roock bluchten sy boscghwaerd in. Morgan in het kasteel komende met zijn volck / was verwondert geen volck daer te vinden / alsoo 't seer bequaem was om te kunnen houden / sy bonden een kelder vol krupdt / meest om ver gestroopt / en een ende brandende lont / dat omtrent een duyn ver van het krupdt was / soo dat het niet veel scheelden of sy souden niet het kasteel en al in de lucht gesprongen hebben. Morgan liet het krupdt terstont up het kasteel brengen / en de muren breecken / soo ver als het van nooden was / om alle de stucken onder de voet te werpen. Daer wierden gevonden sesstien stucken Canon / schietende acht / twaelf / en vier en twintigh pondt kogels / en tachtentigh musquetten / en ander amonitie naer arbitrair. De stucken wierden van boven neder van het kasteel geworpen / en de Spanjaerden verbrandt. 's Anderen daeghs 's morgens vroegh quamen de Schepen binnen / en het krupdt wierdt gedeelt onder alle de Schepen die geschut hadden; de stucken die van het kasteel geworpen waren / wierden vernagelt / en in 't zant begraven. Het volck gingh terstont weder scheep / om naer de Stadt Maracaibo op het spoedigste te varen / maer het water was soo laegh op de banck die in de mond van de Lagon is / dat de Schepen qualick daer over konden komen / soo dat eenighen vast bleeven sitten; doch om geen tijdt te verliezen / wierdt het volck terstont op de rest van de vaertuygen / die ondiep gingen / overgeset / om voort na de Stadt te gaen. 's Anderen daeghs / omtrent de middagh / quamen sy gesamentlyck door de Stadt Maracaibo, ende setten het met haer vaertuygen dicht onder de wal / om onder de bescherminge van het weynigh geschut / datse op hadden / al het volck aen landt te brengen. Maer het geschiedt alsoo gemakkelijck / als aen het Fort la Barre, alsoo de Spanjaerden met alle man boscghwaerd in geblycht waren / en de Stadt ten besten gelaten hadde met eenige arme gebreckelijcke menschen / die niet gaen konden / noch niet te verliezen en hadden.

De Roovers in de Stadt gekomen zijnde / besochten over al om te sien of 'er geen macht elders verborghen lagh in eenige huysen / of boscghwaerdt in omtrent de Stadt; ende geen ontredt gebonden hebbende / nam puer Compagnie / of Scheepsvolck / haer Logementen aen de Marcht / van de groote kerck wierdt een generael Corps de garde gemaect / alwaer geduurigh wacht gehouden wierd. Ik sal hier de gelegentheyt van de Stadt Maracaibo niet beschryven / alsoo ick het gedaen heb in het verhael van 't innemen van de selve Stadt door Lolonois. Op die selfe dagh / als de Roovers in de Stadt gekomen zijn / wierd terstont een party van hondert man upgeson-

den / om luyt en gevangens te achterhalen. 's Anderen daegs abonds quam de selve weder met omtrent vyftigh Mopl-ezels / gheladen met verschepde goederen / en omtrent dertigh gevangens / soo mannen / vrouwen / als kinderen en slaven. Dese gevangens wierden terstond gepijnicht naer gewoonte / om datse souden seggen waer het volck van de Stadt geblucht was / d'een wierdt getolpt en geslagen / d'ander wierd op sijn St. Andries gehandelt / met brandende lonten tusschen de vingers en toonen; den ander wierdt een touw om sijn hooft gebonden / tot hem de oogen upt de kop soo dick quamen als eperen; die geene die niet segghen wilden / wierden doodt geslaegen / om datse geen meer tormenten konden praetiseeren om die luyden aen te doen. Dit duerde omtrent drie weecken. De Roovers liepen ondertusschen alle dagen op party / en brachten altydt veel luyt mede / soo datse noopt vruchteloos uytgingen. Na datse omtrent hondert van de principaelste familien van Maracaibo gevangen genomen / en hun goet gerooft hadden / resolbeerde Morgan naer Gibraltar te gaen. Alle de Schepen wierden stracks klaer gemaect / en de luyt met de gevangens ingescheept / het ancker gelicht / en voert naer Gibraltar hun kours genomen / en preparatie gemaect om te slaen: pder wist wat hem te doen stondt. Daer waren eenige van de gevangens afgebaerdicht om aen land te gaen / en upt den naem van Morgan aen die van Gibraltar te seggen / datse haer opgeven souden; of indien sy sich hertneckigh toonden / dat sy haer geen quartier sou geven / want dese Roovers meenden niet beter onthaelte te werden / als de Franse twee jaren te vooren onthaelte waren.

Naer eenige dagens zeplens quam Morgan met sijn Vloot in 't gesicht van Gibraltar, alwaer de Spanjaerden met grof Canon dapper op begonnen te schieten. De Roovers / in plaets van eenige alteratie daer over te hebben / begonnen moedt te scheppen / seggende / dat als 'er te plockhaiten viel / dat 'er oock luyt soude zyn / en dat dit supker was / om de suere sauce soet te maeken. 's Anderen daeghs met het aenbreecken van den dagh / wierdt het volck aen landt geset / en in plaets van de rechte wegh te nemen / bedacht de Fransman / die daer geweest was / en de gelegentheid wel wist / een andere door het bosch / om van boven recht in het Doorp van achter in te vallen. Ondertusschen hadt men eenigh volck in de wegh gelaten / om de Spanjaerden te doen dencken / dat men die wegh eventuel neemen soude. Maer de Roovers hadden diergelijck voorsichtigheid niet van nooden / alsoo de Spanjaerden de geheugenisse noch hadde / van twee jaren te vooren / doen de Franse daer waren / de plaets liever ten besten te geven / als dat 'er soo veel om hals souden komen / als doemnaels gebeurt was. De Spanjaerden hadden eenige Ambuscade gemaect buyten het Doorp / op de wegh waer in sy geblucht waren / om / of het gebeuren mochte / dat sy overballen wierden / haer al bluchtende te verwoeren. De stucken / die op het Fort waren / haddense vernagelt / en het buskrupdt wegh genomen.

De Roovers vonden niemant in het Doorp als een seer onnosel of simpel mensch / dese wierd van haer onderzocht waer dat het volck geblucht was: hy

hy antwoorde / dat hy het niet wist / noch dat hy 't aen haer oock niet gebraegt hadt doen sy wegh liepen : sy vroegen hem oock of hy geen plantagten wist ? hy antwoorde dat hy wel op twintigh van syn leven gewoest hadt. Wonders vroegen sy hem / of hy niet en wist waer het gylt en silber van de Hercken was ? hy seide ja / en bracht haer in de Kerck in de Sacrificie , seggende dat hy al het silber van de Kerck daer gesien hadt / maer dat hy niet wist waer het gebleeben was. Doen sy geen meer beschepde van hem konden krijgen / maechten sy hem vast / en wipten hem. Doen begon desen onnooselen mensch te roepen : laet my los / ick sal u mijn hups / mijn goet / en mijn gylt wijzen. Doen meendense datse een mensch booz hadden / die het wel hadde / en dat hy hem soo mal hield. Sy lieten hem dan los / en daer naer bracht hy haer in een hupsjen / daer hy eenige aerde schotels / boden / en andere bodden begraven hadt / nebens dize stucken van achten aen gylt. Sy vroegen naer syn naem / hy antwoorde / dat hy Don Sebastiaen Sanches genoemd wierdt / en dat syn broeder Gouverneur van Maracaibo was. Doen begonnense hem op nieuw te pijnigen / en wipten hem weder / en sloegen hem dat het bloed hy syn lijf needer liep. Hy riep datse hem los souden laten / en dat hy haer brengen soude aen syn supcher moolen / alwaer al syn goet was / met syn slaven ; maer als hy los gemaect was / konde hy niet gaen : sy smeeten hem op een paert / ende doense in 't bosch waren / seide hy / dat hy geen supcher moolen hadde / noch niet in de werelt / en dat hy van het Basthups leefden / gelijk het oock waer was / alsse naderhandt bevonden hebben. Doen namense hem weder / en wipten hem / hangende steenen aen syn hals en voeten / en namen Palmiste bladeren / en branden die onder syn aengesicht / waer door hy soo geblaecht wierdt / dat hy geen mensch geleek ; daer toe sloegense hem geweldig. Hy hadt dese toymenten een half uur geleeden / wanneer hy de geest gaf. Sy sneeden het tout af / daer hy aen hing / sleepten hem in 't bosch / en lieten hem daer leggen : dus eyndighde desen onnooselen mensch syn leven / als een Martelaer. Den selven dagh gingh'er een partyt upt / die een arm Hupsman met syn twee dochters gebangen bracht. En 's anderen daeghs 's morgens vroegh gingense met die Hupsman / die haer brengen soude daer volck was / gelijk hy meende. Hy bracht haer dien dagh op verschepden plaetsen / daer wel volck gewoest was ; de Spanjaerden / merckende dat de Roovers op partyt liepen / vertoonden haer niet op de plantagten / maer liepen boschwaerdt in / alwaerse hupsjes maechten van tacken van boomen / om haer goet in te bergen door de reegen. Dese arme hupsman kost geen volck binden / de Roovers meenden dat hy het al willens dee / waer over sy hem upt gramsteurighedt doot sloegen ; en hingen hem op aen een boom / niet tegenstaende d'arme man seer pberigh om syn leven hadt. Daer na verspreyden sy haer om 't volck hier of daer i' oberhallen omtrent de plantagten ; want se moesten daer noodzakelijck komen om onderhoud te halen / soo van bruchten / wortelen / en andere gewassen / die daer te vinden zijn. Eyndelijck namen sy een slaef / dien sy beloofden mede naer Jamaica te sullen nemen / en hem soo veel gylt te geven / als een van haer trecken souden / en daer boven soo veel Spaensche kleederen als hy hebben wilde. Dit

stondt de Neger wel aen; hy bracht haer terstondt daer volck was / en als sy Spaensche gevangen hadden / lieten sy eenige van de slaef doodt slaen / op dat hy van haer niet bluchten souden. Dese Swart dede daer groote schade aen de Spanjaerden. De kroober s bleven acht dagen met hem wegh / datse tot Gibraltar niet quamen / en de gevangens / diese kregen / deden se mede marcheeren / en haer goet lieten se met Mup (ezels wegh) voeren. Op het laetste kregen sy soo veel gevangens by een / datse niet langer marcheeran konden / resolbeerden doen weder naer Gibraltar te keeren / alwaer sy over de twee hondert en vijftigh gevangens / soo mannen / vrouwen / als kinderen / en slaen brachten.

Wense weder ghekeert waren / wieden alle de gevangens onderzaecht offe geen gelt verhoogen hadden / en offe geen gelt van anderen wisten / ende die niet bekennen wilden / waerden getoymenteert / met de woerdeste toymenten / diese konden bedencken: onder anderen wierdt een oude Portugees seer swaer gepijnicht / een man van in de seftigh jaren oudt / door het seggen van een Neger / die geseght hadt dat hy een rijk man was. Daer op wierd dese oude man gevat / en gebraecht waer sijn gelt was: hy verklaerde by al het geen daer hy by zweeren kost / dat hy niet meer in de wereldt hadt / als hondert stucken vanachten hadde / dewelcke een Jonghman / die by hem woonde / mede genomen hadde / en was dat mee geblucht. Sy geloofden hem niet / maer wipten hem soo swaer / dat sijn armen heel om gebraept waren; ende doen hy noch niet wilde bekennen / bonden sy hem vast aen sijn dupmen / en aen beyde sijn groote toonen / ende maechten hem alsoo aen vier palen vast / soo pder lict rupm anderhalve baden van pder pael was; doen sloegen sy met hun vieren met stocken op de koozen daer hy aen vast was / soo dat sijn lijf begon te schudden / ende zenuwen te recken. Dit was noch niet genoeg na haer sijn: sy namen noch een steen / die wel twee hondert pondt woegh / en ledden die op sijn lenden; doen staeken sy eenige palmiste bladeren onder hem / dat de blain sijn ghesheel aengesicht / en het hant van sijn hoofd afbranden; nochtan door al dese sware toymenten en behende hy niet dat hy gelt hadde. Sy maechten hem dan weder los / en bonden hem aen een pylaer van de Kerck vast / die doen een groote Corps de garde was / en gaben hem geen eeten als een stuckje vleesch daeghs / eben soo veel om hem in 't leven te houden. Doen hy omtrent vier a vijf dagen aldus vast was geweest / versocht hy dat eenige vrienden van de gevangens by hem mochten komen / en dat hy eenige middelen soude soeken om gelt te kunnen geben: Ma dat hy sijn vrienden ghesproocken hadt / beloofde hy vijf hondert stucken vanachten; maer hy wist niet eens gehoozt / maer in tegendael kreeg hy een parij slaen / en wierdt hem gesepdt / dat hy in plaets van honderden van dupsenben moest spreken / of dat het hem anders het leven soude kosten. Eindelijk nae dat hy alle bewijs bygebracht hadde / dat hy konde / dat hy een arm man was / die sijn kost met rappen moest verdienen / accordeerden sy met hem door dupsent stucken van achten. Dese hadde noch alle de toymenten niet geleeden / die se practiseerden om de Spanjaerden te doen bekennen waer datse haer gelt verhoogen hadden / sy hebben eenige by de mannelijche leden opgehangen / soo dat

dat sy door de zwaarte van haer lichamen afvielen / dat 'er anders niet bleef als de mannelijke bloede / ende daer naer drie a vier mael met een Spaensche deegen door het lichaem gestooken / en soo laten leggen / tot dat Godt haer door de doot van d'ellendige staet / daerse in wisten / verlost; ja daer zijnder geweest / die noch vier a vyf dagen daer naer geleest hebben. Andere hebben sy genoomen / en op een hout kruys ghebonden / en brandende lonten tusschen de vingers en toonen geleydt. Andere hebben gebonden / ende met de voeten door het vuur geleydt / en met het besmeert / tot datse geheel gebaden waren / en dan soo laten leggen. Na dat sy de blanke menschen genoegh gepijnicht hadden / namen sy de slaven. Eindelijk bondense een slaef / die haer beloofde te brengen in een Rivier / die in de Lagon was / daer een Schip met vier Barken waren / geladen met kostelycke goederen / hoorende tot Maracaibo thuyss, en met een verklickten sy een andere slaef / die wist waer de Gouverneur met de meeste vrouwen van Gibraltar waren: dese wierdt terstondt mede gebat / maer hy ontkende het; daer op wierdt hy vast gebonden / en sy dreghden hem op te hangen / doen bekende hy 't / en beloofden haer te sullen brengen daer de Gouverneur was. Daer wierdt terstondt geresolveert / dat 'er hondert man met twee kleyne vaertuygen naer de Rivier souden gaen / daer de Scheepen lagen / en dat de rest van het volck naer de Gouverneur souden gaen: de gevangens wierden op de Scheepen gebracht; en 's anderen daeghs gingh yder daer hy bescheyden was. Morgan marcheerte met drie hondert en vyftigh man naer de Gouverneur / die sich retireerde op een Eylandt / dat in 't midden van een Rivier was / en hadde sich aldaer gefortificeert. Naer twee dagen marcheerens / quamen sy op de gheseyde plaets / alwaer de Gouverneur sich getireert hadde; maer door eenige bespieders / die hy hadde / was hy van de komst van de Roovers verbaet / soo dat hy sich met sijn volck / dat hy by hem hadde / op een berg retireerde / alwaer maer een nauwe passagie was / soo dat men een vooreen moest marcheren; en boven dien hadt hy eenige vuurwercken gemaect / om de Roovers daer mede te stutten / hy aldien sy hem daer gevolght hadden / gelyckse gesint waren / indiens niet belet waren geweest door een swaere reegen / die haer overviel / en groote schaede dede in het passeeren van een Rivier / alwaerse eenige Mupl-ezels verlooren / geladen met geldt en goet / als mede eenige vrouwen en kinderen / die daer verzoncken / oock eenig geveet van de Roovers raecte onbeguam / en haer krupd was nat: hadt er doen meer een vyftigh welgemonterde mannen gekomen met Lancen / sy souden alle de Roovers gemakelijck gedoodt hebben; maer de schrick was onder de Spanjaerden soo groot / datse meenden / dat de boomen die in 't bosch waren / wanneer sy door de wind naer risselden / Ladronnen waren / (soo noemense de Roovers.) Eindelijk naer veel suckelens / geraecten de Roovers door het water; sy konden haer selven noch wel redden / maer d'armen vrouwen en kleyne kinderen konden soo qualick voort / dat het een jammer was om aen te sien; sy moesten altemets een halve myl door het bosch loopen / en door 't water tot de middel toe; want het land is heel laag /

en de

en de Rivieren waren soo vol door den overloed van regen en 't water / dat upt het geberghte quam / datse overliepen / en veel landt onder was. Twelf dagen naer haer vertreck / quamen sy weder in Gibraltar, met noch een groot getal gevangens / maer haer aenslagh was mislukt. Twee dagen daer nae quamen de Scheepen / die naer de Rivier ghebaren waren / brachten een Schip met vier Barcken mede / nebens eenige gederen en gevangen: sy hadden de Scheepen niet konnen neemen met al het goet dat daer in was / door dien de Spanjaerden haer met Canoes bespied hadden / en het meeste goet daer upt gelost / en waren van meening om de Scheepen te verbranden alsse ghelost waren; maer eer dat het gheschiede / wierden sy van de Roovers overvallen / soo datse de Scheepen noch kreegen met eenige koopmanschappen / als lijwaet en zyde waren. Ma datse noch verscheppen sochten op partij gegaen / en nu vijf wecken in Gibraltar geweest waren / soo resolbeerden sy te vertrecken. Sy sonden derhalven eenige van de Spanjaerden diese hadden / om de brandtschattinge voor de Stadt te gaen eyschen; of soo sy het niet brachten / soudense de Stadt verbranden. De Spanjaerden / die gesonden waren / quamen weder te rugge / seggende datse niemant konden vinden / ende dat de Gouverneur haer verboden hadde eenige brandtschattinge te betalen; maer soo Morgan patientie wilde hebben / dat sy onder malkanderen soo veel by een souden brengen tot de somme van vijf duysent stucken van achten / ende datse hem Ostagiers souden mede geven na Maracaibo toe / tot dat de rest betaelt was. Morgan, die soo langh van Maracaibo was gheweest / en niet wist hoe het daer stont (alsoo de Spanjaerden tijdt genoegh hadden gehad / om een bequame macht by een te brengen / en hem d'uytkomst van de Lagon te beletten) was haestigh om te vertrecken. Hy stont het haer dan toe / en nam vier Ostagiers mede / latende alle de gevangen loopen (na dat sy gerantsoeneert waren) maer hielden de slaven. De Spanjaerden wilden oock het rantsoen betaelen voor de Reger / die Gits van de Roovers was geweest / maer Morgan wilde hem haer niet overgeven / want sy souden hem sonder twijfel levendigh gebrandt hebben / by aldien sy hem gekreegen hadden. Als doen lichten de Roovers haer ankers / en gingen t'zepl / en vier dagen daer nae quamen sy aen de Stadt Maracaibo, alwaerse alle dingen bonden / als se het gelaten hadden. Maer se hadden de tijdinge / diese kreegen / niet verwacht. Een arm man / die in het Gasthuys gebleven was / quam by Morgan, en bracht hem tijdinge / dat'er drie Spaense Oorloghs Scheepen aen de mondt van de Lagon waren / die naer hem wachten / ende dat het kasteel weer wel voorszien was van geschut en van volck. Daer wierdt terstont een licht vaertingh afgebaerdicht / om na de mondt van de Lagon te gaen / en sien wat voor Scheepen dat'er waren. 's Anderen daeghs 's avondts quam het scheepje weder / en bracht volkomen bericht van het geen d'oude man geseydt hadde / en hadde de Scheepen gesien / en onder de Canon schooten van haer geweest. Hy hadt oock wel gesien datse vol volck waren / en dat het grooste wel veertig stucken Canon op hadde / het tweede dertigh / en het kleynste vier en twintigh;

tig; als mede dat hy volck op het Kasteel hadde gesien. Dese macht was ongelijk groter als die van Morgan; want het swaerste Schip / dat hy by hem hadde / hadt maer beertien stucken Canon op / niemand dofst laten blycken in wat benautheydt dat hy was / Morgan selber niet: hier was goeden raed duur; daer en was geen upthomst / als upt de mond te loopen daer de Scheepen lagen / en ober landt was'er geen kans. Morgan hadt wel gewiltd datse aen de Stadt ghekomen waren / liever als datse daer bleeben / alsoo sy met haer zware Scheepen hem groote schaede konden doen. Ewentwel / het scheen dat Godt (tot straf van de Spanjaerden) eenige middelen aen dese Roovers toeliet / om haer upt de handen van haer rechtbaerdige vyanden te redden.

Morgan, om te toonen dat hy niet bertsaeghit was / sonde een Spanjaert om de brandtschattinge booz de Stadt Maracaibo teepschen. Twee dagen daer na quam de Spanjaert weer met een brief van den Spaenschen Generael Don Alonzo del Campo de Spinoce, die met sijn scheepen aen de mondt van de Meer / of Lagon lagh / de selve luyde aldus:

Brief van den Spaenschen Generael *Don Alonzo del Campo Spinoce*, aen *Morgan*, Admirael van de Rovers.

HEbbende, door onse Vrienden en Nageburen, detijdinge bekomen, als dat ghylieden de stoutigheydt genoomen hebt, om hostiliteyten te komen gebruycken, in de Landen en Steeden, hoorende onder de gehoorzaamheydt van sijn Catholijcke Majesteit, den Koningh van Spanjen, mijn Meester, soo ben ick volgens mijn schuldige plicht hier ingekomen, en heb het Kasteel, dat ghy van een party flaeuwhertige afgenoomen hebt, en het geschut daer afgeworpen, weder opgerecht, om u daer mede d'uytkomst van de Lagon te beletten, en soo veel afbreuck te doen, als mijn plicht van my vereyscht. Maer soo ghylieden met ootmoedigheydt alles wederom wilt geven dat ghy genoomen hebt, nevens alle de slaven en andere gevangens, sal ick u uyt goeder-tierentheydt laten passeeren, op dat ghy weder in u landt retireert; ende soo ghy u hertneckigh toondt tegen dese eerlicke conditien, die ick u voorstel, sal ick lichte Scheepen uyt *Caraco* ontbieden, waer mede ick mijn volck sal opstueren naer *Maracaibo*, met order om u altemael door het zwaert te doen vergaen. Dit is mijn laetste resolutie; sie toe, en wees mijn goedtheydt niet ondanckbaer, want ick heb hier kloeckmoedige soldaten, die verlangen om wraeck te mogen neemen over u, wegens d'onrechtvaerdigheydt, die ghy de Spaensche natie in *America* aendoet.

Op mijn onderhebbende Koninghs Schip, genaemt de *Magdaleen*, leggende ten ancker in de mondt van de Lagon van *Maracaibo*, den 24 April 1669.

Was geteeckent

DON ALONZE DEL CAMPO de SPINOCE.

M

Mor-

Morgan dese brief gheleesen hebbende / liet alle de Roovers op de Marcht vergaderen / ende liet de brief eerst in 't Engelsch / en daer nae in 't Frans leesen / vragende hoe datse altemael gesint waren / hergoedt weder te geven / om byre passagie te krijgen / of daer om te bechten? Sp antwoorden eenparighlyck / datse liever wilden bechten tot der doot toe / als het goedt soos loos meer ober geven ; daerse haer leven eens booz gewaeght hadden / datse dat booz de tweede mael oock wel wilden doen. Een van den hoop quam hy Morgan, en seide dat hy met twaelf man het groote Schip aennam te verdistrueren op dese wyse : Men soude van dat Schip / dat men in de Lagon genoomen hadde / een brander maecten / en dat wel toetaeckelen als een Dorlogs Schip met de Vlagge van boben ; en in het Schip tegens boort aen / een party houten met mutsen daer op stellen ; het welck vertoonen sou als of het Scheepsholck was : en booz het geschut sou men ter boort upsteecken eenige houten / die men Pegers Trommels noemt / welke houten hol / en omtrent anderhalve vadern langh zijn. Dit boozstel wierdt goedt gebonden / alsoo men in d'uyterste nootd was ; maer Morgan wilde eerst sien / of hy geen andere Conditien met den Spaenschen Generael soude konnen maecten. Hy stuerden dan weder een Spanjaardt te rugh met dese volgende propositie :

Dat de Rovers uyt Maracaibo vertrecken souden sonder aen de Stadt eenige schade te doen , door brandt , of andersints , en sonder eenige brandtschattinge voorts te pretendeeren.

Datse de helft van de slaven weder souden geven , en alle de gevangens sonder rantsoen vry te laten.

Datse oock de brandtschattinge van Gibraltar , die noch niet betaelt was , medequijt souden schelden , en de Ostagijs op haer vrye voeten stellen,

De Spaense Generael antwoorde daer op / dat hy sulcke conditien niet eens aen wilde sien / ende soo sp noch twee dagen achter bleeben sonder haer willigh ober te geven op die conditien / die hy haer boozgeschreven hadde / dat hy haer te buur en te swaerdt soude berdelgen. Toen Morgan sulck een antwoort van de Generael gekregen hadde / soo resolbeert hy datelijck met sijn volck alles in 't werck te stellen watse honden / om uyt de Lagon te geraecken sonder haer buyt ober te geven. Alle de gevangens wierden booz eerst wel geslooten en kort gehouden. De slaven / die plachten te dienen om water te haelen / en andere dingen te doen / wierden mede geslooten / ende de Roovers deden selver dat geen dat de slaven gewoon waren te doen. Onder wylen vergadert men alle het teer / pick en swabel / dat men in de Stadt kon vinden / om de brander toe te maecten / als mede eenige andere buurwercken ; het rupm van 't Schip wierdt gebult met bladen van Palmiste boomen / die in gat mengingh / van pick / swabel en teer / ghedoopt wierden : daer wterd in deselve de Mixtura, eenig getal van groote besenningen gedoopt / dewelcke dienden om de pijpen te decken / die langs het boort booz 't Canon gemaecht waren / onderder pijp waren ses Potichen buskrupd / en om dat het meer kraegt soude doen / wterdt de helft van de balcken / die onder den oberloop waren / aen gesien gesaegt. Daer wierden oock nieuwe poozen in het Schip gemaecht / in

(dewelcke

Z E E - R O V E R S.

10

dewelcke die **Pegers** **Trommels** in plaets van geschut gelept wierden. **Laet**
 het boort wierden eenige houten geset / op welckers eynden een muts of **hooft**
 stondt / soo dat het menschen scheenen te zijn; doen wierd'er de **Admirael**
 blagge opgeset. De **Zander** dus toegemaeckt zijnde / resolbeert men naer
 de mondt van de **Lagon** te zeplen; ende tot die intentie wierden alle de geban-
 gens in een groote **barque** geset / en in een ander **barque** / alle de **bupt** / met
 de principaelste **brouwen** / pdez **barque** was met twaelf man bemant van
 de **Roovers** / wel gewapent: in de **barque** / daer d'**Indianen** waren / wier-
 den verscheyden packen goederen ingedaen; en in de **barque** daer de **brouwen**
 waren al het geldt en juweelen. Alle de **barquen** hadden ordze op een sekere
 post achter aen te houden / en als 'er een seyn gedaen wierdt / soude sy in 't
 midden van de **Bloot** komen / om drijvende het gat upt te loopen. De **Zander**
 hadt order om booz den **Admirael** te zeplen / die hem aen het groote **Schip**
 sou aenklampen; en soo hy hem mis liep booz de **stroom** / soude den **Admirael**
 hem evenwel aen boort geklampt hebben. Daer was een ander **Schip** ach-
 ter den **Admirael** / dat toegemaeckt was als een **zander**: en op dat den **brandt**
 het boort een **zander** soude aensien / hadt hy eenig **harpups** of ander **tupgh** doen
 smooken. Na dat **Morgan** aldus alle d'ordze's gegeven hadde / wierd'er een ge-
 nerale **Oedt** gedaen / dat men malkander by soude staen tot de laetste **drop**-
 pel bloedt toe / en by eenigh **berlies** / dat men geen **quartter** soude roepen;
 maer bechten tot de laetste man toe: ende die geene die sich **generous** droegh /
 en eenige **extraordinaire** daedt dede / of een **Schip** quam te beroberen / sou-
 de met al sijn volck gerecompenseert werden upt de gemeene **bupt**. **Morgan**
 gingh met dese **resolutie** t'zepl / en quam op den dertighsten **April** van het
 jaer seftien hondert negen en tseftigh by de **Spanjaerden** / die ten **ancker** la-
 gen recht in het midden van 't **baerwater**. **Morgan** liet het **ancker** vallen om-
 trent een **Canon** schoot van haer / alsoo 't wat te laet was om in een gebede
 te gaen / 's **abonds** wierdt de **wacht** na d'**Ozloghs** manier van de **zander**
 afgeset. 's **Nachts** wierdt seer goede **wacht** gehouden aen beyde kanten / en
 de **Roovers** maechten haer klaer tegen 's **anderen** daeghs. Soo als 't begon-
 te dagen / waren de **Roovers** onder zepl met de **ebbe**. De **Spanjaerden** meen-
 den dat de **Roovers** het op haren en snaren wilden setten / om met de **stroom**
 upt te loopen / sy kaptten haer **ancker** / en gingen mede onder zepl. De **Zan-**
 der zeplde booz upt naer het groote **Schip** / ende raechten aen hem wel vast.
 De **Generael** / siende dat het een **Zander** was / commandeerde datelick
 volck om ober te springen / en de **massen** af te kappen / op dat hy met de
stroom soude af drijben; maer het volck was **nacuwelijcks** ober / of den
oberloop sprongh op / en alle de **bresenningen** raechten in de zeplen / en gaben
 een groote **blam** en **roock** / waer dooz de **Generael** hem op de **blucht** liet
 geben. Het middelste **Schip** / siende dat den **Admirael** in de **brandt** was /
 begaf hem op het **spoedighste** onder het **Fort** / alwaer het in de **grond** raech-
 ten: d'andere wilde het selfde doen / maer wierdt te **hoort** vervolght haer roet
 van de **Roovers** / en in de selve tijdt berobert. Die van het ander **Schip** /
 dat onder het **Fort** in de **grondt** lagh / siende dat de **Roovers** by haer **brandt**
 hornen / namen eenigh **goedt** daer upt / en staecten selver de **brandt** daer in.

het groote Schip was brandende aen de wal gedreeven / en seer wepnigh menschen afgekomen. De Roovers waren tusschen de wal en het Schip / om het volck te salveeren / maer sp verzoncken liever als datse op de Roovers souden komen / om reden die ich daer na seggen sal. De Roovers waren hier booz-vol moedt / siende dat in de tijdt van twee a drie uren sulcken grootten victorie bebochten hadde / wilden de selve vervolgen : Sp gingen met alle man aen landt om het Casteel in te neemen / dat dapper met grof Canon op haer schoot / en sp hadden geen ander geweer als haer roers / en eenighe handgranaten ; haer Scheepen hadden te licht geschut om op sulch een sterke muur te schieten : sp waren de rest van den dagh doende met het Casteel te beschieten met hun roers / en alsse pemandt te boozschijn sagen komen / misten het selven ; maer doen sp onder de muur wilden komen / om met de handgranaten te werpen ; doen viel 't haer beurt / want de Spanjaerden begonnen soo sterck met buurwercken / en met potische vol buskrupdt / daer brandende lonten aen bast waren te werpen / dat de Roovers ghedwongen werden te retireeren / met verlies van ober de dertigh dooden / en ontrent soo veel gequerten. Tegens den avondt quamen de Roovers weder aen boozt / sonder iets uptgerecht te hebben. De Spanjaerden / vreesende dat de Roovers 's anderen daeghs geschut aen landt souden brengen / werckten de geheele nacht om eenighe heubelen te slechten die haer in de wegh waren / en hadden noch goede moedt om met het Casteel d'upthomst aen de Roovers te beletten. Ontrent 's avonds was het Schip gesprongen ; en daer quamen eenige Spanjaerden die naer het wack wilden swimmen / maer het wiedzdt haer van de Roovers belet. Ondertusschen hadden de Roovers eenige gevangens bekomen : Morgan onderbragghden een Stuurman van het kleine Schip / dat genomen was / om te weten wat macht de Spanjaerden hadden gehad / en offe noch meer volck waren verwachtende / ende waer datse van daen quamen ? De Stuurman gaf daer op tot antwoordt / in het Spaensch : Mijn Heer / seide hy : ich ben een vreedeligh / gelteft mi niet te doen pijnigen / ich sal u de waerheyt seggen van al wat 'er gepasseert is : Wy zijn met ons ses Scheepen upt Spanjen hier na de West-Indien gesonden / om op de Roovers te kruppen / en die te vernielen / alsoo 'er groote klachten zijn gekomen aen het Hof wegens het inneemen van Porto Villo. Het Hof van Spanjen heeft daer over ghelaeght aen het Hof van Engelandt, en van den Koningh tot antwoordt gecreegen / dat hy noyt commissie gegeven hadde om eenige hostiliteit te gebruiken op d'Onderdanen van sijn Catholijche Majesteit. Daer op heeft men in Spanjen dese ses Scheepen gequisteert / ende hiez na toe gesonden / onder het Commando van Don Augustijn de Gusto, voerende het Schip Nostra Senora de la Soledad, hebbende op acht en veertigh stucken Canon / en achten bassen : als Vice Admirael Don Alonso del-Campo de Spinoco, voerende het Schip de la Concepcion, gemonteert met vier en veertigh stucken Canon / ende achten bassen ; ende daer toe noch vier Scheepen / d'een genaemt la Magdalena, met ses en dertigh stucken Canon / twaelf bassen / en twee hondert vijftigh man ; de St. Louis met ses en twintigh stucken Canon / twaelf bassen / en twee hondert man ; en de la Marquesa met sesien stucken Canon /

Canon/ acht bassen / en hondert vijftigh man; Nostra Senora del Carme met
 festien stucken Canon / acht bassen / en hondert vijftigh man. Wy zijn eerst
 in Cartagena gearriveert / alwaer de twee groote Scheepen wederom haer
 Spanjen gebestimeert wierden / also se te swaer waren om hier te kruppen; en
 wy zijn met ons vierre na Campesche gesonden / onder het Commando van
 Don Alonzo del Campo de Spenoce, om op de Roovers te kruppen. Aldaer
 gekomen zijnde / hebben wy hoor een storm uit den noorden komende / het
 Schip Nostra Senora del Carme verloren / en zijn met ons drien daer van
 daen naer het Eylant Espagnola gekomen / alwaer wy in de haven van
 Santo Domingo zijn gelopen. Daer gekomen zijnde / hebben die van de
 Stadt ons bericht / dat 'er een Vloot van Jamaica aldaer was gepasseert /
 en eenigh volck aen landt geset hadden / aen een plaets genaemt Allagraria,
 waer van sy een gebangen gekreegen hadden / die haer seyde / dat de mee-
 ningh was om Caraco te gaen inneemen. Don Alonzo liet terstond het an-
 ker op lichten / en wy staecten ober na de vaste kust; ende in het gesicht van
 Curacam gekomen zijnde / ontmoeten ons een Barque / die wy daer na ge-
 spoocken hebben / en ons bericht gedaen heeft / dat de Vloot van Jamaica
 in de Lagon van Maracaibo was / sterck zijnde seben Raa-zeplen met een
 boot. Op dese tijdinge zijn wy hier aengekomen / en hoor de Raar zijnde /
 hebben wy geschooten om een Voots. Die van 't land gesten hebbende dat
 wy Spaensche Scheepen waren / zijn aen boort gekomen / en hebben ons
 geseydt dat d'Engelsche Maracaibo ingenoomen hadden / en datse in Gi-
 bralter waren. Don Alonzo gaf daer op ons moedt tot bechten / en beloof-
 de ons alle de plonderagie die by d'Engelsche soude gebonden worden; hy
 liet de stucken / die wy van het Schip hadden / dat verongeluckt was / op
 het kasteel brengen / met twee metale achten ponders van sijn eegen Schip.
 Wy wierden binnen gelootst / en doen liet Don Alonzo aen het volck van
 't landt weten / datse by hem souden komen; hy bracht omtrent noch hon-
 dert man tot versterckingh op het kasteel. Hooft daer na kreegen wy tyding /
 dat ghylieden weder binnen Maracaibo gekomen waer / alwaer Don Alonzo
 een brief aen u schreef; endoen hy verstond dat ghylieden u goed niet woud
 overgeeven / gaf hy ons weder op nieuwe moedt / en beloofde ons de plon-
 deragie / latende al sijn volck het Nachmael ontfanghen op de Roomsche
 wijze / en by Ede belooven / dat sy aen d'Engelsche geen quartier geven sou-
 den. Dit is d'oorzaeck geweest dat 'er soo veel verdroncken zijn / door dien sy
 om geen quartier dogten roepen. Twee dagen hoor dat ghy by ons quam /
 is een Meester by Don Alonzo gekomen / die seyde dat ghy lieden een Vzan-
 der gemaect hadt / maer hy wilde het niet gelooven / seggende dat sulck
 volck het verstandt niet hadt om een Vzanter toe te maecten / en datse geen
 gereedschap daer toe hadde. Morgan bejegende dese Stierman wel / en presen-
 teerde hem / soo hy by hem wilde blijven / dat hy hem een part soude geven ne-
 bens het ander volck. De Stierman nam dit aen dewijl hy nu niet beter kost /
 bleef by de Roovers: hy seyde oock dat 'er wel dertig duysent stucken van ach-
 ten in het groot Schip geweest waren / ende dat daeron eenige Spanjaerden
 aen het toerack waren geweest. Morgan liet daer een Schip blijven / om op het

doen der Spanjaerden te letten / om het silber te visschen / dat in het groo-
te Schip geweest was / en gingh met syn andere ophebbende Schepen na
Maracaibo, alwaer hy het Schip / datse genoomen hadden / weder repa-
reerden / en nam het in plaats van syn Schip dat hy te voeren hadde. Hy
sontt een man naer de Generael / om brandtschattinge voorsz de Stadt Ma-
racaibo te eyschen / of soo niet / soude hy de Stadt in brandt stecken. De
Spanjaerden / siende dat sy de nederlaeg gekregen hadden / en geen midde-
len wisten om de Roovers quyt te worden / resolbeerden om brandtschat-
tinge te betalen (nochtan wilde Don Alonzo noyt daer toe stemmen.) De
Spanjaerden quamen weder / en versochten te weten hoe veel Morgan heb-
ben wilde voorsz de brandtschattinge; hy eyschte dertigh duysent stucken van
achten / en vyf hondert roebeeften / om syn Schepen van victualie te voorsz-
sien / belovende de Stadt dan niet te schenden / en de gevangens by te ge-
ven. Eyndelijck accordeerden sy met malkander voorsz twintigh duysent
stucken van achten / en vyf hondert roebeeften.

Andere daeghs brachten de Spanjaerden alle de roebeeften / die se be-
looft hadden / met een gedeelte van 't gelt; de Roovers slachteden de beesten /
en souden het vleesch; ende doen het gedaen was / brachten de Spanjaerden
het ander deel van het beloofde gelt / pzetendeerende daer voorsz de gevan-
gens los te hebben; maer Morgan verstondt het soo niet; hy seyde dat hy
haer de gevangens soude geven / als hy bukten de Canon schooten van het
kasteel was / op hoop noch voorsz de gevangens byne passagie te krygen: daer
na lichten de Roovers haer ankers / om naer de mond van de Lagon te gaen /
alwaer se een van haer Schepen gelaten hadden / het welcke sy daer noch
bonden leggen / hebbende wel in de vyftien duysent stucken van achten in 't
wzack van het verbzande Schip gebonden / met eenigh silberwerck / en ver-
schepden gevesten van deegens / en poocken / altemael van silber: daer wa-
ren klonten van stucken van achten / die wel dertigh ponden woegen / welc-
ke voorsz de groote hette aen malkander gesmolten waren. Doet liet Morgan
aen alle de gevangens weten / datse met de Generael van het kasteel sou-
den accorderen dat hy byne passagie mocht krygen; doch soo den Generael
dat niet toestaen wilde / dat hy alle de gevangens aen de wanten buntten
boort soude doen vast maecten. De gevangens hielden raedt met malkan-
deren / en sonden een man naer Don Alonzo, die in het kasteel was / om
hem te bidden / dat hy doch de Roovers in vrede wilde laten passeren; en soo
hy het niet deed / dat het haer alle het leven soude kosten: sy sochten hem
daer toe te bewegen met alderhande redenen / seggende dat'er soo veel
vrouwen en arme kinderen waren / ende dat hy doch haer leven geliefde te
verschoonen: maer in plaats van haer iets daer van toe te staen / gaf hy
haer quaedt bescheydt / verbijtende haer dat sy slauehoertige waren / en
indien sy haer kasteel soo wel bewaert hadden voorsz het inkomen van de Ro-
vers / als hy het meende te bewaren voorsz het upkomen / dat sy daer soo
licht niet ingekomen souden hebben; ende dat hy op geenderhande manier
gesint was om het kasteel op te geven / noch eenige opening aen de Roovers
te laten om upt te komen; maer ter contrarie soude hy haer altemael sien
in de

in de grondt te schieten / en dat het sijn kasteel was / dat hy het selfde op sijn vbandt ghewonnen hadde / daerom konde hy daer mede doen al wat hem goed dacht tot voordeel van sijn koningh / ende tot behoudinge van sijn eygen eere. De Spanjaerden quamen weder heel mistroosfich aen boort van Morgan, hem alles verhalende dat Don Alonzo haer geseydt hadde. Morgan gaf haer tot antwoordt / dat hy wel middel vinden soude om uyt te komen.

Ondertusschen vond Morgan goet / dat de bunt daer soude gedeelt werden / alsoo der omtrent die plaets geen vriendebous was / ende de naeste plaets / die men hadde / dat was het Eplandt Espagniola, en dat'er onder-tusschen / eer men daer kost komen / licht een storm konde komen / die haer van malkanderen mocht doen afraecken / en die de bunt mede hadden / sou-den d'andere misschien niet soecken om haer part te geeven.

Het geldt wierdt dan by een gebzacht / als mede de juwelen / en het gewerck silber / ende men bevond dat'er in waerde was twee hondert en vyf-tigh dupsent stukken van achten / sonder de andere goederen / en slaven. Dit wierdt eerst gedeelt onder alle de Scheepen / naer het volck datse hadden / en de Scheepen deelden weder onder haer Equipagie of scheepsvolck : ende om dat alles in oprechtighendt soude toegaen / wierd'er een Eedt gedaen / dat men de waerd by van geen een schellingh achtergehouden hadde / het zy van goudt / silber / juwelen / paerlen / kostelijcke gesteeuten / als Diaman-ten / Smaragden / en Bezar-steen. Morgan deedt eerst den Eedt op de Bij-bel / en daer na volghden sy alle tot de laetste man toe.

Als de bunt nu gedeelt was / moest men middelen soecken om uyt de Bay te komen / sy resolveerden dese krijghslist in 't werck te stellen. Dien dagh / doense 's nachts wilden uytloopen / en barqueerden sy beel van haer volck in Canoes / gelijk of sy hadden willen landen / ende gingen aen de strandt onder eenige boomen / die daer waren ; doen gingh het volck op haer bupck neder liggen in de Canoes / en quamen soo aen boort / sonder dat men meer als drie of vier mannen konde sien ; dit deden sy uyt alle Scheepen tot ver-scheyden repsen / soo dat de Spanjaerden vast meenden dat de Roovers by nacht haer kasteel souden komen met stormladders beklimmen / en inneemen, sy maecten groote toefel om het aen de landtkant te defendeeren / en bzachten al het geschut aen d'oberzyde. Doen het nacht was / scheen de Maen heel licht ; alle de Roovers waren gereedt / lichten haer anckers / en setten haer zeplen op / ende lieten 't alsoo met de stroom door drijven / tot datse onder het Kasteel quamen ; doen setten sy alle de zeplen by / en liepen met de landtwindt / wat sy loopen konden / het kasteel voorby. De Spanjaerden bzachten terstondt een deel van haer geschut aen de zee kant / maer de Roovers waren meest gepasseert / soo datse weynigh schade kreegen. De Spanjaerden dorsten oock al het geschut aen de zee kant niet brengen / vreesende / dat terwijlen sy aen de zee kant doende waren / d'andere aen de land-kant gekomen souden hebben / om haer te overvallen. 's Anderen daeghs stuerde Morgan een Canoes naer het kasteel / om eenige gevangens te los-sen / die de Spanjaerden onder de dooden gebonden hadde / die gaben sy weder ; en Morgan gaf een barque aen alle de gevangens / en liet haer loo-
pen /

Krijghslist
om uyt de
Lagon te
komen.

pen / behalven de Oflagiers van Gibraltar , die niet gelost waren. Morgan wilde haer ook niet laten gaen / op dat de Spanjaerden op een ander tijdt daer een exempel aen souden hebben : hy schoot ook noch seben schooten voer het Fort / maer wierdt niet beantwoordt. Die selfde dagh zeilde Morgan omtrent de halve Dag / ende 's ander daeghs wierd hy bevangen van een storm / komende upt den noordoosten ; hy gliugh met sijn Vloot ten ancker op vijf baden water / maer de Zee was soo ongeroert / dat de anckers niet konden houden / soo dat gedwongen wierden Zee te kiezen / eenige wierden leek / soo datse in groote noodt waren / want by de Spanjaerden was voerwaer geen quartier ; en indiense aen d'ander zijde in de handen der Indianen verbielen / daer was alsoo wepnigh quartier voer haer. Opudelijck / begon de windt te seggen / na dat sy veele dagen in seer groote noodt hadden geweest.

Terwijl Morgan goede huyt gekreegen / en groote victorie op de Spanjaerden bevochten hadt / wierden ter contrary sijn medemackers / die by Cabo de Lobos van hem afgescheyden waren / om den Engelsman te gaen plonderen / geboeldigh geslagen aen Comanago , op de kust van Caraco. Sy waren gekomen aen de Rendevous van het Eplandt Savona , maer hadden den brief van Morgan (die hy aldaer in een Potiche gelaten hadt) niet gebonden / en niet wetende waer Morgan na toe gegaen was / so resolveerden sy selver een plaets te attaqueeren. Sy bevonden haer omtrent vier hondert man sterck / met vijf Scheepen en een barque : en maecten tot hooft van haer een seker Capiteyn Ansel , die sich wel gedragen hadt in het inneemen van Porto Villo. Na datse een hooftman of Admirael gemaect hadden / resolveerden sy onder malkanderen om de Stadt Comanago te attaqueeren. Comanago is gelegen aen de vaste kust van Caraco , omtrent sestig mijlen betwisten het Eplandt Trinidad , noorden en zuiden van het Eplandt Tortilla. Daer komende / setten sy haer volck aen landt naer gewoonte / en sloegen eenige Indianen die aen de strandt waren ; maer doense in de Stadt quamen / wierden sy rondtom besingelt van de Spanjaerden en Indianen / soo datse geen gedachten op huyt konden hebben / maer om middelen te soeken om op haer Scheepen weder te komen ; ebenwel sloegen sy met een goede resolutie daer voer / en quamen weder in haer Scheepen / maer soo compleet niet alsse daer upt gekomen waren / want sy lieten daer wel hondert man leggen / en noch wel vijftigh ghequetsten / die sy mede hadden : ende doen sy weder in Jamaica quamen / schooren die geen / die in Maracaibo met Morgan geweest waren / de geck met haer / verzagende of men in Comanago ook moet sloegh.

Eynde van het Tweede Deel.

Piraticæ Americae ,
Of de
AMERICAENSCH
ZEE-ROVERS.

DERDE DEEL.

Behefende

Het Inneemen, en verbranden van de Stadt Panama, aen de Zuydzee van America gelegen, door MORGAN, met het Inneemen van noch andere plaetsen, nevens de Reys des Schrijvers langhs de Kust van Costa Rica, met het geen de Reys geduurende, gepasseert is.

I. HOOFD-STUCK.

MORGAN komt aen het Eylandt *Hispaniola* om een nieuwe Vloot toe te maken, en daer mee op de Spaense Kust te gaen Rooven.

MEn siet / door dagelijcksche erbarenthepdt / dat boozspoedt altydt moedt geeft aen een kringman / om iets hogers aen te hangen tot behoordering van sijn glorie: en aen een hoopman / tot vermeerdering van sijne rijckdommen: aen een kunstenaar / tot vermeerdering van sijn wetenschap: soo is het oock geschieden met Morgan, wanneer hy sagh dat alle sijn onderneemingen hem wel gelucht waren / soo begon hy op noch grooter aenslagen te denken / alwaer het geluck en boozspoedt hem altydt in gediend heeft. Wy sullen hier een kort verhael doen van sijn laetste tochten / waer in de nieuwighe

gterige Leser sien sal / dat Godt d'onrechtvaardighejdt van de Roovers toege-
laten heeft / om de Spanjaerden te straffen.

Nieuwe
• onderneemingen
van Morgan.

Morgan siende dat sijn volck den hup van Maracaibo vertoert hadden / ende
eens soo veel weder te quaed waren / dacht weer op een ander aenslag / en dat hy
ook niet veel moeyte sou hebben om haer te doen resolbeeren tot een nieuwe lan-
dingh aen de Spaensche kust. Hy gaf haer Kendeboos aen de zupdkant van
het Eplandt Tortuga, en schreef mede een brief aen de Gouverneur van het
Eplandt Tortuga, en aen alle de Planters en Jagers van het Eplandt Espan-
jola; waer in hy haer liet weten / dat sijn voornemen was een bequaeme
macht by een te vergaderen / om een aenstenlijche plaets te gaen attaqueren /
alwaer se altemael (naer een bevochten victorie) haer forstun souden maechen.
De Roovers van Tortuga en Espanjola dese brief gekreegen hebbende / sochten
alle middelen om haer by de vloot van Morgan te voegen; want de geluckige
tochten / die hy altijd ghedaen hadt / en de vriendelijchhejdt die hy aen de
Franse altijd betoonde / deed hem beminnen van die geene die hem noot ge-
sien hadden. Alle de groot-scheepen / die in Tortuga waren / maechten haer
terstondt gereedt / en embarqueren soo veel volcks als sy konden / en die in
de scheepen niet konden / begaben haer in Canoes / en voeren daer mede langs
de kust / om by de vloot te komen / en haer te embarqueren op d'Engelsche
scheepen: andere begaben haer op de wegh door het bosch heen / aen de zupd-
kant van het Eplandt / om mede op d'Engelsche scheepen te gaen.

* Spaense
Tartw.

Op den 24 October / des Jaers seftien hondert en seventigh quam Morgan
met sijn schip aen de zupdkant van het Eplandt Espanjola, in een Wap / by
de Franfen genaemt Port Couillon, tegen over het Eplandt Vaca, alwaer hy
de Kendeboos gegeven hadt. Sijn meeste macht daer bindende / hiel hy met de
selve raedt / wat middelen dat men best soude aenwenden om victualie te krij-
gen. Morgan sloegh hoop / dat men vier scheepen met een Barque up de
vloot soude senden / met vier hondert man / om eenige plaetsjens aen de vaste
kust te gaen inneemen / alwaer men * Mais konde bekomen. Dit wierd van
alle Capiteynen en hooge Officiers van de vloot goet ghebonden / en aen
't gemeen bekent gemaecht / die het selve ook toestemden. Opndelijck wierd
'er geresolbeert / dat men aen Rio de la Hache soude gaen / en aldaer een Ste-
den inneemen / genaemt la Rancheria, 't welck een plaets is / daer 't meeste
Mais valt; en het konde gebeurt hebben / dat men aldaer de Barquen gebonden
hadde / die van Cartagena komen om paerlen te visschen. Dese resolutie genoo-
men zijnde / wierden de scheepen klaer gemaecht / en van pder schip soo veel
volck genomen / als haer noodig dacht. Al het volck van d'andere scheepen
wierden in 't bosch gesonden / om beesten te hangen en bleesch te souten; op
d'andere scheepen / die in Espanjola bleven / eben soo veel volck gehouden / als se
van nooden hadden tot het kielhaken / en om andere reparatien te doen / die de
scheepen van nooden hadde.

II. HOOFD-STUK.

Verhael van het Innemen van *Rio de la Hache*; en het voornaemste dat aldaer voorgevallen is.

Ses dagen / na dat de vier Hoof-scheepen van Morgan van Espagnola gezept waren / quamen sy in 't gezicht van Rio de la Hache, alwaer se in stilte verbielen / en van de Spanjaerden gesien wierden / die haer terstont in 't geweer begaven tot haerder boozsichtigheyt / doch evenwel niet wetende dat dese Schepen wilden landen / maer om dat de Spanjaerden / die aldaer woonen / gewent zijn altemets van de Roovers geplondert te worden / gebzupektense eenige boozsichtigheyt / en bezighden haer goed (want dit 's ordinair haer eerste werck) om soose de swackste worden / by rydt 'ontbluchten. Daer lagh een Schip / dat van Cartagena aldaer gekomen was / om Mais te laden / die meende haer 's nachts niet de landtwindt t'ontloopen / maer sy besingelden hem soo wel / dat hy in plaats van haer t'ontloopen / recht in 't midden van haer Scheepen geraeckte. Dit quam booz haer seer wel / want het Schip was geladen niet het geene dat sy sochten / te weten Mais. 's Morgens niet het aenbreecken van den dagh / quamen de Scheepen soo dicht onder het landt / als se konden / om haer volck aen landt te setten / het geen geschiede / nochtans niet sonder groot tegenwoer van de Spanjaerden / die aen de strandt waren / en eenige bozstweertinge gemaect hadden / maer wierde op het laetste gedwongen die te verlaten / ende naer het Doorp te retireeren / alwaer se noch moecht hadden om de Roovers af te keeren. Doen de Roovers aen het Doorp quamen / begon het gevecht weder op nieuwt / en duerde tot tegen den avondt / wanneer de Spanjaerden het opgaven / en de vlucht namen / naer datse veel volck verlooren / en aen de Roovers weynigh schaede gedaen hadden. Doen de Roovers in het Doorp gekomen waren / en sagen dat de Spanjaerden haer niet meer dan de ledige huysen gelaten hadden / en niet de goederen wegh geblycht waren / verlieten sy het Doorp / en volghden de Spanjaerden aenstondts na / van de welcke sy een party achterhaelden / en gebangen kreegen. 's Anderen daeghs wierden de gevangens / naer gewoonte van de Roovers / geprijgt / om te seggen waer dat haer geldt en goetd verborzen was / waer door enige van haer het bekenden / en andere niet. De Roovers begonnen doen op party te loopen / alwaer sy seer veel goetd en slaven by een vergaderden; maer de Spanjaerden / die booz in het bosch haer niet begeben dozsten / maecten verschepte embuscaden / om haer tegens 't geweld der Roovers te bezyden; maer 't en hielp haer niet; want hoe meer schade sy aen de Roovers deden / dat droop weder op haer eppen hooft / wanneer se van de Roovers dan gebangen wierden. Naer dat dese Roovers veertien dagen in het Doorp vertoest / en soo veel geplondert hadden / als haer mogelijk was geweest / soo resoltbeerdense weder naer Hispaniola, tot haer medemachers / te keeren; ende tot dien eynde lieten sy weten aen de Spanjaerden van Rio

De Spanjaerden
jaer en
houden
haer altijd
vluchvaer-
digh.

de la Hache, datse op brandtschattinge van haer Stadt of Doorp moesten dencken. De Spanjaerden practiseerden daer tegens/ seggende datse de Stad of Doorp liever wilden laten verbranden / en datse geen geldt hadden. De Roovers / die de Mais alsoo graegh hadden als het geldt / accordeerden met haer datse eenige partpen Mais souden geven. De Spanjaerden waren daer wel eenighsins tegen; maer doense sagen dat de Roovers de plaets in de brandt wilden steeken / versochten sy t'accoreeren / en quamen met malkanderen over een / soo dat de Spanjaerden vier duysent Hanegas Mays souden opbrengen (de vier duysent Hanegas maecten omtrent hondert lasten) 't geen sy deden / soo spoedigh alsse konden / om soo veel te eerder de Roovers quijt te zijn. Drie dagen daer na hadden de Spanjaerden de Mais opgebracht / doen de Roovers alle hun buyt / en alle de slaven / diese gekreegen hadden / aen boort brachten / en verdeeldense in haer Scheepen / en setten haer cours naer het Eplandt Espagniola, alwaer het gros van haer Vloot na haer wachte.

Morgan
twijfelt
aen de ge-
rouwig-
heydt van
sijn mede-
mackers.

Dijf weken was het geleden / dat dese vier Groof-scheepen met de bar- que van Morgan afgezept waren / die op haer komst al begon te twijfe- len / niet wetende wat hy dencken soude / offe oock wel goede buyt ghe- maect hadden / en datse daer mede doorgegaen waren / dan of sy de ne- derlaegh mochten gekreegen hebben / alsoo die plaets secours kan krijgen van Cartagena, en Santa Maria, en dat 'er altijd eenige Scheepen van Car- tagena krippen op de Roovers. Morgan was nu gesint een andere resolutie te nemen / wanneer hy de Scheepen sagh aankomen met grooter getal als sy uytgegaen waren. Doen was de vreught van Morgan seer groot / als mede van de gantsche Vloot; en deselve vermeerderde seer / wanneerse be- richt kregen / dat alle de Scheepen met Mais geladen waren.

Weder-
komst van
de Schee-
pen by
Morgan.

De Scheepen van Morgan waren altemael klaer / en wachten niet an- ders / als na het wederkeeren van dese Scheepen / die terstond gelast wier- den / en het volck wierdt upt het bosch aen boort ontboden. Terwijl dat dese nieuwe aengekomen Scheepen haer oock klaer maecten / wierdt het bleesch op het spoedighste aen boort gebracht / en de Mais wierdt gedeelt aen pder Schip / naer de quantiteyt van 't volck. Morgan gaf Vriendebous aen sijn medehebende Scheepen / aen Cabo Tiburn, zijnde de westhoeck van het Eplandt Espagniola, alwaerse haer eerste resolutie souden nemen / en met malkanderen overleggen / wat plaets men attaqueeren soude. Vrogt daer naer quamen alle de Scheepen aen Cabo Tiburon, alwaer Morgan ten anchor lagh / en wachten naer haer; daer quamen oock noch eenighe Scheepen van Jamaica, om de Vloot van Morgan op te soecken. Dese Vloot was in 't geheel seiven en dertigh Vaa-zepls sterck / met noch eenige klepne barquen; op al welke Scheepen (naer een generale monsteringe) twee duysent en eenige mannen wierden bevonden / altemael wel versien met roers / pistools / houtwers / en andere amonitie van krupdt en loot naer advenant. De Scheepen waren mede wel versien met geschut naer haer grootte; den Admiraal hadde twee en twintigh stucken Canon op / met ses metaele bassen / en was het swaerste Schip; d'andere hadden twint-

twintigh / seftien / achttien / veertien / en verminderden tot vier / welcke de kleinste waren: de selve waren mee naer adbenant versien met buskruid / handtgranaten / en andere vuurwercken. Maer dat Morgan het oer al be-
sichticht / en aen een ander die wat ontzach / bygeset hadde / maecte hy een Admiraelschap / en verdeelde de Vloot in twee Esquadres / onder twee verscheide Vlaggen / te weten onder des Koninghs van Engelandts / en onder de witte vlagge / en maecte daer toe Officiers / als Vice Admira-
len / en Schouten by Nacht; alle de Scheepen die geen Commissie hadden / gaf hy 'er een / om op de Spaense Landen alle gheweldt te gaen doen / ende haer Scheepen / in zee / of in havens bindende / te mogen nemen / door het recht van Vrezesalie / als openbare vanden van de Kroon van Engelandt, alsoo sy alle de Scheepen van de Engelsche Natie / die in haer Ha-
vens quamen om water / of andere noodtsakelicheden / sonder andere in-
formatie prijs maecten. Als Morgan nu alles in goede orde gestelt had-
de / ontboadt hy alle de hooge Officiers en Capiteynen van syn Vloot / op dat sy met malkanderen over een soudent konen om hem een seekere soume
geldt voor syn Generaelschap toe te staen. Alle de Officiers quamen by
hem / en stemden in 't gemeen / dat Morgan van pder hondert man / voor
syn Generaelschap een part soude trecken: dit wierd mede aen het gemeen-
ne volck bekendt gemaect / die oock daer toe haer stem gaben. Daer nae
wierd er een gemeen accordt gemaect voor de Capiteyns / watse hebben
souden voor haer Scheepen; daer toe vergaderden alle de gemeene Offi-
ciers van de Scheepen / te weten / alle de Lieutenants en Bootslieden /
ende stemden met malkanderen / dat men de Capiteyns voor haer Schee-
pen acht mans deelingen / of parten / soude geven / ende daer en boven voor
haer personen / een part gelijk de beste man / ende voor de Chirurgijns twee
hondert stucken van achten voor haer Medicament kisten / en daer boven
haer part nevens de beste man by het Schip: aen de Timmerlieden hon-
dert stucken van achten / en daer boven haer part nevens de beste man.
Daer na wierd er een vergeldinge toegeseyt voor die geen / die eenighe
generouse actien soudent doen tot afbreuck van den vbandt / als nammelijck
voor die 't eerste de Vlagh van een Fort soude strycken / ende de Engelsche
vlagh daer op setten / die soude buyten syn deelinge noch vijftig stucken van
achten genieten; die een gevangen man / en aenbrocht in tijdt van noodt /
soude buyten syn deelingh ghenieten twee hondert stucken van achten; de
Granadiers / die gestelt waren om granaten in een kasteel te werpen / sou-
den voor pder granaet / diese in het kasteel gepozen hebben / buyten haer
part / genieten vijf stucken van achten.

Daer wierdt oock een vergeldinge toegeseyt voor de verminckte / te we-
ten / voor die beyde de beenen in een slaggh quamen te verliezen / die soude bo-
ven syn part genieten vijftien hondert stucken van achten / of vijftien slaven
na de keur van de verminckte.

Voer die geen die beyde handen in een slaggh tegen den vbandt quamen
te verliezen / die soude buyten syn part / ghenieten achttien hondert stucken
van achten / of achttien slaven naer keur van de verminckte.

Morgan
geeft
commissie
aen syn
scheepen.
om op de
Spanjaer-
den te ro-
ven.

Artijkelen
die de Ro-
vers met
malkan-
deren ma-
ken.

Wooz het verlies van een been / sonder exceptie van de slijcker of rechter / boven de deelingh / vijf hondert stucken van achten / of ses slaben / naer de heur van de vermitschte.

Wooz het verlies van een handt / sonder eenige exceptie van de slijcker of rechter / vijf hondert stucken van achten / of ses slaben / nae de heur van den patient.

Wooz het verlies van een oogh hondert stucken van achten / of een slaef / naer de heur van den patient.

Wooz het verlies van een vinger hondert stucken van achten / of een slaef / als booren.

Wooz de smerte van een wondt in het lichaem / daer de patient een pijp in moet dragen / vijf hondert stucken van achten / of vijf slaben.

Wooz een stijf lidt / het 3^e arm / been / of vinger / de selve vergeldinge / als of het lidt t'eenemaal af was.

Wese boven gemelde vergeldinge souden genoomen werden upt de gemeene buyt / eer dat de selve gebeelt was.

Wese Artijkelen wierden met eenparige stemmen ingestelt / en van Morgan eerst geteykent / daer na van alle de Capiteynen / en Officiers van de Vloot.

Doen Morgan alle dese dingen besoght hadde / hield hy Artyghsraed met al de Scheeps Capiteynen / om met mallander te overleggen / wat plaets men eerst soude aentasten. De Artyghsraedt vergadert zijnde / wierdt'er voorgeslagen / dat men een van dese drie plaetsen soude attaqueeren / te weten / Cartagena, Panama, of Vera Cruz. Daerz wierdt niet gedisputeert / of men sterck genoegh was / of welke plaets dat de sterckste was van de drie: geen van de selve wierdt soo rijck geoordeelt als Panama; ende daerom wierd'er niet gemeene stemmen geresolbeert die plaets eerst aen te tasten en te plonderen. Tot dien eynde soude men eerst het Eplandt Santa Cathalina gaen innemen / om aldaer een Biss te bekomen / om ons de wegh naer Panama te wijzen / alsof op dat Eplandt veel Banditen zijn / van alle plaetsen van die kust.

Daerz wierdt oock een bysonder Artijchel gemaecht / of het gebeurde dat men Scheepen in zee bondt / of in eenige Habens / dat sulcks mede in een generaele deelinghe soude komen / maer het Schip dat een bypandts Schip eerst enteren soude / soude daer wooz genieten een premie van duysent stucken van achten; ende soo het bypandts Schip boven de tien duysent stucken van achten waerdigh was / soude het duysent tien duysent stucken van achten / duysent hebben.

Daerz wierdt oock vastgesteld / en op lijfstraf verboden / dat niemandt sich herwoerden soude om aen boort van eenigh Schip te komen / dat geen bypandts was / op dat men niet verlickt soude werden.

III. HOOFD-STUK.

Vertreck van *Morgan*, met zijn Vloot, van het Eylandt *Espagniola*, en het inneemen van het Eylandt *Santa Cathalina*.

De Vloot van de Roovers onder het Commando van *Morgan*, nu wel versien zijnde van alle noodzakelicheden (naer de gelegenheden van die Landen) liep de selve in Zee op den sestienden December van het Jaer 1670 / en quam vier dagen daer naer in 't ghesicht van het Eplandt *Santa Cathalina*, zijnde een Eplandt / als ich in het tweede Deel van dese Historie geseght heb / 't welck met een Spaensch guarnisoen beset is / alwaer alle de schelmen en quaetdoenders gebannen worden. Het Eplandt is omtrent seiven Spaensche mijlen in de rondte / en is berghachtigh / en omtrent dize Spaensche mijlen langh en een breedte; het is gelegen op de hooghte van dertien graden / en twintig minuten noorder breedte / omtrent hondert Spaensche mijlen van *Cartagena*, en twee en sestig van *Porto Villo*; het leydt zupden en noorden van *Rio de Chagre*; daer is geen Nacht als in eenige tijd van 't jaer / van groote meenichte wilde Duppen: Het heeft hier Ribieren / van de welke twee in de Somer verdroogen: daer word geen koopmanschap gedaen / d'inwoonderen planten alleen het geense van nooden hebben om van te leven / alhoewel het landt bequaem genoegh soude zijn tot Taback planten. *Morgan* by het Eplandt gekomen zijnde / stuerde een wel bezepld Schip met veertien stucken Canon gemonteert / om aen de mondt van de haven op te passen / of daer eenigh vaertuygh hadt geweest / en die te beletten / naer de vaste kust te gaen / om addeys te brengen van de vloot. 's Ander daeghs 's morgens vroegh quam de gantsche Vloot van *Morgan* ten anchor / onder het Eplandt / aen een plaets genaemt *Agnada grande*, alwaer de Spanjaerden een batterpe met vier stucken Canon hadden gemaecht. *Morgan* liet daer omtrent dupsent man aen landt setten / en gingh selbez mede. Doen die Roovers aen landt / en altemael in order gerengeert waren / begonnen sy te marcheren door het bosch / alsoose noch geen gidsen hadden als van haer eygen volck / die eerst op het selfde Eplandt hadden geweest / doen het afgeloopen wierdt door Mansvelt: 's Abonds quamen sy aen een plaets / daer de Gouverneur van het Eplandt in oude tijden zijn Residentie hadt gehouden / alwaer een Batterpe was / genaemt *Platta Forma Sant Jago*: maer daer was geen volck / alsoo de Spanjaerden / om met betez gemak het Eplandt te bewaren / geretireert waren op het klepne Eplandt / dat soo dicht aen het groote is / dat men met een brugge daer over kan passeeren; de Spanjaerden hadden dit rondom beset met forten en Batterpen / soo dat het onmogelick scheen om in te nemen. Doen sy de Roovers in 't gesicht kreegen / schootense dapper van het klepne Eplandt met grof Canon op haer / hoewelse wepnigh raecken konden. Ten laetsten overviel haer de nacht / soo dat de Roovers die dagh niet verder konden loopen / en die nacht naer haer oude ghewoonte / in de herbergh van de starren

Aenkomst
van *Morgan*
aen
het Eylandt
Santa Cathalina.

starren moesten slapen / sonder dien abondt haer maegh oberlaeden te hebben; want sy hadden dien gantschen dagh niet gegeten. Omrent te een uur in de nacht / quam 'er een seer harde regen / die byp langh duerde / sy haelden eenige hupsen onder de boot / om haer daer by te verwarmen / want de reegen was seer kout / datse 't qualick konden harden / dooz dien sy niet dick ghekleedt waren / want sy hadden niet meer als een hemdt / en een bzoekje aen / sonder kousen of schoenen / soo dat dit haer niet veel warmte kost bybrengen. 's Anderen daeghs niet het aenbreeken van den dagh / begon de reegen op te houden / en de Rovers haer gheweer schoon maekende / dat in geen goede staet was / want het was de meeste part nat geworden; hadde die nacht maer hondert welgetwapende mannen gekomen / sy souden alle de Rovers met ghemack om hals gebracht hebben. Haer geweer weder klaet gemaekt zijnde / begonnen sy te marcheeren / maer de reegen verhefte weder erger als te vooren / en doen begonnen de Spanjaerden weder te Canonneeren / om te toonen dat haer kruid niet nat was. De Rovers / die haer met de reegen omtrent de Fortressen niet derfden begeben / sochten eenige hupsen om haer geweer vooz de sterckere reegen te bezijden / pder een was besigh om een hutje te maken soor van gras als tacken van boomen. Onder al dit ongemack / begonnen sy oock appetijt te krijgen / soo datse moesten sien om wat eeten te bekomen; onder andere liep daer een oud paerd / dat de Spanjaerden hadden laten loopen / om dat het niet meer dienen konde / dooz dien sijn rugge vol Alccratien was: dit wierd van haer dood geschooten / en elck nam 'er een stuck van / bradende het een weynigh ober 't vuur / en aten het dus op / of het 't lekkerste gerecht hadt geweest dat men konde wenschen; ja het was noch al een gauw man / die soo een stuck konde krijgen. Ondertusschen hiel de reegen noch niet op / en Morgan sagh dat sijn volck murmureerden / en weder nae bootz wilden; hy soudt dan een Canoes naer de Spanjaerden toe / met een witte vlagh / om haer te sommeeren om het Eylandt op te geven; dzeppende / soo sy 't niet willigh overgaven / dat hy haer geen quartier soude geven. Maer de middagh quam de Canoes weder / met beschept dat de Gouverneur gesepd hadt / dat hy 't met sijn Officiers overleggen soude / versoekende daer toe twee uren tijdt / dan soude hy aen Morgan beschept doen / gelijk oock geschiede. Daer quam een Canoes van de Spanjaerden met een Wrede vlagh / en twee personen om te Capituleeren. Eer datse aen landt quam / eyschten sy twee personen in plaets van de twee die by Morgan komen souden / het geen haer van Morgan toegestaen wierdt / die haer in de plaets van de Majoor van het Eylandt / en noch een Waendrich / twee Capiteynen soudt. Dese twee Spanjaerden by Morgan ghekommen zijnde / seiden dat sy willigh waren om het Eylandt ober te geven / alsoose geen macht hadden om de sijne tegen te kommen staen / maer datse versochten / dat hy tot verschooninge van haer / en van haer Gouverneur / dese volgende krijghslist met haer geliefde te gebruiken.

Dat men 's nachts soude komen aen de brugh / die het groote Eylandt / en het klepne van malkanderen schepdt / en dat men 't Fort / St. Jeronimo genoemd /

Morgan
eyscht het
Eylandt
op.

De Span-
jaerden
komen by
de Rovers
om te ac-
corderen.

genoemt / zouden vestoemen. Dat alle de Schepen onder het Kasteel St. Tereza zouden komen / om het selve te bestoemen; en dat men ondertusschen eenige Canoes soude afbaerdigen / om eenigh volck aen landt te setten / aen een Batterpe / genaemt la Platalo St. Matheo, of de Cangresera; en dat volck soude de Gouverneur de pas affnijden / wanneer hy van het Fort St. Jeronimo naer het Kasteel soude gaen / waer mede hy soude gevangen genomen worden; en als men den Gouverneur dan ghevangen hadde / soude men hem dwingen om het Kasteel te doen overgeven / en d'Engelsche daer in te brengen / onder pretext van sijn eegen volck / en dat aen beyde kanten hevigly soude geschooten worden / maer sonder kogels / of in de lucht / soo dat niemant eenigh leedt daer van konde hebben; en als men die twee Fortificatien hadde / dat men d'andere niet te breefen hadde. Sy versochten mede dat men haer geliefde aen landt te setten / aen de vaste kust / op wat plaets Morgan begeerde / als sy maer by haer volck zouden komen. Morgan stondt haer alles toe / op conditie / dat niemant van sijn volck het leven daer by soude verliezen / noch eenigh leedt geschieden / of dat hy haer geen quartier soude geven: sy beloofden vast van neen; ende daer mede namen sy afscheydt / en voeren weder naer haer Gouverneur toe.

Morgan gaf terstondt order aen de Schepen om in de haven te komen / gelijk de Gouverneur hadde bevolen / en gaf last aen sijn volck haer gereedt te maerken / om teghens den avondt het Fort St. Jeronimo te bestoemen / ghelyck geschiede. Tegens den avondt wierden de veroveringen van alle de Forten van het kleyn Eylandt aengevangen / op de wyjs soo als de Spanjaerden met Morgan bestemt hadden; maer niet tegenstaende het verding van het schieten niet loos krupd / hadt Morgan sijn volck belast haer roers wel ter deegen met scherp te laden / maer van wel niet te schieten op de Spanjaerden / voer al eer sy sagen dat de Spanjaerden op haer schooten. Het loos gevecht ging aen; daer wierd lustigh geschooten aen beyde kanten met grof Canon / en geschermtseert met kleyn geweer / sonder pemandt te beschadigen. Eindelyck quamen de Roers op het kleyn Eylandt in den donkeren nacht / en namen alle de Sterckten in besetting in / en deden alle de Spanjaerden in de Kerck gaen / en den Gouverneur wierd belast al sijn volck by een te houden; en soo d'er by nacht eenigh Spanjaerd gebonden wierdt / lupten de schildwachten / die op de Kerck pasten / dat men daer op soude los branden. Maer dat het alles in stilte gebzacht / en het verdrag met de Spanjaerden gemaecht was / begon den Oorlog tegen de hoenders / verckens / kalveren en schapen: het gingh de geheele nacht op een branden en kookken; by gebreck van hout / haelden sy de hupsen om ver om hout te bekomen / pder was eben vlytigh om de kost te soecken; eenige / als se verzadicht waren / namen haer overschot / en liepen daer mede na de Kerck / alwaer se de Spaense vrouwen wat mede deelden / maer de mannen moesten toefien. 's Anderen daegs 's morgens voegh telde men het volck dat op het Eylandt was / het welcke men bevondt te zyn vier hondert en vyftigh in 't getal / te weten / hondert en tnegentigh man van 't quarnison / veertigh

De Roers veroveren het Eylandt.

getrouwde mannen / met drie en veertigh kinderen; en een en dertigh slaven van sijn Majesteit met acht kinderen / acht banditen / negen en dertig Meesters van particulieren / met twee en twintigh kinderen; seven en twintigh Meesters / met twaelf kinderen: De Spanjaerden wierden altemael ontwapent / en de mannen liet men loopen op de plantagien om de kost te soecken / maer de vrouwen bleven in de kerck beslooten. Daer na wierden alle de Fortificatien gebitsert / die men bevondt negen in getal te zijn / te weten: het Fort St. Jeronimo, aen de bugh gelegen / versien met acht stucken Canon / schietende twaelf / acht / ende ses pondt kogels / met ses Orgelspijpen / peder van tien musquetten gemaect / en daer by sestig musquetten / kruid / loot / en lont naer advenant.

De tweede Batterij was genaemt Plata Forma de St. Matheo, voorszien met drie stucken Canon / schietende acht pondt kogels.

De derde en principaelste was het kasteel / genaemt A Castillo de St. Teresa, versien met twintig stucken Canon / schietende achttien twaelf / acht / en ses pondt kogels / ende daer by tien Orgelspijpen van musket loopen gemaect / elck van tien loopen / daer by negentigh musquetten met granaten / kruid / loot / en lont naer advenant. Dit kasteel was van kalk en steen gebouwt / met seer stercke muren / en een gracht rondtom / doch droogh / en wel twintigh voeten diep; men konde daer niet inkomen als door een poort / over een valbrugh: in 't midden van het kasteel was een bergh / die rondtom bemetselt was / alwaer vier stucken Canon op lagen / die de Haven en het Eplandt konden beschieten. Het was onmogelijk dit kasteel van de Zee kant te bestormen / alsoo daer in 't geheel niet by te komen was door de klippen / daer de Zee schizkelijk tegen aen spoelt / en aen de landkant was het oock alsoo sterck; want het was op een bergh / en d'inkomst was niet breeder als omtrent drie a vier schreden / en aen beyde de zijden waren diepe klipachtige daelen.

De vierde Batterij was genaemt Plata Forma de St. Augustin, voorszien met drie stucken Canon / schietende acht / en ses pondt kogels.

De vijfde was genaemt Plata Forme de la Conception, versien met twee stucken Canon / schietende acht pondt kogels.

De vijfde was genaemt Plata Forme de nostra Senora de Guardalupe, versien met twee stucken Canon / schietende twaelf pondt kogels.

De sesde was genaemt Plata Forme de Sant Salvador, versien met twee stucken Canon / schietende acht pondt kogels.

De sevende was genaemt la Plata Forme de los Artilleros, de welke versien was met twee stucken Canon / schietende ses pondt kogels.

De achtste was genaemt la Plata Forma Santa Cruz, op de welke drie stucken Canon waren / schietende acht en ses pondt kogels.

De negende was genaemt el Fuerte de San Joseph, met ses stucken Canon / schietende twaelf en acht pondt kogels; daer by waren noch twee Orgelspijpen / pder met tien musket loopen / ende twintig musquetten / met kruid / loot en lont naer advenant.

Men vondt noch een Magazijn, met over de dertigh duysent ponden buskruid /

kruidt / en ander ammonitie naer advenant. Al dese Oorloghs voor-
raedt wierdt op de Scheepen geembarqueert / ende alle de Batterpen / en
't Fort Joseph verlaten / het geschut vernagelt / en de Spaerden verbrand :
het Kasteel van Santa Tereza , met het Fort Sant Jeronimo , wierd alleen ge-
houden / alwaer de Groers de wacht ophielden.

Ma dat Morgan alles in order gestelt hadde / liet hy de gevangens vaa-
gen / of 'er geen banditen van Panama , of van Puerto Villo onder haer wa-
ren. Daer op quamen drie te voorschijn / welke in die Contzen seer wel
bekent waren. Morgan vroeg haer met sachtmoedighet / ofse wilden Gidsen
zijn / om sijn macht na Panama de weg na wijsen / en beloofden haer met een uyt
de slavernye te verlossen / en met hem naer Jamaica te nemen / met soo veel
buit / als sy souden kunnen vergaderen. Dit stondt de banditen wel aen /
die hem beloofden trouwelyck te sullen dienen. D' Een was een half stagh /
en toonde sich willich daer toe / alsoo hy hoopte met die gelegentheydt sich
te wreken over het ongelijck / dat hem docht geschied te zyn / gelijck het
in der daed was ; want hy alleen geen vannisement verdiende / maer wel le-
vendigh geraet te werden / voor alle het quaedt dat hy bedreven hadde /
van moorderpen / vrouwen schenden / ende veel dieverpen. Dese quaedt-
doender dwong de twee andere / die Indianen waren / onder 't Spaensche
gebiedt gebooren / ende die de wegen seer wel bekend waren / dreggende
haer / soose met hem de Groers niet dienen wilden / dat hy haer levendigh
sou helpen verbranden. Hy sende oock tegen Morgan , dat dese seer nood-
sakenlyck waren om de wegen te wijsen / en dat men haer lustig moest slaen /
soo sy niet gehoorzaam waren aen het geen men haer belasten sou. Morgan
nu gebonden hebbende 't geen hy socht / resolveerde hy met sijn mede Hoofden
vier Scheepen met een Barque toe te maecten / om het Kasteel van de Ri-
vier van Chager te gaen inneemen / om geen suspitie aen de Spanjaerden te
geven / door het aensien van de geheele vloot / op datse niemant na Panama
souden senden / om haer te waersichouwen. Dese Resolutie genomen zyn-
de / wierden vier hondert man uyt de Scheepen ghelicht / om op de vier
Scheepen te gaen / en het Fort Chagere in te nemen.

Wy sullen Morgan hier op het Eplandt laten met de rest van sijn volck / en
met de vier Scheepen gaen / om te sien op wat wyse sy het Kasteel bemach-
tighden.

Morgan
laet een
Gids soec-
ken onder
de Bandi-
ten, om na
Panama te
gaen.

III. H O O F T - S T U C K.

Verhael van het Inneemen van 't Kasteel *San Lorenzo de Chagre* , door
vier hondert man die van *Morgan* voor uyt gesonden zijn.

De Commandeur van dese vier Scheepen / was genaemt Brodely , een
man die langh in die gewesten op de roef gebaren / en veel quaedt ge-
daen hadt. Drie dagen naer datse vertrocken waren van het Eplandt
Santa Cathelina , quamen sy in 't gesicht van het Kasteel van Chagere , 't welck
op

op een hooge bergh gelegen is / aen de mondt van de Rivier. Het Kasteel is roudtorn versterckt met stercke palissaden / die met aerde gebult zijn; de bergh is boven afgesneeden dooz een gracht die wel dertigh voeten diep is / en heeft niet meer als een inkomst / aen de welke een valbruggetje is / het welck aen de landtkant met vier / en aen de zee kant met twee bolwercken versien is: aen de zuydkant is het heel steyl / soo dat het onmogelyck is te beklimmen / ende aen de nooydkant is de Rivier; onder / nevens het water / op de hoeck van de bergh / is een Tooren / op de welke acht stukken Kanon staen / die d'inkomst van de Rivier beleeten; wat dieper zijn noch twee batterpen / elck van ses stukken Canon / die op de Rivier flancqueren; daer by zijn noch eenige packhupsen / daer d'ammunitionie in bewaert wordt / en eenige goederen die naer boven gaen / of van boven komen. By die packhupsen is een trap / die in de bergh gemaect is / daer mede men boven op het Kasteel klimt: aen de westkant van het Kasteel is een haven vooz klepne Scheepen / daer het drie / vier / en seven badem diep is. Dooz het Kasteel is goede ankergrondt / op seven en acht badem water / ende aen de mondt van de Rivier leydt een klip die nevens het water komt.

Aenkomst
van de Ro-
vers aen
de vasse
Kust-

Doen de Spanjaerden de Scheepen van de Roovers sagen / begonnen sy daer op van het Kasteel met grof Canon te schieten / en de Roovers gingen ten ancker leggen in een klepne haven / omtrent een myl van het Kasteel. 's Ander daeghs 's morgens met het aanbreeken van den dagh / wierden de Roovers aen landt geset / om dooz het bosch aen het Kasteel te komen / en dat in te neemen / en haer Scheepen in de Rivier te brengen. Sy marcheerden van 's morgens / tot twee uren nae de middagh / eer datse het Kasteel konden by komen / alsoo de passagien dooz het bosch seer ongangbaer zijn: en veeltijds vol morassen / en geweldighe klippen / en daer toe moesten sy een wegh baenen / want het was soo dicht met rancken doozblochten / dat het onmogelyck was daer dooz te komen. Sy hadden eenige slaven van het Eplandt Santa Cathalina mede genomen / die haer seer wel te pas gnamen / om de wegh te baenen.

Worden
aen landt
geset om
het Ka-
steel in te
nemen.

Dooz het Kasteel komende / wierden sy terstondt begroet van de Spanjaerden / die met grof Canon hestigh van het Kasteel op haer schooten met groote schade / alsoo sy heel ontdeckt waren; want de plaets / daer sy moesten komen om het Kasteel te bestormen / was black sonder bosschagie / soo dat de Spanjaerden haer konden sien van het hoost tot de voeten / sonder dat sy de Spanjaerden sien konden. Hier dooz waren sy in groote benautheydt / niet wetende op wat wyjs datse het Kasteel best sonden aantasten; het was vooz haer geen brock om sonder blaesen in de mondt te steecken: wederom keeren / en doxtense oock niet / om geen schande by haer medemackers te behaalen. Sy resolbeerden van het Kasteel aen te tasten / daer bleef wat 'er bleef. Sy vielen daer lustig op aen met haer Roers en handgranaten; maer de Spanjaerden waren soo wel bedeckt / dat de Roovers haer wepnigh schade kosten doen / ende chargeerden lustigh op haer met grof Canon en musquetten / roepende de Roovers toe: Vengam ios demas, perros

perros Inglishes onemigos de Dios y del Roy vos no aveys de ira Panama. Dat is segghen : Laet de rest oock komen, jou Engelsche honden, Vyanden van Godt en den Koningh, ghy sult te Panama niet komen. Opndelijck moesten de Roovers retireeren. 's Avonds quamen sp daer weder op aen / en wilden sien oer de palissaden / onder fabeur van haer handgranaten / te springen / maer het kost niet lucken. Een van de Roovers toerde een pijl door sijn schouder geschooten ; hy trock de selve niet een furie door de schouder heen / en nam een part Catoen / dat hy in sijn sack hadt / dee dat aen de pijl vast / en stack het selve in de brandt : doen 't wel in de brandt was / stack hy de pijl in sijn Roer / en schoot die op eenighe hupfen in 't Kasteel / die met palmste bladeren bedeckt waren : d'andere Roovers dit siende / begonnden het selve oock te doen. Opndelijck geluckte haer practijck / soo dat de daecken van twee a drie hupfen in de brand raecten. Het scheen dat de Spanjaerden soo besigh waren / datse het niet sagen / door dat de daecken brandende op haer hoofden hielen / waer door een part krupdt in de brandt geraecten / en de meeste part van de Spanjaerden onbequaem maecten. De Roovers dit siende / begonnen haer tijdt waer te neemen / en daer op aen te vallen ; doch het buer beletten de Spanjaerden niet standvastigh te blijven / en waren pberigh om het te blusschen ; maer het schijnt dat sp soo veel water niet konden krijgen / alsse van nooden hadden om het loopende buer te stutten / want het was altemael meest droogh hout / ende daer by waepde het een frisse koelte / die daer oock geen goet in deed. Ondertusschen de Roovers de brandt van binnen soo siende te toeneemen / practiseerden om die van bukten oock te doen batten. Sp sochten dan eenige middelen om de palissaden oock in de brandt te steecken / het geen sp oock deden / doch niet sonder groote moeyte / en verlies van veel volck ; want doen de Spanjaerden vernamen dat het volck in de gracht was / smecten sp potten vol krupdt / met brandende lonten van boven neer / 't geen veel schade aen de Roovers deedt ; eventwel quamen sp tot haer boorneemen / niet tegenstaende alle tegenweer van de Spanjaerden. 's Nachts raecten de palissaden in de brandt ; ende de Roovers kroopen op handen en voeten tegen het buur aen / en als sp een Spanjaerd door de blam konden ontdekken / die schooten se van boven neer. Tegens den dagh waren de palissaden meest doorgebrand / ende de aerde die van binnen lagh / begon van boven neer in de gracht te storten ; het geschut raecte oock van boven neder / soo dat sp de Spanjaerden begonnen t'ontdecken / en daer op lustigh schooten. De Gouverneur van het Kasteel hieldt haer soodanigh onder dwang / datse daer oock niet van daen hoften / ende liet geschut brengen door de bresch (door het buur gemaect) om op de Roovers te schieten ; eventwel lieten sp / doense niet meer bedeckt waren / de moedt sacken ; want de Roovers / die nu seer furieus waren / pasten soo sneedigh op / dat'er niet een Spanjaerd sich doost vertoonen / of se schooten hem onder de voet. Ondertusschen gingh het buur al sijn gangh. Doen het nu een bequame bresch gemaect hadt / sachten de Roovers het oock te blusschen / halende soo veel aerde om ver als sp konden : een part waren daer aen besigh / terwijl d'andere op de Spanjaerden pasten. Opndelijck geraecten de meeste part van de Spanjaerden om den hals / soo door het buur / als door

Practijck van de Roovers om de huysen in brandt te schieten.

De brandt doet grootte schade aen de Roovers.

Veroveringh van het Kasteel door de Rovers.

De Spanjaerden raecten meest om hals

Het schieten van de Rovers. Tegens de middagh sprongen de Rovers dooz de bresch / tegens de kracht van het vuur / dat noch overgebleven was / en tegens danck van de Gouverneur een / die daer de bresch noch verdedeerden met ontrent vijf en twintigh man / die hy by hem hadt ; en die niet meer met haer geweer konden uytcrechten / waren doende met spietesen / en andere met steenen te goopen : nochtans wat tegenweer de Spanjaerden deden / de Rovers drongen daer tegen aen / en maecten haer eyndelijck meester van 't Kasteel. De Overgebleeven Spanjaerden sprongen van boven neer / sonder om quartier te roepen / alwaer der een party den hals bzaken : de Gouverneur retireerde in een Corps de garde / daer twee stucken kanon in waren / en wilde sich aldaer noch ter weer te stellen. Men oock om geen quartier vragen / waer dooz de Rovers genoodsaecht wierden hem doot te schieten. Sy bonden ontrent dertigh man in het Kasteel leggen / onder de welcke geentien gesondt waren ; dese berichten haer dat 'er acht of negen man gevlucht waren naer Panama. Dit was de rest van drie hondert en veertien man / die in het Kasteel geweest waren / en daer was niet een Officier in 't leven gebleven. Dese gevangens seiden oock / dat de Gouverneur van Panama bericht hadt gekreegen / ontrent drie wecken te vooren / van Cartagena , dat de Engelschen een vloot toemaecte aen het Eylandt Espagniola , om Panama te komen inneemen ; en dese rydinge hadden se bekomen / soo se seiden / dooz een Yrman , die aen Rio de la Hache van de Rovers weghgelopen was / en haer geseydt hadt dat de Rovers Rio de la Hache alleen genomen hadde om victualie te bekomen vooz haer vloot / gelijk het waer was ; en als de President van Panama die rydinge kreegh / hadt hy hondert en vier en tsestigh man tot sekours op het Kasteel gesonden / met victualie / en andere amonitie van oorlogh naer advenant / ende dat dit garnisoen hondert en vijftigh man sterck geweest was / dat t'samen maecten drie hondert en veertien man / alle wel gewapent. Sy berichten de Rovers oock / dat de Gouverneur van Panama veel Embuscades op de rivier hadde gemaeckt / en dat hy in de Savanas van Panama naer ons wachten met twee duysent vier hondert mannen / allegaer blancken / ende noch ses hondert half slachten / ende ses hondert Indianen / met twee duysent Stieren.

De Rovers hadden nu het Kasteel gewonnen ; maer het was soo gemakkelijk niet toegegaen als het Eylandt St. Cathalina. Sy telden haer dooden / diese bevonden hondert en eenige te zyn / met in de tsestigh gequetsen. Sy lieten de Spanjaerden / die gevangens waren / de Spaensche doode lichamen van boven neder van de bergh op de strandt werpen / en kuylen maken / om haer dooden in te begraven ; de gequetsen wierden in de kerck gebzacht by de vrouwen die daer gevangen saten. Doen dit alles gedaen was / lieten sy de schaden / die het vuur gedaen hadt / repareren.

Vertreck van Morgan na het Eylandt St. Cathalina.

Morgan , die op het Eylandt S. Cathalina gebleven was / bleef niet langh naer het vertreck van de vier Scheepen ; hy liet alle de victualie die daer was / in de op de Scheepen nemen / als de Mais en de Casave , op hoop die aen het Kasteel van Chagre te laten blijven / tot onderhoudt vooz die ge-

uen /

nen / die in befettingh van het ſelve ſouden blijven. Zijn meeninge was / een dagh of twee naer 't inneemen van het Kasteel daer te komen / en dan recht toe opwaerts te marcheren / om geen tyd te gen de Spanjaerden te geven om veel toefſtel tot tegenweer te maecten : daerom liet hy op het ſpoedigſte alle het geſchut van de Kasteelen van het Eplandt St. Cathalina in 't water ſmiten / doch op ſo een plaets eventuel / daer hy wiſt dat 'et weder ſou konnen gebonden worden; want hy hadt noch in ſijn ſip d'een of d'ander dagh daer weer te komen / om het Eplandt in te houden : daer en boven wierden alle de hupſen in brandt geſteecken / behalven het Kasteel / daer wepnigh leedt aen gedaen wierdt. Alle de gevangens wierden mede gevoert. Toen ſtelden Morgan ſijn kours met ſijn Bloot naer Rio de

Morgan komt aen
het Ka-
ſteel van
Chagre,
en verliet
ſijn ſchip.

Chagere, alwaer hy acht dagen na de veroveringe van het Kasteel aenquam / ende d'Engelſche vlagh daer af ſiende waepen / was ſoo haestigh om in de Rivier te komen / dat hy ſijn ſchip op een klip / die voor de mond van de Rivier is / verzeijden / met noch drie van ſijn byhebbende Scheepen / doch ſonder verlies van eenigh volck; want ſy hadden noch tydts gheuoegh / nae datſe met de Scheepen geſtooten waren / om haer goet daer upt te halen; ja daer hadde oock kans genoegh geweest om de Scheepen te redden / ten waer daer geen harde noorde windt was gekomen / die de ſelve aen ſtukken ſiet / en ſette die hoogh en droogh op de ſtrandt.

Morgan in het Kasteel gekomen / en bericht zijnde van het geen daer gaende was / als hier voor verhaelt is / liet terſtond alle de gevangens te werck ſtellen / om het Fort te repareeren / en liet noch nieuwe paliffaden rondom de buntwercken maken. Daer waren oock eenige vaertuygen in de Rivieren / van de Spanjaerden Chatten genaemt / welke zijn als ſchuyten / om de goederen opwaerdt in de Rivier te brengen / ſy boomen daer mede / als men met de Wotſchuyten in Hollandt doet; en gebuycken oock die Chatten om op Porto Vilio, en Nicaragua te varen: daer wierden op ieder van die Chatten twee ſtukken Canon / en vier metaele baſſen ghelendt; daer en boven wierden 'er noch vier lichte vaertuygen toegemaect / mede om op de Rivier te roepen / en daer by alle de Canoes van de Scheepen. Daer wierden byf hondert man gecommandeert om op het Kasteel te blijven / en hondert en vijftig op de Scheepen / die op de Rivier lagen; beſtaende in twaelf hondert man / en kregen order om naer Panama te gaen. Sy namen geen victualie mee op de Scheepen / op hoop datſe in d'Embucaden / die de vanden gemaect hadden / victualie in overbloedt ſouden vinden.

Morgan laer het
Kaſteel
weder re-
pareren.

V. H O O F T S T U C K.

MORGAN vertreckt van het Kasteel *Rio de Chagre* met twaelf hondert man van meeningh om *Panama* in te nemen.

MOrgan op alles naerlyc regard / en het Kasteel wel beſozght / en al ſijn volck met allerhande amonitie van oorlogh (nae de gelegentheyt van 't landt)

't landt) wel versien hebbende / vertrack van de Rivier van Chagre, om sijn reys naer Panama aen te vangen / op den achtienden Januarij des jaers seftien hondert seventigh / hebbende vijf vaertuggen met geschut / en twee en dertigh Canoes / die mede vol volck waren. Wy sullen hier beschrijven alles wat op pder dagh voorgeballen is / van sijn vertrack van Chagre af / tot sijn aankomst in de Stadt Panama.

Sy zeplden en roepden de Rivier op / en avanceerden omtrent ses Spaensche mijlen die dagh / en quamen 's avonds aen een plaets genaemt Rio de doos Bracos, alwaer een partj van het volck aen landt gingen om te slapen / alsoo se dicht op malkanderen in de Scheepen waren / soo datse qualijk konde liggen. Daer waren verschepte plantagien / alwaer de Roovers eenige wortelen of fruyten meenden te vinden / om te eeten / maer de Spanjaerden hadden het altemael mede genoomen / en niets in de hupsen ghelae-ten / soo datse gingen slapen / op hoop van 's anderen daeghs de schaede / die dien dagh haer maegh geleeden hadt / te verhaelen / maer voer die tijd moest pder sich laten genoegen met een pijp Taback / die het mocht / en die het hadde.

Des anderen daeghs / zijnde de tweede dagh / begonnen sy met het aen- breeken van den dagh met alle man haer reys te verhoorden / en quamen omtrent de middagh aen een plaets / genaemt Crus de Juan Galliego, al- waer sy genoodtsaecht wierden de Scheepen te laten blijven / om dat de Rivier daer droog was / door dien het in soo langen tijd niet geregent hadt / als mede om eenige boomen / die in de Rivier gevallen waren / en de passa- gien beletten / ente veel moeyte verespichte / om onse Schepen daer door te krij- gen. De Gidsen sepden ons / als men twee of drie mijlen hooger op was / dat men dan met een partj van het volck over land kost marcheeren / en 't ander deel te water met de Canoes waren. Dien avondt wierd'er volck geordineert om aldaer op de Scheepen te blijven / of het gebeurde dat men al te groote macht van vpanden bondt / en gedwongen was te rugge te keeren / om de Scheepen daer tot een toevlucht te hebben / en door het Canon soude men mogelijck de vpanden verstaen. Daer wierdt tot dien eynde aen hondert en seftigh man belast aldaer te blijven / en met een geboden niet aen landt te loopen / op dat de vpanden van haer geen gevangens souden bekomen / waer door sy de macht van de Roovers mochten te weten komen.

's Anderen daeghs / zijnde den derden dagh / 's morghens / wierden zenige mannen met een Gidsen upgesonden / om te sien of er middel was met een partj volcks over landt te loopen / door dien men vreesde / dat de vpanden daer eenige Embuscaden mochten hebben / alsoo het bosch soo dicht was dat men qualick daer door konde; daer by was het anders niet als moras / soo dat men daer niet konde uptrechten. Morgan wierdt ge- noodtsaecht een partj van sijn volck aen een plaets / genaemt Cedro Bueno met de Canoes te doen overvoeren / gelijk het gheschiede / en 's avonds quamen de Canoes weder / en voerden d'andere helft van het volck mede over. De Roovers verlangden doen seer de vpanden te ontmoeten / om eetwa- ren te bekomen / want sy waren soo flaeuw van hunger / tot beswijckens toe.

Den

Den vlezden dagh marcheerden de Robbers met het grootste gedeelte van haer volck 't Eplandt inwaerts / met een van de Bidsen / en het ander gedeelte boez met de Canoes de Ribiez op / met een andere Bids / die met twee Canoes booz upt roepden / omtrent dize musquet schooten van d'anderen / om d'Embuscaden der Spanjaerden te kunnen ontdekken. De Spanjaerden hadden oock Spions / die booz de Robbers liepen / en acht namen op 't gene datse deden / en konden de Spanjaerden bequamenlijck een halve dagh van te boren waerschoutwen / eer dat de Robbers haer konden overballen. Omtrent de middagh quamen de Robbers aen een plaets / genaemt Torno Cavallos, alwaer de Canoes / die booz upt roepden / haer waerschoutwden / datse een Embuscade van de Spanjaerden ontdeckt hadden. Alle de Robbers maechten haer teystondt klac / met sulck een pbez en vzeught / als offe te huploft genoodicht wiezden / hoopende overbloedt van eten en drincken te binden / dewyl sulcks by haer seer schaers was; het was offe malkander onder de voet souden gelopen hebben / pder wilde d'eerste wesen; maer doense daer quamen / bonden sy anders niet als het nest / en de vogels waren daer upt / met omtrent honderdt en vijftigh leere sacken / daerse broodt en vleesch en gehadt hadden / daer waren noch wel eenige krupmelen broodt / maer dat konde wepnigh helpen booz soo veel volck; de hupsjes die de Spanjaerden gemaecht hadden / wiezden onder de voet gehaelt. Doense anders niet bonden / aten sy de leere sacken met sulchen smaech of het vleesch geweest was / want elck maechte de selve na sijn welgeballen toe; ja sy bochten noch tegen malkander wie dat het hebben sou: die geen / die een Canastez hadde / was blp dat hy een stuck booz sich selver houden konde. Maer giffinge was in die Embuscade omtrent vijft honderdt man geweest. Na dat de Robbers aldaer wat uptgerust / en haer honger met leez een wepnigh besadicht hadden / marcheerden sy weer boozt / soo datse 's abonds quamen aen een plaets / genaemt Torno Muni, alwaerse noch een Embuscade bonden / doch verlaten gelijk de voorige. Dit hadt niet te min een groote loofse vzeught onbez haer beroozsaecht: Ick segh hier loofse vzeught / in plaets van loof alarm; want het was booz haer een vzeught de Spanjaerden te binden / op hoop datse eten mochten krijgen. Apt dese tweede Embuscade gekomen zijnde / gingen sy boschwaerd in om eenige eetwaren te soecken / maer te bezgeefs; want de Spanjaerden hadden daer soo wepnigh achtez gelaten / alsse haer gunden; soo dat die geenen / die noch een stuck ledez overgehouden hadden van d'eerste Embuscade haer Abondmael daer mede deden / en lieten haer genoegen met een bronck watez toe. Sommige nieuwigterige / die haer leven bupten haer moeders heuten niet gheweest zijn / sullen misschien denken dat het onmogelijck is leez te eten / en souden wel willen weten / hoe de Robbers het toemaechten om booz te krijgen: sy klopten 't tusschen twee steenen op de kant van 't watez / en maechten het met een nat / en als het weech word / schraepten sy het hatz daer af / daer na lieten sy het op de koolen branden / hezden het in klepne stuckjes / en slochten het soo booz.

's Vnder daeghs / zijnde den vijftden dagh / begonnen de Robbers / met het aenbrecken van den dagh / weder te marcheerden / ende omtrent de middagh
Q
qua-

Leere
sack.

quamen sp aen een plaets / genaemt Barba Coa, alwaerse noch een verlaten Embuscade bonden. Daer waren veel plantagien / alwaer de Robers gingen soecken offe niet petſ binden konden / om haer groote honger te verzadigen; maer de Spanjaerden hadden daer alsoo weynigh overgelaten / als op d'andere plaetsen / daerse geweest hadden. Ten laetsten / dooz langh soecken en snuffelen in alle geeten / bonden sp een kupa / die eerst nieuwa gegraven scheen te zyn / daer in sp twee sacken meel bonden / met twee groote flesschen wijn / en eenige bzuichten / Plantanes genaemt. Morgan, stende dat een party van syn volck machtigh bevallen waren dooz honger / en daer dooz seer swach wierden / liet dese boozraedt / die men daer gebonden hadde / deelen aen die geeten / diese het meest van nooden hadden. Maer dat sp wat gegeten hadden / begonnen se weder te marcheeren / maez die dooz slaebote niet meer boozt konden / begaben haer in de Canoes / en die in de Canoes geseten hadden / gingen doen over landt. Sp marcheerden noch dien dagh / tot den donckeren avondt / wanneer sp in een plantagie quamen / alwaer sp die nacht bleven. De Spanjaerden hadden daer mede gedaen / als op andere plaetsen / te weten / de boozraedt opgemaect.

's Anderen daeghs / zijnde den segden dagh / hadden sp geen wecker van doen / want de honger hadde haer weynigh laten slapen. Sp namen de wegh weder aen / als se gewendt waren / een partje dooz het bosch / en d'ander met de Canoes. Sp moesten dickwils plessteren / alsoo sp niet boozt konden / en wanneer sp rusten / liep pdez een boschwaerd in / om petſ te soecken om t'eeten / sommige aten bladen / en andere eenigh zaedt van boomen diese bonden / sommige graen / soo dat sp in groote noodt waren. Dien selben dagh / omtrent de middagh / quamen sp in een plantagie / alwaerse een hups bonden dat vol Mais was; dit wierdt tezondt onder de voet gehaelt / en pdez nam soo veel Mais als hy kost / dat sp upt de handt aten. Doense de Mais onder haer verdeelt hadden / begonnen sp weder te marcheeren. Doen sp omtrent een mijl geavanceert waren / ontmoetense een Embuscade van Indianen. Sp sineeten alternael haer Mais wegh / op hoop dat se daer volck en victualie souden vinden; maez doense ter plaets quamen / daerse de Indianen gesten hadden / bonden sp noch Indianen noch victualie / maer sagen omtrent hondert Indianen aen d'ander kant van de Rivier / die wegh liepen. Sommige van de Robers sprongen in het water / ende stroommen over om d'Indianen te achterhalen; ende soose eenige doodt schooten / en geen eedtwaren hy haer bonden / waren sp geresolveert om d'Indianen selver te eeten; maez de Indianen waren gaetwer in 't bosch te loopen / als de Robers / en lachten met haer / schietende twee a drie van de Robers / van de welke een stierf; sp riepen de Robers toe: Ha perros, a la savana, a la savana. dat is: Ha honden, op het veldt; op het veldt sullen wy malkander vinden. De Robers konden dien avondt niet verder gaen / alsoose aen d'ander kant van de Rivier moesten wesen / om over landt te kunnen marcheeren / soo dat se daer moesten beynachten / en begonnen onder malkander te murmureren / sommige wilden te rugge keeren / maez die wilden verfoept van anderen die meer contagie hadden; doch sp kreegen weder moedt / wanneer sp van
een

een van de Gidsen hoorde zeggen / datse omtrent een Doorp waren / altoezse meenden datse tegenstandt souden vinden / en dat men daer wel eeren soude bekomen.

's Anderens 's morgens / zijnde de sebende dagh / maechten sp haer geweez schoon / en schouten alle haer Roers af / op datse niet manqueren souden als sp aen de byandt quamen. Dit gedaen zijnde / wiedzden sp met de Canoes aen d'ander kant van de Rivier aen landt geset ; de plaets daer sp geslapen hadden / was Santa Cruz genaemt. Doen sp alternael overgeset / en gereedt waren / marcheerden sp der weder op aen / op hoop datse eenige tegenstandt souden vinden / om / als ick te vooren geseght hebbe / mondkost te bekomen. Omtrent de middagh quamen sp dicht aen het Doorp / Crus genaemt / altoez se een groote roock sagen ; doen begonnen se moedt te schijpen / seggende tot malkanderen / dat de Spanjaerden het spit aen 't buet geset hadden / tegen datse quamen ; maer doense daer quamen / bonden sp het vuur wel aengesteeken / maer geen spijis noch vleesch : de Spanjaerden hadden al de hupsen in de byandt gesteecken / behalven de packhupsen / en de stallen van den Koningh. De beesten / die daer omtrent geweest waren / hadden sp elders gejaeght / soo dat men daer niet een levendige ziel vondt / als eenige honden / die de Roovers doot schooten en op aten. Daer wlezt in de packhupsen van den Koningh omtrent vijftien of seftien porten vol Peruse wijn / met een leere sack vol broodt gebonden. Als de Roovers by de wijn quamen / begonnen sp daer van te drincken in overbloet / maez sp wederden siech tot sterbens toe van de wijn / gebende over al de bypligheden diese op de wegh gegeten hadden / van bladeren van boomen / en andere bypligheden / die de maegh niet had konnen beeteeren. Sp wisten niet waer dat van daen quam / en meenden dat de Spanjaerden eenigh vergift in de wijn gedaen hadden. Die dagh kondense niet verder gaen / soo dat sp in het Doorp van Crus , dat sp soo gedeballseez bonden / vernachten moesten. Dit Doorp is gelegen op negen graden / twintigh minuten noorder breedte / en van de Rivier van Chagre seftien Spaensche mijlen / ende van Panama acht mijlen. Dit is het beeste dat men op de Rivier met baeruppen baeren kan / daerom zijn hier packhupsen / daer de koopmanschappen in gebozen / en met Muplezel daer van daen naer Panama gheboert worden. Morgan moest daer sijn Canoes oock laten staen / en alle het volck te landt marcheeren : daer wierdt beslooten / dat de Canoes wederom te rugh souden keeren / ter plaets daer men de Scheepen gelaeten hadde / ende dat men alleen een Canoes daer omtrent souden berbergen / om in tijdt van noodt addijs te konnen geven. Daer waren eenige Spanjaerden en Indianen / die haer omtrent het Doorp in de plantagien / die daer dicht by waren / lieren stien. Morgan gebodt / dat men upt het Doorp niet mocht loopen / of men moest ten minsten hondert man sterck zijn. Eentwel / veel van de Roovers / door honger gedwongen / lieren niet na het gebodt van Morgan te overtzeeden / en in de plantagien met hundzie of bieren / somtijds by of ses / bin mondkost te soecken. D'Indianen / en Spanjaerden / die daer sneedigh op pasten / bleven op een trop van de Roovers / en lieren daer een af / d'andere ontquamen 't / en brachten die

tijdingh aen Morgan; maer het wierdt stil gehouden / om geen flaetwonderighepdt aen het ander volck te veroorzaecken / en 's nachts wierdt goede wacht onder de Roovers gehouden.

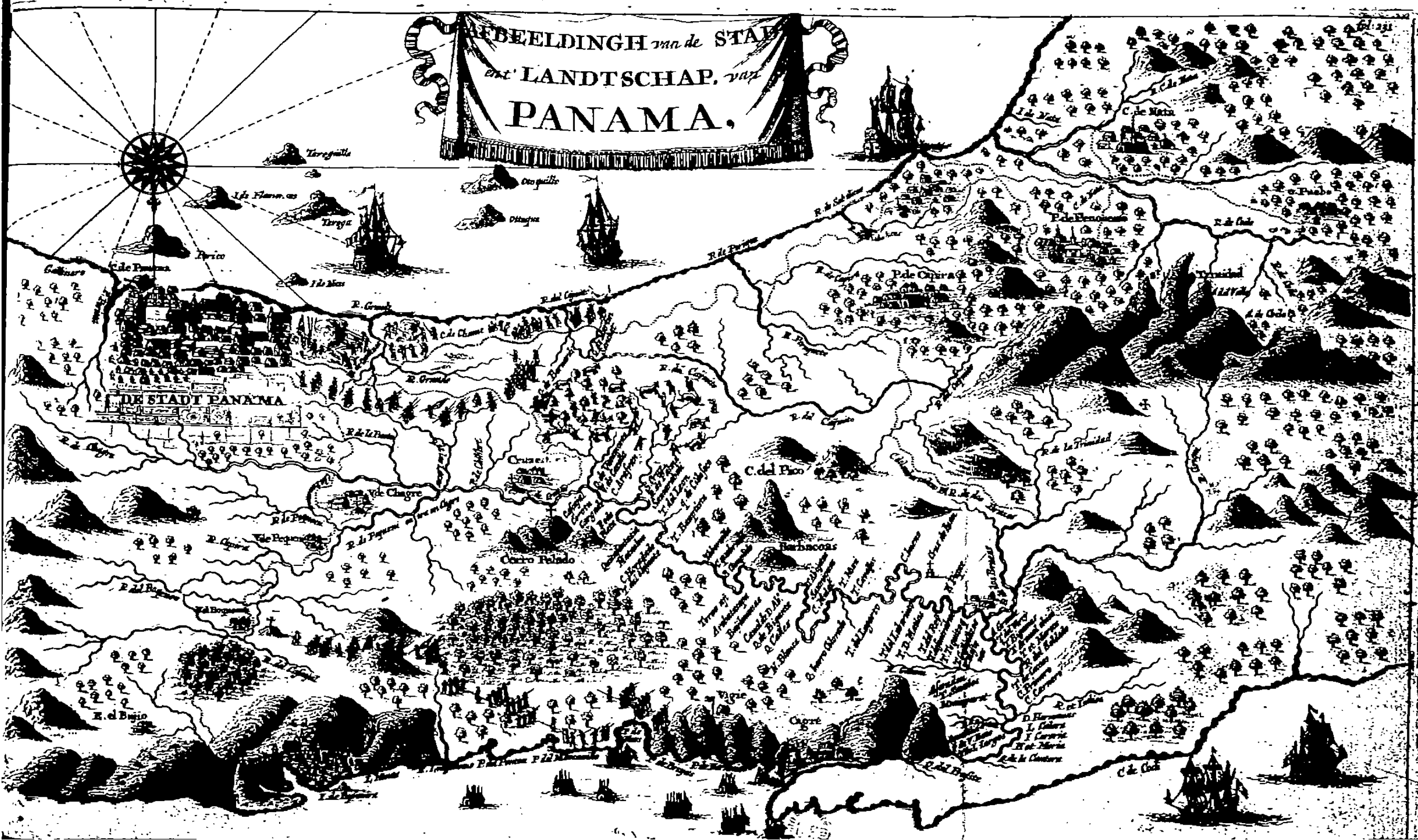
's Anderen daeghs / zijnde d'achtste dagh / nam Morgan met sijn volck de wegh naer Panama; daer wierden twee hondert man / die het beste geweer hadden / boozupt gestuert / om t'ontdecken of de Spanjaerden oock eenige Embuscade op de wegh gemaeckt hadden / alsoo seer goede geleghenhepdt daer toe was / zijnde de wegh seer engh / en ongemackelijck / want daer konnen niet meer als twee mannen nebens malkander marcheren / en noch op sommige plaets niet. De Roovers hadden tot omtrent tien uren gemarcheert / doense quamen aen een plaets genaemt Quebrada Obscura, alwaer haer meer als drie a vier duysent pijlen op het lijf geschooten wierden / sonder datse een mensch sagen of gewaer wierden. De wegh / daerse in waren / was een bergh / die midden door gegraven was / om de wegh te maecten / en daer niet meer als een gelaeden Mulzel door passeeren kost. Doen was 'er onder haer groot alarm / want sy sagen niemant / en de pijlen vielen soo dick als hagel. Opndeljk begonnen sy lustigh door het bosch heen te schieten / ende sommige schooten naer boven toe / op eenige Indianen / die se doen sagen door het bosch loopen soo hardt als se konden / om de Roovers weder op een andere passagie te gaen inwachten / en haer weder als vooren te onthafen. Daer was noch een troep van haer die standt hieldt / tot dat ten laetsten haer Overhoofd gequetst wierdt / en in de wegh viel; doch hy stond datelijck op / en wilde noch een Assagaye in het lijf van een van de Roovers ingoopen: maer hy wierdt door schooten / eer hy tot sijn boorneemen quam / en bleef op de plaets doot / niet noch twee a drie andere van sijn volck. De Roovers deden doen haer best om eenige gebangens te krijgen / maer konden niet / want d'Indianen waren snelder in 't loopen als sy. De Roovers kregen in dese rescontre acht dooden / en tien gequetsten; en hadden d'Indianen moedt genoegh gehad / daer soude niet een van de Roovers door gekomen hebben / maer se schooten haer pijlen door het bosch heen / en door de racken van de boomen verloren die haer kracht / ende vielen slecht neder in de wegh / sonder brucht te doen. Wepnigh tijds daer naer quamen de Roovers in een groote vlakte / geheel met gras begroept / en konden doe van en om haer heen sien: toen ontdekten sy eenige Indianen / die op een bergh waren / dicht aen de wegh daer sy passeeren moesten. Terwijl men de gequetsten verbond / wierden omtrent vyftigh van de grouwste mannen na de Indianen gesonden / om te sien of men niet een daer van gebangen soude kunnen krijgen / maer daer was geen kans toe. Doen de Roovers weder wat gemarcheert hadden / quamen de Indianen weder te boorschijn / en strepen alsse van te vooren gedaen hadden: *A la savana, a la savana, Cornudos perros Ingleses*: sy waren open / en de Roovers op een andere bergh / en daer was een bosch tusschen beyden in het dal / soo dat de Roovers meenden dat sy daer noch een Embuscade hadden. Om de sekerheyt hier van / sturde Morgan twee hondert man boozupt / en bleef met de rest van het volck

volck op de bergh. Doen de Spanjaerden / of Indianen / de Roovers sa-
gen afkomen / quamen sp oock beneden naer het dal / als offte tegens de
Roovers hadden willen stryden; maer doense upt het gesicht waren / liepen sy
dooz het bosch heen wegh / soo datse de Roovers die passagie niet breedten lietent
passeeren. Tegens den avondt begon het te regenen / waer dooz de Ro-
vers haer upt haer wegh begaben / om eenige hupsen te soeken / om haer
geweer droogh te houden: de Indianen hadden alle de hupsen / die op de
wegh geweest waren / verbrande / ende de beesten wegh gejaeght / op dat
de Roovers dooz hongers noodt gedwongen souden worden wederom te kee-
ren; evenwel vonden sy noch eenige hupsen / maer geen eeten; niettemin
waren sy beter gemoedt als te vooren. Sp konden al het volck in de hup-
sen niet bergen / derhalven wierdt van pder Compagnie secker getal ge-
commandeert / om in de hupsen te gaen / en het geweer van de Compagnie /
daerse onder sozterden / wel gade te slaen / op dat een ieder in tijdt van
noodt / sijn eegen geweer weder kost bekomen; de rest van het volck slie-
pen bukten / doch haer slaep was wepnigh / want het dee de geheele nacht
niet als regenen.

's Anderen daeghs / zijnde den negenden dagh / mer het aendzeken van
den dageraad / begon Morgan weder te marcheren / terwyl het koel was /
want dese wegh was slimmer / als die de Roovers gepasseert hadden / we-
gens de groote hitte van de Zon. Een uur of twee daer na / ontdekten
sy omtrent twintigh Spanjaerden / die dooz haer marcheerden / om te ob-
serveeren het doen der Roovers. De Roovers deden haer best / om eenige
van de selve te bekomen / maer het was vruchteloos / want se waren te
loos / en de wegh soo wel bekend / dat wanneer de Roovers meenden dat se
dooz upt waren / waren se achter upt / en volgden alsoo de Roovers van
verre. Eindelijk quamen de Roovers op een bergh / van de welcke sy
de Zuid-zee konden sien / ende sagen een groot Schip in Zee / met vijf
a ses barquen / die van Panama zeyden naer d' Eplanden Tovoga ende To-
vogilla. Doen begonnen sy altemael moedt te scheppen; en haer vreught
vermeerderde noch meer / wanneer sy van den bergh af quamen in een
groote blackte die vol beesten was; sy verspreyden haer terstond / en schoo-
ten al wat haer vooz quam / pder een was even neerstigh; terwyl eenigen
op de jacht waren / staken d' andere vuur aen / tegen dat haer macker met
eenige geschooten beesten souden komen / om die te braden; eenige brachten
een Stier / andere wederom een Roe / de derde een Paerd / en d' andere
een Mupl-ezel / dat sieden sy soo bloedigh aen stucken / en wierpen 't op
't vuur om te braden: doen het een wepnigh gebraden was / atense het op /
dat haer het bloedt langhs de wangen liep. Als sy nu in het best van dese
kostelijcke maeltijt waren / liet Morgan een loose alarum maeken / pder
sen stondt datelijck op / d' een liep hier / d' ander daer / maer evenwel wil-
de elck sijn hachje niet verlaten / maer namen dat mede. Ten laetsten
quamen sy weder by een / en raecten aen 't marcheren; daer wierdt om-
trent vijftigh man geccommandeert dooz upt te loopen / om te sien offe ee-
nige gevangens konden krijgen / alsoo Morgan seer moepelijck was / dat

hy geen tijdingh bekomen hadde van de Spaensche macht. Tegens den avondt ontdekten sy omtrent twee hondert man / die haer riepen / maer sy konden het niet verstaen; dese liepen haer vooz hy / of se haer van achteren hadden willen aendoen. Doen de Roovers noch een wepnigh gemarcheert hadden / ontdektense den Tooren van Panama; doen begonnen se te schreeuwen tot drie maal toe / en wierpen haer hoeden omhoogh van hreughde / het was of se de victorie al bebochten hadden. Sy resolbeerden dien nacht daer te slapen / op hoop 's ander daeghs vroege in de Stadt van Panama te komen; sy campeerde daer mede op het blacke veldt / de Trommels begonnen te slaen / trompetten te blasen / en met haer Daendels te speelen / of het een feest was geweest. Op het geluydt van de Trommels en Trompetten quamen omtrent vijftigh Ruyters mae een musquet schoot van de Roovers / die oock een Trompette hy haer hadden / die helde begon te blasen / en daer na riepen sy: Manana, Manana perros nos veremos; dat is: Morgen, morgen, jou honden, sullen wy malkander spreken; en daer mede vertooken sy / behalven seben / of acht / die daer bleven om te sien wat de Roovers deden / maer se hadden daer niet veel swartigheyt in; pdezen van haer was doende om gras te vergaderen om sijn bedt te maeken vooz die nacht. Die twee hondert man / die se te voeren gesien hadden / lieten haer nu oock van haer sien / en scheenen de wegh met hun macht te willen stoppen / op dat de Roovers niet wegh konden loopen / maer waren daer wepnigh vooz bebreest / die wat overgehouden hadden van het vleesch / dat se 's middaghs te voeren gehad hadden / at het selve op / en gingh daer op slapen; pder kzeegh sijn order / of het gebeurde dat de Spanjaerden haer 's nachts wilden aentasten; sy hadden mede luytenwachten rondtom haer Leeger / als ich het leeger noemen magh. De Spanjaerden schooten de geheele nacht met grof Canon upt de Stadt.

's Anderen daeghs 's morgens / zijnde den tienden dagh / met het aanbreeken van den dagh / maekten de Roovers haer gereedt / om op de Spanjaerden aen te vallen; ende doen Morgan alles in goede orde ghestelt hadde / begonnen sy te marcheeren met slaende Trommels en bliegende Daendels. De Gits / die de Roovers mee hadden / waerschuude Morgan, seggende / dat het betere soude zijn dat men de groote wegh liet legghen / om een andere te nemen / alsoo de Spanjaerden in die wegh Embuscades konnen maeken / waer mede sy haer groote afbreuck konden doen. Dese raedt wterd aengenoomen / ende de Roovers lieten de groote wegh omtrent een musquet schoot aen de rechterhandt van haer leggen / ende namen een andere wegh vooz de bosschagien / dat seer ongemackelijck vooz haer was; maer alsoo het een volck is / die geen ongemack ontsten / vooz dien sy het ghewendt zijn / viel het haer niet seer moepelijck. De Spanjaerden / die / als de Gits geseydt hadde / in de wegh waren gefortificeert / siende dat de Roovers een andere wegh namen / wleerden genoodtsaecht om haer te gemoet te kommen. De Generael van de Spanjaerden liet sijn Leeger in ordre mede marcheeren teghen de Roovers aen. De Spaensche macht bestondt in twee Esquadrons / en vier Bataillons Boelvolck / met twee troepen geterghde Stieren / die vooz een groot getal India-

Indianen / Pegeren en half slachten woort gedreben wiedzden. De Roovers waren op een kleine heubel / en konden de Spanjaerden wel zien. Ade van haer hadde wet gewilt mer een hupdt hot slagen daer van daen te zijn / want de Spaensche macht was ongelijk grooter / doch daer was geen kans om te wijcken. Sy resolbeerden dan om op de Spanjaerden aen te vallen / en te verchten tot den laetsten man ; want daer en was geen quartier / booz haer / van de Spanjaerden te bezwaechten. Dese resolutie genomen zijnde / bevelde sy hun macht in drie Bataillons / maez sendende daer eezst upt twee hondert man van de Fransche Boeckaniez / om datse bysonder wel boozsien zijn met goet geweer / en seer wel schieten konnen ; dese marcheerden booz upt / en wierden van de rest gebolght. De Roovers trocken van den heubel / daer sy op waren / en de Spanjaerden waren op een schoon black veldt haer wachtende ; doen het meeste gedeelte van de Roovers op de blackte gekomen waren / begonnen de Spanjaerden een geschreeuw op te heffen / roepende : Vive el Roy ; dat is : Lang leef de Koningh ; en met een viel haer Ruyterp op de Roovers aen / maez wiedzden gestut aen een moeras / daer de paezden traegh waren om dooz te komen. De twee hondert Roovers / die booz upt waren / namen de Spanjaerden daer waer / die met hun paezden dooz haer meenden heen te rijden ; pdez Roover boogh een knie op dez aeude / en soo schooten sy met de helft gelijk op de Spanjaerden / ende als d'eene helft geschooten hadt / begon d'andere helft weder / soo dat de Roovers geburigh duuz gaben. De Spanjaerden bleehen haer niet schuldigh / maer schooten lustigh wederom / en dedden haer best om dooz de Roovers in te breecken. Het voetbolck / dat de Spaensche Ruyterp meende te seconderen / wiedzdt van d'andere troep Roovers waergenomen / die schermutseerden oock seer fel tegens malanderen. De Spanjaerden meenden met de Stieren van achtez in de Roovers te dringen / om haer in confusie te brengen / maez een deel van de Roovers keerden na haer toe / tezwyl dat d'andere in het ghebecht waren / en waepden met haer Daendels / en schooten eenige schooten op de beesten / soo datse wegh liepen tegen d'ack van de geenen die haer joegen / die op 't laest de blucht oock namen / soo wel als haer Stieren. Het gevecht hadde omtrent twee uren geduurt / wanneez de Ruyterp van de Spanjaerden heel bezlagen was / de meeste waren kapot gemaect / ende d'andere wegh geblucht. Het voetbolck / siende dat haer Ruyterp soo wepnigh boozdeel op de Roovers gedaen hadden / en oock selbez geen kans stende om meester van de Roovers te worden / schooten haer musquetten los / en smietense doen neder / bliederende al hun best wegh. De Roovers / die dooz honger / en ander onghemack / datse op de wegh geleeden hadden / afgemat waren / koften haer niet verbolgen. Centge Spanjaerden / die niet loopen konden / verhozen haer onder het riet / dat langhs klepne rivieren / die albaez zijn / wascht / maez de Roovers sloegense doot diese kregen / als of het beesten waren geweest. Daez wiedzden een paer graube Monicken gebangen genomen / welcke alle booz Morgan gebacht wierden / maez die liet de selve / sondez haer eens te willen hooren spzecken / doot schieten. Daez na wiedzdt hem een Capiteyn van de Ruyterpe gebangen gebacht / die in 't gevecht gequetst was : Morgan liet

hem onderbragen / ende hy berichtten hem van alles datter passeerde / te weten / dat haer macht bestondt in vier hondert paerden / en vier en twintigh Compagnien voetvolck / pder Compagnie van hondert man / met noch ses hondert Indianen / en eenige Swarten / en half slachten / die twee duysent Stieren aendreeben / om in de Roovers in te vreecken / en confusie onder haer te maecten / om haer daer na van geheel te verslaen; als mede / dat in de Stadt op verscheyde plaetsen vterzenhemmenen gemaect waren / met meelsacken / en dat 'er geschut op de selve geplant was / om de Stadt noch ten uitersten te defendeeren; oock dat 'er aen de wegh / daer de Roovers dooz moesten / een viedoute was / op de welcke acht metale stucken stonden / met vijftigh man. Morgan dit alles gehooxt hebbende / gaf ordze om een andere wegh te neemen.

Hy liet de Trommel slaen om sijn volck weder by een te brengen / en te sien wat schaede sy geleden hadden. De Spanjaerden waren doe t'eenmael verdwoenen / ende men sach 'er geen daer omtrent / als die doot / en gebangen waren. Morgan liet sijn volck weder in bataille stellen / en wierdt naer de schaede vernoomen; men bevond datse eenige wepnige verloren / en eenige gequetsten hadden. Van de Spanjaerden lagen 'er wel ses hondert op het veldt / sonder die ghequetst en wegh geraect waren. Dit kleyn verlies gaf haer groote moedt / ende nae datse een wepnigh gerust hadden / maecten sy haer weder klaer / om nae de Stadt te gaen / en swoeren mekander weder op nieu by een te blijven / en te vechten tot den laetsten man.

Maet dese resolutie marcheerden sy naer de Stadt met hun gevangens: doense in de Stadt quamen / bonden sy daer niet datse gedacht hadden / want haer meenigh was / dat de Spanjaerden / die gevlucht waren / haer in de Stadt begeben hadden; nochtans waren de straten beset met borstweringen van meelsacken gemaect / ende pder was versterckt met schoone metale stucken Canon. De Roovers dzongen daer eventwel op aen / maer soo gemakelijck niet alsse op het blacke veldt gedaen hadden / want het geschut was met schroot geladen / dat vyz wat meer effect deed / als de Spanjaerden met hun musquetten gedaen hadden. Dit niet tegenslaende was de Stadt in de tijdt van twee uren in de handen der Roovers / die al doot sloegen wat haer tegen stondt. De Spanjaerden hadden al hun goet upt de Stadt verboert / maer daer waren noch veel packhupsen vol alderhande koopmanschappen / van zyde / lywaten / en veel meer andere goederen.

Soo haest als 'er geen tegenweer meer in de Stadt gedaen wierdt / liet Morgan sijn volck by een vergaderen / en verboodt aen pder een / dat men geen wijn soude pzoeben / alsoo hy bericht was / dat de Spanjaerden alle de wijnen vergiftigh hadden; dit was wel niet waer / maer het wterd gebien / om dat het gemeene volck haer dooz den dranch niet onbeguaem soude maecten / want men was niet verseeckert / dat de byandt niet weder konnen soude.

Voor-
sich-
tigheydt
van Mor-
gan.

Reskorte van de Spanjaerden tegens de Roovers voor de
STADT PANAMA.
Nevens het Verbranden en Ruïneren van de selve Stadt.

Deze uithete sien. op fol. 131

VI. H O O F T S T U C K.

MORGAN sendt eenige vaertuygen op de roof in de Zuyd-zee, het verbranden van de Stadt Panama, en het rooven door het heele Landt, met alle de wreedtheden die de Rovers daer bedreven, nevens haer wederkomst aen het Kasteel van Chagre.

Doen Morgan de Stadt Panama doorzijn volck over al hadt doen besetten / commandeerde hy vijfen twintigh man in een Barque / die in de Haven gebleeven was / by gebreck van water / om upt te komen; want men heeft daer hoogh en leegh water / als in de Canael van Engelandt; als 't hoogh water is / komt 'er soo veel water in de Haven / dat 'er een Galjoen in komen kan / en met laegh water is het wel een mijl van de Stadt / het is een modderige grondt. Maer de middagh liet Morgan heymelijck de brandt in verschepde hupsen steecken / soo dat 's avondts de Stadt meestendeel in de brandt was. Men liet een geruchte onder het volck loopen / als dat de Spanjaerden het selver gedaen hadden / sommige wilden de brandt stutten / met het laten springhen van verschepden hupsen; maer ten hielp niet; want het was soo veer gekomen / dat wanneer de brandt in een straet quam / in een half uur de gantsche straet ten eynde in de brandt was / ende de hupsen haest tot koolen; want het waren meest houten hupsen / ebenwel schoone gebouwen / altemael meest van Cedarhout / en van binnen versien met schoone schilderpen / die de Spanjaerden niet hadden komen wegh voeren. Daer waren seven mannen / ende een vrouwen klooster / nebens een Gasthuys / en een Dom kerck / met noch een Parochiale kerck / die uptstekende kostelijck waren van beeldwerck en schilderpen; maer het silverwerck hadden de Monicken niet haer mede genoomen. De Stadt was versien van omtrent twee hupsent kostelijcke kooplieden / en omtrent drie hupsent gemeene hupsen / en stallen van voerlieden / die het silver van daer naer de nooytkant overbringen: rondtom de Stadt waren verschepde Boomgaerden / en playsante Cuppen / versien met alderhande vruchtboomen en moeskrupden. De Genouesers hadden daer een heel aensienlijck Gemeen-huys / alwaer het Comptoir van de Regerie op was / die wierd mede verbrandt. 's Anderen daeghs was de geheele Stadt in asche / behalven omtrent twee hondert packhupsen / en stallen der voerlieden / die soo wat aen een kant waren; alle de gebierten waren mede verbrandt / met veel slaven / die haer in de hupsen verbergen hadden / en daer niet upt konden loopen; daer waren een groote hoop meelsacken / die in packhupsen stonden / dese hebben een maendt daer na noch geband. De Rovers hadden haer 's nachts rondtom de Stadt gehouden / vreesende dat de Spanjaerden komen souden; want sy hadden sulck een aensienlijke macht by de Spanjaerden gezien / datse daer een schyck voor hadden. 's Anderen daeghs werden alle

de gequeersten gebzacht in een klooster kerk / die noch obezgebleeven was / en daez wiezdt mede een Corps de garde van gemaecht / wordende alle het geschut rondtom de kerk gebzacht: daez nae liet Morgan sijn volck in batille stellen / om te sien wat verlies men gehabt hadde. Men bebonde omtrent twintigh man verlooren te hebben in het veroveren van de Stadt / en noch omtrent soo veel ghequeersten. Morgan liet die selve dagh een Conbop van hondert en vijftigh man afbaezdigen / om de tijdinge aen die van het Kasteel van Chagre, van de gelukkighe victorie / te brengen. Dit Conbop wierdt van het gheleele gros lupten de Stadt geconbopeez; men sagh 'er eenighe troepen Spanjaerden / die van ver eens quamen kijcken; maer als men eenige minen maecte om na haez toe te gaen / setten sp 't op 't loopen soo spoedigh als se konden.

Daez de middagh quam Morgan met sijn volck weder in de Stadt / pder Compagnie nam een Logement / ende een partp liepen soecken in de puinhoopen van d'afgebzande huysen / alwaezse noch reedelijcke burt bonden van silverwerck / en gemunt silver / dat de Spanjaerden in putten geworpen hadden. 's Anderdaeghs wierden noch twee partpen afgebaezdicht / pder van hondert en vijftigh man / om op het landt te gaen / en d'inkwoondezs van de Stadt te soecken. Twee dagen daez nae quamen de partpen weder binnen / en bzachten wel twee hondert gebangens / soo mannen / vrouwen / als slaven. Den selven dagh quam de Barque / die Morgan in Zee ghesonden hadde / weder met noch dze andere Barquen / die sp genoomen hadden; maer sp hadden haez beste prijs laten baren / het welcke een Gallioen was / waez in het silver van den koningh / met alle de juweelen en rijckdom van de voornaemste kooplieden van Panama in was; de Bagijnen waren daer oock in / met alle de bezieringen van haez kerk / en haer silver en goud; dit Schip was alleen maez met seben stucken Canon / en omtrent thien a twaelf musquetten boozsien; het was oock niet toegetaecht / want het hadde anders niet als sijn onderzeplen / en daez by hadden se gebzeck van water / en de Koberz hadden sijn Sloep genomen / met seben man / die om water upt was. Dese Spaensche bootsgezellen berichten de Koberz van 't geen hier booz bezhaelt is / seggende dat het onmogelijch was / dat dese Gallioen in Zee konde gaen sonder water; maer de Commandeur van de Koberz / hadt meer lust om sich vol en sat te dzincken / en sijn tijdt te passeeren met een partp Spaensche vrouwen / die hy gebangen hadt / als om nae dat Schip te gaen. 's Anderen daeghs rusten sp haer Barque toe / om het Schip te soecken / maez sp bonden 't niet / alsoo het wegh gezept was / hebbende tijdingh gekregen dat de Koberz met baetzurgen in zee waren / en sijn Sloep genoomen hadden. Toen se sagen dat het Schip wegh was / namen se eenige barquen / die se aende Eplanden Tavoga en Tavogilla bonden / met bezschepde goederen gelaeden / en quamen daer mede naer Panama. Daer gekomen zijnde / berichten sp Morgan van het geen dat 'er gepasseert was; de gebangens van het Schip wierden mede onderbaeght / ende sepden datse wel wisten waer omtrent het Schip geloopt was / maez datse meenden dat het versterkinge van volck soude gekregen hebben. Morgan liet daez op alle

alle de baeztuppen / die in Panama waren / toerusten / om dat Schip op te soecken. De Roovers liepen dan weder in Zee met hun vlez Barquen sterck / waer op sy hondert en twintigh man hadden. Sy waren acht dagen in Zee / sonder petyt te rechten / wegens het groote Schip; want het was den dars foodantigh ontsprongen / datse het niet wisten te vinden. Sy dan siende dat 'er geen hoop was van het Schip te krijgen / resolbeerden weder naer d'Eplanden Tavoga en Tavogilla te keeren / alwaer se een Schip vonden dat van Payta quam / en geladen was met Seep / Laeckens / Wiscup / ende Suptker / en hadde omtrent 20000 stucken van achten in gemunt silber. Sy quamen met dit Schip in Panama met hun Barque / die se geladen hadden met goederen en gebangens / die sy op de Eplanden gehreegen hadden. Het Conbo / dat Morgan naer het Kasteel van Chagre gesonden hadt / was wederom gekomen met goede rydinge / sy rappozteerden dat die van Chagre twee baertuppen booz de Ribier om te kuyssen / hadden gestuert; dese kregen een Spaensch Schip in 't gesicht / dat sy na joegen; die van het Kasteel lieten hiez op de Spaensche blagh wapen / en het Spaensch Schip sich in het naeuw siende / meende daer in de Ribier een byse haben te vinden; maer het was de eene wolf nauwelijcks ontkomen / of liep d'andere in de mondt / want doen het in de Ribier was / bemerkte het wel haest / dat het in 's byands handen was gevallen; het was meest met mondkost geladen / 't geen de Roovers best diende / want sy waren slecht daer van in het Kasteel voorszien. Dit gaf oozsaech aen Morgan om in Panama langer te blijven / en het heele landt booz te loopen / en te rooben; want terwyl d'er eenige van haer tez zee op de roof waren / deden d'andere niet minde te landt / want alle dagen liep 'er een partyt upt van twee hondert man / en als d'eene wederom quam / was de ander weer gereedt om upt te gaen. Hiez booz byachten sy groote byt en deel gebangens op / aen wien sy alle daghen de grootste wreedtheden en toymenten deden diese konden bedencken / alleen om datse malhanderen souden bezklicken / waer dat haer gelbt verhoogen was; onder anderen bonden sy een arm gebzeckelijck man in een Heeren hups byten de Stadt; dese arme man hadde sich bezschoont met een schoon hemdt / en een zijde byoeck / die hy in het hups gebonden hadde. Men de beeter van dese byoeck was een silbere sleutel vast; de Roovers byoegen hem nae de hift / daer de sleutel toe gemaecht was; hy seide dat hy de hift niet hadt / maer dat hy de sleutel alleen in het hups gebonden hadde. Doen se geen andere beheit; tenisse van hem konden krijgen / toipten sy hem dat sijn armer heel met het lidt waren / daer nae bonden sy hem het hooft soo vast / dat sijn ogen daer upt swollen soo dick als eperen / ende doen hy noch niet en bekende / lingen sy hem by sijn mannelijche leeden op / d'een sloegh hem / d'ander knecht hem de neus af / d'ander een ooz / de derde blaecherde hem / soo dat men geen wreeder toymenten konde practiseeren. Op het laetste wanneet d'arm niet meer konde spreken / en sy geen meer toymenten oberigh hadden om hem aen te doen / lieten sy hem booz een Straat / met een lancie / doot stercken. Weel meer diezelijche wreedtheden hebben se gepleeght. De Moncken selbez hadden wepnigh quartier onder haer; en hadt het niet gheschiet / om datse

datse hoopten geldt van haer te krijgen / sy fouden haer booz al geen quartier gegeven hebben. De vrouwen hebben sy oock niet bezochent / behalven die haer wil roefonden ; maer schoon sy niet wilden / wisten sy haer daer toe genoegh te krijgen ; sy namen se opt de kerck / daer se in gebangen waren / en gingen daer mede upt / onder pretext dat syse van doen hadden / om booz haer te massen / maer als syse van onbez haer geweld hadden / deden sy haer wil daer mede / of toymenteerden haer met slagen / hongez / en meez diergelijcke plagen. Morgan , die als Generael was / hadde daer in behooren te boozsien / en beter ordze gestelt te hebben / maer hy was selver niet beter als de rest ; want als men een moope vrouwe gebangen gebracht hadde / bezocht hy haer terstondt tot oneer. Terwijl dat het hier te pas komt / sal ick een geschiedeniss bezhaelen van een vrouwe / welcke naem onsterfelyck behoorde te zyn / booz haer standtbaestighejdt.

De Roovers uptez Zee gekomen zijnde / hadden eenighe gebangens upt d' Eplanden Tavoga en Tavogilla mede gebracht / onder de welke een rijk koopmans vrouwe was / zijnde jongh en seer schoon. Ich sal haer schoonhejdt hiez niet uptbeelden / maez alleen seggen datter geen schoonder in Europa kan zyn ; haer man was naer Peru gebaren / om eenige negotie aldaer (nae de maniere van die landen) te doen / en dese vrouwe was met haer goed / nebens eenige van hare vrienden geblucht : soo daze als se hy Morgan ghezbracht / en van hem gesien wtezdt / liet hy se terstondt van haer vrienden afschepden / ende alleen in een vertreck met een slavinne brengen / alhoewel de vrouwe / met tranende oogen / bezocht om hy haer vrienden te mogen blijven ; hy liet haer versozghen van al het geen datse nooden hadde / en stuerde haer alle maeltijden een schootel of twee van sijn eegen tafel / hoewel dat hy haer een slavin gegeven hadde om booz haer te koochen. Dese vrouwe oozdeelde dit eezst als een eerbazhejdt van Morgan , en was seer verwondert / meynende dat de Roovers soo boos niet waeren / als aen haer / en aen meer andere vrouwen van de Spanjaerden onbezricht was ; want doen de Spanjaerden upt de Stadt gingen / wierden eenige daer van dooz hun vrouwen versocht / om pers van de Ladronnen , dat zyn Roovers / tot gedachtenisse mede te brengen. Andere / die nieuwsgieriger waren / bezochten om het gebecht van bezr' te mogen sien / maez het wtezdt haer van haer mannen geboepgert / seggende datse een schizich daer van fouden krijgen / niet van te sien bechten / maer van de mismaechtthejdt der Roovers ; want / seiden sy / de Roovers zyn niet gelijck top lieden / maez sy zyn als beesten ; ende beloofden aen hun vrouwen eenige hoofden te sullen brengen / om haer te laten zien : daer onbez veel vrouwen / doense de Roovers sagen / haer bezwonderden / seggende : Jesus , los Ladronnes son como los Espanoles. Dat is te seggen : Jesus , de Roovers zyn menschen gelijck de Spanjaerden. Dese koopmans vrouwe / daer hy van spzeeken / seide mede wegens de gebernsde beleesthejdt van Morgan : Los Ladronnes son tan corteses como si fueran Espanoles. Dat is : De Roovers zyn soo beleest of het Spanjaerden waren. Morgan ging alle dagen wandelen in de kerck / alwoez de gebangens waren / ende liet altydt sien booz de zalze van't vertreck haer dese vrouwe in was / en groete haer dickwils / ja selfs

selfs onderhieldt hy haer souwtijds met spzeeken (want hy spzack goet Spaensch) hy liet haer vrienden en bekenden vryheydt geven om hy haer te komen. Dit hadt omtrent drie dagen geduert / wanneer hy haer tot oneer liet versoecken / en daer nae versocht hy haer daer selver toe / presenteerende haer eenige kostelycke juweelen. De vrouwe / die verbaet / en wel opgebzacht was / bedanckte hem seer beleefdelijck / seggende : datse onder sijn macht was / ende datse seer groote beleefsheydt in 't eerst aen hem gesien hadt / datse oock niet hoopte dat de selve nu verminderen soude / en dat sy niet konde gelooven / dat hy diezgelijcke gedachten hadde / alsoo het niet betaemde aen een Opperhoofd van soo een aensienlyke macht / dusdanige dingen te versoecken van een persoon / wiens leven in sijn handen stondt. Dese beleefde woorden konden de geyle lust van Morgan niet voldoen; hy versocht haer noch stercker / en beloofde haer restitutie van het geen sy verlooren hadt / en dat in juweelen / op datse het te beter soude kunnen bewaren; maer sy excuseerde haer met alle beleefde woorden / die sy bedencken kost; doch Morgan liet haer niet met vzeeden / en verbolgde haer soo sterck / datse gedwongen wierdt te seggen / by aldien hy iets met haer lichaem wilde doen / dat hy dan eerst moest maecken dat de ziel daer van schepde / ende datse by haer leven iets diergelijcks sou toelaten. Daer nae spzack sy hem niet meer toe. Morgan wierdt ten laetsten / op de bevingeringh van dese vrouwe / soo gram / dat hy haer in een ander vertreck liet setten / ende verboodt dat niemant by haer soude komen. Hy liet haer klederen afneemen / en alle dagen soo weynigh eeten geeven / datse naetwelijcks het leven daer by konde houden. Hier over bedroefde sy haer niet / maer bleef eben standtvastigh / biddende Godt alle dagen / dewyl dat hy haer soo geliefde te kastyden / dat hy haer doch de sterckte wilde geven / om tegen de tyrannie van Morgan te kunnen bestaen.

Morgan liet dit doen / onder pzetext dat dese vrouwe correspondentie met de Spanjaerden hieldt / en datse een slaef met eenige vzeiben hadt uptgesonden.

ICK hadde noopt geloofst dat diergelijcke standtvastigheyt in soo een vrouwe konde zyn / indien ick haer selver niet gesien en gesproocken hadt / alsoo ick altemets haer onderstand van spijs deed / hoewel dat ick sulcks seer bedecktelijck moest doen. Hier sal noch in 't vervolg van dit verhael / van dese vrouwe gesproocken werden / hoe datse niet alleen onder haer vanden van het ongeluck is vervolght geweest / maer oock onder haer vrienden.

Doen Morgan omtrent drie wecken in Panama geweest / en lustigh ge-rooft hadt / soo ter zee als te lande / liet hy preparatie maecken om te vertrecken. Mer Compagnie moest een secker getal Manl ezels soecken / om de luyt aen de Rivier te vzengen / die omtrent acht Spaensche mijlen daer van daen gelegen was. Ondertusschen warender omtrent hondert van de sijne / die een accoordt met malkanderen gemaect hadden / om Morgan te laten gaen / en het Schip te neemen dat in de haven lagh / en daer mede in de Zuidzee te blyven om te rooven / soo lang / tot datse ge-

noegh hadden / en dan een groot Schip te neemen / om door Oost-Indien weder in Europa te komen. Ende om tot haer ooghbott te geraken / hadden sy allerhande doorraedt in een hoek wegh gestopt / te weten krupdt / loodt / meel en broot / zelfs tot metaele stücken / om op een Schans te leggen / diese op 't een of 't ander Eiland wilden maecten / om aldaer haer upblucht te neem. Haer doornemen soude gelucht hebben / indien niet een van haer maecters het selbe aen Morgan geopenbaert hadt / die terstond de masten van het Schip liet afhappen / en de brandt daer in steeken / als oock in alle d'andere barquen / die daer by waren / waez door sy van haer doornemen versteeken wierden. Onderusschen wiezden daer Duplezels gesocht / en Morgan liet een party Spanjaerden gaen om ransoen te halen door haer vrouwen / kinderen en slaven; daer wierden mede enige Monicken wtgesonden om ransoen te haelen door haer / en door die in ostagie bleven.

Daer nae liet Morgan alle de stücken beznagelen / en d'ooren afbreecken: daer wierdt oock twee dagen door het vertreck van Morgan; een party wtgesonden / om naer de Gouverneur van Panama te berneemen; want hy had van eenige gevangens verstaet / dat de Gouverneur eenig volck versaemelt / en verschepte Embuscaden gemaect hadt / om de Roovers de passagie te beletten. Dese party wederom gekomen zijnde / beriechten Morgan datse geen sterckten van de Spanjaerden vernoomen hadden; ende eenige gevangens / diese mede brachten / seiden / dat de Gouverneur eenigh volck hadde willen vergaderen / maer datse hem ontsloopen waren / en dat hy / by gebreck van volck / sijn desseinen niet hadde konnen wtboereit.

Op den 24. Februar des Jaers seften hondert een en tsebentigh / vertrock Morgan met al sijn macht upt de Stadt Panama, met hondert vijf en tsebentigh Duplezels / met geboocken en gemunt silber ghelaeden / en omtrent vijf a ses hondert gevangens / soo mannen / vrouwen / kinderen en slaven. Dien selven dagh quamen de Roovers een myl buuten de Stadt / aen de kant van een Rivier / op een schoon veldt. Het Leger der Roovers campeerde daer in de rondte / en de gevangens wiezden in het midden geset; men hoorde de geheele nacht anders niet als kermen en schrepen van alle de vrouwen / en soo veel kleyne kinderen / die niet beten wisten / of de Roovers souden haer mede naer haer landt voeren; d'een riep om sijn vader / d'ander om sijn vrienden / de derde om sijn Vaderlandt; en het geen dat noch het slimste was / dat die arme menschen groote dorst en honger leeden; het was jammerlijck aen te sien veel arme vrouwen / met kleyne kinderen aen de borst / die niets hadden om die arme kinderkens te voeden; sy haeden Morgan op haer bigote knipen / dat hy haer wilde laten gaen / maer het kermen van die arme menschen was niet genoegh om hem tot eenigh medelijden te beweegen. Hy antwoorde haer / dat hy niet gekomen was om haer kermen aen te hooren / maer dat hy gekomen was om geldt te haelen / ende datse soo sonder geldt upt sijne handen niet los souden raeken. Dit was al de troost / die dese arme menschen by Morgan konden verkrijgen.

's Anderen daeghs liet hy sijn volck door upt marcheeren met alle de gevangens / en hy selbez volghde / doen begon het kermen en krijten weer op nieu / een

een party van de Roovers gingen booz / de gevangens in het midden / ende d'andere party van de Roovers achter aen. De vrouwe / daer top van gesprooken hebben / liet Morgan alleen marchteren tusschen twee Roovers / alwaer d'arme vrouwe groot ongemack moest upstaen / soo van de hitte der Son / als door de moeylykheyt van de wegh / gelijk oock meer andere vrouwen / die dat niet gewent waren. Maer Morgan en besette niet / dat men de vrouwen goet deet / als alleen aen dese ongeluckige vrouwe (ick noemse hier ongeluckigh / en niet sonder reden / want het scheen dat het ongeluck haer over al volghde) sy hadt last gegeven aen eenige Monicken van haer kennis / daer sy op vertroutode / datse ergens gelt souden haelen tot de taelinge van haer rantsoen; maer in plaats van het rantsoen booz de vrouwe te betalen / verlossen sy haer mede vredeeren met het gelt van die ongeluckige vrouwe; en indien het niet uptgekomen was door een slaef / die een brief aen de vrouwe bracht / Morgan soude haer nae Geomaica geboert hebben: maer doen de Roovers selver sagen / dat dit het gelt van de vrouwe was / lieten sy haer gaen / en hielden de Monicken vast. Doen Morgan tot aen het Doorp Cruz gekomen was / leggende op de kant van de Rivier van Chagre, liet hy aen alle de gevangens weten / datse binnen drie dagen haer rantsoen moesten opbrengen / of dat hy se anders soude mede neemen. Onderwijl liet hy al de Engels en Maits / die daer omtrent was / vergaderen / tot victualie booz de Scheepen; een deel van de gevangens wierden daer gelost.

Hy vertrock van het Doorp Cruz den vyfden Maert / met alle sijn ge-roofde huyt / ende noel een party gevangens / die haer rantsoen noch niet betaelt hadden / nebens de Monicken / die het gelt van de koopmans vrouwe gehouden hadden / waer die waren qualick half weeghs van Chagre, dat 'er gelt quam om haer te lossen. Doen de Roovers omtrent half wegh van het kasteel van Chagre waren / deed Morgan haer altemael by een blijven / en stelde haer booz / dat haer oude gewoonte was (gelick ick in het tweede Deel van dit Verhael beschreven heb) een eedt te doen / dat men de waerdye van een schellingh niet booz sich hielt / het zy van silber / goudt / Amber de gris / Diamanten / Paerlen / of andere kostelycke gesteenten; ende dat 'er eenige exempels waren geweest van lieden die een valschen eedt hadden gedaen; en dat hy / om diegelycke dingen booz te komen / goet gebonden hadde niemandt een eedt af te vergen / maer dat men een generael besoeck soude doen / sonder dat niemandt daer byz van soude zyn: de medemackers van Morgan, te weten een party Capiteynen / die hy sijn voornemen bekent gemaect hadde / bonden dat heel goet. Daer wierdt dan van pder Compagnie een man gestelt om te besoecken; Morgan liet hem (quansups) mede besoecken / gelijk oock alle de Capiteynen / soo dat 'er niemandt byz raecte. De Franse Roovers murmu-reerden daer tegen / maer sy waren de sterckste niet / en daerom moesten se swygen; maer hadden de Roovers geweten dat Morgan dat in 't sin gehad hadde / sy souden het niet altemael gelacht hebben / het geen se gebonden hadden. Nae datse altemael besocht waren / begaven sy haer in de Canoes en

Ontrou-
wigheyde
van eenige
Monicken

Historie
van Vo-
gels, Gal-
linacos
genaemt.

en vaertuppen die in de Kibier waren / en den negenden dico quamen sp aen
het Kasteel van Chagre, alwaer se alles noch in goede standt bonden / be-
halven de gequetsten / diese daer gelaten hadden / die waren meest gestoz-
ven van honger / want de gesonden hadden 't quaedt genoegh gehad / al-
soo sp haer hadden moeten behelpen met secker soot van vogels / die de
Spanjaerden Gallinacos noemen / die anders niet leven als van doode
krenghen / die waren daer in groote menichte op de verflagen lichamen der
Spanjaerden / en zijn omtrent van gedaente en grootte als een kalchoen :
de eerste maal dat ick se sagh / schoot ick 'er twee / en meende dat het kal-
choeden waren. Dese vogels zijn seer verslindende van vleesch ; want met
hun kieren sullen sp een geheele Os of Paerdt op een dagh op eten. Als
sp eten / gevense het van achter weder upt ; sp zijn seer bloed' / en verben
geen levendigh diert aen doen / hoe kleyn dat het is / als het sich maer be-
weeght ; sp konnen oock dooz de hupdt van eenigh dier niet picken / maer
sp picken eerst d'oogen daer upt / en maecten een gat daer in / en niet ar-
beydt krippen sp in den buick van het doode krengh / en eten het van
binnen eerst op / soo dat het wel altemes op de beenen drooght / en het
vleesch is van binnen wegh ; sp doen oock groote schade aen het vee op het
velt ; want wanneer der een koe of Paerdt geworpen heeft / ende dat de
jongen noch weynigh beweginge hebben dooz de slappigheyt / picken sp
die dadelijk d'oogen upt ; sp weten de Jagers by geheele troepen te vol-
gen / gelijk sp oock de Roovers in Panama deden ; want daer gingh geet
partij upt / of daer viel wat vooz haer / 't zy van menschen of beesten.
De Spanjaerden begonnen de komst van de Roovers daer oock aen te ken-
nen ; want als sp een trop van die vogels in de lucht sagen blieden / waer-
schoutoden sp malkander / en seiden / de Roovers komien ; dit hebben de
Spanjaerden self bekent. Dese vogelen zijn dooz de gantsche vaste kust /
selfs op eenige Eylanden / gelijk Cuba en Jamaica. Sommige seggen /
datse oock in groote menichte op het Eylandt Hispaniola geweest zijn / en
datse dooz tobezkonst daer van daen gejaeght zijn ; sp onthouden haer meest
omtrent / en selfs in de Steeden / en maecten die schoon van alle onsun-
berheden / die wegh gegoopt woerden / sp zijn altydt op de huysen en kere-
ken / en passen op waer dat 'er iets vooz haer valt ; ja daer kan van geen
huys een stuck vleesch / of iets anders gegoopt woerden / of se blieden met
hun tien of twintigh daer op. Sp konnen oock langh vasten / want (vol-
gens het seggen van veel menschen / die daer op gelet hebben) konnen sp
een geheele macudt wesen sonder eten. De Roovers / die in het Kasteel
van Chagre waren / verhaelden oock / dat sp / doense eerst by de doode li-
chamen quamen / soo mager waren / dat men op haer gantsche lys geen
twee oncen vleesch konde binden ; maer doense omtrent veertien daegen
daer geweest waren / waense soo swaer als kalchoenen. Ick heb dit
hier in geboeght / om dat 'er diergelijke vogels in Europa niet zijn.

Doen Morgan met de Roovers aen Chagre gekomen was / vondt hy raed-
saem / dat men in 't eerste den buick soude deesen / alsoo haer victualie seer
schaers wierdt. Dit wierdt van soo vast gestelt ; en men vondt goet /

(vol-

volgens advies van Morgan; die een vaertuygh naer Porto Villo zondt / om de gevangens van St. Catalina aldaer aen landt te setten / als mede brandtschatting te eyschen voer het Casteel van Chagre. Twee dagen daer naer quam het vaertuygh weder / met tijdingh dat de Spanjaerden geen brandtschattingh wilden geven. 's Anderen daeghs kreegh pder Compagnie sijn deel van de buit / of ten minsten soo veel als Morgan haer gunde / ende doen wierdt het weder in 't kleyn gedeelt / waannee men bevond dat pder man hoor sijn part twee hondert stukken van achten kreegh; het gebroochen silber wierd gereckent op tien stukken van achten het pondt; bezchepde juweelen wierden schandtkoop bezocht / en veel juweelen gemist / daer oer Morgan publijck van de Roovers beschuldicht wierdt. Daer doen hy sagh dat het gemeene volck soo hart begon te murmureren / maecte hy terstondt gereedschap om te vertrecken / hy liet het Casteel demolleeren en li de brandt stecken / nae dat hy het metael Canon daer af ghehaelt hadt / en gingh daer mede tzepl / sonder eenigh zepn te doen / die hem volgen wilden / die konden / hy wierdt alleen maer gebolght van drie a vier schreepen / die sijn medemarchers waren / en die (volgens het seggen van de Roovers) met hem ghrdeelt hadden. De Franse Roovers volghden hem met hundrie a vier / en waren van sijn hem aen te doen / indien sy hem hadden konnen bezepen. Daer hy was het beste bezien van victualie / en konde sijn houts volgen / maer d'andere so niet / d'een bleef hier / d'ander daer / om sijn kost te soecken / en victualie hy een te krijgen / om weder naer Jamaica te konnen keeren.

VII. HOOFSTUCK.

De Reysbeschrijver neemt sijn Reys langs de Kust van Costa Rica, en verhaelt wat daer voorgevallen is, als mede wat hy aldaer langs die Kust waergenoomen heeft.

Den wy van Morgan afgeschepden waren / bezvolgden wy onse reys langs de Kust van Costa Rica, om aldaer een plaets te soecken / daer wy eenige victualie konden bekomen / en met een ons vaertuygh te halesateren / dat seer lech en schaloos was. Wepnigh dagen daer na quamen wy in een groote Bap / genaemt Boca del Tauro, alwaer seer goede gelegenheyt is niet te haelen / en victualie te maken van Schillepadt vleesch. Dese Bap is omtrent tien mijlen in sijn omtreck / en rondtom met Eylanden beslooten / soo dat men daer in beschut is voer alle winden / en is rondtom van bezschepde natien van Indianen bewoont / die de Spanjaerden onder haer gehoorsaemheyt niet hebben konnen brengen / en werden van haer genoemt Indios Bravos. In sulcken kleynen begrip sijn die bezschepde natien die malkanderen niet en verstaen / en gedurigh oorlogh tegens malkander voeren. Men d'oosthoek van dese Bap sijn Indianen / die voer desen met de Roovers plachten te

te handelen. Sy brachten haer al watse van doen hadden / van Mais, Cavi, en alderhande vruchten van 't landt; ja oock hoenders / verckens / ende andere dieren / die men daer vind. De Roovers gaben haer daer tegens oud pferwerck / coralen / en diergelijcke dingen / die die menschen vooz cieraegie gebuycken. Dit was altydt een uptvlucht vooz de Roovers / wanneer sy pets van doen hadden; maer sy hebben 't niet met de Indianen soo gemaect / dat 'er niet een van haer aen landt durft komen / om datse eens de vrouwen van d'Indianen afgenoemen / en de mannen doodt geslagen hebben: zedert die tydt hebben d'Indianen niet haer niet willen handelen. In dese 23ap gekomen zijnde / gingen wy detelyck ter plaets daer wy wat hoopten te vangen om te ververschen / maer vonden niet / soo dat wy ons moesten laten genoegen met Cokobils eperen / die wy op de strand in het zant begraven vonden. Wy gingen naer de oosthoeck van de 23ap / alwaer wy drie van onse mackers vonden / die mede onder Morgan hadden geboest: dese waren daer gekomen niet dat selfde wooneemen dat wy hadden / maer sy hadden 't daer seer slecht / want sy moesten haer selfs op raetsoen stellen / te weten / eens daeghs te eeten / soo langh als haer scheepen gekielt wierden / om daer van daen te komen. Toen wy sagen dat het daer soo gestelt was / vertrocken wy aenstonts daer van daen / en zeilden nae het westelykste deel / alwaer wy een redelycke goede Schillepadt bangst hadden / soo dat wy daer rijckelyck van konden leven. Wy hadden daer eenige tydt gelegen / wanneer wy begonnen water gebeckte krijgen / niet / om dat daer niet te krijgen was; maer wy dorsten het niet halen om d'Indianen; evenwel de noodt dwong ons ten laetsten niet alle man aen een Rivier te gaen / om water te halen; een party liep boschwaerd in / terwyl dat d'andere de baten vulden. Ons volck hadden qualijck een uur aen landt geboest / wanneer sy overvallen wierden van een party Indianen / die haer wilden beletten water te krijgen; maer soo haest als wy hoorde roepen aux Armes, schooten wy daerlyck dooz het bosch in / evenwel sonder pmandt te kunnen sien / als op het laetste / daer wy een party Indianen dooz het bosch sagen loopen / die wy vervolghden / en op haer schooten: sy onthiepen 't alle / behalven twee / die op de plaets dood bleven; d'een scheen aen syn gewaerd een aensienlyck persoon te zyn / hy hadde een gozdel / daer hy syn schamelhepdt mee bedeckt hadt / van bast van boomen / anders niet bereydt / als tusschen twee steenen geklopt / ende daer mee was het soo sacht geboorden als zijde. Hy droegh oock een gouden baert / zijnde een goudt plaetje / omtrent drie vingers breedt / en drie duyn lang / wegende omtrent drie loot; dit was met een draet dooz twee gaetjes aen syn onderste lip vast gemaect. d'Andere was heel naecht / en hadde mede een baert / maer van Schilpad. Hun wapenen waren anders niet / als stucken van Palmiste boomen / omtrent seben voet langh / aen beyde eynden scherp / en aen 't een eynd waren eenige haecken in dit selve hout gemaect; beyde d'eynden waren in 't byer geboest / op datse te harder wesen souden. Wy sochten naer haer woonplaetsen / maer konden daer geen van vinden / 't geen ons deed gelooven datse diep in het bosch woonen moesten. Wy souden graegh een van die menschen

leven=

Indiaen
met een
goude
baert.

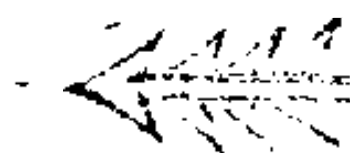
levendigij gehad willen hebben / om vrientſchap met haer te maecten / en
 eenige victualie te verhandelen; maer daer was geen kans toe / alſoo ſe te
 wildt waren / wy haelden eventuel ſoo veel water upt de Rivier als wy
 van doen hadden / en gingen doe van daer. 's Nachts daer aen hoorde
 wy een groot geſchreeuw van Indianen / 't geen ons deed gelooven / datſe
 volck tot haer hulpe gehaelt hadden / en datſe door het geſchreeuw de dood
 van hun makers beklaegden; wy hebben oock niet kunnen bemercken /
 datſe met eenige baertuygen in zee komen. Doen wy ſagen dat wy daer
 niet op konden doen / en dat wy niet meer vingen als wy dagelijcks kon-
 den eeten / reſolbeerden wy weer tzepl te gaen / en onſe ſieps te verborderen
 naer Jamaica. Wy ſabeerden tot door de Rivier van Chagre, wanneer
 wy een Schip in 't geſicht kregen / en ſacht op ons maecte: wy meenden
 dat het een Spaenſch Schip dat van Cartagena quam / en volck op het ſta-
 ſeel van Chagre bzacht / lieten 't door de windt ſtaen / niet al wat goet
 doen kon / maer eventuel zepde hy harder als wy; ende naer dat hy ons
 vier en twintig uren gejaeght hadt / geraekte hy by ons. Doen wy by mal-
 kander gekomen waeren / ſagen wy dat het een van onſe makers was /
 die op hadde willen ſaberen / om naer Nombre de Dios te gaen / en van
 daer naer Cartagena, om ſijn ſortuyt te ſoecken: maer doen de ſtroom en
 wilcht ſoo tegen waeren / reſolbeerden ſy mede in de Boca del Tauro te ko-
 men. Dit hadt ons groot letſel gedaen / want wy hadden meer verlooren
 in twee dagen / als wy in veertien gewonnen hadden / ſoo dat wy moeſten
 reſolveeren om wederom naer onſe oude plaats te keeren / 't geen wy dee-
 den; maer bleeven daer niet lang. Wy gingen verder in een Vap / genaemt
 Boca del Drago, om aldaer een ſeeker kruppel dier te vangen / van de
 Spanjaerden genaemt Manentin, en by de Hollanders / Zee.koe / om
 dat het neus / mondt en tanden heeft / als een koe. Het onthoudt ſich
 altydt in 't water / omtrent de plaatsen daer de grondt met gras bewoſſen
 is / daer gaen deſe dieren om haer te ſpyſigen. Haer gedaente is wonder-
 lijck; het hooft is als een koe hooft / doch ſonder ooren / maer aen pder
 zyde een kleyn gaetie / daer men qualick een pinck in kan ſteeken. Sy heb-
 ben omtrent den hals twee wiecken / van gedaente als die van een Vap /
 maer wat langer / en aen 't endt drie klaeuten: onder deſe wiecken zijn
 twee pammen / gelijckende die van een Meggine; vorders is het heele lijf
 gladt / tot aen de ſtaert / dat plat is / ende aen 't eynde rondt toeloopt / en
 omtrent drie a vier voeten bzeeft / na dat het dier groot is. De grootſte
 van deſe dieren zijn omtrent twintigh a vier en twintigh voeten lang / ſy
 hebben een hupdt van kouleur als de Barbariſche honden / met hair daer
 op / op die ſelbe manier, deſe hupdt is op de rugh wel anderhalf duyn-
 dick / en wanneer ſy dzoogh is / iſſe ſoo ſtijf als Walviſch been / is bequaem
 om rottingen van te maecten; onder de hupck is de hupdt dunder / en lee-
 niger / van binnen hebbende leeber / long / gedarmte / en middelrif / als
 een Os / tot de nieren toe. Sy hebben aen pder zyde ſestien ribben / die
 rondt zijn / en by dick in 't midden / ende aen de d'enden ſeer hardt van
 been: het manneken bekent 't wijſje bleefſchijns ende omhelfen mankan-
 deren

Van Zee-
 dieren, ge-
 naemt Ma-
 nentin.

deren buick aen buick; het manicken heeft een pees gelijk een bul/ ende het wijfje haer natuur gelijk een koe/ omtrent een span breedte onder de navel; 't wijfje en draeght niet meer als een jonge tseffens: hoe lang datse dragen/ weet ick niet te seggen/ want ick heb geen gelegentheydt gehad om dit konnen aenmercken.

Dese dieren zijn machtrigh gauw van gehoor/ want door het minste gerucht/ dat men maect/ is het onmogelyck om haer te vangen/ daerom zijn die gene/ die haer willen vangen/ genoodtjaecht/ in plaets datse rie- men gebuicken in haer vartingen/ om te roepen/ secker korte riempjes/ diese Pagayos noemen/ ende Spanjaerden Caneletas, met welcken sy sacht weten te roepen/ datse niet gehooft werden. Sy dorben oock niet spreken/ maer alleen op sien/ waer dat de harpenier/ die booz op staet/ haer aen wijst. Dese Manantins worden op de selve manier geharponneert als de Schildpadden/ maer in plaets dat de harpen daer men de Schildpadden mee harponneert/ alleen vierkantigh zijn sonder haecken/ so zyn aen dese haecken/ ende zijn een weynigh langer als d'anderen: de Manantins hebben seer kleine oogen/ en konnen weynigh sien/ dat heel contrary is aen de Schildpad/want de Schildpad kan wonderlik snel sien/maer is doof. Het vleesch van Manantins is het half vleesch seer gelijckende/ en van smaack als verckens vleesch/ het heeft oock speck gelijck een vercken. Het vleesch werd gesouten en gerookt/en gelijck verckens en ossen vleesch/ als in het eerste deel verhaelt is/ hoe dat de Boeckaniers het vleesch toemaecten. Een groote Manantin sal wel twee Tonnen vleesch sonder de beenen/ en behalven het speck/ uptmaken/ sijn staert is klaer speck/ de Roovers smelten dit speck/en gieten 't in Spaense potten/en eeten 't tot Mais,diese op de selve manier koocken als goz; heeft geen traenige smaack/maer ter contrary smaect het veel beter als oly/ of verckens vet. Dit is het geen dat ick van de Manantins kan schryven/ alsoo ick daer niet vorders van onderbonden heb. In dese Wap gekomen zijnde/ vongen wy van dese Manantins soo veel als wy konden/ doen souden wy het vleesch/ ende behalpen ons van de afval tot onse dagelijcksche kost/ te weten leber/ long/ darmen/ nieren/ en het vleesch dat aen het gebeente bleef. Op sekeren dagh/ dat wy niet gebaengen hadden/ en evenwel ons soute vleesch niet wilden aentasten/ resolveerden wy langs een Eplandtje/ dat daer omtrent was/ te gaen visschen/ en vogels te schieten. Ondertusschen wierden wy een Indiaensche Canoes gewaer/ in de welcke vier Indianen waren/ die/ soo haest sy ons saegen/ naer de wal roepden so sterck als se konden; maer wy waren sterker in 't roepen als sy lieden/ ende wy liepense nâs/ om te sien of 'er geen kans was om met haer iets te handelen/ te weten van mondtkost; maer alsoo dese Indianen niet geen Christenen willen handelen/ liepen sy met hun Canoes aen de strandt/ ende soo drae alse aen landt waren/ namen se hun Canoes mede; wy volghden haer soo hoort nae/ datse gedwongen wierden haer Canoes te verlaeten/ diese evenwel twee hondert treden in het bosch ghesleept hadden met hun vier; dese Canoes was wel twee duysent ponden swaer/ soo dat wy ons verwonderden over de sterckte van dese menschen.

schen; wy hadden genoegh te doen met ons elken / om de Canoes weder in het water te brengen. Toen se sagen dat wy hun Canoes mede namen / begonnen sy heel hardt te schreeuwen; wy schooten daer omtrent daer wy de stemme gehoozt hadden / maer wat effect dat het dee / konden wy niet treffen / alsoo wy door het bosch niet durften loopen / om dat d'Indianen op dat Eplandje seer sterck zijn. Onse Lootsman die ons daer gebzacht hadde / en die daer verschepte mael gheweest was / verzamelde ons dat hy daer met een geheele Bloor van Roovers hadde geweest / en dat er eenige Canoes onder de wal waren geroept / om albaer te visschen / en te sien of er vogelen te schieten waren / eenige van dese Indianen waren op de boomen geklommen. Wanneer de Canoes in de Rivier quamen roepen / soo spronghen sy van boven in 't water / ende namen met een groote snelheyt eenige van de Roovers wegh / loopende daer mede boschwaerd in / eer dat d'andere Roovers haerdigh waren om haer makers te kunnen helpen. 's Anderen daeghs gingh de Generael van de Bloor aen landt / met vyf hondert man / om dese Roovers / die d'Indianen wegh genomen hadden / weder te bekomen; maer hy was quajck met sijn volck op het landt / of hy moest op het spoedigste / weder retireeren. Wy oordeelden / dewyle daer sulcken macht niet hadt kunnen oprichten / dat wy daer soo veel te minder souden hebben kunnen doen / daerom maecten wy ons met den eersten van daer / en bonden in haer Canoes anders niet als een net / omzient vier badem lang / en een halve badem breed / op de wijs van een Zeege gemaecht; daer by waren vier stocchen / omtrent seken voeten lang / van Palmiste boomen. Wy oordeelden dat dit haer wapenen moesten zijn / aen het een eynde waren seken of acht haeken / ende het ander eynde wat spits / en slecht / gelijk men hier sien kan.

Haer Canoes was van wildt Ceederhout / en seer plomp gemaecht / daer byt wy presumeerde datse geen yser gereedschap hadden. Dit Eplandt / daer dese Indianen wonen / is seer kleyn / ja nauwelijcks drie mijlen in de rondte; en behalven dat hebben sy geen ander landt / want sy hebben oorlogh met de Indianen van de vaste kust / sy kunnen malkanderen ook niet beztaen. Men de vaste kust durften wy ook niet komen / alsoo d'Indianen / die daer wonen / ook niemant daer willen sien.

De oorzaeck van de wildigheyt dese menschen / mijns oordeels / is / dat wanneer de Spanjaerden in 't landt zijn gekomen / sy soo veel wreedtheyt aen d'inwoonders hebben gedaen / datse een schreck booz haer gekreegen hebben / en geblycht zijn landwaert in / daerse leven in de woldernissen / en sonder de aerde te bouwen / maer alleen van de visch / die sy vangen in de Rivier / en van de vruchten / die d'aerde haer geeft / en hebben naderhandt haer aen geen blanke menschen durben betrouwen / meenende dat het altemael Spanjaerden waren / selver niet en andere Indianen / alsoo sommige de part van

van de Spanjaerden hebben gehouden / en haer Landtslieden wreedelijck geplaeght. Aldus geblucht zijnde van verscheyden gewesten / heeft sulcken verandering van tael veroorzaecht / en daer dooꝝ vbandtschap; want daer en is niet / dat daer meeꝝ vbandtschap kan sijngen tusschen twee natten / als datse malhanderen niet verstaen / dooꝝ dien het onmogelijck is dooꝝ een gemeen mensch / iemandt te herminnen / of eenige genegentheydt toe te dragen / als hy hem niet verstaet. Hier dooꝝ hebben dese wilde menschen tegens malhander oozlogh / sonder eenighe pzetensse op den anderen te hebben / of van landen / die d'een den ander ontnoomen heeft / of om eenige eer / die den een van den ander pzetendeert / of om eenige schulden / maer alleen om datse elckanderen niet verstaen; ende wanneer sy eenige gebangens van malhanderen krijgen / doen sy die de grootste Tormenten van de wereld aen / en maekense dan noch tot slaven. Dit is het geen / dat ich heb konnen aenmerken wegens de wilde menschen in de Bay van Boca del Drago.

Eyndelijck resolbeerden wy van dese Bay te verreecken / alsoo wy geen middelen saken / om victualie te bekomen / want wy hadden ineyde genoegh om slechts aen de hofst te komen / soo veel als wy dagelijcks van doen hadden. Wy zeilden van langs de Kust / westwaert aen; naer een etmael zeilens / quam wy aen een plaets / genaemt Rio de Zuere, alwaer eenighe wooningen van Spanjaerden zijn / behoorende onder de Stadt Cartago: onse meeninge was aldaer Schilpadden te vangen / die in die tijdt daer komen haer eperen te leggen; maer wy bonden niet / 't geen ons deed boornemen de Spanjaerden te gaen besoecken / maer die hadden ons niet als de leeghe luyfen gelaten / want soo alsse ons hadden sien komen / warense boschwaerd in geblucht; wy moesten ons belijden met eenige vruchten / die by de Spanjaerden Plantanos genoemt worden. Ich sal van dese vruchten niet sprecken / alsoose van pder een / die om de west getoeft is / wel bekend zijn. Na dat wy ons baertupgh by nae gebult hadden van dese Plantanos, zeilden wy langhs de Kust / om een goede haven te soecken / om ons baertupgh te kielhaelen / alsoo het seer lech was / dat eenighe slaven geduerigh aen de pomp moesten staen / anders soude het gesoncken hebben / het water / dat daer uyt quam / was schoonder / als dat ober boort was. Naer veertien dagen zeilens langhs de Kust / quam wy in een groote Bay / by de Roovers genaemt de Bay Bleckveldt. Dese naem is gekomen van een Roover / die daer veel quam / om sijn Schip te repareeren: daer was seer goede gelegenheyt om ons baertupgh te kielhaelen / alwaer wy oock op het spoedighste preparatie toe maecten. Terwijl dat eenige van ons volck beesigh waren om het schip te kielhaelen / gingen d'anderen in 't bosch om te jagen: daer zijn wilde stuyren / die de navel op de rug hebben / en werden navel verckens genoemt: daer zijn oock Wassen / maer niet veel: wy konden weynigh Verckens en Wassen bekomen / soo dat onse meeste jacht bestondt in Apen en Phapsante vogels te schieten / waer mede wy ons volck dagelijcks spijtsden / maer met Apen het meest / alsoose daer in groote meentighe waren. Hoewel wy in groote elende waren / lieten wy ewentwel met groot vermaeck te scheppen in 't schieten van d'Apen / want wy schooten altemets wel vijftien of seftien /

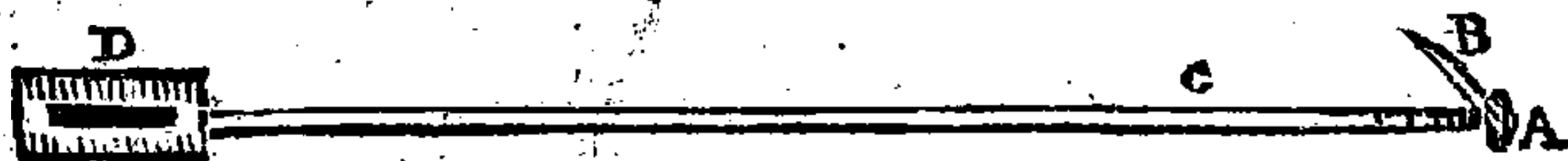
dat wy 'er qualijck drie a vier van kreegen; want alse niet moes doot geschooten werden / was het onmogelijk om die te krijgen / door dien se haer by de staert vast houden aen klepne racken / en bestorven daer soodanig aen / dat / al warense dood / eventuel soo lang daer aen blijven hangen / tot datse begonnen te vergaen. De wijfjes dragen haer jongens op haer rug als de negerinnen haer kinders doen; ende als de moeder dood geschooten wert / en het jong noch in 't leven blijft / sal het eventuel de moeder niet verlaeten / het zy datse valt of niet / maer sal sich altydt op de rug van de moeder vast houden. Wanneer men onder een boom passeert daer se op zijn / dan goopense niet haer rugen dreck / en breeken racken van de boomen / en goopen daer mede op het hooft der geener die onder de boomen zijn. Wanneer dat 'er op een troep van Apen geschooten wordt / en dat een van haer gequetst wordt / komen d'andere daer dadelijck by / ende staen rondom hem / en rupcken aen zijn wonde / en wanneer der veel bloedt upt komt / houden sy de wonde vast / op dat 'er het bloedt niet uptloopen sal; andere neemen mos / dat op de boomen wast / en stecken dat daer in; andere soecken seekere krupden / diese knauwen / en stecken die dan in de wondt. Ich heb dickwijls met groote verwonderingh aengesien / hoe die Dieren malikanderen in de nood bystaen / en in perijckel van hun leven haer makers soecken te helpen.

Men soude hier over veel bedenckingen kunnen maeken / maer om den Leser niet te verveelen / sullen wy hier maer een eenvoudigh verhael doen wat ons voorgeballeen is. Dese Apen zijn goed van smack / en seer voedsaem / wy kroochten / en bradendet alle dagen soo veel Apen vleesch / dat wy het begonnen geboendt te worden / en het smaekten ons beter als de Phapsanten. Wy hadden omtrent acht dagen soo gheleet / terwyl pder een ondertusfchen beeligh was in zijn werck / eenige / als ick seide / om het Schip te lossen en te kalafateren / en ander Scheepswerck te doen / de derde / om op de jacht te gaen. Wy hadden eenige slaven en slabinnen / die gebuyckten wy oock / de mannen om brandhout te kappen / en kalck te branden / om / in plaats van harpuns / het Schip mee te smeeren / en dicht te maeken / en de vrouwen / om water te haelen van seekere putten / die wy op strandt hadden gegraven. Het Schip was haest klaer / en daer wierdt aen de slabinnen belast de vaeten op het spoedigste te vullen. 's Ander daeghs 's morgens met het aanbreeken van den dagh / gingen de slabinnen met haer potten om water te halen aen de bovengenoemde putten / en twee van haer liepen een weynigh achter d'andere / en pluckten eenige zaetjens van boomen om t'eeten. Terwyl sy hier mee doende waren / hoorde sy in het bosch haer medegesellinnen schreeuwen. Hierom dachten sy / datse van eenige ongedierten mochten gebeeten worden / en liepen daer na toe; eer sy daer by quamen / sagense een troep Indianen upt het bosch komen; sy lieten terstond haer potten vallen / en begonnen te loopen en te schreeuwen / Indios, Indios. Wy namen dadelijck / op het geroep van dese slabinnen / ons geweer / en liepen na haer toe / ter plaetse daer sy ons aanbosen datse de Indianen gesien hadden; daer gekomen zijnde / vonden wy de doode lichamen van dese twee negerinnen / die elck wel met twaelf

Slavinnen
doord'In-
dianen
vermoord.

of dertien pijlen doozstoochen / diese noch in het lijf hadden; sy waren dooz het lijf / dooz de hals / en dooz de beenen geschooten; en het scheen of dese wilden haer vermaeck daer in hadden gehad om die menschen met pijlen te doozsteeken / want van d'eerste pyl kondense wel gestorven zijn. Dese pijlen waren van een wonderlijck fatsoen / of maecksel / van slechte stocken gemaect / omtrent een vinger dick / en acht voet lang; aen het eene endt was een haeck van hout vast gebonden met een gesplitste draet / waer mede daer een vuursteen aen vast was / en aen het ander endt was een hout als een kooker / in de welcke eenige steentjes waren / die eenighsins geraes maekten wanneer de pijlen roerden; daer waender oock onder die van Palmiste boomen gemaect / en roodt gevertot waren / dat seer schoon stond / of het lachwerck hadt gewoest. Wy oordeelden dat de sulcke pijlen zijn gewoest van de Capiteynen / en wy bemerkten dat die pijlen in het middel-lijf van de Negrinnen staechen aldus waren.

Figuur van de Pijlen.

- A. Een vuursteen / die aen de pyl vast gemaect is.
- B. Een houte haeck / die mede aen de steen vast is.
- C. Is de Pyl.
- D. Is het kookertje / dat aen het endt van de pyl is.

Dese Pijlen zijn sonder eenigh pser gereedschap gemaect; want al watse sijden / latense eerst soo ver af vanden / alsse het hebben willen; daer na schraepen sy het af met vuursteen. Dese Indianen zijn seer snel in 't loopen dooz het bosch / want hoe nauwa wy toesagen / konden echter geen voetstappen van haer sien / noch de minste teekenen niet / datse dooz het bosch gheloopen waeren. Sy waeren oock soo voorsichtigh / datse de steentjes / die in haer kookertjes van de pijlen waren / met blaederen van boomen geslut hadden / op datse geen geraes souden maeken. Na dat wy in 't bosch gesocht hadden / ofse nergens geen vaertuygh hadden liggen / ende niet gebonden hebbende / keerden wy weder naer ons vaertuygh / en rusten het selfde toe / ende scheepten ons goet daer weder in. Ten laetsten gingen wy t'zepl / alsoo wy ons aen landt niet langer vertrouwen / vreesende dat dese Indianen soo sterck mochten komen / datse ons altemael overweldicht mochten hebben.

VIII. HOOFSTUUK.

Aenkomst des Schrijvers defer Historie aen Cabo Gratia a Dios; handel-
lingh van de Roovers met de Indianen daer woonende; manier
van leven der Indianen, vertreck van daer, aenkomst aen het Eylandt
Pines, gelegen aen het Eylandt Cuba, en sijn aenkomst in Jamaica.

De groote schrick / die wy kregen dooz het dooden van onse slavin-
nen dooz d'Indianen / deed ons op het spoedigste van daer vertrecken / en
setten onse kours naar Cabo Gratia a Dios, alwaer wy hoopten onsen
troost te sullen vinden / te weten van scherhejdt van plaets / en gelegentheyt
om victualie te bekomen / want daer woonden soodanige Indianen / die met
de Roovers Landelen / en haer wel tracteerden. Naer het verloop van ses
dagen / quamen wy aen Cabo Gratia a Dios; is te segghen: Godt zy ge-
dancht; het gree wy oock seiden / gelijk een mensch / die in het water ge-
leegen / en groot gebaer geloopt heeft van te bezyncken / en als hy daer
uyt gekomen is / seyd hy: Godt zy gedancht / dat hy my uyt dat perijc-
kel verlost heeft. Wy dancchten Godt oock / dat hy ons uyt die groote
noodt / daer wy in gewoest waren / verlost hadde / en ons laten komen ter
plaetse daer wy van d'indwoonders vriendschap konden genieten / nebens
het geen dat wy van nooden hadden. Soo als wy daer ten ancker qua-
men / sagen wy aen de strandt twee Christenen / die ons wachten om ons
welkom te herten; want de Roovers hebben sulcken vriendschap met die
menschen gemaect / datse daer by haer bleven woonden / sonder dat haer
eenigh leed geschiede / maer leefden sonder sozgh / want d'Indianen geven
haer al watse van nooden hebben / en daer tegens rupden sy aen d'In-
dianen anders niet als oude messen / bylen / en ander diergelyck ghe-
reedschap. Als de Roovers daer komen / koopen sy een Vrouwe van
d'Indianen vooz een oude byl / of vooz een oudt mes / en daer vooz blijft
de vrouwe soo langh by soodanigen Roover / tot dat hy voegh gaet / en in-
dien het quam te gebeuren dat hy drie of vier jaren daer na weder quam /
soo soude de selve vrouwe weder by hem komen. Die daer een Indiaensche
vrouwe neemt / heeft niet te sozgen / want de vrouwe brengh hem sijn da-
gelycksche kost / gelijk als se onder d'Indianen gewendt zyn; de man
hoeft anders niet te doen / als alleen iets te gaen jagen / of visschen / een blanke
mensch behoeft dat niet te doen / maer commandeert een Indiaen daer
toe. Dese Indianen gaen oock dickwyls in Zee met de Roovers / en blij-
ven drie a vier jaren uyt / sonder in haer landt te komen / soo dat'er onder
haer zyn / die seer goede Engelsch en Fransch konnen spreken / gelijk
er oock veel Roovers zyn / die goed Indiaensch spreken. Dese Indianen
doen groot voozdeel aen de Roovers / alsoo sy seer goede Harpeniers zyn /
soo in 't schieten van Schilpadden en Manintins / als andere visschen / ja
een Indiaen is bequaem om heel Scheepsvolck van hondert man te spy-
sigen /

Manier
van leven
van de Ro-
vers, by de
Indianen
aen Cabo
Gratia
Dios.

figen / wannere hy ter plaets is / daer wat te vangen valt. Dorn top aen de Cabo gelandt waren / quamen de Indianen ons te gemoet niet alderhande vruchten / en niet een om te sien ofse geen kennisse hadden. Wy hadden twee personen by ons / die haer tael wel konden / en daer langh gewoont hadden. 25p dit volck bleven wy eenige tijdt om ons te verbaarschen / alwaer ick geleegentheyt hadde om haer leven en manieren wel te ondersoecken / waer van ick hier een kort verhael sal doen.

Manier
van Rege-
ringe van
d'India-
nen aen
Cabo Gra-
tia Dios.

Dese Indianen houden haer als een kleine Republique / sy hebben geen Opperhoofd over haer / diese als Heer of Koningh kennen; haer landt / dat sy besitten / is omtrent dertigh mijlen in de rondte; sy hebben geen vriendschap met haer nageburen / noch ten minsten niet met de Spanjaerden / waer van sy groote vanden zijn; sy zijn weynigh in getal / en niet boven vijftien a seftien hondert zielen sterck; onder haer zijn eenige Meesters die se vooz slaven houden / en die daer gekomen zijn van een Schip / dat van de Meesters afgeloopen waterdt / en daer te stranden quam. Dese Indianen maecten aenstands alle die Meesters tot slaven / van welcker geslachten daer noch heden zijn / sy zijn verdeelt in twee partpen / gelijk men hier seggen soude / twee Provintien; eenige daer van wonen boven in 't landt / en hebben daer haer plantagien; en d'andere wonen aen de zee kant: die in 't land wonen / zijn meer geneegen tot den arbejd / als die gene welke aen de zee kant wonen / want die zijn te luy om hupsen vooz haer tot wooning te maken; wannere het reegent / hebben sy anders niet om haer daer vooz te bezijden / als een Palmiste bladt / dat se tegen de reegen houden / en keeren haer altydt nae de windt / niet het bladt daer de reegen van daen komt. Haer kleedingh is anders niet / als een gordel / daer se haer schamelheyt mee bedecken; sommige van die gordels zijn van bast van boommen / die alleenlijck wat gheklopt en sacht gemaect zijn. Dit ghebzuypken se mede om daer op te slaepen / en noemen die gordels / of Cabals; sommige hebben gordels van katoen gemaect / op de manier van de Guineesche kleeden; haer gheweer is Affagapen / met pseren punten / en oock met tanden van Hapen. Dese Indianen hebben eenige kennisse van d'almoogende Godt / doch sonder enige Godtsdienst. Ick heb nocht bemerckt dat se enige Godtsdienst gepleeght hebben; sy gelooben niet aen de Dupbel / gelijk veel Indianen in America / en werden oock niet van hem soo geplaecht / gelijk d'andere Indianen. Haer levens middelen zijn meest vruchten / gelijk Bananos, Backoves, Anassen, Patatos, Casavi, Krabben / en visch / diese in zee gaen schieten: sy maecten veelverhande dranken die seer lekker zijn / en ghebzuypken tot haer ordinaris drank Achiock; dit werdt gemaect van secker zaedt van Palmiste boommen / diese in warm water stampen / en daer een weynigh in laten staen; dan laten sy het smcken / en daer nae drincken sy het; 't is lieffelijck van smaek / en seer woedsaem. Sy maecten oock seckere drank van Bananos, die rijp zijnde / laten die onder heete asch braden / en doen die dan / soo heet als se van het vuur komen / in water / en kneedense met haer handen / soo dat het soo dick werd als pap / dit verstrekt haer tot eten en drincken t'samen; sy maken

Haer
spijs en
dranck.

maken oock wijn van die Plantanos, of Bananos, die soo sterck is als Spaen-
 sche wijn. Als dese Plantanos rijp is / kneedense die met kout water in
 groote Calbassen die sy daer hebben / en alsse wel gekneet is / laten sy die
 samen acht dagen staen / ende het gesten werckt soo sterck als Spaensche
 wijn; d'Indianen nooden haer vrienden op dese Dranch te gast. Sy ma-
 ken noch een andere Dranch / die noch liefflijcker en beter is als dese / en
 geschiedt op dese manier / sy nemen Annassen, bradense half gaer / en knee-
 dense op deselve wijs als ick van de Bananos verhaelt heb; en wanneer die
 wel ghekneet is / doen sy daer een derde part wilde hooning onder / en
 laten dat te samen fermenteeven / tot het een koleur krijght als Spaensche
 wijn / dit is seer lieffelijck. Haer Dranch is het beste datse hebben / want
 sy weten geen kost te koocken noch toe te maecten. Sy hebben oock een
 seer aerdige manier van gastmaelen te houden / en van haer vrienden t'ont-
 haelen. Wanneer een Indiaen wijn heeft gemaect / ghelijck hier voo-
 ren verhaelt is / soo gaet hy sijn vrienden daer op nooden / ende op de
 tijdt dat hy omtrent weet dat sijn vrienden komen sullen / laet hy sich kem-
 men / ende sijn hair smeeren met Oly van Palm / ende hy verft sich heel
 swart; sijn vrouwe kemt haer oock / ende verft haer heel roodt / daer
 naer neemt d'Indiaen sijn wapen / dat drie of vier Affegapen zijn / en gaet
 omtrent drie of vier hondert schreeden van sijn huys / op de wegh daer hy
 sijn vrienden verwacht; ende als hyse siet komen / valt hy voor haer voeten
 op sijn aengesicht neder / en bezroert hem niet meer als of hy doot was /
 dan komen de vrienden / helpen hem op / en brengen hem naer huys; ende
 als sy omtrent het huys zijn / creedt hy eerst in / en alle de vrienden / die
 hy genoodt heeft / vallen als dan op haer aengesicht neder / gelijk als hy
 gedaen heeft / en hy helpt haer dan een voor een op / en brengtse in sijn huys /
 de vrouwen doen malkander geen ere aen / nae ick heb komen vernem-
 ken. Als de vrienden altemael in huys zijn / word haer gepresenteert elck
 een kalbasje vol van gebraeden Plantanos, met water gekneet / en dat soo
 dick als pap; dese kalbassen houden omtrent twee mingelen nat / dat moe-
 ten sy alle op eten en drincken / ende als yder sijn kalbasse Dranch op heeft /
 soo komt de hospes van het huys / ende neemt haer altemael de kalbassen
 af / ende sy setten tegen haer / dit is (volgens onderwijs van die geene die
 haer tael kennen) het welkorn hieten; daer nae drinckense van de Dranch
 daerse op genoodt zijn / sonder iets anders te eten / als eenige vruchten;
 ende als sy droncken zijn / singen en danffen sy / en maken heel liefkosingen
 aen hun vrouwen; en om te toonen datse tot de vrouwen geneegen zijn /
 neemen sy een van hun Affegapen / en stecken die door haer mannelijcke
 loede / in presentie van hun vrouwen: dit heb ick dickwils van de Roovers
 hooren seggen / doch ick wilde het niet gelooven; maer ick heb het nader-
 handt selver ghesien. Dit doense oock / wanneerse een vrouwepersoon
 byen / om te toonen datse tot haer geneegen zijn. Als sy droncken zijn /
 bechtense oock wel tegens malkanderen / en stecken den een den ander
 doot / maer het gebeurt seldom: sy onderhouden eenige Ceremonien we-
 gens het trouwen / want een Indiaen magh onder haer gear dochter nee-
 men

Haer Ga-
steyen.

Haer
Mouw-
lijcken.

men sonder consent van haer ouders / of vrienden / en als 'er peimand van haer een dochter sal trouwen / wordt hy van Vader gebraeght / of hy wel jagen en visschen kan / of hy wel Affegapen maecken kan / of hy een harpoen maecken kan / ende of hy wel een lijn draegen kan? en als hy op alles wel geantwoordt heeft / so neemt de Vader van de dochter een kalbasse vol dranck / daer hy eerst uptdriecht / daer naer geeft hy die aen de Jongman / en de Jongman aen syn Wyf. Het is een gebruik onder haer / wanneer der aen peimandt van haer een kalbasse dranck gepresenteert wordt / dat hy die moet uptdrieken; maer hier driekense niet haer wyen upt / om te beteekenen datse bloedvrienden zijn. Dese selve Ceremonien geschieden oock / wanneer een Grover een Indiaensche vrouw tot sin gebruik neemt; maer in plaets dat hy van de Vader onderbraeght wordt / moet hy hem een mes en een byl bereeren; ende als de Grover wegh gaet / brenghet hy de vrouw weder tot haer Vader / en sy hebben daer geen ergernisse onder malkanderen van; een Indiaen sal daerom oock niet laten haer tot syn vrouw te nemen / maer alsse getrouwt zijn / willen sy niet hebben datter een ander by haer wyf komt: de vrouwen houden geen kraem naer het baeren / noch de mannen oock niet / gelijk de Caribes doen / maer soo drae als sy gebaert hebben / gaen sy heen / en wasschen haer kind in de Ribier / of in ander water / en daer naer vinden sy het in een van haer gordels / die se Cabale noemen / en doen haer werck als van te vooren; hoe datse dat kunnen doen / laet ick de vrouwen onzdeelen / die beter onderbinding daer van hebben; dese Indianen hebben oock bysondere Ceremonien omtrent de dooden / wanneer dat 'er een man sterft / moet syn vrouw hem selver begraven met alle syn gordels / affegapen / vistupgh / en alle syn juweelen / die hy aen syn ooren / en om syn hals draeght / en alle dagen moet sy op het graf / daer haer man leyd / kasten dranck brengen. Alle morgens brenghet de vrouw senige Plantanos, met een kalbasse dranck / en als dan de vogels daer aen komen picken / dat houdense voor goet / soo datse alle dagen daer gaet om het geen / datse daeghs te vooren daer gebacht heeft / te verbarschen / dat duurt een geheel jaer langh; dit konnense reekenen by de Maen / daer van sy vijftien voor een jaer reekenen. Enige Schryvers hebben willen seggen / dat het eten 't geen de Indianen aen haer dooden brengen (gelijk de Caribes doen) van de Duijvel wordt afgehaelt / maer dit houd ick niet voor de waerheyt; ick heb het selver dickwils van de Indianen afgehaelt / alsoo de vruchten / diese daer brengen / de rijpste ende de lekkerste zijn diese vinden konnen. Als 'er nu een jaer (naer haer reekeningh) gepasseert is / so gaet de vrouw / en ontgraeft haer man / ende neemt alle de beenen diese onder der aerden bindt / ende gaet die wassen / en laetse dan in de Son droogen; alsse dan gedrooght zijn / bindt syse by malkander in een Cabale, en draeght die soo langh op haer rugh / als hy onder der aerden gelegen hebben / te weten een gantsch jaer van vijftien maanden / sy slaept daer mede / sy werckt daer mede / soo dat sy die beenen altijd draeght; en als de tijdt om is / hangense die aen de gevel van haer hutje / datse heeft / doch soo s'er geen heeft / dan worden die

Haer
Cermoni-
en om-
trent de
afgestor-
vene.

die beenen aen de geedel van het hups van de naeste bytenden gehangen. De
 vrouw bezmagh / volgens haer wetten / oock niet te trouwen door dat bē
 twee jaren om zjnt / te weten een jaer om onder d'aerde te leggen / en een jaer
 om de beenen te dragen; die geene die onbē stēben / worden haer beenen niet
 gedragen / maer het eeten wordt op haer graf gebracht als op d'ander: een
 man en draeght oock niet de beenen van sijn afgestorven vrouw. Wanneer
 dat een van de Roovers / die met een Indiaensche vrouw getrouwt is / komt
 te sterben / sijn beenen worden mede door haer gedragen op de selfde wyse als
 of hy een Indiaen hadt geweest. De Meegers / die by haer zjn / leven op
 haer manier in alle dingen: soo sp oorloggh hebben / en eenige van hare span-
 den gebangen krijgen / die maechense tot slaven. Dese Indianen zjn soo
 wel als de blanke menschen sware siechten onderworpen / als bloedloop,
 en kinder-pocken; en wanneer datse een heete koozts hebben / gaen sp in 't
 water leggen soo langh tot dat de koozts over is / en als 'er een siechte onder
 haer komt / sterben sp by meenigte. Dit is het gene ich by dese Indianen heb
 konnen aenmezken in de tijdt dat ich daer geweest ben. Toen wy ons nu
 verberst hadden / en versten waren van het geen d'Indianen ons konden
 mede geven / vertrocken wy van daer / en stelden onse kours naer het Ep-
 landt Cuba, alwaer wy beertien daghen daer nae aen het Eplandt Pines
 quamen / aen de zuydkant van het selve Eplandt Cuba gelegen; wy moesten
 noodtsaeckelijck daer een haven kiesē / om ons vaertuyg te verhelpen / want
 wy konden het selve niet langer boven water houden. Soo als wy daer qua-
 men / hadden wy twee Indianen van Cabo Gratia Dios mede gebracht / die
 gingen upt visschen / en eenige van ons volck gingen upt jaegen / want op
 dat Eplandt zjn veel Roe-beesten / die de Spanjaerden daer gebracht heb-
 ben om voert te teelen. Wy hadden daer qualck vier uren gelegen / of
 kregen soo veel visch en vleesch / als twee duysent menschen souden hebben
 konnen eeten / soo van Roe-beesten / Schilpadden / Manantins / als an-
 dere Zee visschen; doen waren alle d'ongemacken / die wy geleeven hadden /
 vergeeten; wy noemden malhanderen doen anders niet als boevers / maer
 doen wy niet te eeten hadden / als wy vijf a ses tzedden van malhander pas-
 seerden / waren wy den een den ander in de wegh. Daer hadden wy goede
 gelegentheydt om ons vaertuygh te hielhalen / want wy hadden geen spannen
 te verwachten / als de Spanjaerden; maer door die waren wy niet bezeeft /
 want wy sochten haer meer als sp ons / eventuel moesten wy by nacht goede
 wacht houden door de Azokobillen / die daer in groote meenigte zjn; en als
 sp hongerigh zjn / ontsien sp geen menschen / ghelijck by ons gebleeken
 is aen een van ons volck / die alleen met een Meeger boschwaerd in liep /
 en tradt onbesiens op een Azokobil / die in een poel verborgen lagh / de Azokobil
 vatten hem by 't been / en haelde hem onder de voet; maer dese man
 was kloek en sterk / trock sijn mes / en verweerden hem soobanigh dat hy
 de Azokobil dooden / doch door het geweldigh storten van het bloedt / dat
 upt sijn gebeete wonden bloeyde / bleef hy in slaubate leggen. Sijn slaef /
 die van hem was geblycht / quam weder by hem / en hielp hem tot ontrent
 een myl van de Zeekant / alwaer wy hem met een hangmat van daen hael-

den: naderhandt doost niemandt van ons sich alleen in 't bosch vertzoutwen / maer wy gingen alle dagen met ons tien of twaelven stek / alleentgh om Azobillien doost te slaen; 's nachts quamen se aen boort van ons vaertuyg / en sloegen haer voerste pooten op de bezekhouten / om daer op te klimmen / dan deden wy haer een touw om den hals / ende hystense binnen boort. Doen wy ons aldaer wel verbezocht / en onse vaertuyghen een wepnigh gerepareert hadden / verbolghden wy onse steyn naer Jamaica. Aldaer gekomen zijnde / bonden wy het dezde part van onse vloot daer niet gearbeert.

Morgan wiste weder eenige vaertuygen toerusten / om het Epland St. Cathalina te gaen in besettinge neemen / alsoo het garnisoen daer van daen was / maer sijn voornemen wierdt hem belet door een Engelsch Koninghs Schip / brengende order van de Koningh / dat de Gouverneur van Jamaica naer Engelandt moest / om te bezantwoorden alle de schaeden / die de Roovers van Jamaica aen de Spanjaerden hadden gedaen; en op het selde Schip was een ander Gouverneur: en Morgan ging mede naer Engelandt.

Dese nieuwe Gouverneur sondt aenstondts Scheepen in alle Spaensche Havens / om al de Spaensche Gouverneurs te verseckeren van goede nabuerschap / en dat 'er geen meer Roovers van Jamaica souden baren. Onbezuyfften negotieerde dese Gouverneur / onder pretext van vrede te publiceren / seer stekch met de Spanjaerden / en gebruikte tot sijn behulpindelen / om sijn negotie te bedecken / een party Joden / die op Jamaica woonden. Eenige Roovers / die noch niet binnen waren / dese tijding hoorende / quamen niet te voorschijn / maer bleeben rooven soo veel als se konden. Sy hebben naderhandt een plaets aen de noordkant van het Eplandt Cuba genomen / genaemt la Ville de los Cayos, en hebben aldaer geen minder godtloosheyt gepleeght / volgens haer oude gewoonte. Maer dese nieuwe Gouverneur heeft niet loosheyt soo veel te weegh gebracht / dat hy een of twee van dese Roovers kreegh / die hy heeft doen ophangen. D'Andere / wanneer sy dit saegen / zijn nae Tortuga onder de Franssen geblucht / alwaer sy haer noch houden; want sy zijn dat Rooven soo gewend / dat het onmogelijck is haer te beletten; want als men haer de rene haben verbiedt / loopen sy meer in een ander / door dien die landen over al vol schoone Havens zijn / in de welcke sy de kost / en alle noodsaechelijckheden / die sy tot haer Scheepen van nooden hebben / in overbloet kunnen krijgen.

Verhael van een Schipbreuck, geleeden van Mr. BER-
TRAN d'OGERON, Gouverneur van het Eylandt
Tortuga, hoe dat hy met zijn volck in handen der Span-
jaerden is vervallen: zijn listigheydt om zijn leven te
salveeren; onderneemt een aenflagh op *Puerto Rico*,
om zijn volck te verlossen, maer mislukt hem: wreedt-
heden van de Spanjaerden, gepleeght aen de Franse ge-
vangens.

In het Jaer sestiën hondert drie en seventigh / hadden d'Ingeseetenen der
Eplanden / behoorende onder den Koningh van Brancrich / seckere
macht by een gebzacht / om de plaetsen / onder 't gebied der Heeren Sta-
ten van Hollandt zijnde / te veroveren / en te ruineeren. Den Franschen
Generael gaf Commissie / upt de naem van den Koningh / aen alle de
Scheepen / die haer doen tot afbreuck vanden byandt wilden laten gebzucht-
ken. Hy selver hadde een Bloot geformeert soo van Oorlogh als koopbaer-
de Scheepen / upt alle plaetsen ontboden / en by een bezgaderc / om het Epland
Curaçao te gaen inneemen. De Gouverneur van Tortuga was selver op een
Oorlogs schip gegaen / dat doemaels op de steele lagh / met vlez a byf hondert
man die boschloopers / of Boeckantiers genoemt worden / die op het Eplandt
Espanjola zijn / met voorneemen om sich te conjungeeren met de Generael
van de Franse / om mede na Curaçao te gaen; maer hy wiesd van syn desseyn
bersteeken / dooz een ongeluck dat hem oezquam aen de zupdkant van het
Eplandt St. Juan de Porto Rico, alwaer hy by nacht dooz een swaere storm
aengetast wiesdt / en sijn Schip op de klippen breef / omtrent d'Eplanden
Guadanillas, gelegen aen de zupdkant van het boven gemelte Eplandt / en
in korten tijdt aen stukken stiet / soo dat Mr. Ogeron gedwongen wierdt sich
met sijn volck aen landt te salveeren.

Ogeron
formeert
een vloot.

Lijdt
schip-
breucke.

's Anderen daeghs / met het aanbreeken van den dagh / meende de Span-
jaerden / dat dit volck was / die gekomen waren om het Eplandt af te loopen
(gelijck sy wel van de Franse gewend waren) bezsamenelden een bequame macht
by een / en gingen tez plaetse daer de Franssen waren / die daer in een bedroefde
staet waren / meez gedisponeert om quartier te eyschen / als om te bechten; want
sy hadden niet gesalveert als alleen het leven / en het geen sy aen 't lijf hadden /
dat niet meer was als een heimb met een linne broeck. De Spanjaerden qua-
men echter / met alle macht die sy hadden kinnen by een brengen / op haer
aen / onder de welke aldezhande slagh van menschen waren / soo Swarten
als Indianen / en halve slachten / maer wepnigh blanche menschen. Soo
als de Franse haer sagen aankomen / gingen sy de selve te gemoet / om quar-
tier te bezoecken / en haer te verschoonen met het seggen datse Europters wa-
ren / en datse meenden in de Franse Eplanden te komen / om hun negotie aldaer
te doen / maer dat het ongeluck dooz quaed weer haer Schip tegen de klippen
hadt

Werden
gevangen
genomen.

Ogeron
veynst
hem sim-
pel te zijn.

had doen aen stucken flooten. De Franssen hun klachten met alle ootmoedighheyt om quastie upgestoet hebbende / kregen tot antwoord van de Spanjaerden: *Há porros Ladronnes no ay quartel paravos otros.* Dat is: O jou hondtsche Dieven, daer is geen quartier voor jou; ende met een vrese op de Franssen aen / slaende een groot gedeelte van de selve dood. Nachts / doen de Spanjaerden sagen dat de Franse geen tegenstand deden / en zelfs geen geweez by haer hadden / hielden sy op niet moorden / sonder nochtans hun ander gebouwen te zijn / of de Franssen waren daer gekomen om het eilandt af te loopen. Sy namen dan d'overgebleeven Franssen / en bonden die twee of drie aen malkander vast / ende brachtense aen de Savanas, dat is op een black veldt. Daer aengekomen zijnde / vroeghen de Spanjaerden nae haer Opperhoofd / maez sy antwoorden alle eenparigh dat sy verdroncken was / hoe wel het niet waer was; maez Monsieur Ogeron hadde haer versocht sulchs te seggen / eer dat de Spanjaerden by haer ghestonnen waren: de Spanjaerden wilden dat echter niet aenneemen / maez brachten eenige Franssen ter pijnbank / om haer te doen seggen wie haer Opperhoofd was / van de welke eenige sterven / die de pijn niet upstaen konden. Ogeron hield hem als of sy simpel was / en niet te degen spreken konde / maez doch de Spanjaerden hem lieten los gaen / sonder eenigh leed te doen / ja zelfs kreegh sy altemiet een stuck eten / daer d'andere honger moesten lijden: hun wierdt al te wepnigh gegeven / om sonder snierte te leven / en al te veel om te sterven. Als 'er perrandt van haer alle sieck wese / quam de Spanjaerden / vresende dat sy stueren soude / namen haer vermaeck daer mede / en bonden hem aen een boom vast / ende te paezdt sittende / liepen op hem met hunne Lancen om de prijs wie het beste schieten souden / makende aldus een Tournoy spel met haer.

Monsieur Ogeron, de welke een man was van goed verstand / en die sich beynsde onnosel / en upsinigh gewoorden te zijn / stende de vreesdheyt die ontrent syn volck gebuycht wierdt / resolbeert syn leven in gevaer te stellen / om de bezloffinge van syn volck te ontdeelen. Alle de Franssen waren gebonden / soo datse nergens konden gaen / behalven dat 'er noch eenige Spanjaerden waren die hem bewaerden; nachts haddense Ogeron, die hem als simpel hieldt / los gelaten / met syn Wacht / genaemt François la Faverie, die seckeren dienst aen een Spanjaerd hadt gedaen / daer doch sy bypighheyt verkreegh van los te gaen: sy ging althut met Monsieur Ogeron op het veldt sloepen / ghelyck men met een geck somtijds doet: soo dat de Spanjaerden selver hun vermaeck namen om dat aen te schouwen.

Soeckt
het te ont-
snappen.

Ondertusschen Ogeron en de Wacht / leyden met malkander oer / hoe dat sy best bluchten souden. Opdelijck resolbeerden sy naer de strandt te gaen / om aldaer een blot te maeken / en oer te vaeren naer het eilandt Santa Crus, het welke de Franssen toebehoort / en is gelegen aen d'oosthoek van Porto Rico, zuydoost ten oosten ontrent tien mijlen. Maez daer dit samen vast ghestelt / en malkander bystandt hadden beloofd / soo waerschouwden sy eerst hun volck / ende namense de reys soo aen / hebbende anders geen geweez als een hackmes / datse van de Spanjaerden gemoeten hadden /

hadde / de welke hy haer genoemt wezdt Machetta. **Sp** marcheerden een heele dagh dooz 't bosch eerse aen de strandt quamen / alwaer sp naer een bequame gelegenthepdt sochten om een blot te maecten / maer sp marcheerden een wyle tijds sonder datse daer toe konden komen. Ondertusschen begon haer de honger te quellen / want aen de strandt was niet te bekomen / om haer honger te verzadigen / gelijk sp in 't bosch gedaen hadden / met zaed van boomen. **De** nood / die een goede leermeeftzes is / doer practijh soecken aen die gene die by haer gehuyshest zijn / dit deed dese twee bluchtelingen mede omzien naer alle middelen om aen haer kost te komen. **Sp** sagen aen de strandt een groote meentigte visschen / dooz de Spanjaerden genaemt Corlobados , die naer seechere klepne visschen joegen om te azen / en sp bemerkten dat dese klepne visschen / bluchtende vboz de groote / sommige van haer op het drooge zandt sprongen. **Mr.** Ogeron probeerden of het niet lucken wilde de grootste te krijgen alsse van hem gejaeght wserden / het geen geschiede tot hun groot ghenoeghen : sp maecten dan jacht op de Corlobados , waer dan sp een deel op de drooghte kregen ; op dese wijze bongen sp soo veel visch alsse eeten konden : als se eenige ghevangen hadden / bzaeden sp die / om tegens een anderen daghte te bewaren : om buuz te maken / waren sp niet bezleegen / want als men twee stucken hout een quartier uurs tegen malhander aenwrijft / soo bekomt men terstondt buur. **Als** sp dan een partij visch ghevangen hadden / liepen sp boschwaezd in om die te bzaeden / want aen de strandten dorsten sp haer niet bezwiltwen / upt bzeese van weder ghevangen te wezden / en dan sonder genaede te moeten sterben.

Ondertusschen begonnen sp aen hun blot te arbeyden / en besigh zijnde om boomen te soecken die daer toe bequaem waren / soo wterdens een klepne Canoes gewaer / die upt te Zee quam ; sp verbozgen haer terstondt in 't bosch / ende namen acht waer dat hy omtrent wilde landen : sp wisten niet wat dooz volck dat daer in was / maer doen 't begon te naezderen / soo kondense sien dat 'er niet meer als twee mannen in waren / die sp oordeelden visschers te zijn / gelijk sp oock waren. **Hier** loezden sp geweldig om sich meester te maken van de Canoes / al soude het haer leven kosten / en bezstaken haer terstondt in 't bosch / recht tegen over de plaets daer de Canoes meende te landen. **Doen** de Canoes aen de strandt was / sagens dat 'ez niet meer als twee visschers in waren / d'een was een Spanjaerdt / en den ander een half slagb / die de Spanjaerden Mulato noemen : het schijnt dat se daer gekomen waren om water te halen / en 's nachts te gaen visschen tussen de klippen die daer omtrent zijn ; want soo dza als se daer gekomen waren / nam de Mulatos eenige klepne halbasjes die sp hadden / om die te gaen vullen met barsch water aen een klepne Rivier die niet ver daer van daen was. **Onse** bluchtelingen quamen booz den dagh / en oberbielen hem / en kloofden hem de kop in met een hatchmes dat sp hadden / en daer nae liepen sp na de Spanjaerdt / die doende was om aen de Canoes wat te maken / en het vischtrug toe te taechelen / die sp oock stracks om 't leven bzachten / ende lieten hem in de Canoes leggen / en haelden oock het ander Lijck daer by / om die alle beyde t'zeewaerdt in te bzingen / op dat de Spanjaerden daer geen kennisse van mochten krijgen ; daer na haelden sp soo

veel bazsch water als sp in de Canoes konden bergen / ende voeren teystondbt daer van daen nae een kleyne schuyplaets van een stilstaende water / om aldaer de nacht in te wachten / die oock soo dzae niet aenquain / of sp namen hun kours langhs de kust van het Eplandt Porto Rico, tot aen Cabo Roxe, van waez sp oberstaechen naer het Eplandt Espagniola, alwaer haer volck was: meer en windt diende haer doen oock soodanigh / datse in korte dagen quamen aen een plaets genaemt Samana, aen het Eplandt Espagniola, alwaer sp haer volck bonden; Ogeron liet de Barbier aldaer langhs de kust eenigh volck vergaderen / en vertzoch self naer het Epland Tortuga, alwaer hy eenige Scheepen die op de Reede lagen / socht by een te krygen / en gaf sijn deffern te kinnen / het welcke was om sijn volck te bezlossen / ende gaf daerom boven hoope van goede buyt / om soo veel te meer couragie te verwecken. De Barbier gingh mede langhs de kust van Espagniola, aen alle plaetsen waer dat Franse waren / encourageerende haer soo veel als mogelijk was / om haer medegesellen te willen bezlossen / haer verseeckerende dat 'ez een goede buyt was van daen te haelen / waez door hy in korten tijdt een goed getal by een vergadert hadde.

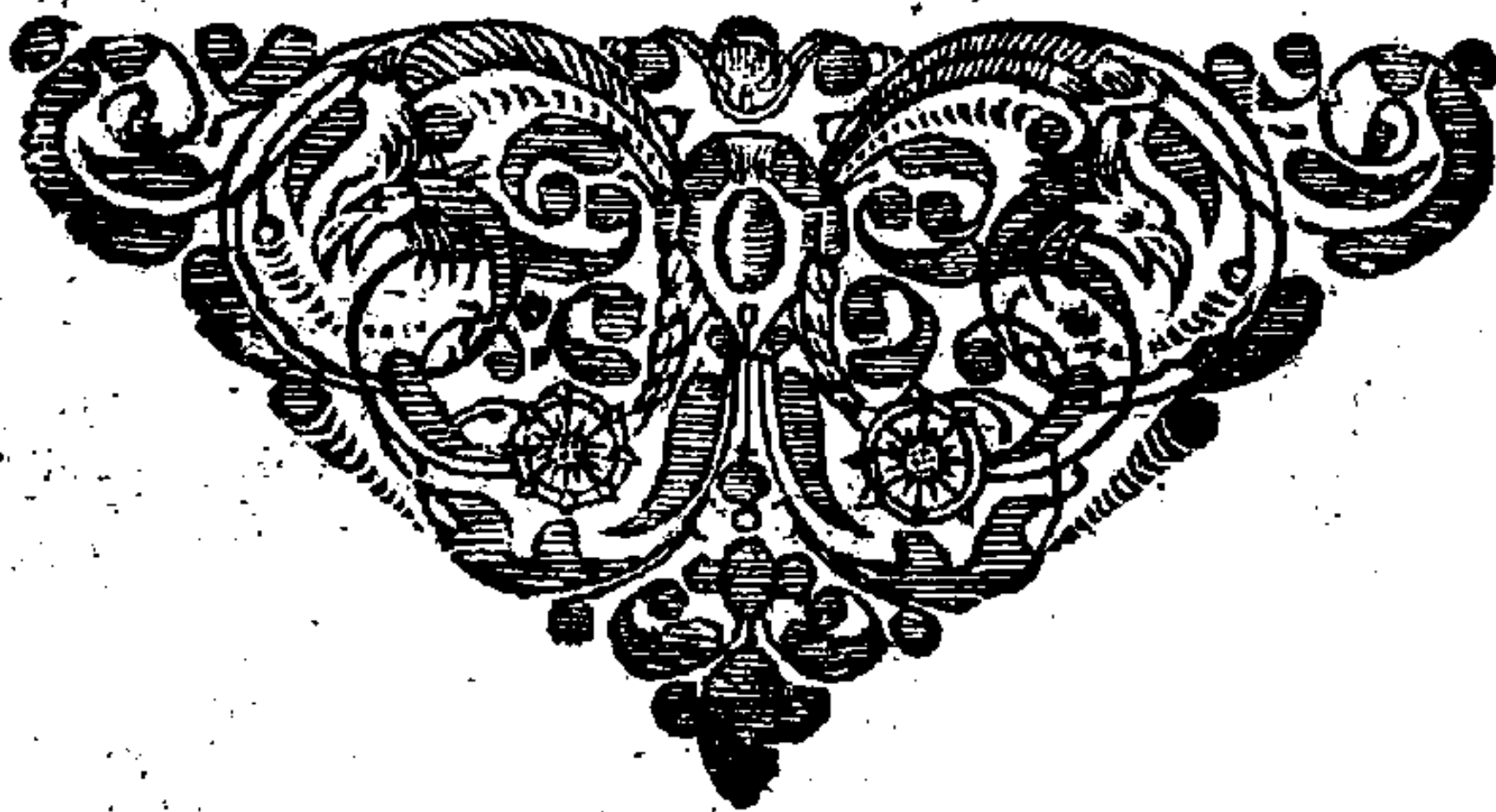
Onder tusschen hadt Ogeron veel Scheepen klaer gekregen / en het volck dat hy hadde konnen by een brengen / ingescheept / zeylde daer mede langhs de kust van Hispagniola, om het volck dat sijn Barbier vergadert hadde / mede in te nemen; hy moedighde haer aen / om couragieuselych wzaech te gaen neemen over de onmenschelyche wreedtheden die de Spanjaerden omtrent haer medegesellen gepleeght hadden: sp beloofden hem alle met een eenparige stem / datse hem volgen souden waer hy haer oock mochte leyden / betruggende mede een groot geveel te hebben van het lijden van haer volck / onder het geweldt der Spanjaerden.

Ogeron siende dat sijn volck wel gemoedt was om sijn boozneemen te bevollligen / stelde sijn kours naer het Eplandt Porto Rico. Ende omtrent de kust gekomen zijnde / zeylden eben soo nae dat sp het landt sien konden boven van de Ree / en zeylden anders niet als met d'onbezeylen / op dat hy door de Spanjaerden niet ontdeckt soude worden / tot dat hy ter plaets gekomen waer / daer hy sijn aenflagh op hadde om te landen. Sijn boozsichtigheyt was ebenwel vruchteloos / want sp waren op 't landt daer van verwitticht / ende hadden langhs de strandt bezshepde Compagnien reys om haer te observeren: en te sien waer haer meeningh was te landen. Ogeron dit siende / oordeelde dienstigh haer een wepnigh tijdt te geven; en soo dzae hy sijn Scheepen hadt gewaeschoutot om haer gereed te maken / om het volck aen landt te smijten / soo gaet hy soo dicht onder het landt als hy kon / en begon lustigh buer te geven / om onder 't schieten sijn volck aen landt te doen brengen / en de Spanjaerden onboozsiens met een furie op het lijf te komen. Maer het viel anders uit / alsoo de Spanjaerden haer in 't bosch bezshepden / hebbende seer stil op haer buyt gelegen / tezwijl dat de Scheepen schooten; en soo als de Franssen meenden boschwaeydt in te gaen / quamen haer de Spanjaerden onboozsiens overballen / en bezsloegen de selve in een korten tijdt / soo dat de rest gedwongen wierd wederom na haer Scheepen te

te retireeren / soo als sy best konden / doch een groot deel bleeben op de plaats soo doodt als gequelt. Monsieur Ogeron salbeerde mede sijn leven / hoewel sy van droefheidt soo goed als half dood was / dat sijn aenslag hem mislucht was / denckende dat d'andere / die onder de handen van die Barbaersche menschen waeren / het souden moeten vergelden / evenwel daer en was geen middel voor hem om sijn volck te bezlossen / alsoo sy te swach / ende schrick onder sijn volck was ; maer de plaats daer sy landen moesten / was soo onboosdelijck voor die van hupten / dat een man aen landt soo goed was als tien die hupten waren / daerom waren de Spanjaerden ongelijck stercker als sy lieden / soo dat sy onbezichtter saecken moesten vertrecken. De Spanjaerden bleeben soo langh aen de strandt / tot dat Ogeron upt het gesicht van 't landt was ; de gequeltsten die daer waren / sloegense voor de doodt / ende sneeden de neus en ooren van de dooden / en brachten die in haer quartier / om die aen d'andere gebangens te toonen / tot een teeken van de victorie diese bebochten hadden : sy richtten een groot feest aen / ende brachten victorie / ende namen eenige van de gebangens / die se aen boomen vast maakten / en daer een Touron spel mee aen rechten / ende te paerdt sittende / liepen met haer Lancen op de gebonden aen / die het best trof / kreeg de prijs / die sy daer toe stelden / sy lieten gebaede vleesch voor de gebangens setten / nae dat sy twee of drie dagen niet en hadden gegeten / ende als se iets van het vleesch wilden nemen / sloegen de Spanjaerden haer met hun hachtmessen op de handen ; sy smeeten haer de beenen voor / op dat se klupben souden / gelijk de honden doen / en wanneer de gebangens dit niet op raekten / seiden sy dat se geen groote honger hadden. De Heer Jacob Binkes, die doormaels in America zijnde als Commandeur van eenige Oorloghs Scheepen / en aldaer quam om eenige bezarsinge te haelen / is hier van getupge geweest / ende heeft vijf of ses van die ellendige gebangens voor medelijden op sijn Scheepen gesalveert / en hier te lande ghebacht. Toen de Spanjaerden dit bemerkten / verboerden sy de rest naer de Hoofstadt / alwaer sy geemploeyt werden om kalk en steenen te dragen aen eenige Forsten die gerepareert werden. Toen begonnen de Franse gebangens een wepnigh moedt te scheppen / want hoewel dat se wercken moesten als slaven / waren sy evenwel haer leeven verseeckert / ende hoopten d'een of d'ander tijdt daer van daen te geraecken. Toen de Forsten gerepareert waren / en dat aen de Stad niet meer te doen was / liet de Gouverneur van de Stad haer nae Havana hoeren / alwaer sy in de selbe functie gebuycht werden / als op Puerto Rico ; maer sy werden korter gehouden ; want als se daeghs gewerckt hadden / werden sy 's avonds gehoeyt en geslooten ; want de Gouverneur vreesde dat se de Stad mochten bespieden / en als se weder by haer volck quamen / dat sy de Stad mochten komen bezasschen / gelijk se heel aenslagen daer op hadden gehad / en daarom socht de Gouverneur maer gelegentheidt om haer na Spanjen te senden. Alle de Scheepen die van Nova Hispania quamen / namen twee of drie van de Franse / naer dat sy 'er van doen hadden op hun Scheepen / in de plaats van Maatssofen die gestorben of wegh gelooopen waren. Dit was 't geen de Franken sochten / loovende Godt dat sy haer van hun slavernye verlost hadde.

Dit duerde niet lang/ of sp waren altemael na Spanjen gebaren / alwaer sp weder by malkander quamen / en gingen t'samen naer Wranckrijck / alwaer sp haer gereedt maechten om met d'eerste gelegentheidt weder nae het Eplandt Tortuga te gaen. Sp hielpen malkander soo veel als sp konden / die geene die gelt hadden / setten d'andere by die niet en hadden: sommige van haer hadden niet bezgeeten 't geen sp onder de Spanjaerden geleeden hadden / Ieten expres messen maechen / met tangen / om de Spanjaerden lebendig te willen / en het vleesch af te knijpen / als spse maer kreegen / gelijk sp alle dagen gelegentheidt genoegh hebben. Met de eerste Scheepen die sp gebonden hebben / zijn sp weder tot Tortuga aengekomen / alwaer een deel weder op de Hoof zijn gegaen / met een Bloot die doemmaels in Tortuga gecquippeert wierdt / onder het beleydt van een Mr. Maintenon, zijnde een Fransman / ende hebben het Eplandt Trinidad, gelegen tusschen het Epland Tabago en de Kust van Paria, ingenoomen / en gerantsoeneert op hondert duysent Rijckdaelders. Daez na waren sp van meening / om de Stadt Caraco, schuyt tegen over Curaçao gelegen / te gaen plonderen.

Eynde van de Historie der Zee-Rovers.

BYVOEGSEL.

Of een kort VERHAEL

Van de Macht, Rijckdom, Regeeringe en Inkomsten,
die *zijn Katholijcke Majesteyt Karel de tweede,*
tegenwoordigh in America heeft.

Nebens een kort begriyp van de voornaemste Plaetsen in America /
die verscheyde Christen Potentaten toebehooren.

Als oock het voorval op Tabago tusschen den Grave d'ESTREE,
en de Commandeur J. BINCKES.

Wij hebben goet gebonden / en oock niet ongeraden gedacht / tot
voldoeninge van den Pleuwsgrigen Leser / hier by te voegen
de progressen en besettingen van de Christen Potentaten in Ame-
rica / zijnde alleen een kort begriyp van de Regeeringe / en inkom-
sten van dien.

Wij sullen door den Groeten ende Maechtigen Koning van Spanjen stel-
len / als d'eerste / onder wiens macht en bevel / den vermaerden Landt-ont-
decker / Christophorus Colombo, dese nieuwe wereldt gebonden heeft in het
Jaer nae de geboorte Christt 1492 / en de selve de naem gegeven heeft van
Nuevo Mundo, ende naderhandt door Americus Vespasianus, America ge-
noemt. Wij sullen den Leser hier niet langh lastigh ballen met het verhael
van de progressen die Colombo in America gedaen / of op wat manier hy die
vergelegen Landen ontdeckt heeft / alsoo geheele boecken daer van geschre-
ven genoeg hebben; maer wij sullen alleen bezhalen op wat manier dese gewes-
ten van den Koningh van Spanjen geregeert worden / en wat inkomsten
hy daer van ontfangt; als mede / wat in 't particulier alle de Rijckdommen /
die daer van daen komen / komen te bedragen.

De Koningen van Spanjen hebben goet gebonden een Raedthups van
West-Indien / in Spanjen op te richten / met de Titul van Hoogh Ko-
ninglijcke Raed van Indien / de Eplanden en de vaste Kust / tot behoordinge
van al het geen dat daer soude mogen voorszallen. Dese Raed is daer naer
door Keeser Karolus Quintus in beter staet ghebracht / in het Jaer 1524 /
tot bewaringe en bescherminghe van de selve Landen / en wiezdt in 't eerste
bezeelt in twee Keeserrijcken / te weten / Mexico en Pene, de welcke alle da-
gen soodanigh vermeerderd zijn / datse in de tijdt van hondert negen en twint-
tigh jaeren (van datse ontdeckt zijn) negen en veertigh hondert mylen
landes berekent / begriypende het landt nu in de rondte dat door de wapenen

ouder den Koning van Spanjen gebzagt is / in dewelke seben en negentig hondert mijlen ; die men gedeelt heeft in verschepte Koningrijcken en Probinrien / in welcke verschepte Steeden gebouwt / veel Kercken gesticht / Aerdsbischdommen / Bischdommen / en andere Regeringen ingestelt zijn / als in 't volgende gesien sal kunnen werden. Tot versterkinge en goede onderhoudinge van die Landen / heeft sijn Catholijcke Majesteit dit Hoogh Koninghlijcke Raedthuys van Indien / op de volgende wijze ingestelt.

Ampten van het groote Koninghlijcke Raedthuys van West-Indien, Eylanden, en de vaste Kuste, in Spanjen.

Dese Raedt bestaet upt een President / een groot Cancellier / twaelf Raedtsheeren / een Fiscael / twee Segatten / een Onder Cancellier / een Opperschout / een Schat-bewaerder / vier Rekenmeester / drie Boeckhouders van de Reckenkamer / vier en twintigh Boeckhouders van beyde Secretarpen / vijf Versteders / twee onder Fiscaelen / een Advocaet van d'armen / een Procureur van d'armen / een geschiedenis Schrijver / een Land-meeter / een Schrijver van de Kamer / een Opper-dienaer / een Onder-dienaer / tien Deurwaerders / een Capellaen / en Onder-Capellaen / een Auditeur van de Contract kamer ; dit is een toesiender van de vergaderinge van de wetten van West-Indien / dese heeft vier Boeckhouders.

Den Koningh van Spanjen Philippus de vierde, heeft in het Jaer seftien hondert diez en seftigh / een Raedt van de Kamer van Indien gesozmeert / welck bestondt in vier Raedtsheeren / van d'oudste upt den Grooten Raedt / die in alle saecken seer gedessent zijn ; dese zijn met de President / alle Maendagen en Wp'dagen / tegen den avondt / vergadert / alwaer de verborzen Resolucien van den Raedt genoomen werden.

De Hooge Koninghlijcke Raedt van Indien / heeft absolute macht over de Zee- en Landt saecken van Indien / te weten al wat de Militaire ende Politijcke saecken aengaet / so wel in Wrede als Oorlog / civil en crimineel / ende corresponderen met alle Rechtez van Indien in 't afbaerdigen van de Vlooten / Zee Armaden en Galjoenen / Extraordinarische sendingen van de Adijssachten / verkiefingh van Scheepen / Patenten te geven tot de Scheepbaert van Indien aen particulieren / Raedthoudinge met d'Onder Koningen / en Generaels van de Vlooten / begebinge van Aerdsbischdommen / in 't kort / alles wat America aengaet / soo-wereldelijck als geestelijck. Dese Raedt vergadert alle daghen drie uren / te weten 's morgens / als Dinghsdagh / Woensdagh / Donderdagh en Saturdaghs ; en de geheymne Raedt vergadert 's Maendaghs en Wp'daghs / als hier boven gesepdt is. Wat de Regeringe aengaet / die wordt door den gantschen Raedt bestiert. Wanneer dat 'er Plepdopen zijn / dan zijnder twee Kamers / alwaer twee vergaderingen geschieden / om over de selve bonnis upt te spreken.

In dese Raedt is een vergaderinge van Oorlogs saecken / bestaende in den
Presi-

President / bier van d'oudste Raedsheeren / en bier andere van den Raed van Oorlogh ; dese vergaderinge geschiedt Dingsdagh en Dondersdagh / alle weecken / alwaer alle Officiën ter Zee begeben worden.

Inkomsten van sijn Catholijcke Majesteit, Karel de tweede, uyt West-Indien.

De schatten / die uyt West-Indien aen sijn Koninghlyche Majesteit komen / worden gemaecht uyt dese volgende Tollen / onder dese naemen. Een vijfde, ende een half van goud en silver, alle de mijnen van de Kroon, Koper, Yser, Loot en Katoen, Senoraje, Tol van Laersen, vacante Plaetsen, Molirencos, Almojarifalcos, Comrorifcos, Novenos, Crusada, Melada, Medio Anata, Azogue, Desmontes, Perlos, Aljofar, Esmeraldas, ende andere kostelijche steenen en hardachtige aerde / Ambre, Azavache, Tozaros, Buacus, Veneros, Fuentes, Avericas, Preses al Cavalas, Union de Armes, Officios, Tierra Encomiendas, Tributos Vacos, Terceos, Pana Conas, Penas de Camaras, Nievis, Salinas, Pulperias, Soliman, Entrada de Negros, twee percent van 't gezegelt papier / wyngaerden en peper.

Het Koninghlyche Recht van de vijfde / is het grootste van alle / en brengt het grootste Capitaal op / waer van de Schat / die jaerlijchs aen sijn Majesteit uyt West-Indien wordt gesonden / opgehaelt word. Dit wordt gemaecht van de vijfde van alle Mineralen / die ontdeckt zijn / en noch ontdeckt worden. De Koning heeft dese inkomst by van alle kosten en risico / want de Koningh heeft op die conditien d'epgendorren van de Mijnen berlaten ; het ghesmolte silver in Ware / of in plaet / of andersins ghegooten / betaelt niet alleen de vijfde / maer oock het gewicht silver door de silvermints. Dit selfde vijfde wordt betaelt van de Goudt Mineralen. Boven de gemelde Imposten heeft sijn Majesteit noch een ander Recht dat seer considerable is / op pder Myn die ontdeckt wordt / te weten sestig Roeden van de Silvermijnen / tusschen de ontdeckingh van de Myn / en het afgesette deel : ende aen de Goudmijnen vijftigh Roeden. Wat d'andere Mijnen aengaet / als pser / koper / loot en tin / trecht sijn Majesteit het selfde als van de Silvermijnen. Maer wat de Mijnen van Quicksilver aengaet / alsoo dit Metael seer noodigh is tot ontdeckingh van d'andere / heeft sijn Majesteit die aen hem gehouden / en onder de Kroon begrepen / en den Ontdecker van dien / heeft het profijt dat in d'eerste dertigh Jaeren daer van komt / door hem.

Van de Paerels Paerzaed / en Parlemer / trecht sijn Majesteit het vijfde. Het selfde word oock ghedaen van alle kostelijche steenen / als Smeragden / Topasen / Rubijnen / Diamanten / Catooen / Karboncken / ende andere kostelijche steenen die glans hebben ; daer onder sijn oock Bezasteen / Roode Koraal / Zepsteen / alsoo dese daer in groote meenigte gebonden worden ; als meede Gitssteen / Heest en Witstool.

Sijn Majesteit heeft de helft van alle Huacas, dat is van alle de schatten / die gebonden worden in d'oude verborghen hollen van d'Indianen / ende andere

andere verhoorzgentheden / als mede al wat in de Kercken gebonden word / by d' inwoonders ghehaemt Ingas, van haer Afgoden / als mede alle de gewonnen Landen / Zuborelen / en alwat van die Staatie genoomen word / de Koninkelycke Fiscael toebehoorende.

Señoraje, of Heerschapppen / dit is de gerechtighydt die aen sijn Majesteit betaelt werdt van alle de muntten van Potros, ghesetende van drie Reaelen / een / van alle de muntten die d'er gemaect word; van yder march silber wordt dit niet betaelt / maer moet soo veel meer betaelen / wanneer het silber in haeren gesonden wordt / te weten / een vyfde / ende noch een en een half voor het vertreck.

Estande de Nappes, of de Tol van Speel-kaerten / geeft een groote inkomst in Espagnie. Dit werdt verhuert aen de meestbiedende / en de verhuerder brenghet dat geldt in de Koninkelycke schatkisten.

Vacantes en Mostrencos, zijn bestorpen goederen / te weten van die geene / die sonder Erfgenaem tot het vierde gelic toe / komen te sterben / dit erst de Fiscael. Als mede de geconfisqueerde goederen / en de goederen die geen meester hebben.

Almojar Falgo, dit komt upt het Arabische Wordt Almojarife, dat is te seggen Ambachtsman: dit is een Recht van vyf percent van alle de goederen / die upt Spanjen in Indien gebacht worden / naer de grootste waerde als se daer getaxeert worden.

Dit selve recht van vyf ten hondert wordt aen sijn Majesteit Betaelt / van de selve koopmanschappen / die upt Spanjen komen / als se weder op andere plaetsen gebacht worden / schoon dat se het Recht betaelt hebben in d'eerste plaetsen / daerse gesonden waren. Van 't uptgaen van alle koopmanschappen van het Ryck van Peru, naer Nova Hispania, Chili en Terra Firma, werdt betaelt twee en een half percent / ende van inkomsten vyf percento.

Het Recht van Averia is het Zee-recht / tot onderhondinge van alle de kosten van de Zee Equipage / die toegemaect wordt aen Collao, om de schatten van den Koningh / als mede het silber en gemunt geld van de particuliere te geleiden; van alle het geldt / dat in de Koninghs scheepen gescheept wordt / tegens twee ten hondert. Van alles dat prijs gemaect wordt / treckt sijn Majesteit de vyfde part.

Het goudt / silber / of kostelyck gesteente / dat gekreegen word tot rantsoen van een * Cacique, als de vyfde daer van getrocken is / word de seste part aen sijn Majesteit toe-geepgent / en de rest gedeelt. Indien de gemelde Cacique komt te sterben / 't zy in een slagh / of door de Justitie / of ander sijn / soo treckt sijn Majesteit de helft van het gemelde rantsoen / en d'andere helft wordt gedeelt / doch behalven de vyfde / die de Koningh toekomt.

Het Recht van Alcala heeft veel moeyte gekost om in te stellen; men heeft eerst begonnen niet twee ten hondert te trecken / en daer nae is het door eenighydt van de Catholycke wapenen gekomen tot vier ten hondert; daer van worden jaerlycks drie hondert en vyftigh duysend Ducaten naer

* Gouverneur der Indianen van een Dorp.

naer Spanjen gesonden. In dit Recht word ontfangen van al wat upt en ingekocht werdt / als mede van al het geene geruyt werdt / van alle de Testamenten / die gemaect werden niet consent van beyde partijen / want dit word geacht als verkoopinge; als mede van alle Officien die verkocht worden. Dese Officien plachten te sterben aen de Kroon / maer sijn Majesteit heeft daer van bypdom gegeven / dat de besitter die sal mogen by sijn leven overlaten aen een bequaem persoon / op die conditie / dat hy twintig dagen sal moeten leven naer de overlatinge / en soo des twintigh dagen niet volbracht sijn naer de verlatinge / sal het selve Officie medet aen de Kroon vervallen / en sijn Majesteit kan het selfde geven of verkoopen naer sijn welgeballen; voer de eerste mael word voer de overlatinge van het gemelte Officie / de helft van de waerdye aen sijn Majesteit betaelt / en voer de tweede mael het derde deel.

Onder de naem van Commissos, worden verstaen alle de goederen / die in handen van de Fiscael komen te vervallen / als alle de contrahande goederen / namentlyck / alle de goederen die van Philipinas en China komen; want daer is een streng verbod van de koopmanschappen die upt die Landen komen / so dat / als se daer gebonden werden / wordense geconfisqueert / en Commissos genoemt; daer mach geen Schip upt Peru, of Chili, of Tiera Firmaer China, of naer de Philipines, of elders / gaen handelen / op pene van Commissos, dat is / verbeute van schip / goet en geldt. De reden daer van / is / om dat de Negocie van Spanjen herwaerts soude bedorven worden / als mede die van Indien / oock souden de Renten van den Koninkgh daer door vermindert werden.

Alle de koopmanschappen / die aldaer geboert worden sonder aengeteekent en geregistreert te worden / sijn mede Commissos verklaert / om dat daer door alle de Koninklycke Rechten gefraudeert worden. De boetens van Confiscatie en kosten van de gerechten / hebben een bysondere administratie / en bysondere schatkamer / welckers Ontfanger genoemt word Ontfanger Generael / om dat 'er soo veel derhande schulden sijn / die de confiscatie aengaen. De Bevelhebbers van de Kroon maken een lict van die goederen / dat alle d'Indianen / die onder bevel van de Kroon sijn / aengaet / en word Bevel genoemt / om dat bevolen wierd aen alle de besitters van dien / soggh te dragen datse in het Catholijcke Geloof onderwesen wierden.

Daer sijn drierderhande bevelingen van de Koninkgh / van die welcke een onder de Kroon begrepen is / en d'inkomsten in eygendom heeft; d'andere van die geenen die niet ghemeten / hebben eygendom of hangende van de dependentien van het Rijk van Peru, die onder de Kroon begrepen sijn; en een anderen van de bevelinge / die toegelapt sijn tot boldoening / en de betalingh hienwige schuldt / of tot eenige gratie. In alles is toegestaan / dat alle dezen mit Revenue die de Indianen eyschen mochten / niet sullen mogen gedaen worden als niet citatie van de Fiscael / en de Koninklycke Officiers / op dat d'inkomsten niet vermindert souden worden / ende dat d'Indianen van het laetste Register / haer als bype lypden niet geven / ten

zij niet alle bedieninge daer toe van
behoefte hebben gedaen worden / als t
Majesteits eerste Bevelhebber / hi
hebbes weder aen de Kroon : Een
Klooster / of sich Priester maecht /
dat hy aengenomen heeft. Ten
handelt / hun eenigh ghevoelt aen
sijne onwaardigh. Die gene die he
te comiteren binnen den tijd van
gekegen hebben / op verbeurte als
Die gene die d'ordres van den Konin
verliest sijn Officie van Bevelhebber
van Bevelhebber te bedienen / ver
sonder dat een ander in sijn plaats
naer sijn doodt / niemandt is sijn
Officie van Bevelhebber aen de Fisca
iemandt / die tot het Officie gekoo
woont; als mede wanneer dat d'Officien verhoort worden / ende soo de Be
velhebber niet en woont onder de jurisdictie van het Officie / soo verbaalt
het oock aen de Fiscael. Als mede wanneer de Bevelhebber geen belijdenis
en doet van het Catholijcke Belooft.

Tributos Vacos, of tegen tollen / dit is de vrucht of d'inkomst van het
Officie van Bevelhebber / dat leegh gestaen heeft / het welcke door sijn Ma
jestept gegeven wordt / ende werden die selve profyten aen sijn Majestept
betaelt. Tercios de Encomiendos, of derde van Officie van Bevelhebber /
is / wanneer dat het Officie aen een ander verbaalt / dan werd een derde van
de waerdye aen sijn Majestept betaelt; maer soo het meer verbaalt als eens /
dan werd'er niet meer van betaelt.

Janaconas: dese naem wordt aen d'Indianen toe-geeygent / die upt haer
eigen Steden / Dorpen en woonplaatsen / haer begeben hebben onder de
Spaensche natie / om die voer een seckeren tijdt te dienen. Daer is noch
een ander slag / die Hatunmuras genoemt worden / dese zijn upt haer woon
plaats verbeven / ende hebben haer in de Spaensche Steden begeben om
te woenen / ende Spanjaerden om een dag-huer te dienen / en zijn gehou
den heurt om heurt in de mynen te gaen werken.

Sijn Majestept onderrecht zijnde dat'er een groote meenigte volcks hier
en daer verspreyd was sonder eenige tol te betalen / noch eenigh Bevelheb
ber te erkennen / heeft belast dat men een generale Cevenue soude maeken /
en dat al het volck geregistreert soude worden / om de selve dan te laeten
tacceren / het getu gedaen toerdt / byengende haer in parochien / en steden
die onder de regeering van een Cacique, daer toetd oock belast dat des kro
nings Officiers de gemelde Tollens soude ontfangen. Sijn Majestept zyn
de getreden in de Landen en Rechten van de Koningen Ingas, en Kersers / en
Kereren van dat landt / is als souverain Heer daer van / en dirigeert het
nae sijn welgehallen. In 't begin hebben d'Onder Koningen / en Vast
van

in. Daer sullen oock goene tie
ten na de laetste / ende zijnde sijn
de verstorven officien van Bevel
s / als permand sich begeeft in een
t sijn Officie door 't nieuwe ampt
t / die met de Indianen qualijck
maecht sich daer door het Of
te komen te erben / zijn gehouden
zenden / van dien dagh dat sy het
an het Officie verstecken te zijn.
Onder-Koning niet en volbrengt /
die sich begeeft in twee Officien
een van : soo der permandt sterft /
ten is / ende in de twincigh dagen
gekoosen is / soo verbaalt het Of
et selve geschiedt oock / wanneer
bupten de Provintien van Indien
ende soo de Be
velhebber niet en woont onder de jurisdictie van het Officie / soo verbaalt
het oock aen de Fiscael. Als mede wanneer de Bevelhebber geen belijdenis
en doet van het Catholijcke Belooft.

van de Steeden / en verdeeling van de Landen gemaccht / sonder tol / om de bevolking van de selve te vermeerderen ; maer sijn Majesteit / siende dat het een van de boornaemste inkomsten van de Kroon was / heeft befaet / dat men de landen / die laegh en leedig waren / soude verkoopen / en dat d' inkomst daer van in sijn Schatkisten souden gedaen worden : het selve souden men oock doen niet die geene / die enige landen besaeten / sonder daer iets van betaelt te hebben / ten waer datse veertigh jaren daer van besitters geweest waren. De sneeuw ende * Aloxa worden aen de meestwiedende verpacht / en op gesette tyden betaelt. De Soutpannen / en het Salpeter soude oock groote inkomsten geven / als het verpacht wierde / verbiidende het gemeen gebruik : men heeft het in 't begin in 't werck gestelt / maer alsoo daer door eenige ongelucken geschiede / om dat d' Indianen geen geld hadden om te kunnen koopen / daarom heeft sijn Majesteit haer toegelaten / het steensout te mogen gebruiken / alsoo dat die in groote meenichte in dese Landen gebonden wordt : het Salpeter wordt na Spanjen gesonden / om buskruid van te maken.

* Dranck van soue water en honing gemaakt.

Pulperias, zijn Stroegen en Comenpen / daer alderhande eetbare waeren verkocht wordt ; in pder Stadt is een getal gestelt om van die te mogen eyschen / na dat 'er volck in is / en die boven het getal zijn / moeten een seker stuck geld aen sijn Majesteit betalen ; dit brengh een groote somme gelds op / alsoo daer veel Steeden en Dorpen zijn. Alder hups / daer diergelijke neering gedaen wordt / betaelt jaerlycks aen sijn Majesteit veertigh stucken van achten.

Het Sublimaet is oock verpacht / hoewel dat daer seer weynigh van vertiert werd / om dat de vrouwen in die landen haer niet blanchetten.

De Rechten van de Meegers / die uyt Guinea aldaer komen / zijn seer groot / om dat 'er groote meenichten van slaven jaerlycks aldaer komen ; voer het inkomen van pder slaef worden twee stucken van achten betaelt.

Lalana Vieuña, ofte Vigonse Wol / is een van de kostelijckste ende noodtsaekelijckste waeren / die by nae de heele werelt door versonden wordt.

De Vigongne is een vierboetig gedier / die sich in de klippen en 't gebergten van Peru by troppen onthouden / zijn Castanjebrun van koleur / met eenige witte vlekken / oock somtijts aschgraeuw. Dese dieren hebben een seer schoone en sachte wol / die nergens in de werelt gebonden wordt als daer : de vzeindelingen betwercken het / mengende 't selve met andere wollen / en maecken daer Laeckens en vastooz hoeden van : men vind in haer maeck de kostelijke Bezar-steen / welke groept door 't eten van seckere krupen diese in 't wildt wetente vinden.

Sijn Majesteit siende dat aen diergelijke waeren veel gelegen was / en dat men die in Spanjen / en daer van daer in andere geboesen verboerde / sonder iets daer van te betaelen / heeft goet gebonden dat men daer eenige Tol op geset heeft / met order dat het uyt Spanjen nae andere Landen mach verboert worden / treckende daer van de gerechticheit als van andere waeren ; maer het bedrog / datter onder schijlt / is soo groot / dat d' inkomst

Koninkrijk door veel verminderd wordt / want het wordt gebracht in Ma-
rassen / en andere diergelijke schuylplaetsen.

De Majesteit Philippus de tweede, belaste eenige Vigognien levendig
van daer naer Spanjen te voeren / om in de bosschen op te brengen / maer
de betrandeling van het Climaet liet niet toe datse in 't leven bleven.

Op dat de Wijn en Olven uit Spanjen naer West-Indien souden ge-
voert worden / stelde zijn Majesteit d'inkomsten die daer van konden ko-
men door de Rechten van Almozari salgos van dese goederen / wietde goet
gebonden het planten van Wijnngaerden en Olijfboomen / te verbieden: maer
dit kon niet ghehouden worden in Peru, alwaer veel plantagien van Wijn-
gaerden en Olijfboomen zijn / soo datse geen Wijn noch Olven uit Spanjen van
voet hadden / waer door de geheele negotie daer doch te niet wietde: ende om
dat er veel luden Sijten versof plantagien van de bobengelde Wijn en Olven
hadden gemaeckt / soo toedensse tot vergeldinge staecte tegens twee per-
cent van al het geen datse jaerlijchs vergaderden van Olven en Wijn.

Het gezeegelt papier wierde daer ingestelt naer de Spaensche gewoonten
van Europa, op dat er geen valsheid soude schuylen in Obligatiën / en an-
dere dijn / en wierde geordineert dat alle het papier / dat in alle de Rijken
van de West-Indien / sin Catholijche Majesteit toebehoorende / gezeegelt
soude worden / en dat niemandt sich soude verbozderen die papieren te zee-
gelen / of te verhoopen / ten zo hy daer toe geauthoriseert was van sin Ma-
jesteit, ende dat men geen schriften soude mogen passeren in 't openbaer / ten
zo dat de selfde op gezeegelt papier geschreven waren / maekende onder-
scheidt van de Zeegels / na dat de saech vercesche. d' Eerste zeegel / dat van
een heel bel is / hooft 24 Realen: het tweede zeegel van een half bel / ses Realen:
de eerste zeegel / dat van een half bel is / een Reael: het tweede zeegel van een
half bel / een quazillo / dat is drie groot.

De Peper is oock bezocht / en wordt verhuert aen de meestbiedende /
maer d' Indiaensche Peper / die Axi genoemt wordt / is daer in soo grooten
quantiteit / dat de andere Peper wepnigh geconsumeert wordt.

De Paus Alexander de V. liet aen sin Catholijche Majesteit de tien-
den van de Kerchelyche Rechten in West-Indien / op dat daer Kercken sou-
den gebouwt worden tot oeffeninge van den heyligen Godsdienst / ende om
d' Indianen in de Christen Leere t'onderichten / het geen sin Majesteit noch
volbracht heeft / bouwende magnifijche Hoof Kercken / ende Collegie Ker-
cken / en gebende tot oprechtingh van de stenden / daer toe gelaten door de sel-
ve Paus / houdende alleen de twee negende / op dat in Spanjen die betaelin-
gen sullen konnen te corresponderen: het resteerende wordt besteedt in gesse-
lyche inkomsten, soo dat van het geheel Capitael den Bisschop de helft toe-
komt / met de Tafel van de Popan; en d' ander helft wordt weder in neegen
gedeelt / waer van de Koningh twee deelen trecht / de Kercken en Gasthuy-
sen drie / en de laetste vier aen de Pastoor / van de welcke hy de achste part
aen de Hofst moet geven.

De inkomst van de stende van de Werdsbisschoppen / en Bisschoppen /
van wegens de stende van de Roomsche Pausen / aen sin Majesteit geremite-
teert /

leert / hopen de vacant te vallen / komt weder aen sijn Majesteit / als den eenigen heer daer oer zijnde ; en daerom geeft sijn Majesteit oer den sijn Officiers / dese vacante goederen te vergaderen / en in sijn Majesteits schatkist te doen. Dese vacante goederen werden in drie partijen gedeelt / en door sijn Majesteit uptgegeven / het eene aen de Prelaet / die de plaats konn ingaan / den / het ander tot onderhoudt van de kerken / ende het derde en laatste deel wordt uptgegeven aen Almoessen. Dit derde deel / dat sijn Majesteit in goddijchtige wercken besteedt / werd jaerlijcks in Spanjen gebacht / buiten de schatkisten van sijn Majesteit.

Den inkomst van de bulle van de Crusada, is een van de grootste inkomsten / die sijn Majesteit upt Indien heeft ; aen dese inkomst is oer sijn eegen meester / om soo veel te geven als hem goet dunckt ; maer oer een is geneegen om d'aflaet te genieten / die door den heiligen Paus zijn gegeven ; daer is een bulle van Compositie gegeven door den Paus / aen alle die geene / die twaelf schellingen van almoessen sullen geven / die souden door pder bulle geabsolbeert zijn van dertigh ducaten van onrechtbeerdige goederen die hy besit / niet wetende wie datse toekomen. Dese bulle worden alle twee jaren uptgegeven ; daer zijn bulle van vier stukken van achten / die zijn door de Prelaten / Aeldsbisshoppen / Bisshoppen en Abten ; andere zijn van twee stukken van achten / door d'Inquisiteurs en Pastooren ; andere zijn van een stuk van acht door de gemeene Priesters / ende Laique. Het Recht van de Nejada, of Tafel Recht / wiezd ingestelt op de particuliere Officien / tot dat in de plaets gekomen is het Recht / genoemd La Media Anata, dat nu alleen gebleven is op de Geestelijken / van het ampt van Aeldsbisshop tot het ampt van Pastoor van een Parochie. Dit wierdt toegestaan van Philippus de vierde, door Urbanus de achtste, in Rom / in het Jaer 1626 / door den tijdt van vijftien jaren ; ende die volpndighst zijnde / heeft Innocentius de tiende het gecontinueert / en weder geauthoriseert / op dat het besteed sal worden tot kosten van den oorlogh / tegens de vanden van het Christenryck. Men vergadert dan alle d'inkomsten die vervallen zijn / op een maend naer / rekenende tegens soo veel / als het vijf jaren te vooren gegeven heeft.

Het Recht van Media Anata wordt in twee malen betaelt / dat bedraecht de helft van den loon / ende meer onkosten van een Jaer van het Officie / de helft contant / en d'ander helft binnen een Jaer ; daer zijn noch andere Reglementen op / die haer bestelde tijdt hebben / en andere soorten van gratien / en genaden / die dit Recht toehooren / soo dat het heel veel importeert aen de Kroon / en veel meer inkomsten geeft als Spanjen selver doet.

Dit zijn alle d'inkomsten en Rijckdommen die sijn Majesteit heeft upt soo ver gelegen Rijcken / en dat sonder sijn Onderdanen te verdrucken / maer alleen om de Kroon te doen stand houden / in de vermeerderinge van de Religie / en bescherminge van sijn onderdanen / met continuatie van sulcke voorre oorzogen tegens sulche machtige vanden.

En op dat alle dese schatten met goede oer in den naem van sijn Majesteit souden vergadert worden / heeft men in pder Provintie twee Koninklijke Hooge Officiers gestelt / te weten een Schatbewaerder / om dese in-

komsten in de Schatkisten van den Koningh te bewaren / en een Reekentmeester / om reekeningh van alles op te nemen. De Factoor is een die het opzicht heeft ober alle de goederen / die geprofiteert kunnen worden. De Fiscael is de verzoeger van de virtualie / en van alderhande amonitie van Oorlogh / soo ter zee als te landt. Dese Koninklijke Officiers hebben haer Substituten in de plaetsen daerse selver niet wesen kunnen.

Woven dese Officiers is daer een Schryver van de Koningh / die alleen d'ordres schryft die ober al gesonden worden / en de Registers van de Wijnen / ende van de Scheepen. Daer zijn noch andere Officiers / die men Boeckhouders noemt. Dese schryben alle dingen om de minste moepte van de andere Officiers / en tot het beste bewijs van alles wat inkomt / ende uptgaet. Alle dese Officiers zijn gestelt / op dat'er te beter reekening sal gegeven worden van de Koninklijke schatten.

Daer zijn drie oppeste Reekentkamers / met den titul van Koninklijke audientie van reekeninge / d'eene is in Nova-Hispania, d'ander in Nuevo Reyno, en de derde in Peru, ende werden aldaer met Zeegels aen sijn Majesteit / die dan regeert / alle de Baguetten van segutin byeen afbaerdigt / met Memoriael boecken. Dese doen reekening aen alle haere onderhoorige Jurisdictien / of Comptouren.

Het geen hier verhaelt is / berseft alleen het Rijk van Peru, met die van Mexico, is het selfde / of seer wepnigh ondescheyden; van daer werd by een gebracht / al wat in Spanjen met de Galjoenen gesonden wordt aen sijn Majesteit / als mede vooz de particuliere / soo dat men reekenen kan dat d'oberbloedige Rijkdom die van daer nae Spanjen gesonden worden / meer bedraecht als byf hondert en byscigh millioenen marchen gouds ende silber / nae de reekening van het geen dat geregistreert is in de groote Reekentkamer van West-Indien / behalven het geen dat'er komt sonder geregistreert te werden / want daer wordt de derde part niet geregistreert van al het silber en goudt / en andere Rijkdommen die daer van daen komen. Daer word volgens het Register gereekent / dat de Bergh van Potosi, sedert het Jaer 1545 / tot het Jaer 1667 / drie hondert millioenen marchen silber gegeven heeft / sonder te reekenen alle de kostelijke waeren / gelijck alle de dierbare Steenen / als Smaragden, Steengranaten, Robijnen, Carboncken, Bezarsteen, Coraelen, Consenille, Indigo, Suycker, Taback, Huyden, Muscus, Amber de Gries, Campeche hout, Brasil hout, Casia Fistula, Chocolate, ende noch meez andere kostelijke waren.

D'ordinaire inkomst van den Koning / wegens dese Tollen / zijn in netto 3500000 ducaten jaerlijchs / dat zijn 4200000 guldens / byten alle onkosten van de Galjoenen.

Provisie van Officien,

Die van sijn Catholijcke Majesteyt begeven worden in de Rijken van America.

Ver alle Geestelycke Officien van America, van Aertsbisschoppen, Bisschoppen, Abten, ende alles dat de Geestelycke Staet aengaet.

1. **H**et Aerdsbisdrom van de Wel-
edele Stadt *De los Reyes*,
Hooftstadt van de Provintie
van *Peru*, heeft van het be-
gin af, acht Prelaten gehad. Het is
toegeëygent aen den Apostel St. Jan,
en heeft acht * Bisschoplijke Kercken,
en twee en dertigh † Canonickschap-
pen, een Deeken van vier duysent
ducaten inkomst, een Archidiaker,
een Voorzanger, een Schoolmeester,
en een Schatbewaerder, elck met drie
duysent ducaten, 10 Canoniken met
2500 ducaten.

Ses Uytdeelders met 1500 ducaten.

Ses Middelaers met 1000 ducaten.

Vier Capellanen met 500 ducaten.

De Kercken onder des telts directie
staende, zijn dese volgende.

2. Het Bisdrom van de Stadt *Ariqui-
pe*, heeft 16000 stukken van achten,
en is toegeëygent aen de Hemelvaert
van de Maget Maria, heeft een Deeken
met 2000 ducaten.

Archidiaker, Voorzanger, School-
meester, en Schatbewaerder, met 1800
ducaten.

Vier Canonijken met 1400 ducaten.

Twee Uytdeelders met 400 ducaten.

3. Het Bisdrom van de Stadt *Truxillo*,

is toegeëygent aen de Conceptio van de
Maget Maria, heeft 14000 ducaten.

Twee Deekens met 2000 ducaten.

Een Archidiaker, een Zanger, een
Schoolmeester, ende een schatbewaer-
der, met 1200 ducaten,

Twee Uytdeelders met 1000 ducaten.

4. Het Bisdrom van de Stadt *St. Fran-
cisco de Quito*, toegeëygent aen Santa
Maria, heeft 18000 ducaten,

Een Deeken met 1500 ducaten,

Een Archidiaker, een Sanger, een
Schoolmeester, een Schatbewaerder
met 1300 ducaten,

Ses Canoniken met 500 ducaten,

Vier Uytdeelders met 500 ducaten.

5. Het Bisdrom van de groote Stadt
Cusco, toegeëygent aen de Hemelvaert
van de Maeght Maria, heeft 25000 du-
caten,

Een Deekenye met 1900 ducaten,

Een Archidiaker, een Zanger, een
Schoolmeester, een Schatbewaerder,
met 2000 ducaten,

Ses Canonijken met 1200 ducaten.

Drie Uytdeelders met 800 ducaten.

6. Het Bisdrom van de Stadt *St. Juan
de la Victoria de Guamanga*, *St. Juan* toe-
geëygent, heeft 8000 ducaten,

Een

* Dom-Kercken.

† Dom-Herren.

Regeering en Inkomsten van de

Een Deeken met 1300 ducaten,
Een Archidiaker, een Zanger met
1100 ducaten,

Twee Canonicken met 800 ducaten.

7. Het Bisdom van *Panama*, is onse
lieve Vrouw van *Antigua del Darien*
toegeëygent. Dit is d'eerste geweest,
die in *Tiera Firma* gestelt is, en heeft
6000 ducaten,

Een Deeken met 1100 ducaten,
Archidiaker, Zanger, Schoolmee-
ster, Schatbewaerder, met 800 ducaten,

Drie Canonicken met 600 ducaten,

8. Het Bisdom van *St. Jago de Chile*,

toegeëygent aen *St. Maria*, heeft 5000
ducaten.

Een Deeken met 900 ducaten,
Archidiaker, Zanger, Schoolmeester,
en Schatbewaerder met 800 ducaten,

9. De Bisdommen van de Steden
de *la Imperial de Chile*, toegeëygent
aen de *Conceptio* van de *Maget Maria*,
heeft 4000 stücken van achten,

Een Deeken met 700 stücken van
achten,

Archiader met 500 stücken van ach-
ten,

Twee Canonijcken met 400 stücken
van achten.

II. Het Aerdsbisdom van de Stadt *Santa Fé*.

Het Aerdsbisdom van de wel Ed.
Stadt *Santa Fé de Bagotta*, van de
Nuevo Reyno de Granada, is de
Conceptie van de *Maget Maria* toege-
eygent, heeft onder sich 3 Bisdommen:
te weten, *Popayan*, *Cartagena*, *Santa*
Marta, en inkomst 14000 ducaten.

Een Deeken met 2000 ducaten.

Een Archiader, Zanger, School-
meester en Schatbewaerder, met 1400
ducaten.

Vier Canonijken met 1000 ducaten,

Twee Uytdeelders met 700 ducaten.

1. Het Bisdom van *Popayan*, is de
Maget Maria toegeëygent, heeft jaer-
lijcks 5000 ducaten.

Vijf Canonisdyen met 500 ducaten.

Een Deeken met 500 ducaten,

Een Archiader, Zanger, Schoolmee-
ster, ende Schatbewaerder met 600
ducaeten.

2. Bisdom van de Stadt *Cartagena* is
Santa Catalina toegeëygent, en heeft
jaerlijcks 6000 stücken van achten,

Een Deeken met 700 Pesos.

Een Archiader, Zanger, Schoolmee-
ster, ende Schatbewaerder met 550
Pesos.

Twee Canonijken met 400 Pesos.

3. De Bisdom van *Santa Marta* aen
de selve *Santa* toegeëygent, heeft 1800
Ducaeten.

Een Deeken met 600 Ducaeten,

Een Archidiader, Zanger, 400 Du-
caeten,

Een Canonijck met 300 Ducaeten.

III. Het Aerdsbisdom van de Stadt *la Platta* in, de Provintie van *Charcas*

Het Aerdsbisdom van de Stadt *la*
Platta heeft vijf Bisdommen on-
der sig, te weten, het eerste van de
Stadt *la Paz*, dat van *Tucuman*, dat van
Santa Cruz de la Ciera, dat van *Paraguay*

en dat van de Heylige *Drieuuldigheyde*
van *Puerto de bonos eyres*, en de *Rio de la*
Plata. Dit Aerdsbisdom is *Santa Maria*
toegeëygent, ende heeft aen inkomst
60000 Pesos Jaerlijx.

Een

Een Deken met 5000 pesos.

Een Archidiaker, Zanger, Schoolmeester en Schatbewaerder met 4000 pesos

Ses Canonijcken met 3000 pesos,

Ses Uytdeelders met 1800 pesos.

1. Het Bisdrom van de Stadt van onse lieve Vrouw van de Paz, in de Provincie van *Chuquiago*, is onse lieve Vrouw toegeëygent, heeft 1838 pesos,

Een Deken met 500 pesos,

Een Archidiaker, Zanger en Schatbewaerder met 400 pesos,

Twee Canonijcken met 300 pesos.

2. Het Bisdrom van de Stadt van *St. Jago del Estero*, in de Provincie van *Tekuman*, is aen *St. Pieter en Paul* toegeëygent, en heeft 6000 ducaten,

Een Deken, Archidiaker, Zanger, Schatbewaerder, met 750 ducaten.

3. Het Bisdrom van *San Lorenzo de las Barancas de Santa Cruz de la Cierra*, is *St. Laurens* toegeëygent, en heeft jaerlicks 12000 ducaten,

Een Deken met 1800 ducaten,

Een Archidiaker met 1600 ducaten,

Twee Canonijcken met 1300 ducaten,

4. Het Bisdrom van *Nestra Señora de la Sompeion, de Provincias, de Paraguay, y Rio de la Platte*, is de *Maget Marias* boodschap toegeëygent, en heeft 16000 ducaten inkomst,

Een Deken met 2000 ducaten,

Een Archidiaker en Zanger met 1800 ducaten,

Vijf Canonijcken met 1300 ducaten,

Twee Uytdeelders met 2000 ducaten,

5. Het Bisdrom van de Heylige Drie-vuldigheydt van *Santa Maria del Puerto de buenos ayras*, van de Provincie van *Rio la Plata*, is *S. Martin* toegeëygent, en heeft 5000 ducaten,

Een Deken, 500 ducaten.

Een Archiader 450 ducaten,

Twee Canonijcken, 400 ducaten.

4. Het Aerdsbisdrom van Mexico.

Her Aerdsbisdrom van de Wel-Ed. Stadt *Mexico*, Hooftstadt van de Provincie van *Nova Hispania*, is eerst als Bisdrom ingestelt in het Jaer 1518, en daer naer een Aertsbisdrom gemaect in het Jaer ende is onse Lieve Vrouw toegeëygent, het heeft 25 *Canonisdyen*, 10 *Capelanyen*, ende 20 Bisdrommen, en heeft Jaerlicks 20000 pesos:

Sijn, onderhebbende Bisdrommen zijn, *het Puebla de los Angelos*, dat van *Guatimala*, *el de la vera Cruz*, dat begrepen is met dit van *Gaaxaca*, dat van *Mechoakam*, dat van *Giriapa*, dat van dat van *Nova Galicia*, dat van *Jucatan*, dat van *Nova Bisuya*.

Een Deken met 1954 pesos.

Een Archidiaker, met de Zanger, Schoolmeester en Schatbewaerder elck 1698 pesos.

Tien Canonijcken met 1306 pesos,

Ses Uytdeelders met 914 pesos,

Ses Middelaers met 457 pesos,

1. Het Bisdrom van de Wel-Ed. Stadt *de Puebla de los Angelos* onse Eieve Vrouw toegeëygent, heeft 50000 pesos, 27 *Canonisdyen* met yder 3000 pesos,

Een Archidiaker, een Zanger, schoolmeester, en Schatbewaerder met 5000 pesos,

Een Canonijck met 4000 pesos.

Ses Uytdeelders met 3000 pesos.

2. Het Bisdrom van *Valladolid*, van de Provincie van *Melaalam*, *St. Salvador* toegeëygent, heeft 34000 pesos inkomst,

21 *Diaconisdyen* met yder 17000 pesos,

Een Deeken met 1700 pesos.

Archidiaker, Zanger, Schoolmeester, Schatbewaerder, yder 2600 pesos.

Y

Acht

Acht Canonijcken met 1300 pesos,
Ses uytdeelders met 700 pesos.

3. Het Bisdom van de Stadt *Ante-
guera*, hooftstadt van het dal van *Guaxa-
ca*, *Santa Maria* toegeëygent, heeft
7000 pesos inkomst,

Negen Diaconisdyen, yder met 1000
pesos,

Een Archidiaker, Zanger, School-
meester en Schatbewaerder, met 800
pesos.

Vijf Canonijcken met 600 pesos,

4. Het Bisdom van de Stadt *Guada-
lajara*, van de Provincie van *Nova
Galicia*, *Santa Maria* toegeëygent, heeft
7000 pesos,

Elf Canonijcken, yder 1000 pesos,

Een Deeken met 1000 pesos,

Een Archidiaker, Zanger, School-
meester, ende Schatbewaerder met
800 pesos.

Vijf Canonijcken met 600 pesos,

Vier Uytdeelders met 400 pesos.

6. Het Bisdom van de Stadt *Durango*,
hooft van de Provintie van *Nova Bis-
caye*, toegeëygent aen *St. Matheus*, heeft
4000 pesos,

Vijf Canonisdyen, met de Deken,
Archidiaker en Zanger, yder 800 pesos,

Twee Canonijcken met 660 pesos.

7. Het Bisdom van de Stadt *Merida*,
hooftstadt van de Provintie en Regee-
ringh van *Yacatan*, aen *St. Ille Lonso*
toegeëygent, heeft 8000 pesos inkomst,

9 Diaconisdyen yder 1000 pesos,

Een Deken 1000 pesos,

Een Archidiaker, Zanger, School-
meester, ende Schatbewaerder met
800 pesos,

Twee Canonisdyen met 600 pesos;

Twee Uytdeelders met 400 pesos.

8. Het Bisdom van de wel Ed. Stadt
St. Jago de los Cavalleros, hooft van de
Provintie van *Guatimla*, is toegeëygent
aen *St. Jago*, patroon van Spanjen, en
heeft 8000 pesos,

10 Diaconisdyen, yder 1200 pesos,
Archidiaker, Zanger, Schoolmee-
ster, Schatbewaerder, met 1000 pesos,

Vijf Canonicken met 800 pesos,

9. Het Bisdom van de Stadt *St. Jago
de Leon*, hooftstadt van de Provintie
van *Nicaragua*, *Santa Maria* toegeëy-
gent; dit is onder het Aerdsbisdom van
Lima, door obligatie van den 16 No-
vember des Jaers 1560, en heeft 3000
ducaten,

Vijf Canonisdyen met 600 pesos,

Een Archidiaker, Schoolmeester,
met 400 pesos,

Twee Canonijcken met 300 pesos.

10. Het Bisdom van de Koninklijke
Stadt *Chiapa*, toegeëygent aen *St. Chri-
stophel*, heeft 5000 pesos,

Ses Canonisdyen, yder met 8000 pe-
sos,

Een Archidiaker, Zanger, School-
meester, en Schatbewaerder met 800
pesos,

Twee Canonijcken met 600 pesos.

V. Het Aerdsbisdom van de Stadt *Santo
Domingo*, op het Eylandt
Espagniola.

Het Aerdsbisdom van de Stadt *San-
to Domingo*, op het Eyland *Espan-
jola*, is de selve *Sancto* toegeëy-
gent, en heeft 6000 ducaten inkomst,

16 Diaconisdyen, yeder met 40000
realen,

Een Archidiaker, Zanger, School-
meester, en Schatbewaerder, met 3000
realen,

Tien Canonicken met 200 ducaten,

Twee uytdeelders met 150 ducaten,

Het heeft mede de twee Pastoryen,
door obligatie van den 15 February,
1624, hier is oock onder gekomen het
Bisdom van de Stadt *Tavega*,

Dit Aerdsbisdom heeft onder sich
vier

vier Bisdommen, en twee Abdyen;

1. Het Bisdome van *St. Jan van Porto Rico*, is *St. Jan* toegeëygent, en heeft 5000 *Marvadis* inkomst,

9. Canonisdyen, yder met 200 ducaten.
Een Archidiaker en Zanger 2000 Realen,
Vijf Canonijcken, yder 151 ducaten.
Twee Uytdeelders met 100 ducaten,

2. Het Bisdome van de Stadt *St. Iago de Cuba*, is de Hemelvaert van onse Lieve Vrouw toegeëygent, en heeft 8000 pesos.

Seven Diaconisdyen, yder met 1000 pesos,

Een Zanger met 6000 Realen,

Vijf Canonijcken met 5000 realen.

Twee Uytdeelders met 3000 realen.

3. Het Bisdome van de Stadt *Santa Anna van Coro*, in de Provintie van *Venezuela*, toegeëygent aen de selve Sanct, heeft 8000 pesos,

Vier Diaconisdyen, yder 1500 pesos.

Een Archidiaker, Zanger, en Schatbewaerder, yder met 1100 pesos,

4. Het Bisdome van de Stadt *Valladolid van Comayagua*, heeft van de Provintie van *Honduras*, heeft 3000 pesos.

Vijf Diaconisdyen met een Archidiaker, Zanger, Schoolmeester, en Schatbewaerder, aen de welke sijn Majesteyt heeft toegestaan, door Obligatie van het Jaer 1618, datse yder jaerlijcks uyt sijn Schatkisten sullen mogen trekken 200 pesos, op conditie dat sijn Majesteyt dat wederom van de tiende, die haertoe komt, sal afrekken,

d'Abdye van de Stadt *Vega*, in *Guatemala*, heeft 2000 ducaten: dit hoort nu onder den Koningh van Engelandt.

d'Abdye van 't Eylandt *Trinidad* van *Guyana* is toegestaan van het Jaer 1629, ende werdt mede gehandelt om oock een toe te staen aen *Florida*, dat onder het Bisdome van *Cuba* behoort.

6. Het Aerdsbisdom van Manila:

Het Aerdsbisdom van de groote, en uyneemende getrouwe Stadt *Manila*, heeft van d'Eylanden *Philippinas*, is de Hemelvaert dag van onse lieve Vrouw

toegeëygent, en heeft jaerlijcks 3000 ducaten inkomst uyt de Schatkisten des Konings, door Oligatie van den 17. Juny 1595.

Het heeft 12 Canonisdyen, die haer inkomst uyt des Konings schatkisten trekken, door Obligatie van het Jaer 1594,

De Deken heeft 600 pesos 's jaers.

De Zanger, Schoolmeester, en Schatbewaerder, hebben yder 500 pesos.

Twee Uytdeelders 300 pesos.

Twee Middelaers met 200 pesos,

De Canonisdyen worden voor d'inquisitie afgetrocken.

Dit heeft dese drie onderstaende Bisdommen, te weten, dat van de Stadt van den heyligen naem *Iesus*, op het Eylandt *Cebu*; het Bisdome van de Stadt *Nueva Segovia*, op het Eylandt *Luzon*, en het Bisdome van de Stadt van de nieuwe *Carcerez*, of *Carimmes*.

Kerckelijke staet van America, en inkomst van dien.

I.

Het Aerdsbisdom van *Lima*, hoorende onder het Rijk van *Peru*, heeft acht Bisdommen, 40 Canonisdyen, 9 Archidiakers, 8 Zangers, 7 Schoolmeesters, 7 Schatbewaerders, 38 Canonicken, 17 Uytdeelders, 6 Middelaers, met d'inkomst in 't Generael 429200 ducaten.

II.

Het Aerdsbisdom van *Santa Fé*, behoorende onder *Peru*, heeft 3 Bisdommen, 8 Diaconisdyen, 4 Archidiakers, 4 Zangers, drie Schoolmeesters, 3 Schatbewaerders, 7 Canonicken, 2 Uytdeelders, en den inkomst in 't generael 59890 ducaten.

III.

Het Aerdsbisdom van de Provintie van *la Plata*, behoorende onder *Peru*, heeft onder sich 5 Bisdommen, 6 Diakonen, 6 Archidiaken, vier Zangers, een Schoolmeester, 3 Schatbewaerders, 17 Canonijcken, 8 Uytdeelders, en den inkomst in 't generael 28226 ducaten.

IIII.

Het Aerdsbisdum van de uytnemende Stadt Mexico, hooft van het Rijk van *Nova Hispania*, heeft onder sich 9. Bisdommen, 129. Diaconisdyen, 10 Archidiakens, 8. Zangers, 17. Schoolmeesters, 6. Schatbewaerders, 143. Canonicken, 26. Uytdeelders, 12. Middelaers, enden inkomst is in 't generael 1156204 ducaten jaerlijcks.

V.

Het Aerdsbisdum van het Eylandt *Espagniola*, ende eerste van America, heeft onder sich 4. Bisdommen, 2. Abdyen, 41. Canonisdyen, 4. Archidiaker, 4. Zangers, 2. Schoolmeesters, drie Schatbewaerders, 6. Uytdeelders, 18. Canoniken, de generael inkomst is jaerlijcks 122800 ducaten.

Het Aerdsbisdum van de Stad *Melina*, Hooftstadt van de Philipinas, behoorende onder Mexico, heeft onder sich, 3. Bisdommen, 1. Diaconydia, 1. Zanger, 1. Schoolmeester, 1. Schatbewaerder, 3. Canoniken, 4. Uytdeelders, 2. Middelaers, en de generale inkomst is jaerlijcks 24800 ducaten.

Soo dat de Kerkelijke Regeeringh van America bestaet in 6. Aerdsbischoppen, 38. Bischoppen, 2. Abten, 189. Diakens, 33. Archidiakens, 29. Zanger, 31. Schoolmeesters, 25. Schatbewaerder, 214. Canonicken, 65. Uytdeelders, 20. Middelaers, makende t'samen 654. Kerckelijke en Geestelijke Officiers, soo dat de generale inkomst samen bedraegt 1881030 ducaten, zijnde twee en twintigh tonnen gouds, en 57236. guldens.

Daer zijn noch boven dit 4. Universiteyen, of Academien van alle Studien, te weten tot Mexico, Lima, Santo Domingo, en Manila.

Drie generale Camers van d'inquisitie, te weten, tot Mexico, Lima, en Cartagena, en aen meer anderen Domkercken.

Daer zijn in America 70000 Kereken en kloosters, die noch daer en boven haer bysondere inkomst hebben.

In de 44 Domkercken zijnder geweest, 997 Aerdsbischoppen, en Bischoppen, zedert dat de Coningh van Spanjen America bezeten heeft, van de welcke 224 Monicken zijn geweest, en de rest wereldlijke Priesters.

Vervolg van 't getal der wereldlijke Ampten, die sijn Catholijcke Majesteit, Karel de tweede, in America heeft.

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael, ende President van de Coninghlijke Vierschaer, en Cancellerye, van de Stadt *Santo Domingo*, op het Eylandt *Espagniola*.

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael van de Stadt *St. Christophel* voor *Havana*, op het Eylandt *Cuba*.

Een Gouverneur en Oorloghs Capiteyn, van de Stadt *St. Iago*, van het Eylandt *Cuba*.

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael van de Stadt *St. Iuan de Puerto Rico*.

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael van *St. Augustijn*, van de Provintie van *Florida*.

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael van de Stadt *Hemelvaers*, van het Eylandt *Margarita*.

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael van de Stadt *Cumana*, Hooftstadt van de Provintie van *Nova Endaluzia*.

Onder Coningh, en Capiteyn Generael van *Nova Hispania*, President van de Coninghlijke Vierschaer, residerende binnen *Mexico*.

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael van *Merida*, Hooftstadt van de Provintie van *Yucatan*.

Een Gouverneur, en President van de Coninghlijke Vierschaer, en Cancellerye van de Stadt *Guada Laxara*, Hooftstadt van

van de provintie van nieuw *Galicia*.

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael van de Stadt *Durango*, of *Guadiana*, Hooft Stadt van de provincie van nieuw *Biscaye*.

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael, en president van de Konighlijke vierschare ende Cancellerye van de Stadt *St. Iago*, van de Provintie van *Guatemala*.

Een Gouverneur van de Provintie van *Laconusco*, behoorende onder *Gatemala*.

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael van de Stadt *Valladolid* of *Comajagua*, Hooft Stadt van de Provintie van *Honduras*.

Een Gouverneur, van de Stadt *St. Iago de Lion*, Hooft Stadt van de Provintie van *Nilavague*.

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael van de Stadt *Cartago*, Hooft Stadt van de Provintie van *Costa Rica*.

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael, President van de Konighlijke vierschare en Cancellerye, Resideerende binnen de Stadt *Malina*, Hooft Stad van de Philipinas.

Magistraten, en Gouverneurs van de Fortificatien van *Ternate*, Regeerende de militie die daer in Guarnisoen zijn.

Officiers van de Regeeringe van Peru,

En onder Konigh, en Capiteyn Generael, en President van de Konighlijke vierschare ende Cancellerye van *Peru* resideerende binnen *Lima*, of *Ciudad de los Reys*, Hooft Stadt van dat Rijk.

Acht Raedtsheeren, van de welke een van haer Rechter is over de bestorven goederen.

Vier Burgemeesters, die meede voor Schout dienen.

Twée Viskaelen, een aengaende de Politijcke saecken, ende d'ander aen-

gaende de Criminale saecken.

Een Protecteur van d'Indiaenen.

Vier versteders van de vierschare.

Drie Deurwaerders, Twée van de vierschare, ende een van de Criminele Kamer.

Een Cappellaen van de vierschare.

Regeeringe, ende Ballienschappen onder dese vierschare behoorende.

Regeringe van *Chuchito*.

Ballienschap van de Stadt *Cuzco*.

Ballienschap van de Landen onder *Cuzco* geleege.

Ballienschap van het Dorp *Ica*.

Ballienschap van de *Collaguas*.

Ballienschap van de Stadt *Guamanga*.

Ballienschap van de Stad *St. Iago de Miraflores de Zana*.

Ballienschap van de Stadt *St. Marcos* ende *Puerto Arica*.

Ballienschap van de Stadt *Arequiza*.

Ballienschap van de Stadt *Truxillo*.

Ballienschap van de Stadt *St. Miguel* ende *Puerto de Paita*.

Ballienschap van de Stadt de Caster *Virreyna*.

Militaire Ampten van dese Vierschare.

Velt Marschalk van het volck, leggende in Guarnisoen in de haven van *Callao*.

Generael van de Equipagie ter Zee, en te Landt.

Ampten behoorende onder de Konighlijke vierschare van de Stadt la Platta, in de provintie Charcas.

En Gouverneurs, Capiteyn generael, en President van de Konighlijke vierschare.

Ses Raedtsheeren, en Burgemeesters, en Rechters met eene te gelijk in alle

alle de Vierscharen van *America*, behalven tot *Mexico* en *Lima*,

Een Fiscael,

Twee Verftelders van de Vierschaer,

Twee Deurwaerders,

Regeeringe ende Balliufchappen, onder dese vierfchare behoorende.

R Egeeringe van de Provintie van *Tucuman*,

Regeeringe van de Provintien van *Santa Cruz de la Sierra*,

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael van de Provintien van *Rio de la Plata*,

Een Gouverneur van de Provintie van *Paraguay*,

Bailliuschap van de Stadt *la Plata*, en *Villa Imperiael* van *Potosi*,

Balliufchap van *St. Philips van Oostenrijk*, en de Mijnen van *Oruro*,

Balliufchap van de Stadt *la Paz*,
Opperfchout van de Mijnen van *Potosi*,

Ampten, behoorende onder de Koninglijke Vierfchare van Santingo, van de Provintie van Chille.

E En Gouverneur, en Capiteyn Generael van die Provintie.

Vier Raedsheeren,

Een Fiscael,

Een Herftelder van de vierfchaer,

Een deurwaerder.

Ampten, behoorende onder de Koninglijke vierfchaer van de Stadt Santa Fé de Bogora, van het nieuwe Rijk van Granada.

E En Gouverneur, en Capiteyn Generael, en President van de Koninglijke vierfchaer,

Ses Raedsheeren,

Een Fiscael,

Twee Herftelders van de vierfchaer,
Twee Deurwaerders.

Regeeringe, en de Balliufchappen van dese vierfchaer.

E En Gouverneur, en Capiteyn Generael van de Provintie van *Cartagena*, en fijn Lieutenant door hem gekooften.

Militaire ampten, onder dese vierfchaere behoorende.

E En Capiteyn, en Majoor van de Militie,

Een Gouverneur van het Kasteel *St. Mathys*,

Drie Capiteynen van 't voetvolck,

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael van de Provintie van *Santa Martha*,

Een Gouverneur van het Kasteel van dese Stadt,

Een Gouverneur van de Provintie van *Antiochia*,

Een Gouverneur van de Provintie van *Popayan*,

Een Gouverneur van de *Mufos* en *Colimas*,

Een Gouverneur van de Provintie van *Merida*, en *Gritta*,

Bailliuschap van de Stadt van *Tunja*,

Balliufchap van de Steeden *de Tota*, en *Malbague*, en meer andere Dorpen, in het landt geleege,

Ampten behoorende onder de Koninglijke Vierfchaere van Sant Francisco de Quito.

E En Gouverneur, en President van gemelte Vierfchaere,
Vier Raeds Heeren,

Een Fiscael,

Een Herftelder,

Twee Deurwaerders,

Een Capellaen van de Criminele Kamer.

Rege-

Regeeringe ende Balliufchappen, onder dese Vierschare behoorende.

R Egeeringe van de *Quifos, Zurnaco, en Canalle.*

Regeeringe van de Stadt *San Ivan de Barqua Moros.*

Balliufchap van de Stadt *Cuenca.*

Balliufchap van de Stadt *Sant Iago de Quaja quol.*

Balliufchap van de Steeden de *Loja, y Lamora*, en de Mijnen van *Comura.*

Ampten, behoorende onder de Koninghlycke Vierschaere van Panama, en de Provintie van Tiera Firme.

E En Gouverneur, en Capiteyn Generael, en President van de gemelte Vierschaere.

Vier Raedsheeren.

Een Fiscael.

Een Herftelder.

Een Deurwaerder.

Regeeringe van *Veragua*, behoorende onder de Regeeringe van Panama.

Militaire Ampten.

E En Capiteyn, en Major van het garnifoen van *Panama.*

Een Capiteyn van een Compagnie voetvolck van *Panama.*

Een Capiteyn van d'Artillerye van *Panama.*

Een Gouverneur, en Capiteyn van het Casteel *St. Ieronimo van Porto Villo.*

Een Capiteyn, en Casteleyn van het Casteel *Santiago van Porto Villo.*

Een Opperschout van de Stad *Porto Villo.*

Een Gouverneur, en Capiteyn Generael van de Provintien van *Santa Maria*, en *Rio de la Flacha.*

Bailieu van *Xamarata la grande.*

Bailieu van de Stadt *Nata.*

Ampten, noopende de goederen, geadministreert van de Secretarje van Peru, onder de Vierschare van Lima.

D Rie Rekenmeesters van de Vierschaer. Drie Rekenmeesters van de weder Comparitie.

Twee Rekenmeesters, of Threfauriers, en Ordonnantie makers.

Drie Officiers, aengaende de Koninglijke goederen van gemelde Stadt, te weten;

Een Rekenmeester.

Een Schatbewaerder.

Ende een Faëtoor.

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder van de Koninghlijke goederen van de Stadt *Cuzco*,

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder van de Koninghlijke goederen van de Stadt *Tucello.*

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder van de Koninghlijke goederen der Stadt *Arcquipe.*

Een Rekenmeester van de Stadt *Guananga*, van wegen de Koninghlijke goederen.

Een Rekenmeester en Schatbewaerder van de Stadt *San Marcos*, ende *Puerto d'Arica*, wegens de Koninghlijke goederen.

Een Rekenmeester, ende Schatbewaerder voor de Koningh in de mijnen van *Cailloma.*

Een Faëtoor in de haven van *Chincha*,

Een Rekenmeester en Schatbewaerder wegens de Koninghlijke goederen van de Stad *Ian Migel de Piura y Puerto de Paita.*

Een Rekenmeester, en Threforier van de Stadt *Castro Verine*, wegens de Koninghlijke goederen.

Onder de vierfchare van Charcas.

E En Rekenmeester, en Schatbewaerder van de Stadt *la Plana*, en *villa Imperial van potosi*, wegens de Koninghlijke goederen.

Een

Een Rekenmeester van de Stadt *San Philippe de Austria*, en de mijnen van *Olmo*, wegens de Koninghlijke goederen.

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder van de Koninghlijke goederen in de Provintie van *Tucuman*.

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder van de Stadt *la Paz*, wegens de Koninghlijke goederen.

Een Rekenmeester en Schatbewaerder van de Provintie van *Rio de la Plata*, wegens de Koninghlijke goederen.

Onder de vierfchare van Chile.

En Boeckhouder, en Opfiender Generael van de Militie,

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder generael.

Een Rekenmeester ende Schatbewaerder van de Stad *Sant Iago de Hillo*, wegens de Koninghlijke goederen.

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder van de fteeden de *Conception*, en Imperial van *Chile*, wegens de Koninghlijke goederen.

Onder de Vierfchare van het nieuwe Rijk van Granada.

Drie Rekenmeesters van Rekeninge, aengaende gemeke vierfchare.

Twee Rekenmeesters der ordonnantien, en felders van gemelde vierfchare.

Een Rekenmeester en Schatbewaerder

van de Stadt *Santa Fé*, wegens de Koninghlijke goederen.

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder van de Provintie van *Cartagena*, wegens de Koninghlijke goederen.

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder van de Provintie van *Antioquia*, wegens de Koninghlijke goederen.

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder van de Provintie van *Santa Marta* wegens de Koninghlijke goederen.

Onder de Vierfchare van St. Francisco de Quito.

En Rekenmeester, en Schatbewaerder van de Stadt *St. Francisco de Quito*, wegens de Koninghlijke goederen.

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder van de provintie van *Popayan*, wegens de Koninghlijke goederen.

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder van de Stadt *Loja*, wegens de Koninghlijke goederen.

Een Rekenmeester, en Schatbewaerder wegens de Koning, in de Stadt *St. Iago van Guayaquil*.

Onder de vierfchare van de Stadt Panama ende Tierra Firme.

En Rekenmeester, en Schatbewaerder, en Factor van *Panama* wegens de Koninghlijke goederen.

Een Operfte wachter van *Panama* wegens den Koningh.

De Onder Koningen / die upt Spanjen door fijn Majestept ghesonden werden nae America, zijn maer door de tijdt van drie jaren; het selve is oock niet de Gouverneurs / en Capiteyn Generael / ten zo dat fijn Majestept haer weder in haer dienst pzolongeert: so trecken eenige gagte van de Koning / maer niet om haer, soo rijk te maecten / als se gemeenlijck daer van daen komen.

Dit is een kort begrijp van al de hostelijcheden en rijckdommen / die de Koning van Spanjen inkomsten heeft upt de nieuwe wereld / en indien hy getrouwelijck van sijne onderdanen gedient wierde / soude dat geene / dat ich hier

Koning van Spanjen in America.

181

Hier beschreeven hebbe / booz de derde part niet moghen verstreken ; en evenwel bukten alle onrecht hem aengedaen / wegens 't achtehouden van sijne rechten en inkomsten / is hy noch een der machtigste koningen van 't gantsche Christenryck / genietende noch alle jaeren bukten d'onkosten van den Oorlogh / van Italien / onder hem behoorende / meer als 367 Tonnen gouds.

De Koningh van Portugael heeft hier oock in America schoone Landen in besittinge : de landen die onder syn machi zyn / beginnende van de kostelycke ende vermaerde Rivier d'Amalones , gelegen aen Paers Meridionalis van America , op de hooghte van een graed / ende eenighe minuten zupder breedte / te weten de mondt van de Rivier / en 317 lenghte. De Portugesen hebben op dese Rivier beschepden Steden / als Para, Chirmos, en Ajaverisama in de Provintie van Omagua. Woze besitten sy de kust van Maragnan tot Brasil toe / alwaerse de schoone Stadt Nazare, in de Bap de Todos los Santos hebben : en geheel Brasil hebbense mede / dat eertijds onder de Geetzopeerde Westindische Compagnie / van de Geunleerde Provintien / gestaen heeft. Wothers besittense de gantsche kust tot op de hooghte van 32 graden bezupden de Linie / het geen omtrent 780 mijlen kust is. Dese Landen werden booz een Compagnie gedirigeert / die genaemt wort la Compagnie del Brasil ; daer gaen oock particuliere Portugeesche Schrepen / met Oetrop van de selve Compagnie / mits betalende haer rechten. De koopmanschappen / die upt de Rivier van d'Amalones komen / zyn Supher / Taback / sekerre Indiaensche roode Werbo / genaemt Rocou, en goudt / dat hy d'Indianen verhandelt werdt / en Cacau, of Chocolate. De koopmanschappen die upt Brazil komen / zyn genoeg bekend / alsoo sy niet veel meer andere koopmanschappen hebben / als Supher / Taback / en eenige Werbo houten.

De Koningh van Engelandt heeft mede veel Landen in besittinghe in America , die meest aen het noozdelijche deel van dese nieuwe Wereldt zyn : te weten / van de Caep Anna, liggende op 42 graden en vijftigh minuten noozder breedte / tot aen de Caep Henry, leggende op 35 graden en vijftigh minuten noozder breedte / makende omtrent 180 mijlen kust / op welke kust zyn gelegen Virginia, Nieuw Nederlandt, dat booz desen onder de Vereenighde Provintien gestaen heeft) en Nieuw Engelandt. De Virginia is gelegen op de hooghte van 38 en 39 graden noozder breedte / en geeft booz koopmanschap groote meenichte van Taback / Wleesch / Speck / Mael / Oetweten / Boonen / en allezhande Graenen / tot onderhoud en spijse van de Caribische Eplanden / onder Engelandt behoorende. Nieu Nederlandt is gelegen op de hooghte van 39 / tot 42 graden / noozder breedte / en geeft tot koopmanschap alderhande Bont of Welterpen ; men handelt daer met d'indwoonders met Coralen / in plaets van geldt. De Hollanders hebben daer eenige Steden en Forzen / nu behoorende onder den Koning van Engelandt / zijnde nochtans meest van Hollanders bewoont. Het landt is vruchtbaer in alderhande gewassen / gelijk wy hier hebben. Nieuw Engelandt is gelegen op de hooghte van 42 / tot omtrent 45 graden noozder breedte / en geeft tot koopmanschap de selve waeren als Nieuw Nederlandt, en is oock omtrent

van een klimaat. Behalven dese landen / soo heeft de Koning van Engeland noch veel kostelijke Eplanden / in de Caribische Eylanden gelegen / aen de part Meridionalis van America, op de hoogte van 13 tot 16½ graden noorder breedte. d'Eplanden / die onder Engelandt behooren / zijn dese navolgende: Barbado, dit is het principaelste / en geeft jaerlijchs groote quantiteit van Supcher / Indigoo en Kocou; het is gelegen op de hoogte van 13 graden / en eenige minuten noorder breedte. Woorders zijn daer Antigua, Monserrata, Barbado, Nieves, de helft van St. Christophel, Anguilla, Saba; alle dese Eplanden geven de selve koopmanschappen als de Barbado, maer soo groote meenighe van Supcher niet / noch oock soo goet niet. Hier by heeft de Koningh van Engelandt noch het Eplandt Terra Nova, gelegen van 47 tot 52 graden noorder breedte; dit Eplandt dient anders niet als tot Wiffcherpe van Baheljauto. Het Epland Vormude behoort oock onder Engelandt / en heeft een Compagnie apart / die daer alle jaeren een Schip sendt; dit Eplandt geeft niet / als alleen een wegh voor de Scheepen die van Jamaica en Virginia komen / om te verbarschen; het Eplandt Jamaica staet oock onder Engelandt / en is seer goet en vruchtbaer voor allerhande koopmanschappen / als Supcher / Taback / Indigo / en Kocou.

De Koning van Franckrijck heeft aen het noorderlijke deel van America, mede eenige besittinge aen de vaste kust / de voornaemste plaets / die hy daer heeft / is de groote Rivier van Cayana, alwaer een Stadt is / genaemt Kebek, waer onder Nova Francia, en Nova Biscaye behooren. De koopmanschappen / die daer van daen komen / zijn anders niet als Delterpen / gelijk Nieuw Engelandt geeft. De Franschen gaen daer oock om de Baheljauto te droogen / alsoo se anders geen gelegenheyt hebben aen eenighe Eplanden. Sy brengen oock masten daer van daen / die de masten van Noorweegen overtreffen / gelijk d'Engelschen oock doen upt Nieuw Engelandt. Dese Landen staen onder een Compagnie / soo dat'er geen Scheepen upt Franckrijck mogen nae toe varen sonder Ortoy van de selve. De groote Rivier van Cayana, is op vijftigh graden / noorder breedte / gelegen / het is een goet landt / en seer vruchtbaer in alle vruchten / die wy hier in Europa hebben. Daer zijn oock verscheide Wijnen / als van pzer / loot en hooper; sommige willen seggen van silber en goudt; de Compagnie heeft daer veel Berghmeesters / om de Wijnen albaer t'onderzoeken. De Franschen doen geen Negotie van Cayana op de Caribische Eplanden / gelijk d'Engelsche doen / hoewel dat onder Franckrijck aldaer schoone Eplanden behooren / maer het is al te ver gelegen / soo datse alles soo drae upt Franckrijck kunnen krijgen / als daer van daen. d'Eplanden / die onder Franckrijck behooren in de Caribische Eplanden / is het Eplandt Martenique, leggende op de hoogte van 14 graden 30 minuten noorder breedte; het Eplandt Guardalupe, leggende op 16 graden 16 minuten noorder breedte; het Epland Marigalante, leggende op seftien graden; de helft van het Eplandt St. Christophel, leggende op 17 graden 20 minuten; Sant Bartelome, leggende op achteen graden; de helft van het Eplandt St. Martin, leggende op 18 graden en eenige minuten; het Eplandt St. Cruz, leggende op de hoogte van 17 graden 30 minuten noorder

der breedte; het Eplandt Granada, leggende op de hoogte van 12 graden noorder breedte; het Eplandt Caiana, leggende op de hoogte van ses graden op de kust van Guaiana; het Epland Tortuga, aen de noordkant van het Epland Espagniola, op de hoogte van twintig graden en 3 minuten noorder breedte; dit is anders niet als een schuyplaets voor de Roovers; want daer wordt geen koopmanschap gehandelt / als van eenige Taback / dat van de Planters / die op het selve Eplandt zijn / gemaecht wordt; maer de Caribische Eplanden zijn seer vruchtbaer in Supker / Taback / Indigoo / Bengber / Catoen / Mocou / daer van daen word een seer groote quantiteyt van diezelijche koopmanschappen / jaerlijchs naer Wanchrich gesonden.

Ich soude hier wel een beschrijvingh van pder Epland apart kunnen maken / maer / die nieuwsgierig zijn / kunnen het genoeg in andere Boeken vinden; mijn intentie is anders niet geweest / als alleen hier in 't kort te melden alle de Plaetsen / die onder de Christen Potentaten van Europa behooren. De Heeren Staten van de Vereenighde Provintien / hebben in America veel aensienlijke plaetsen / reedelijck bequaem om met ordze goede Colompen daer te kunnen planten. De plaetsen onder de selve behoorende / zijn dese / St. Eustachio, gelegen op de hoogte van 17 graden 30 minuten; de helft van het Epland St. Marten, gelegen op de hoogte van 18 graden noorder breedte / Cura-cao, Orubu, Bonayre, gelegen op de hoogte van 12 graden noorder breedte / omtrent vijftien a seftien mijlen van de kust van Noeva Venezuela: het Eplandt Tabago, gelegen op de hoogte van 11 graden / en 30 minuten noorder breedte. Dese Eplanden hebben oock de selve bequaemheydt tot de selfde koopmanschappen / als van d'anbere Caribische Eplanden gesepdt is. Behalven dese Eplanden behooren noch veel plaetsen / in de vaste kust van Guaiana gelegen / onder de Heeren Staten / als namentlijck Abrowaque, Soriname, Berbice, Pauroma. Alle dese plaetsen leggen op de hoogte van vijf tot tien graden / noorder breedte.

De Koningh van Denemarchen heeft in America oock eenige Colompen willen planten / maer het heeft weynigh voortgang gehad / nochtan heeft sijn Majesteit noch een Eplandje in de Maagden, of Viergee, genaemt St. Tomes, op de hoogte van 10 graden / 25 minuten; daer komt noch altemets een Schip upt Denemarchen na toe.

De Keurvorst van Courlandt heeft een Colonie gehad op het Eplandt Tabago, maer sijn soldaten verclepen door armoede / en het Eplandt is naderhandt door de Heer Lamzoon, te Wlissingen woonende / in besettinge genomen.

Om dat hier boden van het Eplandt Tabago aengerogert wordt / en het selve een saeck is / die seer nae aen onse geheugenis voorgeballen is / soo oordeelen wy het niet ondienstigh te zijn / een kort verhael van het gepasseerde / op / en omtrent dat Eplandt hier by te voegen.

Ja dat de Soldaten van den Keurvorst van Courlandt, door armoede / en gebreck van instoght / het voornoemde Eplandt Tabago verlaten hadden / soo dat het selve nu onder niemands directie stondt / soo hebben de Heeren Staten het niet ondienstigh geoordeelt / permandt met eenigh getal volchs derwaerts te senden / om het selve in possessie te gaen neemen / derhalven wordte dese last aen de Heer Lamzoon gegeven / die / na het selve in

besittingh genomen te hebben / aldaer een Fort deed opwerpen / om des te beter vooz de invallen der vyanden bevydt te zyn.

Binckes
wordt na
Cajana ge-
sonden.

Eyscht
het Landt
en Fort
op.

Omtrent de Maend van Maert 1676 / kreeg den Commandeur Jacob Binckes ordze van sijn Hoogheyt / en de Heeren Staten / om het Epland Cajana weder onder de gehooftsaemheyt der Vereenigde Provincien / te brengen / tot welcken eynde hy den 16. Maert / met een Esquadze van 7 Oorlogh-scheepen / 3 Advijs-jachten / ieder 12 a 14 stukken Canon voerende / 1 Zander / en 2 Advijs-Galjoets / uyt Texel ist'zepl gegaen / en op den 4 Mey vooz de Rivier van Cajana, alwaer hy des anderen daeghs met omtrent 900 man is gelandt. Na datse het Fort genadert waren / sondt de Heer Binckes een Trompetter / om het Fort / en het landt op te eyschen / waer toe de Gouverneur / die het selve in bewaring hadt / niet wilde verstaen. Daer op wierden eenige van de Land- en Zee-militie gecommandeert / om het selve Fort op twee plaetsen te gelijk te attaqueren. De Fransche besettingh riep / nae eenige weynige tegenstandt / om quartier / 't geen haer vergaht wierdt / en men bevondt de selve 300 man sterck te zyn / neben 37 stukken Canon / alle in goetd postuur. De Ridder van Lesy, die Gouverneur daer binten was geweest / wierdt / nebens twee Priesters / na Hollandt opgesonden. In dese veroveringh bevonden de onse niet meer als 14 dooden / en 72 gequetsten te hebben.

Monfr.
d'Estrée
komt na
Cajana.

Krijght
Kondschap
door een
Fransman.

Den Moninck van Brankrijck dit verlies ter ooren gekomen zijnde / sondt Monsieur d'Estrée, sijn Vice-Admiraal / in de Maend van October des selven Jaers 1676 / met een Esquadre Scheepen derwaerts / om het voornoemde Eplandt te gaen herneemen. Sy quamen aldaer in het midden van December aen / en hadden het geluck van omtrent de Rivier van Aperowaco, een scheepje van Nantes te ontmoeten / in het welke een Fransman was / die maer 15 dagen geleeden / npt het Fort van Cajana was ver trocken. Dese verichte haer van alles / namentlijk dat 'er 300 mannen binten waren / en dat de Plaets voorszien was met nieuwe Palissaden / en met 16 stukken geschut. Monfr. d'Estrée hier op nu staet konnende maken / quam den 17 December op de Meede van America, zijnde omtrent drie mijlen van het Fort / ten anchor. Hier lande hy omtrent 800 man / die hy in twee Corps verdeelde / te weten / het eene onder den Grave van Blenac, en 't ander onder St. Faucher, ende de Grandfontaine. Monfr. Gabaret bleef met het gros van de Fransche Scheepen daer op de Meede leggen / terwyl bij van de selve sich soo dicht onder 't Fort begaben / als mogelijk was : de gelande Franschen naderden ondertusschen aen de landt-zijde / nae 't Fort / maer moesten by nacht marcheeren / ter oorsaeck van de groote hitte / en dat de grondt daer seer swabelachtigh is. Op den 19 December deed Monfr. d'Estrée het Fort vooz den Ridder van Lesy, die daer voorszien Gouverneur in gheweest was / op eyschen. De besettinghen wilden daer niet toe verstaen ; maer wanneer sy den volgenden nacht van seven kanten te gelijk geattaqueert wierden / bleek het wel dat sy haer vyanden te kleyn geacht hadden / en niet genoeghsaem op haer hoede waren geweest / want de Franschen kregen het Fort / met alles dat daer in was /

in een kleyn uur in haer geweldt / hebbende daer niet meer als 38 dooden / en eenige gequetsten vooz gekreegen. Sp souden de gevangens na Branc-
rijk / alwaer de selve vyz wat slecht onthaelt wierden.

Neemt
het Fort
Stormen-
derhandt.

Ma dat Monfr. d'Estree het alles op Cajana in goede ordze hadt gestelt /
vertrock hy van daer nae Martenique, alwaer vernemende dat de Com-
mandeur Binckes aen Tabago was / is hy / na dat hem soo veel van alles
hadt voozien / als mogelyck was / daer nae toe gezept. Den Commu-
mandeur Binckes lagh met syn Vloot in de Baep van Tabago, en den 19. Fe-
buary 1677 / de Fransche Vloot in 't gesicht krijgende / sturde hy an-
stonds de Compagnien van Glergies, en Witten, neffens eenige Maatroo-
sen / tot bestier van 't Canon aen landt / die neffens de Capiteyn vander
Graef, van Dongen, en Ciavone, de geheele nacht niet anders deden / als
met alle vlyt arbeiden aen het volsetten der Palissaden aen de Sterre-
schans / en 't maken der batterpen binnen de selve. Twee dagen daer na an-
kerden de Franschen met haer vloot in de Palmijt-baey; en landden met 28 soo-
vooten als Chaloupen. Soo haest als den Commandeur Binckes de
vanden op het geberghte gewaer geworzen was / deed hy terstondt de
huysen rondtom het Fort in de brand steeken / op dat de Franschen daer
niet in souden nestelen. Monfr. d'Estree sondt den 23. een Canboer / om
het Fort op te epfchen / 't geen hem afgeslagen wierdt.

Ver-
treckt na
Tabago.

Terwijl de onse aldus een belegeringh te gemoet saken / waren sy wel
verwondert de Franschen den 3. Maert met volle zeplen in de Baep op
haer te sien afkomen. Terstondt begon het wederzijts cannonneren van de
Ozloghschepen / en terwijl dit duurde / waren de Franschen / onder fa-
beur van 't bosch / soo dicht aen 't Fort gekomen / dat sy daer op stozm-
den / maer wierden soo wel afgetweerd / dat sy / na drie vergeesse aenval-
len / moesten afwijken / nalatende haer stozm gereetschappen / en wel 150
dooden / waer onder veel voornaem Officieren / en wel over de 200 gequet-
ste mede sleepende.

Storm
op het
Fort.

Middeleerwijl geraeckten de Vlooten aen malkander / en wierdt daer een
seer hevigh gevecht gehouden. Hier wierden verscheyde schepen ver-
brandt / onder anderen oock het Schip van Monfr. d'Estree gemonteert met
27 metaele stucken. Het gevecht duurde de geheele dagh / wanneer het de
Franschen wat te heet begon te wozen / soo dat sy noch vooz sonnen onder-
gangh de Baep uptgeraecten / behalven 2 groote Schepen / die sich te
diep in de Baep hadden begeben / soo dat sy gemootsaect waren die in haer
vanden handen te laten. In dit gevecht leden wy oock groote schade /
vooz dien onse voornaemste Schepen meest verbrandt waren.

Zee-ge-
vecht ruf-
sende
Vlooten.

Monfr. d'Estree na alle vlyt aengewendt te hebben / siende datter vooz die
tijdt op Tabago niet upt te reghen was / gingh den 18 Maert onder zepl / en
quam den 21. Juny tot Brest met zyn overgebleevne schepen aen / doch
den Koningh begeerde dat hy de ghemiste aenslagh op Tabago soude her-
batten / en deed ten dien ende een ander Esquadye verbaerbigen / bestaende
upt 8 sware Ozloghschepen / en 8 andere Schepen / waer meede Monfr.
d'Estree op den 3 October van Brest is uptgelopen / en arriveerde op den

Ver-
treckt.

Komt
niet een
andere
Vloot
weer na
Tabago.

Landt
met zijn
Voick.

1 December in de Barbados, alwaer hy eenigh secours van Martinique kreggh/ en hebbende na Tabago om kondschap gesonden / begaf hy sich daer nae toe / en quam op de 7 december met syn onderhebbende Vloot daer op de reede. Hy deed terstondt 500 Mann te Lande gaen onder het gebiedt van Monfr. de Bli- nac, Gouverneur van de Fransche Americaensche Eplanden / die in 't kout van noch 1000 anderen ghevolgt wierden. Op den 9 quaemen sy tot op 600 passen na aen 't kout / alwaer 't Canon / mortieren / en alle Krighsruygh te Lande wierdt gebzacht / om het selve te gaen attaqueren. Een 10 quigh Monfr. d'Estree self / alsoo de Commandeur Binckes, als hy hem hadt laten sommeren / om het Fort over te geven / sulx rustigh hadt afgeslagen / 't Fort Recognosceren / waer op hy ordonneerde van wat kant men het selve soude naderen / en deed daer twee Mortiers by planten. Des anderen daeghs begonden de Franschen te appocheren / maez op den 12 schooten die van binnen soo dapper / en beschadighden de Franschen soodanigh in haer Leger-plaets / dat Monfr. d'Estree, om haer van binnen ander werck te geven / ordonneerde / dat men aenstondts met bomben soude werpen / 't welck gebaen wierd / ende de derde quam te ballen / op de wegh van het Magazijn / langhs de welcke eenige der besetters / die derwaerts met eenigh krupdt tot ladingh der geschutten gegaen waren / hier en daer iets gestroijt hadden / soo dat de Bombe daer in vallende / het gestropde krupdt in de brandt geraechte / 't welck als een loopen buur tot in het Magazijn geraechte / waar door het selve quam te springen / inboegen de Commandeur Binckes, en alle de Officiers / die daer omtrent waren / opblogen / den Capiteyn Donge alleen overblijvende. De Franschen dit ongeluck van verre siende / quamen met 500 Mann daer op aen / die 't doen licht genoegh viel sich meester van die plaets te maeken. Sy bequamen 300 Gevangens / die sy weder na hups hebben laten waren / doch in een seer sobere staet. Monfr. d'Estree deed terstondt het Fort / en alle de woningen om her werpen / en vertrach den 27 weder van daer. Bupten alle twijfel soudent de Franschen daer soo gemackelijck geen meester van gewor- den hebben / indien dit ongebal daer d'oorzaeck niet van was geweest.

Albus sullen wy hier een eynde maeken / alsoo dit boozbal ons genoegh- saem brenghet tot een E Y N D E.

ERRATA:

Eenige kleyne fouten, die ingesloopen zijn, gelief den goetgunstigen Leser te corrigeren, en te excuseren.

C A T A L O G U S

Ofte Register /

Van de

B O E C K E N .

Die by

J A N t e n H O O R N

Gedrukt , en te bekomen zijn.

L Even en daeden der Doorluchtige Zee-Helden , met Figuren in 4.

Oock des selfs fijn papier.

De Amerikaensche Zee-Roovers , met veel Figuren , in 4.

't Verwaerloofde Formosa , met Figuren in 4.

Oostindische Voyagie van Gerrit Vermeulen , met Figuren in 4.

Pertinente beschrijvingh van Guaiana ; in 4.

Sommier verhael van het gepasseerde binnen Groeningen , tegens J. S. Osebrand Jan Rengers , met alle de authentijke stukken van dien , in 4.

Voyagie van C. van Clenck , wegens sijn Ambassade nae Moskovien , met Figuren in 4.

Naukeurige beschrijving van oud en nieuw Groenland , met Figuren in 4.

Wonderen des Alderhoogsten , door Abram van de Velde , met Figuren in 8.

De Franse Tyranny , of Waerachtigh ver-

hael van de gruwelijke wreedtheeden tot Bodegraven Swammerdam , en meer andere Dorpen , door de Franssen gepleegt , met Figuren in 8.

Journael , of daghverhael van het gepasseerde binnen de Steeden Uytrecht en Woerden , terwijl de Franssen daer huys gehouden hebben , met Figuren in 8.

Alle de wercken van Gerbrand Adriaensz Brederoo , in groot 8.

De selfs Liedt oock Apart.

De uytsteekenste Dichtkunstige Wercken van Jan Zoet , Amsterdammer in 8.

De Rijmwercken van Aernout van Overbeecke in 8.

De Rijmoeffeningen van P. Rabus en D. van Hoogstraten , in 8.

Historisch verhael van Mr. Johan en Cornelis de Wit in 8.

Nieuwe lichtende Practijck der Medicijnen deses tijds , nevens de Chymia , en de Nieuwe Apothekers Winckel , door S. Blankert in 8.

CXIII. Gebreeken en Geneefinge der Oogen ,

C A T A L O G U S.

Ooge , vermeerderd door Johannes Verbriggē, in 8.

Heelkonstige Examen , door J. Verbriggē, in 8.

Vestibulum Chirurgia , door J. Verbriggē, in 8.

Chirurgijns, of Heelmeesters Reysboek , door J. Verbriggē, in 8.

De ontwijfelbare verzekertheyt der Goddelijcke bystandt voor sijne Kercke , in haer uyterste nood , door Johannum Mattinum in 8.

Arithmetica , ofte Rekenkonst, door Marten Wilkens van Embden, in 8.

Geslacht-Register der Princen van Oranje, tot Prins Willem de III. toe, in 8.

Nieu Licht des Apothekers, en Distilleerkonst, in 8.

Heylighdom der benaeude Zielen door J. Hywaerd, in 8.

Dito in 12. met Davids Tranen

Dito Tranen apart in 12.

Nieuwe Spiegel der Jeugt of Franse Tyranny, seer dienstig om in de Schoolen gebruyckt te werden, in 8.

De Afkœnsche Thalia, of geurige Sanggodin, bestaende in eenige Mengel-dichten, Lietjensen Brieven, door W. G. V. Fockenburgh in 8.

Lusthof der Historien, of den Christelijcken Tijd verdrijver, getrocken uyt het Mergh der H. Schrifture, zijnde een werck seer bequaem om van alle Christenen gebruyckt te werden, door M. S. in 8.

Schouwtooneel der Nederlandsche geschiedenissen, waer in vertoont werd den geheelen Oorlog, die de Koninck van Vranckrijck, met sijn Geallieerden, de Nederlanden heeft aengedaen, beginnende met het Jaer 1672.

tot de Ambassade van den Heer Beverning in het Jaer 1678. door H. Soeteboom, in 8.

Epiktetus Wercken, en Cebus Tafereel, door Glasemaker vertaelt, in 8.

Afferra Philologica, offes hondert Historien, door P. Laurenbergh, in groot 12.

Leven en bedrijf van Prins Willem de Derde, door Montanus met Figuren, in 12.

Pertinent verhael van de Oproer en Afval van Messina, met Figuren, in 12.

Hugo Grotius de Imperio de Jure Plebis, in 12.

Oostindische Warande, vervattende de Leefen Heelkonst in Oost-indien, door J. Bondt, in 12.

Den Engelschen Schelm, afgebootst in 't leven van Mariton Latroon, een doorsleepen Guyt, in 12. 2 voll.

Nieuwe verhandeligh van de Hoofsche welgemaniertheyt, in 12.

Practijck der hedendaegse valsche Kaortspelers in 12.

Leven en bedrijf van de Maerschalck de Turenne, in 12.

't Lijden Jesu Christi, door Johan Herten, in 12.

Treur-Gedichten Jesu Christi door Martini in 12.

Samenstemming der leeden door J. Baert in 12.

Gespeende Diemer baersjen, zijnde een vermakelijk Liedboekjen, in 16,

Den koddigen Opdiffer, in 16.

Den vermakelijken Opdiffer in 16.

